

קובץ גליונות

פרשת אמור

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

הגאון רבי משה שלזינגר שליט"א נשיא ארגון פרי חיים בדיונים הלכתיים עם מרנן הגאונים רבי ברוך מרדכי אזרחי ורבי מאיר צבי ברגמן שליט"א בעניינים הנוגעים לטכנולוגיות המתחדשות בתחום הטיפולים השונים לזוגות מעוכבי ילדים.

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב

הר"ר מרדכי פלאי שליט"א
נינו ונאמן בית מרן רשכבה"ג ראש
הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א
לרגל הולדת הבן נ"י
יהי רצון שיזכה לרוות ממנו
ומכל יוצ"ח רב נחת
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

זמני השבת

בחסות:

גילות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:46	8:02	8:39
בני ברק	7:02	8:04	8:36
קרית ספר	6:55	8:03	8:38
בית שמש	6:45	8:02	8:38
אופקים	6:54	8:03	8:37
חיפה	6:56	8:05	8:38

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לזכות

יהושע אליעזר בן גיטל שליט"א
וזוגתו **שמחה ברכה** בת הנדל
תחי' וכל יוצאי חלציהם
לברכה והצלחה בכל העניינים

לעילוי נשמת

הגה"צ ר' **שמחה** ב"ר אליעזר זצ"ל
ברלינגר
נלב"ע י"ט אייר
תנצב"ה

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• כ"ב אייר בהר	• י"ד סיון בהעלתך	• י"ט תמוז פינחס	• ט' אלול כי תצא
בחוקותי	• כ"א סיון שלח	• כ"ו תמוז מטות מסעי	• ט"ז אלול כי תבא
• כ"ט אייר במדבר	• כ"ח סיון קרח	• ד' אב דברים	• כ"ג אלול נצבים וילך
• ז' סיון חג השבועות	• ה' תמוז חקת	• י"א אב ואתחנן	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
נשא	• י"ב תמוז בלק	• ב' אלול שופטים	• חג הסוכות

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486
קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למור"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

יז"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

יובל

כל

הגזירה

אדונינו בר יוחאי

אמר רבי שמעון בר יוחאי כשהקב"ה אלהב את האדם שולח לו עני כדי להצילו מכל הגזירות הרעות (תרגום)

**מל"ג עד ר"ג
שנה שלימה
אצל רבי שמעון!
ישועה!**

מל"ג בעומר תשפ"ג ועד ר"ג בעומר תשפ"ד יצאו שלושי "ועד הרבנים" כל יום למירוץ להתפלל עליכם ועל הבקשה הפרטית שלכם בזכות רשב"י ובזכות הנדקה

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק

עדכוני כשרות

מטעם מערכת הכשרות
שע"י רבני העיר בני ברק

בנדון נאפה לאחר הפסח

- עדכונים שוטפים.
- רשימת מאפיות והמצב בכל מאפיה.
- עדכוני כשרות.

ניתן לשמוע בטלפון: 04-3760502

לקיים בנו חכמי ישראל

דאגה שוררת בקרב יהדות ארצות הברית נוכח מצבו הבריאותי של זקן המשגיחים באמריקה הגה"צ רבי משה וולפסון, אב"ד 'אמונת ישראל', הזקוק לרחמי שמיים מרובים.

זקן המשגיחים, הנמצא בשנה ה-100 לחייו, סוכל בתקופה האחרונה מחולשה גדולה. בשבועות האחרונים אף לא יצא לציבור, מה שמגביר עוד יותר את הדאגה בקרב אלפי תלמידיו בכל רחבי העולם.

בבית המדרש 'אמונת ישראל' בשכונת בורו פארק בברוקלין נערכה עצרת תפילה, כאשר מאז חג הפסח האחרון, הרב לא הופיע בבית המדרש.

הציבור מתבקש להעתיר בתפילה ולעורר רחמי שמים עבור הגה"צ רבי משה בן פריידא לרפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל.

לשכת סת"ם
הידורים למדקדקים

ספרי תורה נ"ך ומגילות

ט"ל: 053-4197474

פרשיות מזוזות בתים

הגהות ושיפוצים

ט"ל: 052-7665921

רוצה לפרסם במדור זה פנה עוד היום:

053-3145900 או במס' k.gilyonot@gmail.com

מחירי הכרות ל-10 הפונים הראשונים

גיליון מס' 515 פרשת אמר

תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכבוד הילולת התנא
רבי מאיר בעל הנס

יום י"ד באייר - פסח שני
לזכות חיים ברוך בן שרה פעשא
לברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות

פסח שני

פ' ואתחנן (אות ב') מביא מהגאון בעל האבני נזר זצ"ל שתמה בפניו על מנהג העולם לאכול המצות ביום ולא בליל ט"ו, ואמר לו שלכן נוהגים כן אע"פ שזמן אכילת המצה עם פסח שני היה בליל ט"ו, דחששו דבזמנו איכא בל תוסיף. אבל למעשה אמר רבינו זצ"ל, שאביו מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל נהג לאכול, וכמובא גם בס' ארחות רבינו (ח"ב עמוד קט"ז) שהשאיר לשם כך מצות עבודת יד מפסח ראשון, ואמר רבינו שאביו היה נוהג בזה כמנהגי אבותיו שהיו ממשפחות החסידים, ואכל מצה בפסח שני, וכן נהג רבינו בצנעה ליקח מצות ולאכול בפסח שני.

ואמר שהיה אביו אומר בשם הרב דפינסק הגאון רבי אלעזר משה הורביץ זצ"ל, בעל אהל משה, שהיה מזלזל בעדת הנוהגים האידנא במנהגי פסח שני ועושים אותו יו"ט שלם, והתבטא 'כנראה הם טמאים ולכן צרכים פסח שני', וכשבאו בתלונות שקראם כן, אמר 'אז אתם סתם בדרך רחוקה'. נשאל רבינו זצ"ל בענין מצות מכונה שבזמנינו, והשיב בכת"י, 'יותר טוב להשאיר לפסח שני' (ס' חיים של תורה עמוד קצ"ט אות נ"ב). ואולי ר"ל דבכה"ג אין חשש בל תוסיף, לפי מש"כ לי במכתב דבמצה בפסח שני בעינן כל דיני מצה לשמה ושיהיה ראוי לחימוץ.

אמר רבינו זצ"ל, אבא הקה"י אכל מצות, כי היה חסיד, ואכל ביום ולא בלילה, ואמר, אני לא אוכל בלילה רק ביום [כנראה מטעם חשש בל תוסיף בעת אכילתו בלילה], ואמר דשלא בזמנו אם מכוין למצוה מחזי כבל תוסיף (ס' שמענו כן ראינו מידידנו רבי שמעון הכהן ברכר ח"ב פ"ז סי"ג נ"ז). ובס' שאילת רב (ח"ב עמוד מ"ה) השיב רבינו דאף אם מכוין שלא לצאת מחזי כבל תוסיף. ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ב סי' קכ"ט אות ל"ט) השיב רבינו זצ"ל, זה מנהג חסידים ואצלינו לא נהוג.

ומביא שם ידידנו רבי שמואל רוזנברג שליט"א בהערותיו, שכשכתב נכד רבינו ראי"ש שטינמן שליט"א הנהגות רבינו בענין פסח שני, כ' בזה"ל, בפסח שני בד"כ אוכל מצות זכר לק"פ (כן נהג אביו) ורבינו זצ"ל נטה קו על זה ומחק הדברים [כנדפס בס' אלא בהקדמה עמוד ח], וכותב שאולי אכל רק מפני שהביאו לו וצ"ע, אבל למעשה שמעתי מהגר"ג הוויגסברג שליט"א שראה שרבינו זצ"ל לוקח בעצמו בצנעה מצות ואוכל ביום ואמר שאבא נהג כן.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת אבי מורי

הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל
תנצב"ה

בענין ברכת המצות בפסח שני

אמר רבינו זצ"ל דכיון דפסח שני העיקר הוא הקרבן פסח כמש"כ (במדבר ט' י"א) 'על מצות ומרורים יאכלוהו', וכמש"כ בטעמא דקרא (שם), א"כ יש למצה דין טפל לבשר הקרבן, וא"כ י"ל שדינו כדין עיקר ועמו טפילה, שמברך על העיקר שהוא הבשר שהכל ופוסט המצות, ועי' בט"ז (סי' קע"ז סק"ג), והוסיף רבינו זצ"ל, דיש דעות שטפל גם אי"צ נט"י עי' במשנ"ב (סי' רי"ב סק"ה וסי' קנ"ח סק"י). מתלמידו רבי שמעון הכהן ברכר ז"ל (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ז סי' נ"ט).

ברכת מזונות שטפל לדג מלוח בקידוש

וראיתי שכשהביא הגרש"א שטרן שליט"א לרבינו ספרו שו"ת שביבי אש (על או"ח), עיין רבינו בספר וראה מש"כ שם (ח"ב סי' ל') בשם חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דהאוכל מיני מזונות עם דג מלוח בקידוש רבא, אע"פ דבעלמא אם נחשב לו הדג עיקר מברך רק שהכל, כאן שצריך למזונות בשביל שיהיה קביעות קידוש במקום סעודה, א"כ יש למזונות חשיבות קביעות סעודה, ואדרבה מחמת כן הדג טפל גם לענין ברכה עכ"ל, ואמר על זה רבינו זצ"ל, אמנם הוא סברא יפה, אבל לדעתי דין עיקר וטפל תלוי רק ברצון אדם ולא בחשיבות מחמת הדין, ולקביעות סעודה סגי גם אם יהיה לזה דין טפל. וכ"כ בשבט הלוי (חי"א סי' קל"ג) ועי' בשביבי הלוי (סי' ל"ה ל"ו).

בדברי רש"י שפסח שני מצה עמו באכילתו

במש"כ רש"י פ' בהעלותך (במדבר ט' י') דפסח שני חמץ ומצה עמו באכילתו, ביאר המשך חכמה (שם) והמנ"ח (מ"ע שפ"א) שבעת האכילה יש איסור חמץ, ובאבי עזרי (פ"י מק"פ הט"ו) כ' דאדרבה ר"ל דגם בעת האכילה יכולין לאכול עמו חמץ, וכ"ה בפ"י אמבוהא דספרי על ספ"ז (שם), ואמר רבינו דלדבריו כל שאינו מבטל את הטעם יכול לאכול עם הפסח בכריכה אחת, ולמעשה אמר שהקשו עליו הרבה קושיות, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ז סי' נ"ח), ובס' ענפי משה (פסח סי' רצ"ט) מביא מרבינו זצ"ל דבשעת אכילתו אסור לאכול עם חמץ רק שרי שיהיה חמץ בביתו כסתימת דברי רש"י, והוסיף במכתב (שם) וז"ל ידעתי שמרן (האבי עזרי) חולק ע"ז אבל האחרונים לא ס"ל כן עכ"ל, ועי' בפנ"י (קידושין ל"ח א' תוד"ה דאקרו עומר).

בענין אכילת מצות בזה"ל בפסח שני

בענין המנהג לאכול בזה"ל מצות בפסח שני, שמעתי מרבינו זצ"ל בשם מרן החזון איש זצ"ל, שלא היה דעתו נוחה בזה, ואמר אני חושש בזה לבל תוסיף, ובאמת שבס' כלי חמדה

תוספת מיוחדת בענין המשקפיים של רבינו זצוק"ל שהובאו במדור זה בשבועיים האחרונים

סיפר לנו ידידנו החשוב משמשו ונאמן ביתו של רבינו הר"ר ישעיה אפשטיין שליט"א: כשרבינו נצרך ללבוש משקפיים לצורך קריאת כתב קטן ע"פ הוראת רופאו האישי הרב דר' צבי דיסטניק (שהיה קורא לו רבינו: "הרופא האברך") הלכתי לר' חיים קליינר ז"ל (שהיה אופטומטריסט) להביא לרבינו את המשקפיים וכשהבאתי לרבינו את הקופסא עם המשקפיים הבחין שרשום ע"ג הקופסא את שם המוכר "חיים קליינר", אמר רבינו בחייו: "זה השם שלי קוראים לי חיים קליינר" (קליינר באידיש זה "קטן") ונאים הדברים למי שאמרם.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפני רבינו מרן זצוק"ל!

מזור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"י

פרשת בה"ב - רבינו יוסף ב"ר מאיר תאומים בעל ה"פרי מגדים" (י' אייר תקנ"ב)

פרשת במדבר - הגאון רבי שמואל יעקב בורשטיין מר"י חרוון וקרית מלך בעל 'זאת ליעקב' (י"ח אייר תשע"ז)

פרשת נשא - רבי שמריהו יוסף קרליץ אביו של מרן החזון איש (כ"א אייר)

חג השבועות - רבי ישראל בעל שם טוב מייסד החסידות (ו' סיון תק"כ)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומועשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא ראש ישיבת באר יעקב זצ"ל (א' אייר תשס"ו)

המבוגרים והצעירים

כאשר למד רבינו בישיבת 'לומז'א' למד שם גם הבחור משה שמואל שפירא, וכך סיפר רבינו: בישיבה היו כמה קבוצות של בחורים, היו את המבוגרים החשובים כדוגמת רבי שמואל רוזובסקי, רבי זלמן רוטברג, רבי משה שמואל שפירא, רבי שמחה קפלן, והיו את הבינונים יותר, ואנחנו היינו מהצעירים...

ובמשך תקופה מסוימת רבי משה שמואל ישב באותו הספסל ליד רבינו שלמד בחברותא עם רעהו הוותיק רבי דוב וינטרוב, ורבי דוב היה מרבה לשוחח בלימוד עם רבי משה שמואל.

מסופר, שפעם נשאל רבינו מדוע לא שוחח בלימוד עם רבי משה שמואל, והשיב בענווה: הילדים התביישו לדבר בלימוד עם המבוגרים בישיבה...

ובשנים המאוחרות יותר, במשך מספר שנים למד רבי משה שמואל אחרי צהרים בכולל 'חזון איש' בו למד רבינו, וגם שם הכירו זה את זה.

תלמידי הישיבה בבאר יעקב בשנותיה הראשונות, יושבים מימין לשמאל: מורי ורבי הגר"ש וולבה, הגרמ"ש שפירא, הגרמ"מ יעקבזון, שניהן אז כר"מ הישיבה

ברכה לבטלה מול כיבוד אב

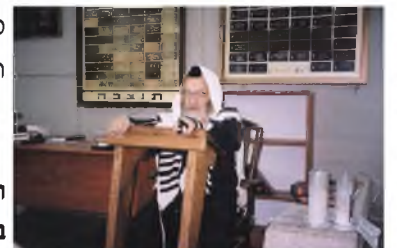
בנו של הגרמ"ש, הגאון רבי דוד יצחק שפירא שליט"א זכה לקשר מיוחד וקרוב מאוד אצל רבינו. לעיתים קרובות מאוד היה מגיע ולא זז כמלא הנימה מבלי לקבל את עצת וברכת רבינו.

בהספד שנשא בשבועות האחרונים, במלאות שנה להסתלקותו של רבינו הוא סיפר: בכל פעם כאשר הייתי מגיע לרבינו השתדלתי לקצר ולא לשהות יותר מכדי הצורך. לפני מספר שנים כאשר ישב רבינו שבעה, זו היתה הזדמנות שהוא פטור מתלמוד תורה, וכשהגעתי אבלחט"א לנחמו, וכאשר עמדי מולו, התעכבתי, בירכתי את הברכה "שחלק מחכמתו ליראיו".

ורבינו הבחין בזה ונענה לעומתי בענווה "צריך לומר ברוך שם"... ביקשתי רשות להגיב וענית, שאם אגיד 'ברוך שם' זה נגד כיבוד אב! כי אבא רבי משה שמואל ציוה עלי לברך את הברכה בראיית פני רבינו.

ורבינו סבר וקיבל.

רבי משה שמואל דבוק בקונו בעת התפילה

חסד בסוף ה'סדר'

סיפר תלמידו של רמ"ש: באחת השנים למד בישיבה בחור ממוצא אמריקאי שבתקופה מסוימת רבי משה שמואל המליץ לו לפי מה שהכיר את טיבו, שבימות החול ילמד בכולל 'חזון איש' בבני ברק, ולשבת וחג יחזור לישיבה. ואכן כך עשה.

ושבת אחד רבי משה שמואל אירח את הבחור על שולחנו, ובסעודה סיפר הבחור שהוא רואה בכולל את רבי חיים קניבסקי ועל שקידתו הנוראה, והוסיף לספר שהוא מקדיש כל יום בסוף הסדר כמה רגעים מזמנו כדי לעשות חסד ולהלוות לגמח"ם כסף מהגמ"ח שברשותו. ואמר בשמו כי "צריך לעסוק גם בחסד".

והגרמ"ש זצ"ל התפלא ואמר שלפי איך שהוא מכיר את מרן זצ"ל מהישיבה, אין לו שום שייכות למה שלא בלימוד, ועל הטענה שצריך לעסוק גם בחסד, אמר רמ"ש, שהרי אפשר לצאת ב"תורת חסד", לעשות חסד בלימוד עם אחרים!

בנו רבי דוד יצחק שפירא ראש ישיבת באר יעקב במחיצת רבינו

מכתבים למערכת

בס"ד

למערכת "קובץ גליונות"

הברכה והשלום

אני אסיר תודה על המאמר שכתבתם בגליון "דברי שי"ח" שבקובץ גליונות פ' אחרי קדושים על אבי הגרש"פ הלוי שטינברג זצ"ל, שהי' יד ימינו של החזו"א.

תמשיכו להגדיל תורה ולהאדירה אכ"ר.

ראיתי בקובץ הנז' קו' של מרן הגר"ד לנדו שליט"א.

ובשעתו הי' לי מו"מ ארוך אתו בע"פ, ליישב הקו' בכמה אופנים, וכתבתי את כל המו"מ והדפסתי בספרי "משנת חיים".

כמדומה כי כדאי לפרסם את המו"מ הנז' לתועלת עולם התורה, והדברים מצ"ב.

מנאי חיים מאיר י. הלוי שטינברג

הערת המערכת:

מחמת אריכות הדברים לא הבאנו כאן את המאמר וניתן לראותו בספר משנת חיים בחלק על ימים נוראים בסימן קמ"ט

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ספירת העומר – השתוקקות לתורה

אנו עומדים בימי הספירה, שבעה שבועות של ספירת העומר, ובספר החינוך (מצוה ש"ו) כתב בביאור מצות ספירת העומר, "לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר השם למשה 'וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה', ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלוקים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם".

והמשך וביאר בספר החינוך שם "ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא".

והיינו כי המטרה של יציאת מצרים הייתה קבלת התורה, ובני ישראל כבר ידעו את זה, שכך אמר הקב"ה למשה רבינו כבר כשנגלה אליו בסנה (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, ומשה רבינו אמר את זה לבני ישראל, שהמטרה של יציאת מצרים היא קבלת התורה.

והייתה אצלם השתוקקות גדולה לזה, וכבר חיכו מאד מתי תהיה קבלת התורה, ומרוב השתוקקות ספרו את הימים, כמו שכתב החינוך 'להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו', ובכל יום שעבר שמחו שמחה רבה, שמתקרבים לקבלת התורה.

עסק התורה לפני מתן תורה

ובאמת הרי עסק התורה היה כבר לפני קבלת התורה, שם ועבר עסקו בתורה, וגם האבות הקדושים עסקו בתורה, כמו שאמרו חז"ל (יומא כח, ב) מימות אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם וכו', אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה וכו'.

וכשירד יעקב אבינו עם בניו למצרים, כתוב (בראשית מו, כח) ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גושנה, ופירש רש"י לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה, והיינו גם כן ששלח את יהודה להכין לו מקום שיעסקו בתורה, בית הוראה, וכל זה היה כבר לפני קבלת התורה. ואם כן יש להבין מה הרווח שנוסף בקבלת התורה, הרי כבר ידעו את התורה ממה שלמדו ועסקו בזה קודם.

וגם במצרים שבת לוי עסקו בתורה, ולכן היו פטורים מעבודת פרך, ומבואר בחז"ל (תנחומא בהעלותך ח, ספר הישר שמות) שבתחילה השעבוד לא היה חובה אלא רשות, שפרעה מלך מצרים ביקש מכולם להתנדב לטובת המדינה, ובני ישראל שפרעה עשה עמהם חסד שנתן להם לגור במצרים, הכירו טובה על זה, והסכימו מרצונם להתנדב, לא מצד גזירה או חוק, אלא בהתנדבות, ואילו שבת לוי עסקו בתורה ולא התנדבו לדברים אחרים, ובזכות זה נפטרו מגזירת השעבוד, אבל שאר השבטים אחרי שהתנדבו מרצונם לעבודה, ההמשך היה שפרעה כבר הכריח אותם לעבוד, עבודת פרך, ולא היו יכולים להימלט מזה.

ומשמע שזה היה חטא של ביטול תורה אצל שאר השבטים, שהתנדבו לעבוד ולא עסקו בתורה, ולכן אחר כך כבר היו מוכרחים לעבוד ונשתעבדו בעבודת פרך, אבל שבת לוי שעסקו בתורה היו פטורים מזה.

ועל כל פנים רואים שכבר עסקו בתורה לפני קבלת התורה, ואם כן מה התוספת בקבלת התורה יותר ממה שהיה קודם.

בא משה והורידה לארץ

והביאור הפשוט בזה, כי בקבלת התורה נתחדש שדיני התורה נקבעים לפי בית דין הגדול, וכשיש ספק בהלכה, שאינה מפורשת לא בתורה שכתב ולא בתורה שבעל פה, בית דין הגדול קובעים את ההלכה בזה, כמו שנאמר (דברים יז, יא) על פי התורה אשר יורוך, שבית דין הגדול קובעים את דיני התורה.

וזהו שאמרו חז"ל (מובא בנפח"ח ועוד) בא משה והורידה לארץ, דהיינו שהתורה כבר נמצאת בארץ ושייכת לעם ישראל, לגדולי התורה, לבית דין הגדול, שהם קובעים את דיני התורה, וזה נתחדש בקבלת התורה, שדיני התורה תלויים לפי דעת גדולי התורה שבדור.

ועוד דבר נתחדש בקבלת התורה, שקודם לא היה חיוב תלמוד תורה, והיו חייבים רק בשבע מצוות בני נח, אבל לא היה חיוב ומצות תלמוד תורה, ולאחר קבלת התורה זה נהיה חיוב, לתלמוד תורה, וגם ללמוד, כמו שכתב הרמב"ם במנין המצוות (עשה יא) שיש שני חלקים במצות תלמוד תורה: לתלמוד וללמוד, כמו שכתוב ולמדתם – ולימדתם, והחיוב בזה נוסף רק לאחר מתן תורה.

ואמנם כל זה כלפי החיוב מצד "מצות תלמוד תורה", שבמצוה זו נתחייבו רק מקבלת התורה ואילך, אבל עצם הענין של לימוד התורה כבר היה חיוב גם לפני קבלת התורה, וכפי שיבואר.

עסק התורה להתקרב להקב"ה

הנה במלחמת עמלק כתוב (שמות יז, ח) "ויבוא עמלק ויילחם עם ישראל ברפידיים", ואמרו חז"ל (סנהדרין קו ועוד) כי רפידיים הוא לשון רפיון ידיים, שרפו ידיהם מן התורה, ולכן בא עמלק עליהם, ולכאורה הרי עדיין לא נתחייבו במצות תלמוד תורה ולא היה חיוב לעסוק בתורה, ומהו החטא שרפו ידיהם מן התורה, ומדוע נענשו על זה?

והביאור בזה, כי גם בלא החיוב מצד מצות תלמוד תורה, היו חייבים לעסוק בתורה מצד אחר, מפני שעסק התורה זה קרבת אלוקים, שכל מי שעוסק בתורה השכינה שרויה עמו, כמו שאמרו חז"ל בפרקי אבות (ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אלוקים נצב בעדת קל, ומנין אפילו חמישה וכו', ומנין אפילו שלושה וכו' ואפילו שניים ואפילו אחד שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, שהשכינה באה ושורה על כל אדם שעוסק בתורה, ומה היא השראת השכינה? קדושה! קדושת התורה.

וקדושת התורה מביאה לקרבת אלוקים, כמו שאמרו בזה (פרשת אחרי) קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא, דהיינו שהתורה היא המקשרת את קודשא בריך הוא וישראל, על ידי התורה יש קשר לעם ישראל עם הקב"ה ביחד.

ובזה כבר היה חיוב גם לפני קבלת התורה, שאמנם עדיין לא נצטוו במצות תלמוד תורה, אבל כבר היו חייבים בעסק התורה מצד השפעת הקדושה וקרבת אלוקים שזוכים בזה, והיו חייבים לעסוק בתורה מצד אהבת השם, כי אהבת השם זה דבר מובן מסברא, שיש אהבת הקדושה, והנשמה רוצה ונמשכת לקדושה, וגם בלא החיוב של מצות תלמוד תורה – אהבת השם וקרבת אלוקים מחייבת את זה!

ולכן נענשו בביאת עמלק על שרפו ידיהם מן התורה, כי כשלא עוסקים בתורה זה זלזול בכבוד שמים, שלא מחשיבים קרבת אלוקים

ומזלזלים בכבוד שמים, כי בזמן שעוסקים בתורה מושפעים מקדושת התורה ומתקרבים ומתקשרים להקב"ה, וזה כבוד שמים.

כבוד שמים בעסק התורה

אם כן אשרינו מה טוב חלקנו שאנחנו ברוך השם עוסקים בתורה, ועלינו להבין גודל המעלה בזה, שאנו עוסקים בכבוד שמים! שזה תכלית הבריאה, וכמו שאמר בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, כל העולם כולו נברא לכבוד שמים, וכבוד שמים זה עסק התורה! וממילא אין זה רק מצד חיוב מצות תלמוד תורה, כי גם בלי זה, מי שלא עוסק בתורה זהו ולזול בכבוד שמים, ומי שעוסק בתורה הרי הוא עוסק בכבוד שמים ועובד עבודת השם.

ומצינו עוד בחז"ל (סנהדרין צט, א) שמי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, עליו נאמר הפסוק "כי דבר השם בזה", והיינו כיון שהוא יכול לעשות כבוד שמים כשהוא עוסק בתורה, והוא לא עוסק בכבוד שמים, הרי הוא נקרא מבזה את דבר השם, כי התורה היא 'דבר השם', וכשעוסקים בה זה כבוד שמים, ואם אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק הוא מבזה את דבר השם ומזלזל בכבוד שמים.

ושמעתי ממו"ר הגרא"א דסלר בשם הגר"ח מבריסק וצ"ל, כי אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק! אין הכוונה רק כשאנו עוסק בתורה כלל, אלא כל אחד שאינו עוסק בתורה בשלמות כפי כוחו, וכגון אם יכול

ללמוד ולהתעמק עם יותר הבנה ואינו מתעמק, זה גם כן נקרא שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק! ואמנם מי שאינו יכול הרי אינו יכול, וכל אחד חייב לפי הכוחות שלו, אבל אם זה פחות מכוחו זה כבר חיסרון בכבוד שמים ולזול בכבוד שמים.

ולהיפך מי שעוסק בתורה הרי הוא עוסק בכבוד שמים. אשרינו מה טוב חלקנו שאנחנו ברוך השם עוסקים בתורה! ואינו יודעים את גודל המדרגה בזה, איזה כבוד שמים שאנו עושים, שכל מי שעוסק בתורה עוסק בכבוד שמים, שזה תכלית הבריאה, לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וברוך השם שאנחנו זוכים לזה.

אבל לדאבוננו יש ציבור מאחזינו בני ישראל שלא מבינים את זה, והם גם לא מאושרים, אשריך בעולם הזה, האושר של "בתורה אתה עמל", **אין בעולם חיים יותר מאושרים מעסק התורה!**

וזה דבר ידוע שכך המציאות, כמו שאמר חז"ל (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, בלי תענוגים, דווקא כך, במיעוט תענוג, שזה אחד מן הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם וכך היא דרכה של תורה. ברוך השם שאנחנו כולנו יש לנו את התענוג הזה, ומן השמים ירחמו על כל כלל ישראל שיהיו להם החיים המאושרים בסייעתא דשמיא.

דברי רבינו שליט"א לכנס החינוך של "לב שומע"

יש משנה בפרקי אבות (א, יב) הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. יש סדר, וצריך תחילה להיות אוהב שלום, ורודף שלום, ואוהב את הבריות, ומקרבן לתורה בסוף. זה הסדר. אם יש את המעלות האלה באדם, שהוא אוהב שלום ורודף שלום ואוהב את הבריות, אז הוא מקרבן לתורה. אבל אם חסר באהבת הבריות זה לא שייך, והוא לא יכול להשפיע. וזה תלוי באופי של האדם. זה הכלל.

שאלה: איך מסבירים לרמ"ם שכדאי שישמעו וידעו ענייני חינוך?

רבינו שליט"א: הרי הר"מ מזכה את הרבים ורוצה זיכוי הרבים, ואם הוא לא יודע איך להתנהג עם התלמידים הוא לא מצליח ואין זיכוי הרבים, ולצורך זיכוי הרבים צריך לדעת איך להתנהג עם תלמידים.

שאלה: כשרוצים ללמד בחור שכדאי לו להתייעץ עם הרבנים בדברים שקשה לו והוא מתמודד איתם, הרבה פעמים בחור מרגיש שהוא מבין ויודע הכל, ורוצה לבד להסתדר, איך לומר לבחור שכדאי לו להתייעץ?

רבינו שליט"א: כך המציאות, שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, צריכים להסביר לו שכך המציאות ואין ברירה. אבל לדבר איתו על זה בצנעה, בלי פרסום.

שאלה: יש רמ"ם ששואלים האם באמת הם מחויבים לקרב את הבחורים יותר? הם מכינים שיעור טוב ומקרבנים את הבחור בלימוד, האם ר"מ צריך להתעניין גם בחיי היום יום של התלמיד, לשאול איך הוא מרגיש, או דברים מסוג כזה?

רבינו שליט"א: זה חשוב מאד, לפעמים תלמיד צריך עזרה, אחרת הוא סובל וגם לא יכול ללמוד, אם הוא סובל הוא גם לא יכול ללמוד, אם הוא מרגיש לא טוב הוא לא יכול ללמוד, גם הלימוד לא לימוד.

שאלה: יש כאלה שאומרים שזה לא התפקיד שלהם, ואומרים: אנחנו צריכים להגיד שיעור, ואחרים יטפלו בשאר העניינים של התלמידים, האם באמת הר"מ מחויב בזה?

רבינו שליט"א: אם הוא יכול הוא חייב. יתכן שהוא לא יכול, ולא כל אחד מתאים לזה, אבל אם הוא יכול הוא חייב. זה חלק מהחיוב ללמד, ללמוד וללמד. אפילו שזה לא תורה ממש, אבל זה כדי שהוא ילמד.

שאלה: יש גם 'לב שומע' בנות, שמאד מנסים לקרב ולעזור לבנות. מה הדבר החשוב שבנות בסמינר צריכות להכין את עצמם לחיים לקראת בנין הבית עם בן ישיבה?

רבינו שליט"א: יראת שמים ומידות טובות. יראת שמים, וגם מידות טובות. ואמנם מידות טובות זה טבע, וצריכים להתנהג במידות טובות – להתנהג לפי הטבע של המידות הטובות.

שאלה: יש לפעמים בחורים שנכשלים רחמנא ליצלן ומחזיקים מכשירים אסורים, והרבה פעמים רמ"ם שואלים מה הם צריכים לעשות עם בחור כזה שנמצא בישיבה, ויש להם חשש אולי הוא מקלקל בחורים אחרים, ומצד שני אם יזרקו אותו מהישיבה יודעים שיפסידו אותו והוא ילך לרחוב.

רבינו שליט"א: הוא צריך טיפול. וצריכים לדעת איך לטפל בצורה עדינה, שתועיל. לקרוא לו בחדרי חדרים, בלי פרסום, ולדבר איתו שכדאי לו, לטובתו, שיפסיק עם זה.

זה זיכוי הרבים, וכל המעשים הטובים שעושים המושפעים שייכים למשפיע, כל המעשים הטובים של המושפעים ושל הדורות הבאים עד סוף כל הדורות, הכל שייך למשפיע, ואפילו כשהוא כבר בעולם האמת הוא מקבל עוד זכויות.

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי אליהו אבא שאול זצ"ל
בן מרח' הגאון הגדול רבי בן ציון זצוק"ל
נלב"ע ח' אייר תשפ"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת רבי יהודה בן רבי אברהם הרבסט זצ"ל
נלב"ע ז' אייר תש"פ - תנצב"ה
ומחותנו רבי מנחם מענדל ב"ר בן ציון שעכטער זצ"ל
נלב"ע ש"ק ח' אייר תשס"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הצדיק
רבי שאול ב"ר משה ברזם זצ"ל
חתן רשכבה"ג מרח' הקהילות יעקב זצוק"ל
נלב"ע ו' אייר תשכ"ד - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת אמור

מרבנינו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

וכהן כי יקנה נפש קנין כספר הוא יאכל בו וגו' ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל (כ"ב י"א י"ב)

חללה אף הנשואה לכהן אינה אוכלת בתרומה מה"ת, וכתב החזו"א אה"ע"ו סי' קל"ד לדרך נ"ו, וז"ל, החללה נמי איקרי קנין כספר אלא שהיא אסורה בתרומה ככל נשואו וכו'. וצ"ע מקור איסור זה, וכתב דנכלל בכלל איסורא דובת כהן כי תהי' לאיש זר, [והיינו דנימא לפי"ז דכל שיש בה פחיתות כחללה הוי' נמי בכלל האי ענינא. וי"ל"ע בל' רמב"ם פ"ו מתרומ' ה"ז שדנו בו (וזונה כחללה לאוסרים אותה בתרומה), וצ"ע במש"כ בחזו"א פ"א שם לעיל ט"ו י"ט] הנה כל זה צ"ע מנ"ל למילף מקרא דבת כהן איסור בזה לנשואה לכהן. [עויל"ד בהאמור בחזו"א לעיל ט"ו ז']. וצ"ע במנ"ה מ' רפ"ג. והנה איך שיהי' אי איכא לאו בחללה שלא תאכל בתרומה וגם כשהיא קנין כספר דכהן וכנ"ל בחזו"א, א"כ הכ"נ הוה כן בחללה דהיי"ע דאית בה פחיתות בעצמותה האוסרתה בתרומה. והשתא א"כ מצינו למילף מק"ו דתרומה דליהוי האי לאו לכהונה נמי וכההיא דיבמות ס"ח ב' והנ"ל גילוי מילתא בעלמא וכנ"ל. וכו"ז צ"ב.

והנה בתוס' מהר"ם מרוטנבורג ליבמות [ונדפס גם ע"ש רבינו פרץ] שם איתא חיידוש גדול בדין זה דחללה הבאה מהיבי עשה והוא דאין איסור חללות זר רק עד ג' דורות כמצרי וכאדומי דהוו הייבי עשה [ויעו"ש בכ"ד בזה, וצ"ע]. ועי' קידושין ע"ז א' מאי לעולם וכו' מהו דתימא מידי דהוי כמצרי ואדומי וכו' ודו"ק.

והנה לאחר מכאן כשתרד החללות יהא דור זה כישראל כשר וכעין מה דהוא כן בבנות ישראל לר' דוסתאי בן יהודה דס"ל דהוו מקוה טהרה לחללים, ועי' ס' ה' רח"ה פי"ז מאסו"ב (ד"ה עוד) דכתב עלה דנתחללו מכהונתם וכיון דהאב מופקעת כהונתו א"כ ליכא מה למשוך לברא כהן [וכתב שם דעבודתו כשרה בדיעבד כדון חלל שעבד]. וכל זה יהא נמי בחלל דהייבי עשה לכשיוכשר בדור ג' לשי' מהר"ם הנ"ל. [ועאו"ש פי"ח מאסו"ב פ"א שיצא לדון דלא כהנ"ל דבן חלל שנשא בת ישראל לר"ד בן יהודה יהא כהן כשר, וכן לפי"ז יהא לדרבו גם להלכה לשי' מהר"ם הנ"ל בדור ג' החללות דהייבי עשה דיהא כהן כשר. אך כ"ז צ"ע.

מיהו עי' רש"י קידושין ע"א א' ד"ה וישב מצרף דריב"ל ס"ל בהא דוישב מצרף ומטהר כו' דמטהרם ומכשירם כולם, והיאך יוכשרו החללים להיות כהנים, ואף בכהן ממזר יש לדון [והיינו לסוכרים דכהן ממזר בטלה קדושתו] היאך תחזור אליו קדושת כהונתו לכשיפקע פסולו. ועוד אי ממזרת הוי' חללה וכמו שדן בזה בחזו"א אה"ע"ו א' י"ד, וכן אי נימא דממזרת נפסלת בביאת כשר, עהזו"א ט"ו י"ד, א"כ הולדות מכאן ואילך מלבד היותם ממזרים הו"ל נמי חללים, והיאך תחזור להם כהונתם. וזה צ"ע דתתחדש להם כהונתא חדתא. וי"ל"ע חזו"א א' ל"ה סד"ה ב"ש, וצ"ע בהאמור שם ס"ק ל"ב ד"ה ויש [וענין חלל שלא נודע דכשר לאו בכל ענין הוא וגם אין ראוי שיקריבו לכתחילה על המזבח וליחשב עוד צדקה], ואי נימא כהאו"ש א"ש, אך צ"ע. ושו"ר בתוס' טו"ק קידושין ע"ב ב' סד"ה הלכה, ואפשר וכו' [ויש לדון בבן לוי ממזר בכ"ד ואכ"מ], וי"ל"ע שם בתוס' הרא"ש. וי"ל בכ"ד וצ"ב].

וכהן כי יקנה נפש קנין כספר הוא יאכל בו וגו' (כ"ב י"א)

עבד של כהן האוכל תרומה, מ' בתוס' בגיטין (י"ב ב' בד"ה השבתוני וכו') דמקיים מצוה באכילתו כמו כהן האוכל תרומה, [יעו"ש ספר המצוות להרמב"ם מצות עשה פ"ט במצות אכילת תרומה]. ולא שייך בזה אינו מצווה ועושה, דודאי אילו הו' זר מותר באכילת תרומה לא הו' בזה אינו מצוה ועושה דלא שייך מצות אכילת תרומה אלא בכהן, ולא דמי לשאר אינו מצווה ועושה דלא שייך ענין קיום המצוה רק לאדם שנצטווה. ועי' פי' המשניות להרמב"ם בגיטין שם, דמשמע דליכא מצוה באכילתו. ובספר משנה ראשונה רפ"ה דתרומות כתב דעבד [ואשה] מברכין על אכילת תרומה יעו"ש. וי"ל"ע היאך מברך, דהא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן לא שייך ב', וכן יש להעיר באשת כהן וצ"ע.

לא תקלל חרש ונשיא בעמך לא תאר (כ"ב כ"ז)

בענין מקלל רשע דפטור דינו עושה מעשה עמך, כתב המנ"ה מצוה רל"א דמלשון "פטור" נראה דאיסורא איכא וכתב עלה דהוא מדרבנן. [ויעו"ש מש"כ לענין מקלל בשם ומש"כ מההיא דאלישע שקלל הילדים].

ועי' רד"ק ירמ"י כ' ט"ו על קרא דארור האיש אשר בשר את אבי וכו' וכתב עלה קללו כי נודע לו שהי' פשוהר בן אמר יעו"ש. ועי' ספר שמואל [א' כ"ו י"ט] ואם בני האדם ארוהים הם לפני השם כי גרשוני וכו'. וי"ל"ע שם. ועי' רד"ק שמואל ב' ג' כ"ט על קרא שם דיחולו על ראש יואב ועל כל בית אביו ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע וכו' וברד"ק שם כ' אם יואב הטא מה חטאו בית אביו לא אמר אלא על המסייעים אותו וכו', יעו"ש. [וי"ל"ע לענין קללת אלו שעדיין לא נולדו]. – עי' ברכות ז' א' ההוא צדוקי וכו' לאו אורח ארעא וכו', יעו"ש. [ואולי יש להלק בין סוגי הקללות, דהתם קללה שיש עמה עונש להמקולל, ויעו"ש בגמ' ברכות. ודו"ק בירמ"י הנ"ל]. – עי' ב"ב קנ"ו ב' בני רוכל וכו' וצ"ע ש. – י"ל"ע לענין קללה דנדרים ס"ו ב' לפי הר"ן שם. ובכל הנ"ל י"ל"ע בחזו"א סנהדרין כ' י' [ורשושם יש לדון עוד בההיא דב"מ ק"ה א' מאן קצי' לדיקלי תקיץ ענפי' אמרי וכו', יעו"ש].

לא תקלל חרש ונשיא בעמך לא תאר (כ"ב כ"ז)

המקלל את עצמו, לוקה משום איסור קללה. וי"ל"ע אמאי הייב במקלל עצמו והרי המקלל רשע אינו עובר בלאו זה והכא כיון שקילל עצמו ה"ה רשע וא"כ למה הייב על קללת עצמו. ודו"ק נמי דהוא רשע מחמת שמזכיר שם שמים לבטלה, ועי' שהרי יכול לסיים בשבה להשם וצ"ב.

וי"ל דהוי' גלגל החזור דאם אינו עובר מחמת שאינו עושה מעשה עמך, א"כ שוב הו"ל עושה מעשה עמך דלא הו' איסור בקללתו, וא"כ שוב הו"ל מקלל מי שעושה מעשה עמך ושוב עובר ושוב הו' אינו עושה מעשה עמך ושוב אינו עובר.

ולא תחללו את שם קדשי (כ"ב ל"ב)

הנה אי דחי חילול השם לע"ז לכאו' דחי גם לאינך עבירות ואפי' דיהרג ואל יעבור דל"ה כע"ז, [ועי' לענין רציחה [והראוני דברי רמב"ן סוף פרשת אחרי מות, יזכירו אותה (גילוי עריות) אחר עבודה זרה ולפני שפכות דמים. וי"ל"ע בסוגיא דסוף פרק בן סורר ומורה. ולע"כ. ועי' רמב"ן שמות כ' ג'].

ויתכן דמה שכתבו קמאי בענין ההורגים עצמם בשעת השמד וכן זולתם מפחד שלא יעמדו בנסיון הוא משום האי טעמא דמניעת חילול השם. [ועיין שלא בשעת השמד].

והנה דין זה יתכן גם למנוע חילול השם דאחרים, וברמב"ן שמות ל"ב כ"ז עברו ושובו וכו' והרגו וכו' כתב דהיה שם הוראת שעה לקדש השם כי מי התה בהם. וכל זה לקידוש השם אבל למנוע חילול השם י"ל דלא היתה הוראת שעה.

ומצאנו במלכים ב' י' שלמען הרוג את עובדי הבעל עשה יהוא תקרובת לבעל. יעו"ש. [וע"ש מצודות]. ומיהו יתכן שלא יעבדוהו אחר כך. – העירוני מגמ' יבמות ע"ט א' שהרגו בני שאול מטעם חילול השם. וי"ל. [ועי' בהלכות שמהות למהר"ם מרוטנבורג סי' פ"ט ודו"ק. וי"ל"ע במאמר קידוש השם להרמב"ם, ולע"כ].

ישור או שה אורתי ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (כ"ב כ"ח)

כתב המשך הכמה דנראה שאם נשחט אחד בקו השה ואחד באופק הסמוך לציר הצפוני, שידוע שהיום נתאריך בכמה שעות, ודאי דמחשב על התהוות האיסור, היינו הנשחט ראשון, שאם נשחט האם בציר הצפוני, שאז הוא עדיין יום, ובקו השה כבר היה הלילה מותר לשחוט הבן בקו המשוה בלילה, כיון שהאם נשחטה ביום, ובציר הצפוני אם יש לו עוד בו מותר לשחוט הבן בלילה, כן מותר לשחוט בקו המשוה בלילה. וברור. ואולי דגם לזה מרמז רבוי לשון לא תשחטו, דאף דאחד שוחט מהן בהיתר, אמנם קאי על הבנים, ומורה, שכל הבנים יהיו שוין בהאיסור, ושנים ששוחטין שני בנים יעברו בלא תעשה בזמן אחד, ע"כ.

והשוחט במקום שכבר לילה אם שרי לשחוט במקום שעדיין יום קודם, דלא הוי ביום אחד. ועי' מעבר לקו התאריך לשחוט השני במזרח שהיום שם קודם.

אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי (כ"ג ב')

אשר תקראו אותם, דרשינן מינה אתם אפי' אנוסים.

בדין אתם אפי' אנוסים (תוספתא ריש פ"ב דר"ה) פי' ההסדי דוד דימירי שנאנסו ע"י נכרים. לכאורה אם לא יוכונו (הבית דין) לקדש, ינהגו הציבור שלא כדיון (וא"כ צריכים הם לכוון לקדש ממש). ואף אם ינהגו כדיון (פי' הדינו שידעו שלא התכוונו) מי לא ידעי בזה הגויים ויתלו הגויים בב"ד שאשמים בזה (שלא נעשה משום כך רצונם) ויבואו לידי סכנה. ועוד דלומר בפיהם שהחודש מקודש (פי' בלא להתכוון כלל לקדש) אין בזה ממש ולא כלום הוא (ויל"ע מגדרי תליוהו וזבין וכיוב"ז). [וא"ל י"ע באיזה מציאות מיירי הכא שיש צורך בדרשה מיוחדת אתם אפי' אנוסים בהכרחם גויים, ועי'].

אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי (כ"ג ב')

אשר תקראו אותם, דרשינן מינה אתם אפי' מוטעים.

במנ"ה מצוה ד' אות ד' כתב דכשהראש בית דין אומר מקודש נתקדש החודש ואינו יכול להזור בו אפי' תוך כדי דיבור, ומוכיח כן מהא דנזיר ריש פ"ב הריני נזיר מן הגרוגרות, דכל היכא דלא מהני שאלה לחכם אינו יכול להזור תוכ"ד, דהא דמהני תכ"ד משום דמשוי לדיבור קמא טעות, וא"כ בקידוה"ה דקיי"ל אתם אפי' מוטעין, א"כ לא מהני חזרה תכ"ד.

ויל"ע במש"כ בטעמא דמילתא דכיון דמהני קידוש החודש בטעות לכך לא מועיל חזרה בתוכ"ד וכעין ההיא דנזיר רפ"ב, ולכאורה צ"ת דהתם בנזיר הו"ל ענין טעות בדיבור אבל כאן בקידוש החודש לכאורה לא מהני טעות בדיבורם רק טעות בידיעתם [אא"כ נאמר דאנן סהדי דאי הווי ידעי האמת לא הווי מקדשי ובה"ג בעלמא חשיב טעות (ונימא עוד דטעות לאו משום תנאי הוא ויש בזה נידון בעלמא ואכ"מ) אך מנ"ל כל זה]. ובעיקרא דמילתא דלא מהני חזרה תוך כדי דיבור בגוונא דמהני טעות, יל"ע באו"ש פ"ד מה' יבום הל' כ"ד וצ"ע שם, ויל"ע בכלל הנ"ל מדין אתם אפי' אנוסים שהובא ברמב"ם פ"ב ה"י דזה נגד רצונם וי"ל בזה.

שמן זית זך כתית למאור (כ"ד ב')

בתנחומא (ריש בהעלותך) איתא דמרב חייבתו בחר שמן זית זך כתית למאור, למאור ולא למנחות וכו' תדע שהרי כל המנחות לא נאמר בהן אלא ונתת עלי' שמן, ובבב"ב הדלקה כתיב שמן זית, ולא שאר שמנים, זך כתית למאור וכו' עכ"ל, ולכאור' המדרש פליג אמתני' דתרומות פי"א מ"ג דאין מקריבין ע"ג המזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים, דהיינו רק שמן זית ואילו במדרש מ' דאף משאר שמנים כשר.

ולפו"ר נראה דט"ס נפלה שם [ועיין הקדמת המפרש עץ יוסף לענין הט"ס הרבים שנפלו במדרש תנחומא] וכצ"ל (שינוי סדר התיבות) "ובבב"ב הדלקה כתב שמן זית זך כתית למאור ולא שאר שמנים" [ולפי הכתוב לפנינו "זך כתית למאור" בסוף, אין להם לתיבות אלו המשך דרשה ואין לזה טעם].

וקאי המדרש על האמור לעיל שם "ומרב חייבתו בחר שמן זית זך כתית למאור ולא למנחות, ומותר מן הזית הראשון ה' למנחות" ואתי כאן להוכיח דבר זה, מהא דבמנחות כתיב שמן סתם, ואמנם לענין דבעי שמן זית למנחות היה סגי לזה בתיבת "שמן" סתם, דסתם שמן בתורה הוא שמן זית, אך זה לא מבטיח, וכשרים למנחות כל שמנים אחרים הבאים מן הזית. ולשו"ן "שאר שמנים" קאי אשאר שמנים שמן הזית [ועיין לשון הגמ' במנחות פ"ג]. ומש"כ המדרש בתחילת הדברים "שהייב הקב"ה שמן זית יותר מכל השמנים בנר ובהדלקה" אף דבמנחות נמי כן הוא דבעי שמן זית, אך כיון שלא שינה ולא שילש שם, וגם לא נאמר בו שיהא שמן זית זך, אין לנו א"כ ראי' להיבוב, אלא דין וגוה"כ הוא דבעי למנחות שמן זית, וכשאר הלכות ודיני הקורבנות לפרטיהם, אך כאן בהדלקה הזוין בכתוב היבוב דשמן זית.

ועדיף כן להג' במדרש (וגם אין זה הגהה אלא חילוף סדר התיבות בלבד, וגם נראה מוכח מהלשון) מאשר להחדש שיטה חדשה מהחודשת במדרש דלא כמתני' [וצ"ע בשאר המדרשים].

לעלם בהם תעבדו (כ"ה מ"ו)

עבד כנעני שקנה עבדים, האם מותר לו לשהרן, דלא שייך ב'י איסורא דלעולם בהם תעבדו, דלישראל אזהר רחמנא ולא לעבדים, דמאי אולמא עבד זה מעבד זה דיעבוד בו לעולם. או דילמא לא שנא, וכיון דאשה מוזהרה על כך גמרינן לה לה מאשה.

ונתת על המערכת לבנה זכה (כ"ז ז')

הנה פעמים קבעה התורה להביא לבנה זכה, ולפעמים לא הזכירה אלא לבונה סתם.

והנה בקטורת ובלחם הפנים הזכירה לבונה זכה, ובמנחות לא הזכיר אלא לבונה סתם, ואין לומר דאין לבונה אלא חדא ושינוי לשונות הוא, זה אינו, שהרי בעי' י"ד א' מבואר דלבנה זכה לאו לבונה סתם היא, [ובר"מ פ"ט מהל' ע"ז מתבאר דסתם לבונה שחורה היא], אך כמדומה לא מצאנו בש"ס הפרש בין לבונה שבלחם הפנים ובקטורת ובין לבונה של מנחה, [ומיהו אפשר דבמנחה גם זכה כשרה]. ועי' לשונות הר"מ פ"ב מכלי המקדש ובפ"ה מתמידין ומוספין לא הזכיר זכה [רק בתמידין] ומוספין העתיק הכתוב האומר דבעינן זכה].

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת אמור - בהמה שאינה של שום כהן ואעפ"כ מותר להאכילה בתרומה?

תשובה על החידה לפרשת אחרי מות קדושים - איזה תרומה מצינו שלא תתבטל אפילו באלף? תשובה המפריש מן הרע על היפה מצוה להשאל עליו כדי להנצל מאיסור למפרע, ותרומה זו הוה דשיל"מ ואינה בטלה, כ"כ הגרע"א בתשובות הנדפסות בסו"ס דו"ה, וכע"ז בחזו"א דמאי סי' ד' לענין מקדים המאוחרת.

לקבלת הגליון בקביעות במייל שלה בקשה ל: D7648493@gmail.com

שיעור מרן הגאון רבי אשר ייים שליט"א

נשים במצות ספירת העומר

יחזקאל והגר"פ, והדברים חידוש.

ואני שלעצמי הוי אמינא סברא אחרת בדעת הרמב"ן דאין דין מ"ע שהזמן גרמא אלא במצוה ששייך לקיימה בכל זמן אלא גז"כ שאין היא נוהגת אלא בזמן מסויים כגון מצוה, לולב, סוכה, תפילין, וכדו' שמעשים אלה שהם עצם חפצא דמצוה יכול לעשותן בכל זמן שהוא, אלא שגזרה תורה שאין מצותן אלא בזמן מסויים, אבל עצם עצמותה של מצות ספירת העומר אינה אלא ספירת הימים שבין פסח לעצרת דהן הם ימי העומר ולא זולתם, וזו הסיבה שא"א לקיים מצוה זו בזמן אחר, דאי אפשר לספור ימים אלא כאשר הם קיימים ועומדים ואיך נספור ימים אלה בין ר"ה לסוכות. נמצא דמצוה זו א"א לקיימה אלא בין פסח לעצרת לא משום גזירת הכתוב שתהיה המצוה נוהגת בזמן מסויים, אלא משום שאין בידנו לספור ימים אלה אלא בעתם ובזמנם ואין עצם המצוה אלא לספור ימים אלה ולא ימים אחרים, ודו"ק בזה כי לדידי סברא פשוטה יש כאן.

ב. קבל עליו חובה

ובמה שכתב המגן אברהם דנשים קיבלו עליהם מצות ספירת העומר כחובה, תמה עליו במנחת חינוך (מצוה ש"ו) וכתב דלא שייך בספה"ע קבלו עלייהו חובה ולא פירש כונתו. אך בספר נזירות שמשון על המג"א דחה דבריו לפי דברי הדרכי משה (סימן קפ"ח) דלא שייך קיבלו ע"ח אלא במה שיש בו מחלוקת וי"א שחייב ובכה"ג אף שלהלכה נפסק שפטור מ"מ יכול לקבל עליו חובה, אבל במה שפטור לכו"ע לא מהני קבלתו. והדרכ"מ ביאר לפי דרכו את דברי הטור שם שהביא בשם אחיו רבינו יחיאל שהסתפק בסעודה שלישית של שבת ר"ח אם לא הזכיר של ר"ח אם מחזירין אותו, דרק בשבת שיש שיטה שצריך לאכול בס"ג דוקא פת יש מקום לומר דשויהו עלייהו חובה אבל בר"ח דלכו"ע אין חיוב סעודה דפת לא שייך לומר שויהו עלייהו חובה.

ולא הבנתי את דברי הדרכ"מ דלכאורה יסוד גדר זה דקבלו עליו חובה שמצינו בדברי התוס' יומא (פ"ו ע"ב) בשם הבה"ג לגבי תפלת ערבית מדיני נדרים הוא דקבלה ומנהג של מצוה דינם כדן נדרי מצוה, וא"כ לכאורה אין הדבר תלוי אלא אם מצוה היא או אין כאן מצוה אבל מה סברא יש לומר דלא מהני אלא בדבר השנוי במחלוקת. ואין נראה לומר דרק כשיש מי שמחייב מעשה מסוים הוי ע"פ מצוה לכו"ע אבל מה שלכו"ע אין בו חיוב אין בו אף מעשה מצוה, דבאמת לאו הא בהא תליא ויש דבר שלעולם יש בו מצוה כגון התפילות הברכות וההלל אף כשאין מי שמחייב.

ונראה לענ"ד בביאור דברי הדרכ"מ דבמה שפטור לכו"ע מסתבר לומר דאף אם נהגו בו אין זה לשם חובה אלא לשם מנהג ורשות בעלמא, משא"כ במה ש"א שחייב לעשותו מסתבר דאם נהגו כן, כונתם לשם חובה והחמירו כדעת המחייב, ולפי"ז באמת שייך שויהו עלייהו חובה אף במה שפטור לכו"ע אם יודעים בודאי שאכן כונתם לשם חובה, ולפי"ז יש ליישב את דברי המג"א שלא יסתרו את דברי הרמ"א בדרכ"מ.

ועיין עוד בהשמטות הגרעק"א (שו"ת סימן א') שכתב דנשים קבלו עליהם חובה את מצות תקיעת שופר בר"ה, אף דלכו"ע נשים פטורות משופר משום דהוי מ"ע שהזמ"ג, ודו"ק בכל זה.

(ובגוף הסוגיא דקיבלו עלייהו חובה הארצית מנחת אשר דברים סימן כ"ה).

"וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהיינה. עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (פרק כ"ג פסוק ט"ו-ט"ז).

כתב המגן אברהם (סימן תפ"ט ס"ק א'):

"נשים פטורות מספירת העומר. מיהו כבר שוויא עליה חובה."

ומקור הלכה זו דנשים פטורות מספה"ע הוא ברמב"ם (פ"ו מתמידין ומוספין הלכה כ"ד) וז"ל:

"מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן, ונשים ועבדים פטורין ממנה."

והכסף משנה שם כתב משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא וכ"כ המג"א (סק"א).

אמנם לא כך כתב הרמב"ן, דבקדושין (ל"ד ע"א) כתב דספירת העומר הוי מצות עשה שאין הזמ"ג ונשים חייבות בה, ומצינו כמה דרכים בהבנת שיטתו. א. בשו"ת אבני נזר (א"ח סימן שפ"ד) כתב דכיון שספירת העומר תלויה בחג המצות ותחילת הספירה "ממחרת השבת" דינה כדן כל מצות הפסח שעליהן גזרה תורה כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה.

ומלבד הדוחק הגדול בעצם סברא זו, אין היא מתיישבת בלשון הרמב"ן, דהלא בדברי הרמב"ן מבואר דמצוה זו הוי מ"ע שאין הזמן גרמא, ולהסבר האבנ"ז באמת הוי זמ"ג אלא שגז"כ שאשה חייבת בה.

ב. הגר"פ פרלא בביאורו לרס"ג (במבוא בחלק א' אות י"ב) כתב דאין מצות הספירה תלויה בזמן אלא בהבאת העומר והעומר הוא זו שתלויה בזמן, ומשו"כ נחשבת מצות הספירה אין הזמן גרמא, וכע"ז כתב גם בשו"ת דברי יחזקאל (סימן מ"ה אות ד'), ע"ש.

ויש להעיר לדעת רבים מן הראשונים והרמב"ם דספה"ע אף בזמן הזה דאורייתא הרי שאין הספירה תלוי בעומר אלא ביום הבאת העומר.

ג. בשו"ת דברי מלכיאל (ה"ג סימן ה') הגיה בדברי הרמב"ן לגודל התימה, וכתב לשער שהיה כתוב ס"ע והכונה לסדר העבודה, או שהיה כתוב מ"ע והכונה למתנות עניים, וכע"ז כתב בשו"ת יגל יעקב (ה"א סימן ס"ד), שהיה כתוב ס"ה והכונה ספירת הזבה, ומטעות המדפיס נכתב ספירת העומר ע"ש.

ומלבד מה שראוי להסתייג ממי שמגיה בספרי קדמוניו ללא ראייה ומקור (עיין ברמ"א ובהגר"א י"ד סימן רע"ט ס"א), כל הדרכים הנ"ל לא מסתברי כלל.

אך כבר זכינו לתשובת בנו של מהר"ם חלאווה (רבינו משה חלאווה) שנדפסה בסוף ספר שיטת קדמונים על מסכת ב"ק שהעתיק מכתב אביו בשם הרמב"ן דנשים חייבות בספירת העומר וז"ל:

"והרמב"ן ז"ל כתב דספירת העומר נשים חייבות בו, וכן עיקר, דלא ממעטינן אלא שהזמן גרמא, וספירת העומר אין גורם לו הזמן, אלא המעשה דהיינו הקרבת העומר. ואע"פ שהעומר תלוי בזמן מ"מ המספר אינו תלוי אלא במעשה ההקרבה ולא הזמן גרמא. הא למה זה דומה, לנשים חייבות בברכת המזון, והרי שבת שהזמן גורם לאכילתו, דאסור להתענות, וכיון שהאכילה יש לה זמן הברכה עליה תיחשב תלויה בזמן, ונמצאת אם כן בהמ"ז תלויה בזמן, ואמאי נשים חייבות."

והאריך בסברא זו, הרי לן להדיא דאכן כן דעת הרמב"ן ומהר"ם חלאווה הסכים לשיטתו. וסברת הרמב"ן נתבארה ע"י מהר"ם כעין סברת הדברי

מרת מלכה מחלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
גלב"ע ג' אייר תשס"ו

לעילוי נשמת

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח משה בן משה"ר יוסף דוד ז"ל
גלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ד לוס אנג'לס

ג. דעת המקובלים בזה

והנה יש שכתבו דלפי הזוהר ודעת המקובלים אין זה מן הראוי שנשים תספורנה ספירת העומר, וכך הביא גם בכף החיים (סי' תפ"ט סק"ט) ע"ש. אך לא ידעתי מה הכרח יש בזוהר לסברא זו דלכאורה לא מצינו בזוהר אלא שנשים פטורות ולא שיש בספירתן פגם ואיסור כלשהו. דו"ל הזוהר פרשת תצוה (קפ"ג ע"ב):

"ובגין דאיהו רזא דדכורא נשים פטורות מחושבנא דא, ולא מתחייבן למימני בר דכורין, לאתקשרא כל חד כדקא יאות כגוונא דא יראה כל זכורך, דכורין ולא נשין בגין דרזא דברית בדכורא איהו, ולא בנוקבא, ובגין דקיימא רזא לעילא נשין לא מתחייבן".

וכע"ז בפרשת אמור (צ"ח ע"ב):

"ובגין דאלין יומין יומין דעלמא דדכורא, לא אתמסר חושבנא דא אלא לגברי בלחודייהו, וע"ד חושבנא דא, בעמידה איהו, ומלין דעלמא תתאה בישיבה ולא בעמידה, ורזא, דא צלותא דעמידה, וצלותא דמושב".

ולכאורה אין בין דברי הזוה"ק לדברי הפוסקים דמה לן אם נשים פטורות משום מעשהזמ"ג או משום דמצוה זו מעלמא דדכורא, מ"מ נשים פטורות.

והרי המגן אברהם ציין לדברי הזוה"ק ואעפ"כ כתב דנשים קיבלו עליהן מצוה זו כחובה, וע"כ דלהבנתו אין מדברי הזוה"ק שום ראיה לשלול ספירת הנשים, ודו"ק בזה.

אמנם בשו"ת סוד ישרים לבעל הרב פעלים (סימן י"ב) הביא את דברי רבינו האריה"ק שביאר עפ"י הקבלה למה נשים פטורות מן התפילין והציצית ומספירת העומר ותמה דהלא כל אלה מ"ע שהזמ"ג הן ובלא"ה פטורות הנשים, אע"כ דקמ"ל דאף דבכל שאר מצוות עשה שהזמ"ג יש רשות בידן ולדעת רבים אף מברכות, במצוות אלה ראוי שנשים לא תעשנה אותם, ומשו"כ חלק על החיד"א שדבריו מבואר דאף באלה לדעת רש"י נשים מברכות עליהן, ע"ש.

ואף שבער אנכי ואין לי יד בנסתרות, תמיהני דהלא זה דרך המקובלים בכל מקום לבאר עפ"י הקבלה עיקרי תורה שטעמם הנגלה פשוט לכל, והרי מצינו בזוה"ק ביאור שני ימי ר"ה שהם דינא קשיא ודינא רפיא, ושני יו"ט של גלויות וכיוצא בסוגיות רבות, ולכאורה ה"ה בטעמים אלה של רבינו הארי"ה אין לתמונה מה השמיענו מה שידענו ע"פ ההלכה, וללמוד מזה הלכה, וצ"ע.

וגדולה מזו כתב בשו"ת דברי יציב למו"ר זצ"ל (או"ח סימן ה') ששמע מאביו ששמע מבעל הדברי חיים שעפ"י הקבלה לא ראוי לנשים לקיים שום מ"ע שהזמ"ג, ולא כתב בזה טעם ומקור ובער אני ולא אדע.

ומ"מ חזינן שהמג"א ציין לדברי הזוהר ואעפ"כ כתב דנשים קבלו עליהן מצוה זו.

סו"ד נהרא ופשיטה וכל מנהגי ישראל ממקור קדוש יוצאים.

ד. האם ראוי שנשים יברכו בספירת העומר למעשה

הנה כתב המגן אברהם (סימן תפ"ט סק"א) דנשים קיבלו עליהם כחובה את מצוות הספירה, ונחלקו עליו בניזירות שמשון שם והמנ"ח במצוה ש"ו. ועיקר תלונתו של בעל נזירות שמשון דלא שייך קיבלו עליהו חובה אלא במה שנחלקו בו הפוסקים ולא במה דפטור לכו"ע. (והמנ"ח סתם ולא פירש למה הסתייג מסברת המג"א). ולא ירדתי לסוף דעתו דכיון דכל גדר קיבל עליה חובה מדין נדר הוא מאי נפ"מ אם יש בזה פלוגתא או לא, ולכאורה פשוט דכל שיש בו מצוה כלשהו שייך קיבל עליה חובה, וכיון דקיי"ל דיש גדר מצוה אף במי שאינו מצוה

ועושה ולשיטת הרמ"א (סימן י"ז ס"ב) נשים מברכות על מצוות עשה שהזמ"ג נראה פשוט דמהני קבלתן לחובה. (ובמק"א ביארתי דאף לדעת הבית יוסף שם דאין אשה מברכת על מצעשהזמ"ג אין זה משום שאין מצוה בעשייתה אלא משום שלשיטתו אינה יכולה לומר וצנו, ואכ"מ), ועיין בשו"ת הגרעק"א (סי' א' במפתחות) שכתב דנשים קיבלו עליהן חובה את מצוות השופר, אף דלכו"ע פטורות הן.

אך כבר כתב המשנ"ב (שם סק"ג) דבמקומותינו לא נהגו הנשים לספור, וכמדומני דברוב קהילות ישראל בכל החוגים והעדות לא מצינו שנשים קיבלו עליהן מצוה זו כחובה אף שנהגו לתחילה לספור.

והנה כתב המשנ"ב שם בשם ספר שלחן שלמה דנשים לא תברכנה על הספירה משני טעמים: א. כיון שאינן מבינות את מילות הספירה. ב. שמא יטעו ויברכו ברכה לבטלה. ולא ידעתי כונתו שמא יטעו ולכאורה הכונה

שמא יטעו בימי הספירה ונמצא מברכות לבטלה על ספירה מוטעית, (ונראה ברור מלשון דאין החשש שמא ישכחו או ידלגו יום אחד אלא משום שמא יטעו, ובדקתי בספר שלחן שלמה (להגרש"ז רבה של מיר דליטא לפני כמאתיים שנה) ושם בס"ג כתב שמא יטעו ויברכו ברכה לבטלה והן אינן יודעות הדין". ולא הבנתי כונתו דאם החשש שמא יטעו במספר מה כונתו שאינו יודעות הדין, ואפשר שחשש שמא יספרו בנוסח משובש, או שמא ידלגן יום אחד ולא תדענה ששוב אין לברך על שאר הימים, וצ"ע.

ומ"מ נראה לכאורה דשתי החששות לא שייכי בזמנינו, דנשי דידן חכמניות הן וכולן מבינות היטב לשון הקודש, ואין שום חשש שיטעו בזמנינו או בנוסח דבידן לקרוא מתוך הסידור וכדומה, ועוד דבכל בית יש לוחות שנה וכדומה וכן בעיתונות החרדית נכתב יום הספירה דבר יום ביומו, ומשו"כ שפיר נהגו נשינו ובנותינו לברך על הספירה ושפיר עבדי.

אך מ"מ נלענ"ד דאשה שיודעת שמסתמא לא תשלים את הספירה כדין לא תתחיל כלל לברך על הספירה, דיש מן האחרונים שנקטו דאם ידלג יום א' אף ברכותיו למפרע לבטלה, כ"כ החיד"א בספר מורה באצבע, וא"כ בשלמא איש המחוייב לברך ולספור חייב לעשות כן אף אם יש חשש שישכח יום אחד, אבל אשה שפטורה מעיקר הדין נכון טפי שאם דרכה לשכוח אחד מימי הספירה תספור לתחילה בלי ברכה.

אמנם אף שראיתי ביד יצחק לא"ז ז"ע שגם הוא נוקט דכאשר דילג יום אחד הוא ברכה לבטלה למפרע דב"ב (סי' מ"ה) מפלפל איך מותר בכלל לברך על הספירה ולמה לא נחשוש שמא ימות, ע"ש, אעפ"כ נתישבתי בדעתי ונמלכתי דשפיר תברך דהלא ג' ספיקות יש כאן: א. כל עיקר שיטת הבה"ג דהוי ספק. ב. מסתבר דאף לשיטתו אין זה ברכה לבטלה למפרע. ג. שמא תשלים את ספירתה כדין. ומשום כ"ז נראה דשפיר יכולה לברך, אך אם ברור לה שלא תשלים את הספירה עדיף טפי שלא תתחיל לברך, אך אף בכה"ג המקיל לא הפסיד, עיין בכ"ז.

ובגוף השאלה אם הוי ברכה לבטלה למפרע. הדבר תלוי בסברת הבה"ג אם משום דהוי מצוה אחת וכלשון החינוך במצוה ש"ו ובשו"ת הרלב"ח, וא"כ מסתבר דאף למפרע הוי לבטלה. אך אם לכו"ע כל לילה מצוה בפנ"ע היא מדמברכינן בכל יום אלא שיש דין תמימות וכסגנון רוב הראשונים בשיטת הבה"ג מסתבר טפי דכל עוד ספר ברצף אין חסרון בתמימות, וכבר הארכתי בדברים אלה במנחת אשר מועדים (ח"ג סימן ל"ו), ודו"ק כי קיצרתי.

בגדר מצות עשה שהזמן גרמא

וכך דעת החינוך (מצוה ש"ו), וכך כתב המגן אברהם (סימן תפ"ט סק"א) דנשים פטורות מספירת העומר משום דהוי מצ"ע שהזמ"ג.

אך הרמב"ן בקידושין (ל"ד ע"א) כתב דהמשנה שם תנא ושייר במצ"ע שאין הזמ"ג שהרי לא תני הבאת ביכורים וספה"ע ועוד ע"ש. הרי דנקט דספה"ע הוי מצוה שאין הזמ"ג ונשים חייבות בה.

ובביאור שיטתו כתב בשו"ת דברי יחזקאל (סימן מ"ה) דאין עצם מצות הספירה תלויה בזמן אלא תלויה היא ביום הבאת העומר והיא זו שתלויה בזמן ומשו"כ אין ספירת העומר זמ"ג.

ואני בעניי ביארתי סברת הרמב"ן בדרך אחר, דרק מצוה שמצד עצם מעשה המצוה אפשר לקיימה בכל עת אלא שמצד דין התורה אינה נוהגת אלא בזמן מסויים הוי בכלל זמ"ג, וכסוכה ולולב דבכל ימות השנה אפשר לישב בסוכה

איתא במשנה בקידושין (כ"ט ע"א) "כל מצוות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות". ויש לעיין ביסוד גדר זמן גרמא, האם כל מצוה שאי אפשר לקיימה ואין אדם חייב בה אלא בזמן מסוים הוי בכלל זמן גרמא, אף אם הסיבה שמצוה זו תלויה בזמן אינה מצד עצמה אלא משום סיבה שאינה מעצם דיניה והלכותיה, או שמא אין הנשים פטורות אלא ממצוות שמצד דין התורה תלויות בזמן.

ומצינו לכאורה שנחלקו ראשונים ואחרונים בהלכתא דא בכמה מקומות, ונבאר.

א. ספירת העומר.

כתב הרמב"ם בפ"ז הכ"ב מתמידין ומוספין "מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן ונשים ועבדים פטורין מספירת העומר".

ובשו"ת מנחת אשר (ח"ג סימן י"ד אות ב') דנתי אם מברך דוקא בימי דניסן או בכל עת שהאילנות מלבלבים, והסקתי עיקר דמין הדין מברך כל זמן שרואה האילנות מלבלבים, אך מ"מ פשוט שאי אפשר לברך ברכה זו אלא בזמן מסויים בשנה, ויש לעיין אם הוא מצות עשה שהזמן גרמא.

ובשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סוס"י קי"ח) הביא את דברי הטורי אבן הנ"ל דהבאת ביכורים לא הוי זמן גרמא, והסיק לפי דבריו דהוא הדין ברכת אילנות, ואף לפי השיטות שאינו מברך אלא בחודש ניסן בלבד מ"מ לא הוי מצ"ע שהזמן גרמא כיון שהטעם שאינו מברך אלא בניסן אינו מהלכתא, אלא משום שזה הזמן שבו האילנות מלבלבים.

ויש לתמוה שקבע הלכה זו לפי דברי הטורי אבן והתעלם מדברי המגן אברהם עמוד ההלכה לגבי קידוש לבנה דהוי זמן גרמא ונשים פטורות, ולכאורה ברכת אילנות דומה ממש לקידוש לבנה, דכשם שאי אפשר לברך על הלבנה אלא בחידושה, כך אי אפשר לברך ברכת אילנות אלא כאשר האילנות מלבלבים והטבע מתחדש.

ומ"מ נראה דשאלה זו אם נשים מברכות ברכת אילנות מיתא תליא במה שנחלקו המגן אברהם והגרש"ק לגבי קידוש לבנה.

ו. סיפור יציאת מצרים.

נחלקו הפוסקים אם נשים חייבות במצות סיפור יצי"מ או לא. מפשטות לשון השו"ע (בסימן תע"ב ס"ד) משמע דחייבות שהרי כתב "גם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל מצוות הנוהגות באותו לילה". וגם אמירת ההגדה בכלל כמ"ש שם המשנה ברורה (ס"ק מ"ה), אך לכאורה משמע דאין זה אלא מדרבנן, וכ"כ המשנ"ב (שם סקמ"ד) דטעם החיוב משום דאף הן היו באותו הנס וכ"ה בתוס' מגילה (ד' ע"א). אך מדברי החינוך (במצוה כ"א) מבואר דמה"ת חייבות הנשים במצוה זו. ובשו"ת מהר"ל (סי' צ"ט) מבואר דבמצוה דאורייתא לא אמרינן אף הן היו באותו הנס וכמ"ש התוס' בפסחים (ק"ה ע"ב) ומשו"ה פטורות הנשים מסיפור יצי"מ וכ"כ בשו"ת בית דוד (סימן רנ"ו) ע"ש.

ורבים מן האחרונים דנו לחייבת את הנשים משום שדרשו חז"ל "כל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה", ולא מצה בלבד אמרו אלא כל מצוות היום, וכמו שמצינו לגבי מה שדרשו "כל שישנו בשמור ישנו בזכור" ונחלקו הראשונים האם הדברים אמורים רק לגבי קידוש היום בלבד או אף לגבי כל מצוות עשה של שבת קודש והדברים ידועים.

ולענ"ד יש לדון בזה עוד בדרך הנ"ל, דהנה יש לעיין במה שאמרו "בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך". האם כל כוונתם רק לבחינת הזמן דזמן סיפור יצי"מ כזמן אכילת מצה ולפי"ז פשוט דהוי מצ"ע שהזמן, או שמא יש בזה נקודה עמוקה דיש קשר מהותי בין מצות הסיפור למצה ומרור, דהלא רבן גמליאל אומר "כל שלא אמר שלשה דברים אלו לא יצא יד"ח, וכבר כתב המשנ"ב (בסימן תע"ג ס"ק ס"ד) דאף מי שאין סיפק בידו לומר הגדה כגון שמש או אשה חייבים עכ"פ לומר פרק זה "פסח מצה ומרור שאנו אוכלים עם שום מה", וא"כ יש מקום לומר דעיקר מצות סיפור יצי"מ בזמן שמצה ומרור מונחים לפניך משום שצריך לפרש על שום מה או אוכלים מצה ומרור. ולפי"ז יש מקום לדון דאין זה מצ"ע שהזמן דאין מצות הסיפור תלויה בזמן מצד עצמה אלא מצוה זו תלויה במצות הפסח, המצה והמרור והן הם שתלויים בזמן, ודו"ק בזה.

(ובגוף דברי המשנ"ב הנ"ל דמשנת דר"ג היא עיקר מצות סיפור יצי"מ כבר כתבתי במק"א את הגלענע"ד לולי דבריו דעבדים היינו וכיו"צ קודם להא דרבן גמליאל דלפני שאנו מנבאים את מצוות ליל הסדר ואת אופן השתלבותם בסיפור יציאת מצרים צריך לספר את עובדת יציאתנו מעבדות לחירות וכך דקדקתי מדברי הרמב"ם בפ"ה ה"ב מהלכות חו"מ, ואכמ"ל בזה).

ואין לדחות דאטו מי שאין לו מצה ומרור פטור מסיפור יצי"מ, דאין לדחות עצם למקרה, ואף אם נניח דעיקר סיפור יצי"מ להסביר את מצות אכילת המצה, מ"מ אפשר דחייב לספר ביציאת מצרים אף כשאין לו מצה דמ"מ הוי זמן אכילת המצה, וז"פ.

הרי לן שבעה מצוות שונות שנחלקו בהן אם נשים חייבות, והצד השווה שבהן דאף שכולן נוהגות רק בזמן מסויים אין זה מצד עצם דינם וגדרן, אלא משום שהן תלויות בד"א התלוי בזמן.

ולטול לולב, וכך בציצית שאפשר להתעטף בהם בין ביום ובין בלילה, אלא שכך גזרה תורה דמצוות אלה אינן נוהגות אלא בזמן מסויים, אבל ספה"ע שעניינה לספור את הימים שבין פסח לשבועות ואי אפשר לספור ימים אלא כאשר קיימים הם ואנו עומדים בהם, נמצא שמצד עצם מעשה המצוה אין שייך לקיימה אלא בימים אלה שמצוים אנו למנותם, ומשו"כ אין היא בכלל זמ"ג.

אך דעת הרמב"ם וסייעתיה דכל שאין מצוה נוהגת אלא בזמן מסויים הוי בכלל זמ"ג ואין נפ"מ בטעם הדברים. (וכ"ז נתבאר בארוכה לעיל אות א').

ב. הבאת ביכורים.

כתב בספר החינוך מצוה צ"א דמצות ביכורים נוהגת באנשים ולא בנשים ולא ביאר טעם הדברים. ובמנחת חינוך שם נקט בשיטתו דהוי מצות עשה שהזמן ג"כ כיון שאין מביאין ביכורים אלא מן החג עד חנוכה כמבואר במס' ביכורים פ"א מ"י, ע"ש. ולשיטתו צ"ל דמה דמבואר שם דנשים מביאות ואינן קוראות הוי מדרבנן אבל מה"ת פטורות הן מהבאת ביכורים. ובטורי אבן מגילה (כ' ע"ב) דן למה אין הביכורים נחשבים כמ"ע שהזמן ג"כ שהרי מדברי כל הראשונים משמע דמה"ת חייבות בביכורים, וכתב דכיון דמה שאין מביאין ביכורים אלא בזמן זה אינה מהלכתא" אלא משום דזה זמן ביכורי פירות האילן אין זה בכלל זמ"ג ע"ש.

ג. קידוש לבנה.

כתב המגן אברהם (סימן תכ"ו סק"א) דנשים פטורות מקידוש לבנה דהוי מצ"ע שהזמן ג"כ, אך הגר"ש קלוגר חלק עליו בהגהות חכמת שלמה שם ובשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סימן קצ"ב) וכתב דכיון דאין עצם ברכת הלבנה בחידושה תלוי בזמן אלא בתופעה דהיינו בחידוש הלבנה, ותופעה זו היא שתלויה בזמן אין זה בכלל מצ"ע שהזמן ג"כ ע"ש.

ד. ברכת החמה.

כיוצא בדבר נחלקו האחרונים לגבי ברכת החמה דרבים נקטו דנשים פטורות משום דהוי זמ"ג וכ"כ בשו"ת חתם סופר (או"ח סימן נ"ו), אך דעת החכם צבי (בחדשות סימן קמ"ו) ומהר"ל דיסקין (קונטרס אחרון סימן ה' אות כ"ו) דנשים חייבות. וצ"ע ביטוד הדברים.

ונראה דדין ברכת החמה כדין קידוש הלבנה, דגם בברכת החמה אין כאן הלכתא שברכה זו נוהגת רק בזמן מסויים, אלא שאין האדם מברך אלא על החמה בתקופתה ואין החמה חוזרת למקומה הראשון אלא אחת לכ"ח שנה, וכל כה"ג לא הוי מצ"ע שהזמן ג"כ.

ובשו"ת מהר"ל דיסקין שם כתב לחדש דאף לשיטת המג"א דנשים פטורות מקידוש לבנה חייבות הן בברכת החמה דשאני קידוש לבנה דאף לאחר י"ד הלבנה נראית במילואה ואעפ"כ אין מברכין עליה ומשו"כ הוי זמ"ג ע"ש.

ולא ירדתי לסוף דעתו, דאין אנו מברכין אלא על הלבנה בחידושה ולא במילואה ומשו"כ אין לברך אלא כל עוד הלבנה מתחדשת ולא לאחר מכן. ואם נגזר עלינו לחלק בין ברכת חמה בתקופתה לברכת לבנה בחידושה היה נראה איפכא מסתברא דברכת החמה קרובה טפי להיות זמ"ג דבאמת אין חמה בתקופתה נראית שונה מבכל יום, ועוד דבאמת אין אנו מברכין על חמה בתקופתה ממש, דהתקופה בלילה ואין מברכין עליה אלא בבוקר, ועוד דהרי נחלקו הפוסקים עד מתי יכול לברך על חמה בתקופתה ושלש מחלוקות בדבר. י"א עד ג' שעות (מג"א רכ"ט ה'), י"א עד חצות (ח"י אדם כלל ס"ג סעיף ה'), וי"א כל היום (דגול מרבה שם והגר"י עמ"ד). ודנתי בזה בקונטרס על ברכת החמה, ומסתבר מכל זה דבאמת זמן התקופה הוא שמחייב ולא עצם ראיית חמה בתקופתה, ודו"ק בזה.

אך באמת מסתבר טפי לדמות מילתא למילתא ולהניח שדין זה כדין זה, וגם ברכת החמה תלויה במה שנחלקו המג"א והגרש"ק בקידוש לבנה, ודו"ק בכ"ז.

ה. ברכת אילנות.

וכיוצא בדבר יש לעיין בברכת אילנות, ומקור ברכה זו במס' ברכות (מ"ג ע"ב) דהיוצא בימי דניסן ורואה אילנות מלבלבים מברך "שלא חיסר בעולמו וכיו"כ". וכך נפסק בשו"ע (סימן רכ"ו).

”וספרתם לכם”

הנה אמרו חסידים הראשונים "וספרתם לכם" לשון ספיר ויהלום, ימים אלה שבין פסחא לעצרתא, צריכים להאיר את החשיכה כאבני חן ומרגליות, כל יום ספיר ויהלום הוא, כל יום והחן המיוחד הנסוך עליו.

הלא כבר אמרו גדולי החסידות והמוטר גם יחד (עין ח' הרי"ם על התורה, לב אליהו להגר"א לאפיאן) שמ"ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם, כל יום ומדתו המיוחדת, כל יום ועבודת יומו.

אלא שהתימה כמו עולה מאליה, אם מ"ח דברים הם שהתורה נקנית על ידם מדוע ניתנו מ"ט ימי ספירה, מה פשר היום הפנוי, מה עבודתו ומה יעשה בו.

שני הנביאים הנ"ל, ח' הרי"ם והגר"י סלנטר (מובא בלב אליהו) בסגנון אחד נתבאנו, היום האחרון ערב חג העצרת חזרה כללית היא, וביום הזה עלינו לפשפש ולבדוק בחורין ובסקדין שבבדקי הנפש שמא החסרנו דבר, שמא עדיין לא השלמנו נפשנו בכל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. עבודה כפולה ומכופלת היא עבודת היום והיא גמר הקנין של תורתנו הקדושה.

ואפשר שיש ביום הזה כונה נוספת. דהנה שאלו אנשי אלכסנדריה של מצרים את רבי יהושע בן חנניה (נדה ע"ב) "מה יעשה אדם ויחכם, א"ל ירבה בישיבה וימעט בסחורה, א"ל הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, א"ל יבקש ממי שהחכמה שלו" ואמרו שם "הא בלא הא לא קיימי", ללא עמל ויגיעה אין אדם זוכה לתורה, "אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם" (ברכות ס"ג ע"ב), אך גם ללא תפלה אין אדם זוכה לכתרה של תורה שהרי אמרו "לאסקי שמעתתא סייעתא דשמיא", וכך אמר ר' יהושע לאנשי אלכסנדריה "יבקש ממי שהחכמה שלו".

וביאור עומק הדברים נראה על פי מש"כ הלבוש (אורח סי' רצ"ד ס"א בהג"ה) לבאר את מנהגנו לומר בתפלת ערבית במוצ"ש "אתה חונן לאדם דעת ... אתה חוננתנו למדע תורתך וכו'", ורבים תמהו על הכפילות שבנוסח זה (ע"ש בבית יוסף). וביאר הלבוש דשני גדרי דעת ושכל ברא הקב"ה באדם, השכל הכללי שחנן יוצר האדם לכל בני אנוש להבין את היות העולם בכללותו, ועל ענין זה אנו מודים "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה". ומלבד זאת ברא הקב"ה את "שכל התורה" שהאציל רק לעם התורה בניו חביביו בני אברהם יצחק ויעקב, ובדעה זו דבקים בני התורה ובתורתן הקדושה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד. ובמוצ"ש כאשר נדרש בן ישראל להבחין בין הקדש ובין החול צריכים אנו דוקא לדעת זו ומש"כ אומרים לנו במוצ"ש "אתה חוננתנו למדע תורתך". (ועיי' בלבוש שכתב שפירוש זה "מתוק מדבש").

ויסוד הדברים, דאין התורה מדע ככל המדעים או חכמה ככל החכמות שהאדם זוכה בהם בשכלו בלבד, "הלא כה דברי כאש נאום ה'" (ירמיה כ"ג ב"ט), בדרך הטבע אין אדם זוכה בתורה כשם שאינו מחזיק אש בכפיו ורק "ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב' 1).

פוק חזה מה שאמרו (נדה ל' ע"ב) "תינוק במעי

אמו... מלאך מלמדו כל התורה כולה... יצא לאויר העולם סוטר על פיו ומשכחו". וכבר תמהו רבים מה תועלת ותוחלת יש בתלמוד שסופו להשכח לגמרי. ושני נביאים נתבארו בזה בסגנון אחד. בחכמת בצלאל להגר"ב רנשבורג כתב בשם "הגאון האלקי ר' אליהו מוילנא" וכ"ה בנועם אלימלך (פרשת חיי שרה) דאילולי התורה שלמד במעי אמו טרם צאתו לאויר העולם לא היה אדם זוכה לכתרה של תורה. ועיין תיקוני הוזהר (תיקון ח') דכשאדם לומד ועמל בתורה מזכירין לו מה שלמד בבטן אמו, ע"ש.

(ועיין בפירוש הגר"א במשלי (פרק ו' פסוק ל"ג) דלאחר מותו של אדם בא המלאך שלמדו תורה בבטן לראות "אם הם שלמים אתו", ע"ש).

הרי לן דשכל זה שכל התורה מתנת אלקים הוא, מתנה מיוחדת לעם התורה לזכות בה לכתרה של תורה, ועלינו להתפלל כדי לזכות בה ובאמצעותה לכתור תורה, "יבקש ממי שהחכמה שלו", כך, ורק כך, "יעשה אדם ויחכם".

בא וראה דבר נפלא, מעשה באחד מרבותינו הראשונים שהביא עמוד המוסר רבינו ירוחם ממיר (בספר דעת תורה פרשת בלק במאמרים):

"יש ספר מראשון אחד קראו בשם "ברוך שאמר" על שם שנשאר יתום מהוריו בהיותו נער קטן ולא ידע רק תפלת ברוך שאמר וכנס לבית הכנסת ופתח את ארון הקודש ואמר תפלת ברוך שאמר כי לא ידע אחרת וישמע ה' את בקשתו ונעשה לגדול הדור (עין הקדמת הספר ברוך שאמר)".

והנה בתמורה (ט"ז ע"א) אמרו דאלף ושבע מאות הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה וכולן החזיר עתניאל בן קנו בפלפולו. ולבי אומר לי דיעבץ זכה במה שלא זכו אחרים לא רק בכח פלפולו וכשרונותיו העצומים אלא בעיקר בכח התפילה, דכך אמרו שם דתפילה היתה שגורה בפיו:

"ומנלן שענאו אל דכתיב ויקרא יעבץ לאלקי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ירך לבלתי עצבי ויבא אלקים את אשר שאל. אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי התלמידים והיתה ירך עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי ועשה מרעתי שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות אם אתה עושה כן מוטב ואם לא הריני הולך לנסיסי לשאול".

ופרש"י שם "הריני מת בעצבוני". כך היתה תפילתו של יעבץ. אם לא אזכה להגדיל תורה ולהאדירה הריני מת בעצבוני. בתפילה זו זכה עתניאל בן קנו לכתרה של תורה באופן הנעלה והנשגב ביותר.

מ"ח ימי הספירה הראשונים יש להקדיש לעצה הראשונה של ר' יהושע בן חנניה, "ירבה בישיבה וימעט בסחורה", והיום האחרון לעצתו השניה "יבקש ממי שהחכמה שלו".

פוק חזי מה שאמרו (ירושלמי הוריות י"ח ע"ב): "א"ר יוחנן כל אותן ארבעים יום שעשה משה בהר היה למד תורה ומשכחה ובסוף ניתנה לו במתנה, וכל כך למה בשביל להחזיר את הטפשים".

משה רבינו! שלא קם נביא כמותו, אף הוא היה לומד ומשכח עד שניתנה לו תורה במתנה, ודבר

זה בא ללמדנו ולחזקנו, בל להתיאש, יגעת ומצאת תאמין, "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" רק בסייעתא דשמיא, רק כאשר נפיל תחנון ותפילה לפני נותן התורה שיפתח לבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו רק אז נזכה לעלות בסולם העולה בית א-ל, להגדיל תורה ולהאדירה.

ב. כלל חובת האדם בעולמו

פעמים רבות ביארנו בעבר דמ"ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, והסברנו בפנים שונות מה ענין יום המ"ט, ולפי כל הדרכים הנ"ל, היום האחרון הוא היום הפנוי, והוא מוקדש לחזרה או לתפילה.

אך אפשר שדוקא היום הראשון של ימי הספירה הוא היום הפנוי, דהנה מרנא הרמח"ל ערך את ספרו הגדול מסילת ישרים לפי סדר העבודה של התנא הגדול רבי פנחס בן יאיר (עכ"ז ע"ב) אלא שרבי פנחס בן יאיר התחיל "תורה מביאה לידי זהירות וכו'" ובמס"י לא ייחד פרק לתורה אלא התחיל במדת הזהירות.

ואמרת בביאור הדבר דהנה פ"א במס"י הוא "ביאור כלל חובת האדם בעולמו", ונראה דכך פירש הרמח"ל ל מה שאמר רבי פנחס בן יאיר תורה, דבאמת אינה דומה תורה לזהירות, וזירות, נקיות וכדו' שכולן מדות ותכונות שבנפש האדם.

אלא דכלל עת שיבקש האדם לבצע משימה מסוכנת וקשה. צריך שקודם יבין מה חשיבות המשימה וכמה חיוני להצליח בביצועה, ורק אם יתברר אצלו שמשמיה זו חשובה מאין כמותה ימצא את עוז הרוח וכוחות הנפש להצליח בה.

משל למה הדבר דומה. מלך גדול קרא בבהילות לגדול מצביאיו שר צבאו והטיל עליו משימה קשה, להגיע מעבר לסמבטיון ומתחת להרי החשך, ולכבוש מבצר מבוצר. שר הצבא התחיל לפרט בפני המלך את הנצרך לו לביצוע המשימה, אך המלך קטע את דבריו ואמר לו. לפני שתאמר לי מה אתה צריך, תא שמע מה גודל הענין. דע לך שכל הממלכה כולה תלויה על בלימה, חייך וחיי משפחתך עומדים בסכנה, ורק ביצוע מוצלח של משימה זו יציל אותנו ואת כל המדינה ממות ואבדון. רק אם תשכיל ותבין זאת תוכל להצליח במשימה.

כך לפני שאנו מפליגים בדרך קשה זו של תיקון המידות, קודם לכל צריך שיתברר אצל האדם כלל חובתו בעולמו, וביור זה אין למצוא אלא ע"י התורה, עמלה ותלמודה.

ובדרך זו נראה דעוד טרם צאתנו למשימה הקשה של מ"ח קניני תורה, ביום הראשון של ימי הספירה צריך להתבונן בכל אותם הדברים המופיעים בפ"ו ממסכת אבות עוד לפני ברייתא דמ"ח דברים.

קודם צריך שיבין האדם "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה", "אל תתאוה לשלחנם של מלכים", "אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה".

רק לאחר שיתברר ויתאמת אצל האדם יקרת התורה וחשיבותה יוכל להצליח בדרכו דרך עץ החיים במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם.

מערכי תורה

אמור

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

לאביו ולאמו לא יטמא

כתוב (כ"א, ב') כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו וגו'. הנה בכהן הדיוט הזכיר הכתוב קודם את אמו ואח"כ את אביו, ולהלן אצל כהן גדול כתוב ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו וגו', הזכיר הכתוב קודם את אביו ואח"כ את אמו. ויש לבאר החילוק דהנה באמת אמו היא ודאי, אבל אביו אינו אלא חזקה שהוא אביו, ובתורת כהנים איתא להדיא דהפסוק מדבר ממי שהוא רק בחזקת אביו, ואינו ידוע בודאי, מעתה יש לבאר דבכהן הדיוט שהכתוב בא להתירו, איכא רבותא טפי באביו מבאמו, דאמו היא ודאי ואביו אינו אלא בחזקה, לכן הזכיר הכתוב תחלה את אמו ואח"כ את אביו, משא"כ אצל כהן גדול שהכתוב בא לאוסרו, בזה הוא להיפוך שהרבותא לאיסור היא באמו טפי מבאביו, ולכן הזכיר הכתוב קודם את אביו ואח"כ את אמו.

בית המקדש - בית מוכן לכהן גדול

הנה בדין כהן גדול כתוב (כ"א, י"ב) 'ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלוקיו, ומבואר דאם הכהן גדול יוצא מן המקדש יש בזה חילול המקדש, וצריך ביאור איזה חילול יש בזה שיוצא מן המקדש. וברש"י כתב מן המקדש לא יצא אינו הולך אחר המיטה כמדומה שהוא רק איסור דרבנן שמא יטמא, וקרא דמן המקדש לא יצא אסמכתא בעלמא הוא. וצ"ב מהו כונת הפסוק. ונראה לומר בביאור הדבר, דהנה הרמב"ם (פ"ה מכלי המקדש ה"ז) כתב ז"ל, ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כהן גדול, ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום, ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתים ביום, ויהיה ביתו בירושלים ואינו זז משם. הרי דיש קיום דין של כבוד ותפארת, במה שהכ"ג יושב במקדש כל היום ואינו יוצא משם ולא זז משם. ויש לומר דזהו הדין דכתיב הכא בקרא דמן המקדש לא יצא, דהכהן מוזהר שלא לצאת מן המקדש, משום דביציאתו הוא מחלל את כבוד ותפארת המקדש. [ולפי"ז נמצא דמש"כ הרמב"ם שזהו כבודו ותפארתו לא קאי על הכ"ג, אלא שזהו כבודו ותפארתו של המקדש].

מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי

בפרשת המועדות בדין חג השבועות כתוב (כ"ג, א) 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם וגו', וכבר העירו המפרשים, למה דוקא הכא בחג השבועות, נאמר שהוא בעצם היום הזה, מה שלא כתב כן בשאר המועדים ובשבת. [זולת יום הכיפורים, ועיין ברמב"ן שעמד בזה]. ובחידושי מרן רי"ז הלוי ביאר על פי דעת הרמב"ם דאפשר לקדש החודש למפרע, ואפילו אם באו עדים בסוף החודש, חוזרין למנות לאותו החודש מיום שלוששים של החודש הקודם, ולפי זה נמצא דבשאר המועדות יוכל להיות דבעצם היום המקודש עדיין אין המועד קדוש כלל, דאם יבואו עדים לאחר שעבר המועד, ויקדשו את החודש למפרע, נמצא דהמועד היה בזמן שאינו קדוש כלל, משא"כ בעצרת, דבעצרת אין זמן המועד תלוי ביום החודש, אלא הוא תלוי בספירת חמישים יום מהבאת העומר, וכדנתיא דעצרת פעמים ד', פעמים ה', פעמים ו', ונמצא שאינו תלוי אלא בקידוש החודש של חודש ניסן, ושוב אינו יכול להשתנות זמנו, [דבדברי הרמב"ם מבואר דרק אם באו בסוף החודש מקדשין למפרע, אבל לאחר שכבר עבר החודש ונקבע החודש שלאחריו, כבר אי אפשר לו להשתנות עוד]. ולפי זה פירש דזהו דכתיב וקראתם בעצם היום הזה, שבמועד זה דעצרת, הרי כבר בעצמו של יום מקודש המועד, משא"כ בשאר מועדות שאפשר שישתנה זמנם ואינם מקודשים, עכ"ד.

ויש לומר בזה בעוד אופן, דהנה מבואר בגמ' במנחות דף ס"ו ע"א, דבמצות ספירת העומר איכא תרתין, מצוה למימני יומא, ומצוה למימני שבועי. ונראה לומר דממילא גם בדין יו"ט דעצרת יש בו שני עניינים, ושתי תורות חג ביה, חדא דהוי יו"ט של יום אחד, מכח המצוה דמנין הימים, ועוד יש בו תורת חג של שבעה ימים, מכח המצוה דמנין שבועות, וכשם שבספירת הימים יש בסיום הספירה יום מיוחד, כן גם בספירת השבועות, השבוע שאח"כ הוא מיוחד ליו"ט, וכמבואר בגמ' ר"ה דף ה' ע"א דכל השבוע הוא תשלומין לעצרת, שאם לא הביא קרבן, יכול להביא כל השבוע, והנה יש לחקור בגדר ימי התשלומין, אי הששה ימים שאחר עצרת, הויין ימי חול ככל שאר ימות השנה, ורק שניתן להקריב חגיגת היו"ט בהנך ימים, או דהוי חלות דין בעצם הימים, דמיוחדים ומקודשים המה לתשלומי חגיגתו.

והנה בגמ' שם איתא דילפינן דין תשלומין לעצרת מדתני רבה בר שמואל, אמרה תורה מנה ימים וקדש חודש, ומנה ימים וקדש עצרת, מה חדש למנוייו, אף עצרת למנוייו, ומייתי דמצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי, ופירש רש"י מה חודש קדושו אחד ממנוייו וכו', אף עצרת הבאת קרבנותיה באחד ממנוייה, והרי היא נמנית ע"י שבועים, שנאמר שבע שבתות תמימות תהינה.

ומבואר דדין תשלומין כל שבעה בעצרת, אין זה רק דין כלפי הגברא שיכול להשלים הבאת הקרבנות, אלא הוא דין בגוף הימים שהם ימים מקודשים לתשלומין, וכמו שיום החמישים מקודש בסוף הספירה, כן גם השבוע דבסוף הספירה מקודש להבאת הקרבנות.

מעתה יש לומר, דעל כן נקט הכתוב 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש', לומר, דאע"פ שבאמת כל השבוע מקודש, וכל השבעה ימים יש בהם דין יו"ט דעצרת, אבל מ"מ אין זה אלא לגבי תשלומין, דכל השבעה ימים מקודשין הם לתשלומין, אבל מקרא קודש אינו אלא היום החמישים, ולא כל השבעה ימים, ואינם אסורים בעשיית מלאכה, והאיסור מלאכה אינו אלא בעצם היום הזה.

מומין הפוסלין בקרבנות

הנה בדין מומין הפוסלין בקרבנות כתוב (כ"ב, י"ח - כ"א) 'אשר יקריבו לה' לעולה. לרצונכם תמים זכר וגו'. כל אשר מום בו לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם. ואיש כי יקריב זבח שלמים לה' וגו' תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו' הנה חלקה התורה דין בעל מום בעולה ודין בעל מום בשלמים בציוויים נפרדים, ציווי אחד לעולה וציווי בפ"ע לשלמים. וצ"ב אמאי חלקינהו לתרתי ולא כללם בהדדי, והרי כל שהוא מום בעולה, הוא מום בשלמים.

ונראה לבאר בזה, דהנה עולה אינה באה אלא מן הזכרים, אבל נקבה פסולה לעולה, והמקריב נקבה לעולה לוקה משום בעל מום, הרי דנקבה אינה רק דין פסול לעולה אלא היא גם נחשבת כבעל מום. [יעוי' תוס' תמורה דף ז' ד"ה אפילו]. א"כ נמצא דחלוק דין בעל מום דעולה משלמים, ושפיר חילקו הכתוב לתרתי.

ובאמת דבגוף הפסוק מבואר כן, דהרי בפסוק דעולה כתיב 'לרצונכם תמים זכר', וצריך ביאור מה ענין דין זכרות לדין בע"מ דבה איירי הקרא, ולמה הביא כאן בדין מומין את דין זכרות. והביאור בזה הוא משום דנקבה יש בה פסול דבע"מ, ע"כ שפיר שייך דין זכרות לדין בע"מ. ומבואר דקרא איירי להדיא בדין פסול בע"מ דנקבה, וזהו הרי רק בעולה ולא בשלמים, ושפיר חילקו הכתוב לתרתי.

ובארצכם לא תעשו

כתוב (כ"ב, כ"ד) ומעוך וכתות וגו', ובארצכם לא תעשו. וברש"י כתב, דאתא לרבוויי כל בהמה וחיה אשר בארצכם ואפילו טמאה, דאי אפשר לומר דאיסור סירוס נוהג רק בארץ ישראל, דאיסור סירוס חובת הגוף היא, וכל חובת הגוף נוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ.

ועוד יש לומר בזה, דהנה בענין הכניסה לארץ ישראל נאמר בפרשת משפטים (כ"ג, ט) 'פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה, מעט מעט אגרשנו מפניך', היינו דיש חשש דתרבה חית השדה, ומבואר דריבוי חית השדה הוא דבר המפריע לישוב הארץ, וריבוי חית השדה הוא סתירה לישוב הארץ, ואם כן יש לומר דהווא אמינא דבשביל ישוב ארץ ישראל יסרס החיות כדי שלא ירבו, לכך אתא קרא לאשמועינן, דאפילו בארץ ישראל יש איסור סירוס. [ועיי' בגמ' גיטין דף ח' ע"ב דבמקום ישוב ארץ ישראל, לא גזרו רבנן על שבות].

'לשום לחם הם ביום הלקחו'

כתוב (כ"ד, י') 'ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי וגו'. וברש"י הביא דברי התורה כהנים, ויצא בן אשה ישראלית, מהיכן יצא, רבי ברכיה אמר, מפרשה שלמעלה יצא, ללגלג ואמר, ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, שמא פת צוננת של תשעה ימים, בתמיה.

ויש להתבונן, דלכאורה הוא יצא ללגלג בשביל כבוד שמים, דאיך יתכן דהמלך יאכל פת צוננת של תשעה ימים, ולבסוף נתהפך לקצה השני לבזות את השם באופן חמור ביותר, ואיך נתדרדר ונתהפך מלהיות מבקש כבוד שמים לגדף את השם.

אכן הביאור הוא שסוף מעשיו שגידף מוכיחים על תחילתו, שמתחילה כל טענתו לא היה לכבוד שמים כלל, ולא היה אלא מחמת רצונו ללגלג על מצות ה', כי באמת אין בטענתו ממש, שהרי מפורש בגמ' בחגיגה דף כ"ו ע"א, שנס גדול געשה בלחם הפנים, שכסדורו כך סלוקו, שנאמר 'לשום לחם חם ביום הלקחו', והרי שהיה הלחם חם ולא היה פת צוננת כלל.

וגם לפי דבריו שהייתה פת צוננת, הרי אין בדבריו ממש, שהרי איתא בזוהר הקדוש, שלכן הדין שיהא הלחם על השלחן כל השבוע, משום שהלחם הפנים, משפיע ברכה על התבואה של ישראל, וא"כ גם לפי דבריו, אדרבה נמצא שחזינן בזה גדולת ה' שכביכול ויתר על כבודו שיהא הלחם מונח שם בשביל תועלתן של ישראל, ונמצא שכל טענתו הייתה היפך האמת, ובעל כרחך שמלכתחילה לא בא לקנא לכבוד ה', אלא כל כונתו הייתה ללגלג.

וכבר היה מעשה ברבנו הגר"ח זצ"ל, שבא לפניו אפיקורס אחד עם שאלות וקושיות על התורה, אמר לו הגר"ח, שדבריו אינם קושיות אלא תירוצים, שכל דבריו אינם אלא לתרץ את דרכו הרעה, וכדי להניח מצפוניו הנוקפו, שהרי עוד לפני הקושיות כבר הלך בשרירות לבו, וכן הדבר גם בעניינו, שכוונת המלגלג הייתה רק לתרץ את רשתתו, אלא שהרשעים אינם שואלים שאלתם כדי לחפש האמת, אלא רק לטעון דברים שחושבים להשקוט את נפשם ולתרץ את עצמם.

כל התחלה זה יסוד, וביסודות צריך להשקיע...

הבני יששכר (בתחילת חודש אייר) כותב, וכן ידוע בשם הרב מפוניבז' זצ"ל, למה כאשר פותחים את ארון הקודש אומרים 'ברוך שמיחי' ומסבירים, שבעת פתיחת הארון יש סגולה ועת רצון שהתפילות יתקבלו, ולכן מבקשים יהא רעוא קדמך, דתוריד לך חיון בטיבותא... דתפתח לבאי באורייתא, ותשלים משאלין דלבאי וכו'...

אותו דבר אומר הבני יששכר, כאשר בחודש אייר נפתחים היכלי הישיבות, זה פתיחת הארון של תורה שבעל פה, והוא זמן גדול ונורא, שאפשר לבקש ולקבל. וכך אומרים גם בשם הרב מפוניבז'.

והנה קבלנו יסוד מרבתינו, וזה דבר פשוט: כל התחלה - זה יסוד! כל אחד יודע שעיקר מה שמשקיעים בבניין - זה ביסודות. הבנין עצמו, גם אם קרו אי אלו טעויות והוא לא נבנה כמו שצריך - זה עדיין ניתן לתיקון. אך אם היסודות לא בסדר - כבר אי אפשר לתקן, וכל הבניין בסכנה...

תחילת זמן זה יסודות! הג"ר גדליה אייזמן אמר בתחילת הזמן, שבפרשה שלנו כתוב "אחרי מות שני בני אהרן", ונאמרו כמה הסברים מה היה החטא שלהם, ואחד ההסברים הוא, שהיתה צריכה לרדת אש מן השמים, והם הביאו אש מן ההדיוט, ושאל רבי גדליה, על כזה דבר כבר חייבים מיתה?!... אלא, הסביר, מדובר כאן ביחנוכת המזבח. חנוכה - זה יסוד, זה ההתחלה, וכל התחלה זה יסוד. אם ביסודות יש פגם - אז כל בנין בית המקדש כבר פגום...! על דבר כזה - אין הנחות... על דבר כזה כבר חייבים מיתה.

וככה זה כל תחילת זמן. ובעיקר הזמן של אייר, שכתוב ברשי"ש הקדוש בינאר שלום, (כך היה מביא רבי הירש מיכל שפירא זצ"ל בעל ציץ הקודש) **שכל השנה הרוחנית נראית כפי מה שאנו נראים בימי הספירה.**

ימי הספירה הם שבעה שבועות של הכנה למתן תורה, וידוע שמרן הרב שך זצ"ל היה מביא שיום חג השבועות הוא יום דין של תורה, וכמו שלפני יום הדין - בראש השנה - יש לנו את חודש אלול ואח"כ עשרת ימי תשובה לפני יוה"כ"פ, כך לפני חג השבועות שהוא יום דין על התורה - יש לנו שבעה שבועות של ימי הספירה.

ולכן - היה אומר הג"ר גדליה אייזמן - הכניסה לבית מדרש זה היסוד לכל הזמן, וזהו היסוד לכל השנה כולה!

וממילא צריכים לדעת, שבעולם הישיבות היתה קפיצת יתרה בזמן של אייר לבא באמת בתחילת הזמן ממש. כי עיקר הקנין של תורה זה קבלת עול תורה, וקבלת עול תורה - זה עול! הרי אף אחד לא מעיז לבא לעבודה באיחור של חצי שעה... בחור שמרגיש שהוא יכול לבא מתי שהוא רוצה, וזה לא משנה אם חצי שעה או שלשת רבעי שעה, או שעה, כבר אין לך עול... זה לא קבלת עול תורה אז הפסדת את הכל... אולי לא את 'הכל', אבל זהו בהחלט 'הפסד גדול'...! כי העיקר זה הכניסה, והכניסה צריכה להיות בקבלת עול תורה.

כעת נדע, למדו אותנו בישיבה:

ישנה שאלה, למה עושים מחנוכה כזה עסק גדול?... אמנם לא היה להם שמן טהור, אך טומאה הותרה בציבור... אי"כ הם היו יכולים להדליק בשמן טמא!

ואמרו בישיבה (כמדומה בשם השפת אמת) שבחנוכה זה היה 'לחנוך', אי אפשר לחנוך בטומאה... הכניסה לבית מדרש בטומאה - זה פגם לנצח! זה יסוד רעוע! ולכן הם חפשו בכל כוחם שמן זית טהור, שמן זית זך, וזה היה הנס הגדול שהספיק להם פך שמן אחד לכל השמונת ימים.

הכניסה האמיתית היא 'קבלת עול תורה', זה היסוד של כל הדברים. דבר פשוט.

ועיי בס' 'משנת רבי אהרן' להג"ר אהרן קוטלר זצ"ל (חי' במאמר על חג שבועות עמ' מ"ז) שכי', וכן הוא ענין **סדרי הישיבה** שהוא מכריח

ומחייב ע"י שהוא משתעבד לזה... ואפי' במדרגות גבוהות, צריך לעשות תחבולות וכל טעדיקי דאפשר כדי לשעבד את עצמו, ונוסף לכל זה יש בסדרי הישיבה ענין הסיודור והארגון שלא יהיו עניניו מתחלפים ומשתנים בבהלה כפי אשר תשאנו הרוח, **ובזה סוד ההצלחה.**

האווירה של ישיבה - משפיעה!

כעת ניכנס קצת ליסודות ימי הספירה:

הגרמ"ש שפירא זצ"ל, (ר"י באר יעקב) מביא את הגמרא ביבמות (סב, ב) 'אמר, שנים עשר אלף זוגין תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמים, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, רבי מאיר, רבי יהודה, רבי יוסי, רבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה'.

ורש"י מסביר: והיה העולם 'שמים' - שנשתכחה תורה.

אומר רבי משה שמואל - יסוד נורא: מה זה נשתכחה תורה? וכי היתה רק ישיבה אחת בעולם וכל השאר היו עמי הארצות?!... הרי בזמן רבי עקיבא היו הרבה מאד, לאלפים ולרבבות של לומדי תורה, מה זה 'ונשתכחה תורה'?!... אלא - אומר רבי משה שמואל - **עולם התורה בנוי על הישיבה. אם יש ישיבה - זה מפיץ כח של תורה בכל ארץ ישראל.**

ואם הישיבה נסגרה - אז 'נשתכחה תורה'!

ולכן כתוב שר"ע שנאה לחמשה תלמידים - הם הם 'העמידו תורה'! אם הכוונה שכל התורה נשתכחה לגמרי והם היו צריכים להתחיל הכל מהתחלה - זה היה צריך לקחת המון שנים... לא משמע ככה... אלא כשבאה ישיבה - חזר הכל לקדמותו, ע"י כל לומדי התורה שבדור.

כי כל כוחה של תורה הוא כח עילאי ובהנהגה על טבעית, ובישיבה' תלוי כל קיומה של תורה - ובלי זה נשתכחה תורה, ואולי לכן ביקש רבי"ז תן לי יבנה וחכמיה, כי היא הערובה היחידה לקיומה של תורה. וצריך לדעת, אבל כל שכן וכל שכן בישיבה עצמה... ישיבה - קיבלנו מרבתינו, שאם יש כמה בחורים שיושבים ולומדים טוב - זה נותן השפעה לכל הסביבה. ואם כמה בחורים מתבטלים חלילה - להיפך.

וכך קיבלנו ממרן הרב שך זצ"ל, אין בחור בישיבה במצב 'סטטי', אם הוא לומד - הוא מזכה הרבים, כי מיד זה משרה אוירה של התמדה, ואם הוא מתבטל - אז הוא משפיע ההיפך...

המושג הזה הוטבע, שעולם של ישיבה, הוא זה שמפיץ את התורה בכל העולם.

תורה - התעייף עיניך בו ואיננו...

ר' משה שמואל מביא דבר מאד מעניין, שמצאנו הנהגה על טבעית לא רק בתורה אלא גם בנבואה, כתוב בתוספתא, (סוטה פרק י"ב) שבני הנביאים היו בדרגה גבוהה מאד, כמש"כ בילקוט (ריש מלכים) שהם אמרו לאלישע היום הקב"ה לוקח את אדונך מעליך, אדונך ולא אדונינו... הם היו בדרגה גבוהה, הקרובה לאלהיה הנביא!!! והם מספרים לאלישע, שהיום הקב"ה לוקח את אליהו.

וכתוב שלמחרת - בני הנביאים הלכו עם אלישע לחפש את אליהו... שואל המדרש, הרי אתם לבד אמרתם אמש - שהקב"ה יקח את אליהו, מה אתם הולכים לחפש אותו???

אומר המדרש, כל כח נבואתם שהיה להם, זה היה מכח אליהו, ברגע ואליהו עלה למעלה ונפסק הכח שלו, גם בני הנביאים אבדו את כח נבואתם.

ושואל הרב מבריסק, אבל גם בלי נבואה... עדיין... אתמול הם הצהירו ואמרו שאלהיה ייעלם, מה מקום איפה לספיקות?... אלא אמר הרב מבריסק, מה שאתמול הם אמרו - זו היתה נבואה, וכשזו נלקחה מהם - הם לא זוכרים מאומה!!!

הגר"מ אזורי שליט"א אמר לבאר דברי הגמ' בסוטה (לה, א) שהעונש שהיה לדוד המלך היות וקרא לתורה "זמירות", שנאמר "זמירות היו לי חוקק" (תהילים קיט, נד), אמר לו הקדוש ברוך הוא, חיך שאתה נכשל בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו...

הוא לקח את ארון ה' בעגלה... עד שפרץ פרץ בעוזה, ויחר לדוד מאד וכו'.

והנה את הפסוק (המדבר ז, ט) של "בכתף ישאוי כל אדם יודע, כל בן תורה, וכל תינוק של בית רבן. ודוד המלך ידע זאת יותר טוב מכולם, אז מה קרה פתאום?... איך הוא שכח?..."

אמר רבי ברוך מרדכי, הרי למה הוא נענש?... כי היתה עליו תביעה, תורה שכתוב בה (משלי כג, ה) "התעפי עיניך בו ואיננו", אתה קורא לה "זמירות"?... **תורה זה לא כמו כל חכמה רגילה, שזה תלוי בזיכרון אם אני זוכר או לא, תורה - זה "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה".**

ואם הקב"ה לקח את החכמה - הכל נמחק!

ומי שיודע, בעולם המודרני יש מושג של מתקפת סייבר במחשב. [ברוך ה' - אני לא מבין בזה... לא היה לי מחשב אף פעם, ואני מקווה שלא יהיה לי אף פעם... ברוך ה' שנמחק קובץ! ואם נמחק - זהו! נגמר, זה נעלם, ועיני הדבר ההוא - אפשר לגרום לאחרים נזקים בלתי הפיכים... הקובץ הזה נמחק.

כשדוד המלך שוכח פסוק - זה נמחק! "התעפי עיניך בו ואיננו. תורה - זה לא לימוד של חכמה רגילה. כי ה' יתן חכמה, וכשה' לוקח - זה איננו! וכן כשהנבואה נלקחה - אפילו שאתמול הם אמרו, היום הם לא זוכרים מזה כלום! זה כוחה של תורה ונבואה... מפיו דעת ותבונה.

התורה לא צריכה סיוע... לא בממון ולא בכישרון...

אנחנו יודעים שכעת ימי הספירה הם ימים גדולים. אחד מן הדברים שכתובים בגמ' בסוטה (לה, א), "ויפרוץ ה' פרץ בעוזה", ולמה, כי שמטו הבקר. ארון הקודש עמד ליפול מן הבקר, ובא עוזה ושם את ידו בשביל שלא יפול. ועל זה הוא נענש. למה אתה שם די?...

והנה אני רוצה לדעת, אנחנו פה ישיבה שלימה, אני רוצה לדעת, האם אחד מאיתנו לא היה שם יד... מה זאת אומרת, להניח לספר תורה ליפול?!... אם יש ספר תורה מונח על קצה הבימה והוא עומד ליפול, האם לא נושית יד לסדר את זה?!

אומרים חז"ל (שם), הרי הארון נושא את נושאי, את עצמו לא כל שכן?!... זה לא נשמט במקרה... הקדוש ברוך הוא רצה להראות להם - ארון לא נושאים בעגלה, כי הוא לא צריך עגלה!!! גם אם הוא יישמט - הוא ישאר באויר, הוא נושא את נושאי, הוא לא צריך שישחבו אותו... וק"ו את עצמו. כל היקרא דאורייתא זה לראות איך שהארון נושא את נושאי, איך שהארון לא נופל... הוא לא צריך אף אחד, אל תעזרו לו...

היום הגביר בטוח שאם הא לא יתן כסף לישיבה, כל העולם יתמוטט... היה פעם באמריקה 'עונת משבר', ואז הגיע גביר אמריקאי בעל צדקה גדול, הוא אמר למרן רה"י זיע"א - הרה"י הייבים לדאוג שלאמריקאים יהיה כסף, אחרת - כל עולם הישיבות נסגר...! אמר לו הראש ישיבה, למי אתה דואג, לעולם הישיבות או לעצמך?... והוא כנפגע... הרה"י ידוע כמה אני נותן... אתה דואג באמת רק לישיבות? חזר ושאל הרה"י, בודאי...! אז למה צריך אותך באמצע, אמר הרה"י, אני אבקש מהקב"ה שיעזור ישר לישיבות...! אמר הגביר, לא לא... הרה"י, זה תמיד עובר דרכי, זה טוב זה טוב... וא"כ לעצמך אתה דורש.

עכ"פ, כל גביר בטוח שעולם הישיבות עומד עליו, אבל זה לא בגלל שיש גבירים יש ישיבות, הפוך, בגלל שיש ישיבות יש גבירים!

וגם זה אנחנו מספרים, שהיה פעם גביר ששאל את מרן רה"י זיע"א, אני לא מבין למה צריכים כל כך הרבה ישיבות, כל ישיבה יש לה כ"כ הרבה הוצאות, גם כסף לרמ"ם חדשים, וצוות חדש, ומטבח חדש... בא נעשה כמה ישיבות גדולות מאד, ולהבדיל כמה אוניברסיטאות יש בארץ... בקיצור חמש שש ישיבות כמו מיר וזהו, למה כל הזמן מנדנדים לגבירים ולא נותנים להם מנוחה?!

אמר לו הרה"י, לא בגלל שיש גבירים יש ישיבות, בגלל שיש ישיבות יש גבירים...! אם היו כמה ישיבות בודדות בעולם, היו גם רק כמה גבירים בעולם... ומאד יתכן שאתה לא תהיה ביניהם.

היופי זה לראות איך שהתורה בונה, התורה לא צריכה אף אחד, הארון נושא את נושאי... אף ישיבה לא נסגרה בגלל כסף, כך קיבלנו מרבתינו. אם היו ישיבות שנסגרו - זה בגלל מחלוקת!!!

הארון נושא את נושאי. בספר 'בדרך עץ החיים' מסופר על הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל, שהוא בא לסלוצק לבנות ישיבה, הבטיחו לו שיש שמה כסף. וכשהוא

הגיע לשם - התברר שבאמת בהתחלה היה על מי לסמוך, אבל זה התבטל... כעת אין החזקה לישיבה. אז הוא נתן בדעתו לחזור. הן איני יכול גם ללמד בישיבה וגם לקחת את העול של 'החזקת הישיבה', כך סבר. הגיע אליו תלמיד מתלמידי הגר"ח מואלוז'ין, זקן מופלג, ואמר לו - כך קיבלתי מהרביה שלי, אחז"ל 'מקום ארון אינו מן המניין! (ב"ב צט, א) תורה זה נס! אל תדאג לכסף, הוא כבר יבא... תפתח את הישיבה, ותראה שהכל יסתדר! ואני גם אשתדל בשבילך. וכך הוה, ומה נולדה אח"כ סלוצק, הישיבה הגדולה לאלוקים, ומשם קלצק, ואח"כ רבי אהרן קוטלר זצ"ל, וכל ליקווד עד היום הזה. זהו היופי של ארון נושא את נושאי.

התורה בונה את הבן אדם!

והנה יש הרבה שחושבים שתורה זה בא עם כישרון. כמו שגביר חושב שבלי גבירים אין ישיבות, והמשנה (אבות ג, יז) 'אם אין קמח אין תורה' שגורה בפי הגבירים... ושוכחים שאם אין תורה גם אין קמח, אותו הדבר יש קמח שנקרא כישרון, ואם אין כישרון - אין תורה... הבעל כישרון - הוא יהיה הגדול בישראל.

אבל היופי של תורה זה לראות איך שהתורה בונה! היא לוקחת אחד שהוא לא כישרוני ועושה אותו לגדול הדור!!! זה לא יעזור לאף אחד... בין אם תרצו ובין אם לא.

וכבר הבאנו פ"א שאמר לנו מרן רה"י זיע"א שהנצי"ב מואלוז'ין יוכיח, שהיה חלש מאד בכשרונותיו בימי צעירותו, עד שאחרי כ"ה שנים של התמדה בלתי פוסקת, וגם אז עדיין חותנו לא האמין ביכולתו, שלקחו רק באהבת התורה של ההתמדה הגדולה שלו. עד שראה במקרה מכתב שכתב אליו הרד"ל שהיה מגדולי הדור, וכתב שם עליו תוארים הראויים לאדם גדול, ואז קראו אחר כבוד להיות ר"מ בישיבת ואלוז'ין, ולבסוף היה ראש הישיבה הגדול ביותר, שכל גדולי ראשי הישיבות של הדור הקודם היו תלמידיו ביניהם הגר"ש שקופ ורבי"ב זצ"ל והיב רב ופוסק, וחבר ספרים על כה"ת על השי"ס - מרומי שדה תשוי בהלכה - משיב דבר על החומש - העמק דבר והעולה ע"ג הוא על השאלות - העמק שאלה, ואחד מנכדיו היה הגר"ח מבריסק. אני סיפרתי כמה פעמים, ואמשיך לספר, מה שסיפר לי הג"ר יאיר ישראל זצ"ל, הוא היה אדם מורם מעם, שנתייתם בגיל צעיר מאבא ומאמא, רח"ל, בבר מצוה שלו, הוא גדל אצל הדוד שלו רבי מנדל שיינין. היתה לו אחות יחידה שגם היא נפטרה צעירה, והוא נשאר בודד, ואין כאן המקום להאריך...

הוא סיפר לי - שמרן הרב שך זצ"ל בא לבר מצוה שלו, זה היה בבית הדוד שלו, הרב שך בא מוקדם, הוא התיישב לידו ואמר לו, יאיר! אתה רוצה להצליח בחיים?... כאשר אני למדתי בחיידר, קראו לי 'קלוצקאפי', קלוצקאפי זה נקרא 'בול עץ'... ראש של בול עץ... אני באמת גם לא הבנתי... כשהייתי שואל שאלה בחיידר, עוד לפני שהייתי שואל, רק הייתי פותח את הפה, וכולם כבר היו צוחקים... הם היו יודעים שאני ישאל שאלה שמתאימה ל'קלוצקאפי'... אבל לא נבהלתי מאף אחד, רציתי להבין והמשכתי לשאול, והמשיכו לצחוק עלי, אבל המשכתי ללמוד... ואת ההמשך... כולנו יודעים.

אמר הרב שך, יאיר! אל תסתכל ימינה ושמאלה, כן כישרון לא כישרון, וההוא יותר מוצלח, וההוא יותר פיקח, ואחזים ממני או לועגים לי - שום דבר לא. תמשיך ללמוד! ואתה בסוף תהיה תלמיד חכם גדול.

אחד מהדברים היפים של הבריאה, מה שקיבלנו מרבתינו, כתוב בחזון יחזקאל (עמ"ס פסחים) יש בכמה מקומות בש"ס את הגמ' 'עליונים למטה ותחתונים למעלה', אמר הרב אברמסקי: בעל כישרון שידע ללמוד אבל לא היה מתמיד גדול - נמצא למטה, ותחתונים, אלו שלא היו כישרוניים גדולים, ולא כ"כ בלטו, אבל היו מתמידים - הם היו למעלה ברום המעלה.

ואמר לי הסטייפלער שכתוב (כמדומה בספר חסידים) כל אחד שלמד בהתמדה רק שהוא לא היה בעל כישרון, ברגע שהוא מגיע לעולם האמת - מלמדים אותו את כל התורה כולה!!! לא יישאר דבר שהוא לא יידע...

ולעומת זו - הוסיף הסטייפלער - גדול הדור כנגד מה שהוא התבטל, הוא ישכח גם את מה שהוא ידע!!! (זה שמעתי מהסטייפלער באוונני!) [הסיפור על הרב שך אמנם מסופר בספר שיצא על הרב שך, שהוא אמר שהוא לא היה בעל כישרון, אך שם הם כותבים שהוא אמר כן לגודל ענותנותו... אך מי גילה רז זה לבני...]

גם על הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל - מסופר כעין זה, בהקדמה של ספרו שפתי כהן (ע"ה"ת) שכאשר רבי חיים קמיל היה ילד, הרבי שלו בחיידר אמר לאמא שלו, שחיים יכול להתחרות עם הקיר מי מבין פחות... וחיים יזכה... הוא בין כה וכה לא מבין, עדיף שהוא יילך לעבוד וכך יהיה לכם מה לאכול... האמא הצטערה, ורצתה להוציאו.

ובספר שם מוסיף לספר, היא היתה חברה של אשתו של הג"ר זיסל שפירא זצ"ל, (הוא היה גר מול ישיבת חברון והיה פעם משגיח שם) ואשתו אמרה לה, הוא כ"כ רוצה ללמוד! תני לו ואל תפריעי. הוא למד ולמד, לא היה לו קל בכלל... כשהוא למד בסלבודקא, סיפר רבי אריה אברהמס - שהוא היה הולך מבחור לבחור וביקש תלמד איתי... תסביר לי... הוא לא התבייש... להרבה בחורים זה כבר היה קשה, אך היו כאלו שעוד הסכימו... וכשיספרו פעם ראשונה שהוא אמר חבורה במיר - אף אחד לא האמין... אבל רבי חיים קמיל - הוא היה נקרא גדול הדור של הדרום, אשר כל רז לא אניס ליה! הוא אמר שיעורים באופקים ובתפרח, הגר"צ פינקל עמד בפניו כעבדא קמיה מריה, וכל גדולי מיר התבטלו לפניו! עם מה?... עם התמדה!!!

וכך סיפר הרב וואזנר על עצמו. וזה מופיע בספר 'בידי הוה עובדא', וכן סיפר לי הרב גומבו, המנהל של 'אחיה' - ארגון לילדים שמתקשים בלימוד, שהרב וואזנר אמר לו, אם בזמני היה מוסד אחיה - היו שולחים אותי לשם... הוא כ"כ נדהם, ושאל, אני יכול לספר את זה?... אמר לו הרב וואזנר, למה לא... אני לא מתבייש...

וזהו היופי! להראות איך שהתורה בונה עם עמל התורה!!! אותו היא אוהבת! זה שעמל בתורה אותו התורה אוהבת!!! אלו שחושבים שבשביל להצליח בתורה צריכים כישרון, ומבלעדיו קשה להצליח, זה כמו עוזיה... התורה לא צריכה סיוע, ולא צריכה את הכישרון שלך, אל תיגע בה... היא תעשה אותך בעל כישרון! היא תרומם אותך!!! כשאני התחלתי להיות משגיח פה בישיבה, הלכתי להתברך ממרן הרב אלישיב זצ"ל. אחד הדברים שהוא אמר לי, בחיי לא ראיתי מתמיד שלא נהיה תלמיד חכם!!! בחיים שלי... הרב אלישיב האריך ימים... והמשך; אלא אם כן אין רבו מסביר לו פנים! שזה גמ' ערוכה בתענית (ח, א) 'אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל, בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים'. [אבל בארחות תורה זה לא שייך... אין פה רביה שלא מסביר פנים...]

ידוע שאמר הסטייפלער, שכל בחור שילמד בישיבה קטנה - עשר שעות, ובישיגי - שתיים עשרה שעות - מובטח לו שגם אם יש לו ראש אבן - שהוא יהיה תלמיד חכם גדול!!! (מובא בסי' פניני הקה"י).

וזהו אחד מן הדברים היפים, לראות איך שתורה בונה... תורה לא צריכה כלום, גם לא כישרון... כתר תורה מונח לכל. מה זה לכל?... לכל זה לכולם בין עם כישרון ובין בלי, בין יהודי ובין גר, אפילו ממזר יכול להיות תלמיד חכם! וכבר אמרו (הוריות יג, א) יקרה היא מפנינים, מכה"ג הנכנס לפני ולפנים שאפי' ממזר ת"ח קודם לכה"ג עם הארץ. זה הכח של תורה, וזה היופי של תורה. אל תשים לה יד... לא יד בכסף, ולא יד בכישרון, ולא יד בייחוס... היא לא צריכה שום דבר!!! רבי חיים קמיל וגם הרב שך, לא ידוע לנו על הייחוס שלהם... מי שיראה את התמונות של הבית ממנו בא הרב שך, אין כ"כ מה להתרגש באופן מיוחד... לא היה לו ייחוס גדול. אבל זה היופי של תורה, תורה בונה לו את הבית. והרבה יש מה להאריך בזה...

כתר תורה [היינו מאן מלכי רבנן - ברום מעלתם עם כתרם של תורה] מונח לכל כל הרוצה ליטול יבוא ויטול. (אדר"ג יא, רמב"ם פ"ג מהל' ת"ת ה"א).

"ולא תקיא הארץ אתכם"

ומקוצר הזמן, נמשיך בעוד נקודה קטנה: ידוע שמרן רה"י זיע"א היה מרבה לדבר על 'מידות טובות'. הוא אמר שהיציאה מטומאת מצרים הכוונה היא למידות רעות. וירעו אותנו המצרים - הם עשו אותנו רעים...! וזו היציאה מטומאת מצרים. אנחנו היום בענינא דיומא [יום העצמאות] - שנוגע גם לעניינינו.

ידוע, שרבי ברוך בער, שאל פעם את הגר"ח הלוי מברסק, למה הוא יוצא נגד הציונים שבונים את ארץ ישראל, הרי סוף סוף יש מצווה של 'יישוב הארץ' כידוע מהרמב"ן, אז הם עוסקים בחפצא של מצווה, גם אם לא מתכוונים לכך...

אמר לו רבי חיים בתמיהה: וכי חפצא של מצווה יש בה?...! אז רבי ברוך בער הסביר את זה...

ובמוסגר, מובא בספר לתתך עליון, ששאלו פעם את מרן הגר"י, למה תמיד ר' ברוך בער מביא ציטוט קטן של ר' חיים, ועושה על זה הסבר ארוך?... אמר הגר"י: רבי ברוך בער רעד בצורה מופלאה מרבי חיים, פחד מתלמידי חכמים... הוא לא העיז ליכנס לבית... הוא היה מסתובב בחוץ עד שאמרו לו להיכנס, וכאשר אבא - רבי חיים - אמר לו משפט, הוא לא שאל על זה מה הפשט, מרוב שהוא פחד, הוא עבד על זה לבד להבין מה הוא התכוין... לעומתו אנחנו שאלנו והסביר לנו מה התכוין עד שהתביישנו בשאלה - כי היה כל כך פשוט.

אחד הסיפורים היה, שרבי חיים היה חולה מאד בסוף ימיו, ורבי ברוך בער אמר לו אני רוצה להיות במקום הרביה... (לקבל את הייסורים במקומו), אמר לו רבי חיים בתקיפות, אסור להגיד כך! ור' ברוך בער תמה למה אסור להגיד כך?... עד שהוא הגיע למסקנא שזו משנה בבבא מציעא, אבידתו ואבידת רבו - אבידתו קודמת...

על כל פנים, הסביר ר' ברוך בער פשט ברבי חיים: אם אחד ישים מזוזה על הריצפה על יד הדלת, במקום לקבעה בקיר כדין הוא מניחה על הריצפה... היעלה על הדעת שהוא קיים מצוות מזוזה?...! ודאי שלא. ואני רוצה להסביר את ר' ברוך בער: מה זה המצווה של יישוב הארץ?... אם יהודי עובר עבירה, כתוב בפרשתינו, ולא תקיא הארץ אתכם.

יש בדיחה ידועה, שהיה פעם יהודי קמצן גדול, ובא אליו עני מרוד, חולה ונוטה למות, הוא כבר פחד שהוא ימות אצלו בבית... אז הוא אמר לאשתו, תחפשי אם יש לנו אוכל ישן שבין כך לא נאכל אותו ועדיין שמור אצלנו, ונביא לו. הם מצאו דגים מקולקלים, ונתנו לו את זה. הוא אכל, וכמובן קיבל 'הרעלת קיבה'... פינו אותו לבית חולים, הם הלכו לבקר אותו, ותוך זמן קצר הוא נפטר והם ליוו אותו למנוחות. ואח"כ הוא אמר לאשתו, תראי מה יכולים לעשות קצת דגים מקולקלים, שלש מצוות... הכנסת אורחים, ביקור חולים, והלוויית המת...

אותו הדבר, יישוב ארץ ישראל, יהודי מצווה לא לעבור עבירות, "ולא תקיא הארץ אתכם", אתם מבינים איך מקיימים מצות יישוב ארץ ישראל?... ע"י שעוברים על מה שכתוב בתורה עד שהיא רוצה להקיא אותנו... וזהו חושבים לקיים מצות יישוב ארץ? זה נקרא לשים מזוזה על הריצפה...! זה לא חפצא של מצווה, אין בה סרך, זה בזיון ודי למבין.

ובדרך אגב, הזכרנו שהראו פעם למרן הרב שך זצ"ל את דברי הנצי"ב שמסביר, למה באמת הארץ לא מקיאה אותנו?... הרי "ולא תקיא הארץ אתכם" נאמר בעריות ובמאכלות אסורות.

אלא - מסביר הנצי"ב, לפעמים אדם אכל מאכל מקולקל, או מאכל תפל ולא טעים, אבל בסוף הוא קיבל מנה אחרונה - קינוח טעים במיוחד, והטעם הזה עוד נשאר לו בפה... אם הוא יקיא את האוכל הוא יקיא גם את הטעם הטוב והמיוחד, ובשביל שישאר לו הטעם הזה - הוא מתאמץ לא להקיא...

אותו דבר, אמנם יש הרבה עוברי עבירה בארץ שהיא כבר רוצה להקיא אותם, אבל מאידך, יש לה גם בני תורה ולומדי תורה, ואם תקיא יהיו הכל בכלל, כדאי לארץ לסבול את כל העוברי עבירה ולא להקיא, ובלבד שישארו גם לומדי התורה כך אומר הנצי"ב.

לדאוג לחברותא, ולכבד את החברותא...!

וכן הוא גם לענין מצוות תלמוד תורה, והרי אנחנו רוצים לקבל עלינו עול תורה, ותורה נבנית עם מידות טובות!

ומצינו בגמ' (יומא פו, א), אביי אמר כדתניא ואהבת את ד"א, שיהא ש"ש מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו באמונה ודברו בנחת עם הבריות - מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ויאמר לו עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות - מה הבריות אומרות עליו, אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה - פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו, ועליו הכתוב אומר וכי ופרש"י נמצא שם שמים מתחלל וכבודו מתמעט.

וודאי שהחפצא של מצווה של תלמוד תורה היא שיתקדש ש"ש במדותיו, ולא להיפך שאז מתחלל כבוד שמים וכבודה של תורה.

כמה הרה"י השקיע בזה... הוא דיבר על זה בלי סוף... וזה היציאה מטומאת מצרים, לצאת מן המידות הרעות, ולהתנהג במידות טובות. אחד מן הדברים שאומר הגרמ"ש שפירא: כתוב בגמ' ביבמות ה"ל, אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים. והשאלה נשאלת למה אומרים כך שנים עשר אלף זוגים, וכי זה תרגיל בחשבון?!... שיכתוב עשרים וארבע אלף כפשוטו, וראיתי מישהו אחר שכתב בזה פשוט, שהם לא השאירו אחד בלי חברותא... שנים עשר אלף תלמידים ולכולם היה חברותא.

הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל אמר פעם, איך ייתכן שרואים בחור ליד בלי חברותא ולא דואגים לו?... איך ייתכן?... ונוכח שם הרה"י הראשון של 'קריית מלך', הג"ר בערל אייזנשטיין זצ"ל שנפטר בצעירותו, הוא היה ת"ח גדול במיר, והוא שמע את זה, אז הוא דאג שבמיר יהיו לכולם חברותות!! זה הוא לקח לעצמו שיהיה התפקיד שלו.

אך רבי משה שמואל אומר פשוט אחר: 'זוגים תלמידים'. בחז"ל כתוב שהתביעה היתה עליהם שלא נהגו כבוד זה בזה. אך במדרש קהלת רבה כתוב, שהייתה עינם צרה בשל חבריהם. ומסביר רבי משה שמואל, שהם לא כיבדו את החברותא. והוא מביא דבר מאד מעניין: בגמרא ס"פ אלו מציאות (ב"מ ל, א) כתוב שהבבליים היו קמים אחד מפני חברו, ופרש"י כדן תלמיד לרב, כי כשלומדים בחברותא - פעם הוא מסביר לי ופעם אני מסביר לו, אז אני רביה שלו, והוא רביה שלי... זה לא סתם שאני אמרתי לו סברא והוא אמר לי... כל אחד הוא רביה של השני וצריך לקום בפניו!!! ועל חוסר ניהוג כבוד כזה יש חיוב מיתה, או משום בזיון כבוד רבו, או משום שמעט בתלמודו שכיון שאינו מחשיבו לא יקבל ממנו.

מובא בס' 'לתתן עליון' שהגר"ח שמואלביץ זצ"ל היתה תקופה שהוא מסר שיעורים בסלבודקא, כאשר היה שם דודו הג"ר אייזיק שר זצ"ל. וכשהוא הלך בדרך, ליווה אותו הג"ר ארי' פינקל זצ"ל וכל הזמן רבי חיים אמר - נוסעים לפטער... נוסעים לדוד... וכשהם באו אל רבי אייזיק, הוא אמר להם וורט יפה ורבי חיים מאד נהנה. ובנסיעה חזור, רבי חיים אמר בצורה קצת שונה, היינו אצל הרביה... היינו אצל הרביה... שאל אותו רבי אריה, איך זה שהוא נהפך מדוד לרביה?... תמה רבי חיים, לא שמעת את הוורט שלו?... הוא לימוד אותי והוא נהיה רביה שלי! הרי הלומד מחבירו אפילו הלכה אחת הוא נהיה רבו אלופו ומיודעו! כמו שאמר דוד המלך.

והוא מביא עוד סיפור שסיפר הרב יחיאל ווינברג (בעל השרידי אש) שהג"ר נפתלי אמסטרדם כשהוא הגיע לסלבודקא הוא בקש מהסבא שידאגו לו לחברותא, והוא נתן לו את הרב וינברג, [שהיה אז בחור צעיר...]. ומאותו הרגע שרבי נפתלי החל ללמוד עמו, כל אימת שהגיע הרב וינברג, היה ר' נפתלי קם בפניו, קורא לו רביה, וכיבד אותו בכל גינוני כבוד של תלמיד לרב!!! ולמה? כי גם אתה אומר סברות טובות, ממילא אני גם תלמיד שלך!!!

ההרגשה הזו... אם היינו יודעים להעריך מה זה תורה, ומה זה ווארט אחד של תורה, מה זו מילה אחת של תורה... היינו יודעים להעריך את מה שהחברותא נותן לי... אם אחד יתן לי היום מליון דולר אני אזכור לו את זה עד מאה ועשרים... וורט אחד של תורה שווה הרבה יותר מזה...

להעריך ולייקר כל מילה של תורה!!!

ושמעתי הרגש נפלא בדברי הגמ' (הוריות יב, ב) בעא מיניה רבא מרב נחמן, משיח שנצטרע מהו באלמנה, מידחא דחי או מיפטר פטר - (כה"ג משוח שנצטרע מהו באלמנה? האם הוא התחלל קצת מקדושתו ומותר באלמנה ככהן הדיוט או לא?...!) לא הוה בדיה. זימנן הוי יתיב רב פפא וקמבעיא ליה, א"ל הונא בריה דרב נחמן לרב פפא תנינא וכי והוא קם נשקיה ברישיה ויהיב ליה ברתיה: - (ושוב פעם אחרת ישב רב פפא ושאל האם משוח שנצטרע מותר באלמנה, רב הונא בריה דרב

נחמן שהיה שם - אמר לו תניתוה, שאסור באלמנה. ממשיכה הגמרא - קם, נשקיה ברישיה, ויהיב ליה ברתיה!!! דהיינו רב פפא כל כך התפעל, הוא נישק את הונא ב"ר נחמן על ראשו, ונתן לו את בתו לאשה).

ויש להפליא את מעשהו של רב פפא שמה ראה בו איזה הבנה מיוחדת או הברקה הייתה פה לרב הונא שרב פפא כ"כ התפעל ממנה?... הוא הרי לא הראה שום משהו חריג, ובכלל השאלה לא היתה למעשה כי שמן המשחה כבר נתבטל בזמן יאשי' והצרת כבר לא היתה אז.

אבל היתה פה ידיעה אחת שרב פפא לא ידע, אז הוא קם, ונשקו בראשו ונתן לו את בתו... אני כל כך הרבה חייב לך... אין גבול... אין גבול! אתה נהיה 'החתן' שלי... הכל מגיע לך.

ככה זה נראה כשיהודי מייקר דבר אחד של תורה... **דבר אחד של תורה!!!** ומה פלא שמכזו אהבת תורה זוכים לעשרה בנים אמוראים חשובים וגדולים שאותם מזכירים בכל סיום מסכת.

אותו דבר יש בגמ' בנדרים (נ, ב) עם רבי ובר קפרא, עיי"ש איך מילה של תורה הוציאה את רבינו הקדוש באמצע חתונת בנו לרקוד בפני בר קפרא וכך היה ג' פעמים בג' מילים. אם היו יודעים להעריך מה זה מילה של תורה, וכמה דברים שזוכים להבין טוב יותר עם החברותא, הרי אין גבול להכרת הטוב ולכבדו כראוי.

זה - אומר ר' משה שמואל שפירא - צריך כל אחד, דבר ראשון לדעת להעריך חברותא ולכבד אותה, כי זה הכל ייקרא דאורייתא. כי מי שידוע מה זה תורה, ומהו הערך לדבר של תורה, אין לזה גבול וערך...

דברים בטלים בשעת הלימוד - זה בזיון!

ונסיים בדבר אחד: אומרים את הוורט הזה בשם הרב אברמסקי, ובשם הג"ר גדליה אייזמן: בעבודת בית המקדש הותרה הכניסה לבית המקדש, אך אסור להיכנס לקדש הקדשים שלא לצורך עבודה.

והנה היתה כניסה מיוחדת לקדש הקדשים, בשביל להוציא את הכף ואת המחתה... עד כדי כך זה חשוב... החליפו מבגדי זהב לבגדי לבן... והשאלה, למה זה כ"כ חשוב?... אומרים בשם הרב אברמסקי, והגר"ג אייזמן, להשאיר כלים ריקים בקודש הקדשים - אין לך בזיון גדול מזה!!! אפילו בסוכה לא משאירים כלים ריקים.

סיפרנו, שכאשר נפתח הכולל של ר' דן גרטלר, היו שם אברכים חשובים, ומלגה גבוהה, אז רצו שיהיה איזה משהו מיוחד, איזו קבלה מיוחדת מצד האברכים... אז באו למרן רה"י זע"י עם כל מיני רעיונות, את הכל הוא דחה וביטל, עד שאמרו לו שילמדו ללא דברים בטלים באמצע הסדר.

אמר הרה"י - זו הנחה נכונה וטובה! אבל למה לעשות 'תקנה מיוחדת'?!... ודברת בם - ולא בדברים בטלים! כשלומדים תורה לא מדברים, למה צריך בשביל זה תקנה מיוחדת?!

לדבר דברים בטלים בבית מדרש, שהוא בית מקדש מעט - זה כמו להכניס כלים ריקים... אין לך בזיון גדול מזה... הגמרא פתוחה לידך - - - תארו לכם שהחתן יושב ליד הכלה בשבע ברכות, והוא מפטפט עם אנשים אחרים, ובכלל לא מתייחס אליה... איך היא נעלבת....

התורה לידך ואתה מפטפט עם אחרים?!...!

ונספר: לג"ר אשר אריאלי שליטי"א יש היום את הישיעור יומי הכי גדול בעולם! בין חמש מאות לשמונה מאות בחורים - כ"י.

פעם הוא אמר, היות ואין מספיק מקום לכולם ויש ויכוח על המקומות, הוא סיכם עם הרה"י במיר, שמי שמגיע ללמוד ביום שישי ובמוצאי שבת - יש לו זכות קדימה. והוא אמר לכך שתי סיבות: א. כי רבים צריכים לו, שהרי כך נוצרת אוריה של התמדה בשיבה. ב. כזה בחור נהיה אדם גדול, ואדם גדול קודם לבחור מן השורה!...

מי שיוזע לשמוע ולהעריך את זה הוא יהיה אדם גדול, ואדם גדול קודם לבחור פשוט...!

השקעה קטנה שתרום אותנו שנוכה כולנו להיות אדם גדול... אמנ!

לע"י

הרבנית רבקה מייטע ע"ה
בת הרה"ג ר' אברהם ישראל מדכי ז"ל
א"ח להגה"צ רבי חיים טודרס הרש"ל זצ"ל
נלב"ע ג' אייר
תנצב"ה

נא ללמוד ולהתפלל לרפואת
הילד יהושע תנחום בן רות חנה
בתוך שאר חולי ישראל

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכו' שיעור דף היומי ועוד. בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

זה לעומת זה עשה האלוקים

לאומות העולם לומר אילו היה לנו נביא כמשה היינו עובדים להקב"ה, ואיזה נביא היה להם כמשה - זה בלעם בן בעור".

ולכאורה יש להבין, אם היה נצרך להעמיד לאומות העולם נביא שישווה למדרגתו של משה עד שיהיה אפשר לומר עליו 'אבל באומות העולם קם', מדוע עמד לכך דוקא בלעם בן בעור שהיה תכלית הטומאה, וכי האם תשובת המשקל לאדם בדברגתו של משה רבינו הוא אדם כמו בלעם. אדרבה, בפשטות היה אמור לעמוד אדם בעל מדרגה. אולם כך היא צורת הבריאה, שכן הטומאה עומד במידה שווה לכח הטהרה, ודוקא משום שגדול הנביאים היה משה רבינו - נצרך להעמיד מולו אדם עם כח טומאה של בלעם הרשע.

על פי זה מלמדת המשנה שבכל פעם שהשפיע הקב"ה טוב על ישראל מכוח עשרת המאמרות, עמדו כנגד זה עשרה כוחות אחרים של רע שבאו לאיזן גיסא. עשרת הניסים שהיו לאבותינו במצרים הם כנגד עשרת המכות שהביא הקב"ה על המצרים במצרים, ועשרת הניסים שנעשו לאבותינו על הים הם כנגד עשרת המכות שבאו על המצרים בים.

וכבר לעיל מיניה, כאשר מביאה המשנה את עשרת הניסיונות של אברהם אבינו, היינו עשרה כוחות של 'נס להתנוסס' שאברהם הגביר בהם את צד הטוב. ומן הצד השני, בספא דמתניתין מביא התנא עשרה כוחות של רע שניסו אבותינו את הקב"ה במצרים, שהם עומדים כנגד עשרת כוחות הטוב כגון עשרת הניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש. ללמדך שכמו זה כן גם זה ורוח אחד לכל: הטוב והרע שקולים הם ויבואו שניהם, ולעולם לא יהיה כח מטיים של צד אחד שלא ישווה בקומתו לצד השני.

כיוצא בדבר מצינו בפרק קמא דכלים, דהתם תנן עשר טומאות זו למעלה מזו, ולאחר מכן עולה התנא בקודש ומביא עשר מעלות בקדושה זו למעלה מזו, הגם דאין זה שייך כלל לענינא דפירקא העוסק בדיני טומאה וטהרה. אך גם שם בא התנא להשמיענו את מנין עשרה, שעשר הספירות עומדות כנגד עשר מדרגות הטומאה זה לעומת זה, ומאותו מקום שבאת ללמד את חילוקי הטומאה, נמצאת למד את מעלות הקדושה.

ב. כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו:

בסוף מסכת קידושין (מ', ב') מביאה הגמ' את הברייתא שלעולם צריך אדם לראות את עצמו חצוי זכאי וחצוי חייב, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, עשה עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה. ולכאורה איזו מחשבה היא זו, שהאדם צריך לחשוב בכל רגע כאילו כל העולם כולו תלוי על בלימה - בדיוק כעת הוא חצי זכאי וחצי חייב, ובדיוק המעשה של עתה יכריע את הכף אם לשבט אם לחסד... הלא העולם כולל מעשים רבים ובריות רבות לאין תכלית, ומה סברא יש שדוקא בשעה זו יהיה מצבו מחצה על מחצה.

אולם אותה מציאות של 'מחצה על מחצה' היא מציאות קיימת שמוטבעת בטבע הבריאה, שכאשר יש בעולם שפע גדול של טוב, יעמוד מולו שפע גדול של רע, וכאשר כח הטובה יתמעט גם הטהומא תפחת ותלך. ואדרבה, הסברא הפשוטה היא לחשוב שהעולם עומד במצב שקול, ודוקא המעשה שעתה הולך האדם לעשות יגביר את ההשפעה אם לכאן ואם לכאן.

יסוד זה הוא יסוד מוסדות הבריאה אשר מקיף פרטים רבים אין ספור, והעיקר הנלמד מזה לדיון הוא מה שהורנו חז"ל - 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו'. שאין זו מילתא בעלמא אלא דבר מוכרח, שכלל שיהיה לאדם יותר צד טוב כך יהיה לו יותר צד רע שהוא מצוה לגבור עליו, וגודל הרע יהיה כפי גודל הטוב.

ויעיין בגמ' בסוכה (נ"ב, א') שמביאה את המעשה באביי, שאה איהו ואשה הולכים בדרך והלך אחריהם מהלך שלושה פרסאות כדי להפרישם מאיסור, וכשראה שלא נכשלו בעבירה אמר על עצמו שמוטב שלא הזדמן מעשה לידי, כי הוא לא היה בכוחו לעמוד בכגון דא. אתא ההוא סבא ותנא ליה שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

הרי לנו דברים כפשוטן, ש'כל הגדול מחבירו' אינו אומר רק שלגדול יש יצר יותר גדול, אלא שיש ביניהם צד השווה, עד שאדם גדול כמו אביי יצטרך גבורה גדולה הרבה יותר מיכולת של בני אדם מן השורה. והיינו מהאי טעמא, שכאשר יש באדם טוב שנותן לו כוחות של טוב, מוכרח שתעמוד מולו לשון מאזניים שתטה את הכף לצד השני, וככל שהיצר הטוב גדול יותר - כך גדול כוחו של היצר הרע.

על המגיד מדובנא מובא שפעם פנה אל הגר"א בבקשה שיעתיר בעדו, לואי שיהיה לי יצר הרע כמו מר... נזעק הגר"א ואמר לו שחלילה לו כדבר הזה, ואין

"עשרה ניסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים, עשר מכות הביא הקב"ה על המצרים במצרים ועשרה על הים, עשר נסיונות ניסו אבותינו את המקום כרוך הוא כמדבר שנאמר (במדבר י"ד, כ"ב) וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי" (ה', ד').

א. זה לעומת זה עשה האלוקים:

בפתח דבריה מלמדת המשנה, שעשרה ניסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים. עשרת הניסים שהיו במצרים הם ההצלה מעשרת המכות, ועשרת הניסים שעל הים כוללים עוד תשעה ניסים נוספים מלבד קריעת ים סוף, וכפי שהביאו רבינו יונה והראשונים, שהמים נעשו כקשת, שהארץ היתה יבשה ולא נעשתה כטיט, וכן הלאה, כפי המפורט שם בפירושי רבותינו.

עוד אומרת המשנה, שמלבד עשרת מכות מצרים שמפורשות בפסוקים היו עוד עשרה מכות על הים, וגם הם מתפרשות בדברי רבינו יונה ושאר המפרשים, שהקב"ה הוריד עמוד אש וענן, מוטט את הארץ שתחת המצרים, הסיר את אופני מרכבותיהם וכו'.

ולבסוף מסיימת המשנה שעשרה נסיונות ניסו אבותינו את הקב"ה במדבר, וכאן שוב חוזרת המשנה על המנין 'עשרה' אך לא לענין ההצלה מן המצרים אלא לענין הליכת עם ישראל במדבר. ומבואר לנו שמריש פירקין ועד כען, טובב התנא והולך סביב ה'עשרה' בדייקא, מה הם הענינים שהיו בהם עשרת דברים.

ואכן גם הלאה בהמשך הפרק מביאה המשנה עוד ענינים שיש בהם מנין עשרה: במשנה הבאה מפרט התנא את עשרת הניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, ולאחר מכן במשנה ו' מובאים עשרת הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות.

ולכאורה יש לנו ללמוד מה בא התנא ללמדנו בכל הנך שהיו 'עשרה', וכי מניא את לאשמועינן. הלא כולנו יודעים על מכות מצרים ועל הצלת בני ישראל בתוך הים, אך מה בכך שהיו עשרה, וכי אילו היו תשעה ניסים או אחד עשר היה הלימוד משתנה. ובכלל יש להבין מה שייכים כל הענינים הללו להכתב בתוך מסכת אבות, אמנם יש חידוש בכך שהיו מכות גם בים סוף ושהיו כמה פרטים בגאולת ישראל וכו', אך מדוע יש בכך לימוד לדידן, ומשמע שדוקא המנין שבהם הוא הלימוד שנוקט לנו התנא, שממנו נוכל ללמוד את המעשה אשר נעשה.

אכן ברור שכל המשניות בפרקין שמביאות את המספר 'עשרה' הם המשך למשנה הראשונה שבתחילת הפרק, 'בעשרה מאמרות נברא העולם'. ולאחר שהביא התנא את עשרת המאמרות, המשיכה המשנה להביא אגב זה עוד דברים אחרים שיש בהם עשרה, כאשר ברור שהכל המשך אחד לאותו כח של עשרה מאמרות.

וכפי שהקדמנו במשנה א', עשרת המאמרות הן עשרת הספירות שקיימות בבריאה, ולנו אין עסק בנסתרות ואין לנו את היכולת להשיג מה הן עשרת הספירות, אולם ברור שהספירות הן עשרה כוחות של טוב שמשפיעות את הנהגת הקב"ה על הבריאה. ועל כך מלמדת המשנה, שלעומת אותן עשר ספירות יש עשרה כוחות אחרים של רע, אשר מהווים כעין התנגדות לעשרת המאמרות ועומדים מהעבר השני.

אנחנו מורגלים לחשוב שביחס לכח הטוב ישנן מדרגות על גבי מדרגות, כשתמיד יש מעל מדרגה אחת עוד מעלה או תוספת, בעוד שכח הרע הוא העדר - ולא שייך בו חילופי מדרגות. שכן כל רע הוא העדר של טוב, ואם הדבר רע הרי זה אומר שאין בו שום טוב, ומה שייך יותר 'רע' מ'רע'. אולם המשנה מלמדת שלא כך, אלא גם ברע יש עשרה מדרגות שעומדות כנגד עשרת המאמרות, והיינו עשרה כוחות של טומאה שכל אחת עמוקה מחברתה.

ואין זו מציאות בעלמא, אלא חלק בלתי נפרד מהנהגת הבריאה שנקבעה בעשרת המאמרות, ש'זה לעומת זה עשה האלוקים'. בכלל זה נקבע שתמיד כח הטוב יהיה שווה לכח הרע וכח הרע שווה לכח הטוב, ולא יהיה כח אחד שיגבר על פני חבירו. הלא כל מה שהאדם הושם בעולם הוא למטרת הבחירה, שיבחר בטוב על פני הרע וכך יזכה להדבק בטוב, ולשם כך מוכרחים להיות שני הכוחות שווים זה לזה ותהיה הבחירה שווה בין שניהם.

חז"ל אמרו (במדבר רבה פרשת נשא י"ד, כ') 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, כדי שלא יהא פתחון פה

לו כלל יכולת לשער מה רב גודלו של היצר שיושב בין מפתחי ליבו...

מכיון שהטוב נלחם עם הרע והרע עם הטוב, ומאחר שהבחירה ניתנה בלב לב אדם, כורח המציאות הוא שלא יהיה הבדל בין הכוחות. אם לשם משל יש לאדם כח גבורה של תשעים אחוז, יהיה לו לעומתו כח של תאוה בעל משקל תשעים שינסה להטות אותו לצד השני, ולעולם לא יהיה הבדל בין היכולת לבחור בטוב ליכולת לבחור ברע.

כאן המקום לחזור על דברי הגר"א שהקשה לשם מה עמדו לישראל נביאים כפליים כיוצאי מצרים, כמבואר בגמ' במגילה (י"ד, א'), והלא נבואה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה, וכמפורש שם בסוגיא, ומי בעיני כולי האי לאותן דורות בלבד שיתנבאו להם למעלה ממיליון נביאים להודיעם את דבר ה'.

ופירש הגר"א שלכל אחד עלי אדמות יש תפקיד המיוחד לו בעבודת ה', לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, ובזמן שבית המקדש היה קיים ועמדו נביאים במעמדם - היה כל אחד הולך לנביא שיפרש לו את דרכו כלפי המקום, וכך היה יכול לדעת במדויק מה רצון הקב"ה ממנו על פי הכוחות והטבעים שניתנו לו. ולשם כך הוצרכו כל אותם רבבות נביאים, להורות לכל אחד בפני עצמו את הדרך אשר ילך בה וכיצד יוכל לעבוד את ה'.

וכתב הגר"א, שעתה שחורבה עירנו וכל שעריה שוממין, מה יעשה אדם ויחכם כדי לדעת היאך לעבוד על פי דרכו. אלא אמר הגר"א שיש לפנינו שני דרכים, ראשית כל יבחן אדם בעצמו מהו הדבר שיקשה לו יותר מכל, ובזה יודע אפוא שהוא תפקידו המוכן לו - זוקא בזה לעבוד את ה'... וזה לגבי הלא תעשה, אולם לגבי קום ועשה יקח האדם את מה שיותר מושך אותו לבלבו ויידע כי ממנו יקח לעבוד את ה' לפי שורש נשמתו.

ועל פי הדברים האמורים נוכל להבין את העומק שגנז לנו הגר"א בדבריו, דאין זה רק שהדבר הקשה הוא פקודת האדם ומשאו בעולם הזה, אלא יש בו סימנא מילתא על הצד השני, מהו כח הטוב של האדם שאותו יוכל להגדיל עד למעלה ראש ולהוציא על ידו את הכוחות העצומים שחננו האלוקים.

שהרי אם יש באדם דבר מסיים שיקשה לו, על כרחך שהדבר מעיד על כח אחר של טוב שעומד לעומתו. ובעוד שאצל אדם אחר שהדבר לא קשה אצלו כל כך - גם הטוב הוא כח מצומצם, אצלו שהדבר קשה לו מאד - בהכרח שהטוב שכנגד הוא בעל גודל, שכאשר יתגבר ויוציא אותו אל הפועל - יוכל לעלות עד רום שמיים, ולא ישווה בזה ערכו לעומת אנשים אחרים.

וכבר הבאנו את דקדוק לשון המשנה שאמרה 'איזהו גיבור הכובש את יצרו', לא 'הכובש את היצר' אלא 'יצרו' בדוקא, יצרו המיוחד לו, ללמדך שהגבורה שבה יבחן האדם היא כאשר הוא כובש את היצר הפרטי שלו - שהיא עיקר עבודתו בעולם.

ולדברינו, אין זה רק מצד הגבורה שנדרשת מן האדם, אלא כל נקודת הבחירה שאיתה הוא מתמודד מצד על הכוחות המיוחדים שצפונים בו, כאשר אצל כל אדם, גודל יכולתו נמדדים לפי הדברים שקשים לו, שכנגדם יוכל לגלות אלו כוחות נתן לו הבורא להשפיע דפניו של טוב. אם הוא יכניע את הרע מדרגה אחר מדרגה, גם הטוב יתגבר מדרגה אחר מדרגה, וכמידת הצורך להכניע את הרע, יגבר כוחו של הטוב עד למעלה.

לפעמים האדם רגיל להניח את הדברים הכבדים וללכת אחרי הקל הקל תחילה, הרי הוא עובד את ה', עוסק בתורה ומקיים את המצוות, ואם כן מה לו להקריב אליו זוקא את הקשה ממנו. יש לו גם טענת פטור שאומרת שאת הדברים הקשים לא תובעים ממנו, עדיף לו להתמקד במה שנח לו, וכך יוכל לעבוד את ה' בהשקט ובטוח. מה לו להכניס את ראשו לתוך המלחמה, ללכת אחרי דברים שאין לו חפץ בהם, ולהתאמץ לגבור על המידות הפוכות מנטיות ליבו. ואכן אין זה מחזה נפוץ לראות כאלו שמחפשים זוקא את הקושי, ולא נח להם בכל ההצלחות שהם מצליחים לעשות בקלות...

אולם משל למה הדבר דומה, לאדם שגילו בגופו מחלה מסוכנת, וכעת הוא זקוק לעבור תקופה ארוכה של טיפולים מייסרים. דא עקא, שמלבד חולשת המחלה יש לו גם כאבים עזים, שאין בכוחו לעמוד בהם עד שתבוא הרפואה. מה עושה הרופא? נותן לו לבינתיים משככי כאבים, שאותם יוכל לקחת בנוסף לטיפולים. אך החולה חושב שהנה הוא מצא את אשר ביקשה נפשו... וכי מה הוא צריך עתה להתייטר גם בטיפולים קשים, שיקח רק כמות מוגברת של אקמול ושלוש עליו נפשו...

אדם שמסתפק במועט ועובד את הקב"ה רק באותם שטחים שנוחים לו, דומה לאותו חולה שמתמקד במשככי הכאבים במקום לאחוז בעיקר. כי עיקר העבודה הנרצית מהאדם היא זוקא אותה עבודה קשה, של הדברים שלא נוחים לו ונוגדים את הנטייה הפשוטה שבו, שהם מגלים מה הם הכוחות המיוחדים שיש רב בו - הן בצד הטוב והן בצד הרע. מצד הרע יש לו קשיים מסיימים יותר מהאחרים, אבל המה מעידים גם על הצד הטוב, שכאשר ישקיע את עבודתו זוקא באותם דברים יגלה כיצד הטוב גדול לאין שיעור מאשר מי שאין מולו את הרע באותם נושאים.

ג. זמנו של זה לא כזמנו של זה:

כך זה תמיד, כל הבריאה עשויה במהלך של 'זה לעומת זה עשה האלוקים',

בלי שישנה בכלל איזו דרגה עומד האדם או כל העולם כולו. לטוב יהיה כח כמו הרע ולרע כמו הטוב, וממילא הכוחות הקלים שבאדם - יעמדו כנגד הכוחות הקלים, והכוחות הכבדים והמוגברים יעמדו כנגד הכוחות הגדולים. כל מה שנותר לאדם הוא לבחור מצד עצמו, האם להניח את עצמו ביד כבודו ולהשאיר את כוחות נפשו במדרגה נמוכה, או שמא להיות 'גדול מחביריו' ולהגיע למעלות נישאות שלא היו עמו עד הנה.

ואין זה רק לענין דברים שבין אדם לאדם, אלא אף לענין זמנים, לא כל העיתין שווין, יש זמנים נוחים שבהם אדם התגברות של רע ונקל לאדם לעשות את המוטל עליו, ויש זמנים קשים שבהם הרוע שולט והאדם זקוק לתעצמות גוף ונפש כדי לכופ את יצרו. ועלינו לדעת שכן הוא לענין הטובה, אכן בזמנים הטובים והנוחים הכל קל, אבל גם הדרגות שהאדם יכול להגיע אליהן - אינן קרובות כלל לכוחות הגדולים שקיימים בזמני הקושי, כשגם כח הטוב מתגבר לעומת הרע ושניהם כאחד גדלים והולכים.

בשלהי דקייטא דלוגמא, אפשר להרגיש בחוש איך כח הטומאה מתגבר עד לשער המיט, ולא זו בלבד שבתוך בית המדרש המצב אינו דומה סופו לתחילתו, אלא בכל העולם כולו שוררת טומאה נוראה בחוצות קריה בדרגה שלא קיימת כמותה בשאר ימות השנה. ואם כן אדרבה, זוקא בזמנים כאלו אפשר להתרומם עד לרום המעלה, כשהאדם עומד ומחזיק ונוטל את כח הטהרה הגדול שיש לעומת הטומאה. זמנים אלו הם זמנים שניתן להשיג בהם בחינות מסיימות אף יותר מהיום הקדוש בשנה, שכן אף שביום הכיפורים יכפר הקב"ה עלינו לטהר אותנו, אין ספק שגם בזמנים שהחושך יכסה ארץ גדול כח הטהרה לאין כמוהו, כנגד אותה מידה של טומאה.

לא מדובר כאן זוקא על כוחות של טומאה בפועל, אלא על כל הרע וההלכות שקיימים בעולם, שגם הם חלק מהטומאה שיורדת על הבריאה. כל עצלות של חוסר מעש, הליכה תאחרי התאוות ורפיון ידיים, היא גם כן כח של רע, שעומד כנגד המדרגות הנישאות שהאדם יכול להשיג. אם כן במקום להניח את עצמו וליפול בתוך האוירה שמסביב, האדם יכול להתחזק ולהבין שזוקא בשלהי תמוז יש לו כח להשיג דברים שאין לו יכולת להשיג בזמנים אחרים, על אחת כמה וכמה. בסוף אב, שהמדרגות שיש בו אינן דומות לזמן זמנים טובא...

אין זו חכמה לשבת ולעסוק בתורה בתחילת אלו, כשבית המדרש מלא וכולם מגיעים עם כל כוחם, וגם מי שילמד אז - לא ישיג כמו מי שילמד בזמנים הקשים יותר, כשאין איש מסביב ואין על גבו אלא את ה' אלוקיו. כי אז, עצם הקושי מלמד שיש גדולה שחבויה זוקא באותו נסיון, ואם האדם ישכיל להפוך את הניסיון ל'נס להתנסות' אזי יזכה ליטול את המתנות שניתנו לו ולהתרומם לאין שיעור.

בפרק ה' מהלכות תשובה (ה"ב) כתב הרמב"ם ז"ל: "אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אמות העולם ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן, אלא כל אדם ראויו לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם" וכו', וכאן נראה לכאורה שהרמב"ם תפס את החבל משני קצותיו, מצד אחד יכול האדם להגיע עד מעלת אבותיו ולהיות כמשה רבינו, ומצד שני יכול הוא לרדת לרשעותו של ירבעם בן נבט.

ואכן היא הנותנת: ההפך מצדקותו של משה רבינו היא זוקא רשעותו כמו של ירבעם, ואם לאדם יש כוחות להיות כמו משה - בעל כרחך שהצד השני יהיה להיות כירבעם, ולרדת עד שאול תחתיה. ומאידך, אם יש כח ביד האדם להיות שפל אנשים, בהכרח שגם לענין מידה טובה יש ביזו להיות האדם הגדול בענקים... אין משהו אמצעי ולא שלב ביניים, ההפך מהטוב יהיה בדיוק כמו גודל הטוב וההיפך מהרע יהיה כגודל הרע, ולאדם רק נותר לבחור להיכן הוא שייך - האם לפסגת המדרגה של משה רבינו, או חלילה לאיך גיסא.

וכאמור, אין מציאות בבריאה שאינה עומדת זה לעומת זה. ואפילו בזמן החורבן, כשהגיע זמן הריחוק הגדול ביותר בין ישראל לאביהם שבשמים, אז צמחה ראשית הגאולה, כמבואר בחז"ל (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד ואיכה רבה א', נ"א) שבתשעה באב נולד המשיח. ולכאורה היה מתאים יותר להצמיח את קרן הישועה בזמנים אחרים שאינם של חורבן, ומדוע זוקא בזמן שכזה מולידים את הגואל. אולם הא גופא קא משמע לן, שעצם המציאות הנוראה של החורבן מחייבת שיעמוד לעומתה כח אחר של גאולה, כי זה לעומת זה עשה האלוקים, ולא שייך חורבן בלי הגאולה שתעמוד לאחרי.

וכן הוא בכל נושא וענין ובפרט בכל מלאכת עבודת הבורא, עשרת המאמרות שמשפיעים שפע טובה וברכה עומדים כנגד עשרה כוחות אחרים שמשפיעים את ההפך, ניסים כנגד ניסים ונסיונות כנגד נסיונות, וכאשר האדם מוציא את הטוב מתוכו זוקא לעומת הרע שמתגבר והולך - יש בכוחו להשיג מעלות על גבי מעלות, למצוא את את הדברים שיש בהם ממש, ולבחור במדרגות הגדולות באמת. ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדין, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לידבק בבוראו ולאור באור החיים, וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב, כן ישיגו וישמח בו.

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

אמירת 'למנצח' בל"ג בעומר

שאלה האם לומר 'למנצח' בתפילה שהרית בל"ג בעומר.
תשובה הורה רבינו לא לומר "למנצח" ביום זה כי לא ראוי להזכיר "יום צרה" ביום שמחת רשב"י. וכתב בבאר היטב (תנ"ג, ד) "גדול אחד היה רגיל לומר נחם בכל יום ואמר גם ל"ג בעומר ונענש".

שכח לספור אך הזכיר ל"ג בעומר

שאלה שכח לספור בל"ג בעומר, אך במהלך היום הזכיר כמה פעמים בפיו שהיום הוא ל"ג בעומר, כגון 'היום אין אומרים תחנון בגלל ל"ג בעומר' וכיו"ב. האם יכול להמשיך ולספור בברכה.

תשובה בימים הבאים יספור בלא ברכה, כיון שלא אמר זאת בכונה לספור, אלא כאמירה בעלמא, כמבואר בכנסת הגדולה בשם שו"ת מהר"ש הלוי. ושונה דין זה ממקרה ששאלו חברו כמה היום בעומר שפסק השולחן ערוך (תפ"ט, א) שלא יאמר היום כך וכך ימים בעומר, אלא "יאמר לו אתמול היה כך וכך שאם יאמר לו אינו יכול לחזור ולמנות בברכה", מפני שלא היתה כוונתו לומר מנין היום בעומר, אלא רק לומר שהוא יום טוב ואין בזה מעשה ספירה כלל. והוא כשומע קול תקיעה וסבר שהוא קול נביחה בעלמא שלא יצא אף למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה.

ומהמבואר בדבר אברהם (א, ד) שספירת העומר אינה דיבור בעלמא אלא צריך 'מעשה' ספירה, נראה שאין לומר שאמירה זו היא כעין התקוע לשיר שלמאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה יצא, כיון שלא התכוון באמירתו לספור ושוב חסר במעשה הספירה ולא יצא ידי חובתו.

זמן עלות השחר

שאלה ניעור כל הלילה במורן. מאיזו שעה למעשה יש לחשוש לזמן עלות השחר ולהקפיד לא לאכול קודם התפילה.

תשובה מה שצריך להפסיק מלאכול קודם שיתפלל שמונה עשרה שנאמר "לא תאכלו על הדם" - לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם (משנה ברוך פ"ג, ב) הוא מזמן עלות השחר.

נחלקו הפוסקים (הובאו במשנה ברורה תנ"ט, טו ובבאור הלכה שם) האם עלות השחר הוא שבעים ושתיים דקות או תשעים דקות קודם הנץ החמה. והורה מרן הגר"ש אלישיב שכיון שאין הכרע בדבר, יש לצדד כב' השיטות לחומרא. ולכן כבר מתשעים דק' קודם הנץ החמה אין לאכול קודם התפילה.

ולגבי תפילה יש להחמיר אף בשעת הדחק כגון אנוס או יוצא לדרך (אורה חיים פ"ג, א) שלא יתפלל קודם שבעים ושתיים דקות, שמא עדיין לא עלה עמוד השחר. ובדיעבד אם התפלל בתוך תשעים דקות קודם הנץ החמה, לא יחזור ויתפלל שמא כבר עלה עמוד השחר. וכן לגבי תענית שאין אוכלים מעלות השחר (תקס"ד, א), יש להחמיר שלא לאכול לבלי התענית מתשעים דקות קודם הנץ, שמא כבר עלה עמוד השחר. וכן נהג מרן הגר"ש אלישיב

לקנות הוד והדר בדרכו של רשב"י

לרשב"י - וקל מאוד לזכור גם את הדף כי זה דף ל"ג. - נראה את לשון הגמרא: "תבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתבי יהודה בן גרים גביהו (ע"פ"ה). פתח ר' יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו (של רומי). תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. ר' יוסי שתק. נענה רשב"י ואמר: כל מה שתקנו, לא תקנו אלא לצורך עצמן. תקנו שווקים, להושיב בהן זונות. מרחצאות, לעדן בהן עצמן. גשרים, ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות". אין הכוונה שיהודה בן גרים הלשיך עליהם, אבל בגלל שהוא סיפר את זה לאחריהם, זה הגיע למלכות.

"אמר ר' יהודה (רומי): יהודה שעילה, יתעלה. יוסי ששתק, יגלה לציפורי. שמעון שגינה, ייהרג. אזל הוא ובריה, טישו בי מדרשא". בהמשך כידוע, הם הבינו שאין להם סיכוי להישאר בבית המדרש, "אזלו, טישו במערתא. איתרחיש ניסא, איברי להו חרובא ועינא דמאי. והוו משלחי מנייהו והוו יתבי עד צואריהו בחלא. כולי יומא גרסי, בעידן צלווי לבשו מיכסו ומצלו, והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו. (קרה להם נס ונברא ליד המערה אילן חרובים ומעיין מים. מכיון שהם חסו על הבגדים, הם היו משתמשים בהם רק בזמן התפילה, אבל רוב היום, כשלמדו, היו מוכסים גופם בעפר של המערה). איתבו תריסר שני במערתא (במשך י"ב שנים רצופות, כך הם נהגו). אתא אליהו וקם אפיתחא המערתא, אמר: מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה? נפקו, חזו אינשי דקא כרכי וזרעי (ראו אנשים עוסקים בהרישה וזריעה) אמר (רשב"י): 'מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה?'. מתארת הגמרא: "כל מקום שנותנין עיניהן, מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם?! חזרו למערתכם. הדור, אזול, איתבו תריסר ירחי שתא (ישבו שם י"ב חודשים. למה?-) אמר, משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש. יצתה בת קול ואמרה: צאו ממערתכם. נפקו, כל היכא הווה מחי (מכה) ר' אלעזר, הוה מסי (מרפא) ר' שמעון".

בהמשך, מתארת הגמרא את המפגש שהיה לרבי שמעון עם חותנו רבי פנחס בן יאיר: "שמע ר' פנחס בן יאיר חתניה, ונפק לאפיה. עייליה לבי בניה הוה קא אריך ליה לבישריה (הכניסו לבית בנו ומיפל בבשרו) חזי הוהו ביה פילי בגופיה (ראה ר' פנחס שיש סדקים בגופו של רשב"י), הוה קא בכי וקא נתרז דמעת עיניה וקמצוחא ליה (דמעוה הן דבר מלוה, וכשזלגו מעיניו של ר' פנחס על כשרו הפצוע של רשב"י, זה

"אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים" (ויקרא כ"ג, ד) בפרשתנו כתובים כל החגים: פסח, שבועות, סוכות, ראש השנה ויום הכיפורים. החסידים אומרים, שבשבת זו אפשר להשלים את מה שלא הספקנו בחגים. כידוע, ישנו כלל בספרי החסידות (וכן מביא הרמח"ל בספרו "דרך הי"י") ש"הקריאה מעוררת את הזמן". כשקוראים פרשת יתרו למשל, הזמן מסוגל לעורר קבלת תורה מחדש. כשקוראים את פרשתנו, אזי כביכול ההשפעות של החגים נמצאות איתנו. וזה לא רק חג אחד, אלא כאמור, כל החגים. לפני השואה, בשל מחויבות התפקיד, רבני הקהילות בפולין לא יכלו לנסוע לשהות אצל האדמו"ר בחג. אז מקובל היה שהיו מניעים לרבי'ה בשבת פרשת אמור באומרים שהשהות במחיצתו בשבת זו נחשבת כאילו שהו אצלו בכל החגים.

במעגל השנה יש לנו יום מיוחד נוסף שאומנם לא כתוב בתורה ואפילו לא במגילת, אבל בדרך כלל נהגו בשבוע זה: ל"ג בעומר. כולם חוגגים את הילולת התנא רבי שמעון בר יוחאי ושמונים בשמחתו.

מהו "מושב טוב"?

בבית השני של "בר יוחאי", אנו שרים כך: "בר יוחאי מושב טוב ישבת יום נסת יום אשר ברכת במקרת צורים שעמדת שם קניית הודך ותקדך". איפה היה ה"מושב טוב" בו רשב"י ישב? בסמוך לל"ג בעומר ביקר אצלי ידיד שמתגורר בחוץ לארץ ושוהה כאן בארץ לרגל ל"ג בעומר. שאלתי אותו: "איפה זה המושב טוב של רשב"י"? הוא לא ידע לענות לי, אבל סיפר לי שיש עכשיו חפירות ארכיאולוגיות בפקיעין, ואולי שם אמצא אנשים "מומחים" שיודעים להסביר היכן בדיוק זה נמצא. "אולי מצאו שרידים של המושב הזה", הוא הוסיף. אמרתי לו: "ידידי, אתה מגיע מחוץ לארץ להילולא, בוא תשמע מה אתה שר בשיר 'בר-יוחאי'. איפה המושב טוב? - ההמשך הוא: 'במערת צורים שעמדת. רשב"י לא גר בוילה או בדירה מרווחת. צור זה סלע. הוא גר במערות צורים. שם היה לו 'מושב טוב'".

נו, מי מאתנו מוכן לוותר על מקום מגורים מסודר ולגור במערה? זה מושב טוב? אבל הפיוט מומשיך: "שם קניית הודך והדרך". מושב טוב זה מקום בו אתה זוכה להוד והדר. הגמרא במסכת שבת מספרת את אשר אירע

כתב וערך ע"י שמועז השעור ובאחריות

הלכה למעשה

לשאת כפיו.

ביאור הדברים י"ן מגתו הוא יין שהחל לתסוס, אך לא הגיע לגמר תסיסה (משנה ברוה ערב ה). ולכן שייך להמתין אחר שתיתו "עד שיסיר יינו" למרות שאינו משכר (פירות יג, ב), משום שנעשה שתוי ומרגיש את שתיתו, אך שונה דינו של מיץ ענבים שלא תסס כלל. כעין חילוק זה מבואר:

א] בתוס' נזיר (לה, ב ד"ה ה"ג) יין רגיל הוא אחר ארבעים יום, ויין מגתו הוא אחר שלשה ימים, שכיון שהתחיל מעט לתסוס כבר אין מעמו כמעט ענבים, אך "יין חדש ממש" היינו תוך ג' ימים שטעמו כמעט ענבים ממש [לגירסת מהר"ב רנשבורג] והוא מיץ ענבים של ימינו.

ב] וכן חילק המשנה ברוה (ערב, ו) בין יין מגתו ל"סוחט אדם אשכול של ענבים ומקדש עליו - שהוא חדש לגמרי, שזה מקורב שסחטו קודם השבת אפילו הכי מותר לקדש עליו".

ואמנם דינו של מיץ ענבים קל בהרבה מיין מגתו, אך נהגו בתשעת הימים איסור גם בזה כמובא בביאור הגר"א (הובא במ"ב תקס"א, סו) "קיבלו אבותינו עליהם לאסור כל מיני בשר ויין". אכן במקום צורך בתשעת הימים, ודאי עדיף לשתות מיץ ענבים על פני יין מגתו (ציוני הלכה - תפילה תכח).

בליל י"ז בתמוז כאשר השכים כדרכו בכל לילה לקום בעוד ליל לעסוק בתורה, בדק בלוח לראות מתי הוא תשעים דקות קודם הנץ החמה, כדי לדעת עד מתי מותר לשתות.

ביאור הדברים שורש המחלוקת משום שאת זמן הנץ החמה ניתן לזהות כאשר מבחין בגלגל השמש המתחיל לצאת (משנה ברוה ט, ז) אך את עלות השחר אי אפשר לראות.

לדעת המג"א (פ"ב, ב) הוא ד' מילין קודם הנץ. ונחלקו הפוסקים (הר"ד במ"ב תנ"ט, טו) כמה זמן הילוך מיל. לשו"ע (שם ב) שמונה עשרה דקות, והביאור הלכה (שם ד"ה ה"ז) מביא דעות נוספות שהוא עשרים ושתים וחצי דקות. ומסקנתו לכתחילה להחמיר בזה כב' הדעות. אמנם דעת החזון איש (או"ח כג, א) שהעיקר כדעת הסוברים שמונה עשרה דקות. הרי שלדעת השו"ע עלות השחר הוא שבעים ושתים דק', ולדעות הנוספות תשעים דקות (ציוני הלכה - תפילה ק"ט).

נשיאת כפיים לאחר שתיית מיין ענבים

שאלה כהן שנתה רביעית מיין ענבים. האם אין לו לעלות לדוכן לשאת כפיו כלאחר שתיית יין.

תשובה רבינו זצוק"ל הורה להקל במיין ענבים שאינו נידון אפילו כיון מגתו, ולכן אין צורך לשהות אחר שתייתו, ומיד יכול

הבחורים היה יוצא עם שק ריק ואוסף שאריות מהשכנים כדי שיהיה מה לאכול. אחר כך, כשהיה חוזר, כל אחד היה לוקח משהו לאכול. אגב, הוא סיפר שעד שהבחור היה חוזר עם האוכל, לרבים מבחורי הישיבה הייתה קביעות מה ללמוד בזמן ההמתנה לארוחה. אחד היה לומד משנה ברוה, אחר היה לומד מוסר או פרשת שבוע. בחור אחד בשם **יעקב ישראל קנייבסקי**, היה מנגן לעצמו ניגונים. משמח את עצמו. ביטחון בה' - יהיה מה לאכול. כל היום הוא היה לומד בהתמדה עצומה, אבל בדקות שהמתנו לאיסוף האוכל, הוא היה משמח את עצמו.

היום אין לנו ניסיונות כאלו, מן השמיים ידעו שזה לא מתאים לדור שלנו. היום, כל בחור שקצת נפגע ממשחה, כבר אין לו חשק ללמוד. אבל "אדם לעמל וילך" יש לנו גם היום. מי שיתגבר על הקשיים שיש היום, על עצבות, על דכדוך, יתגבר ויתמיד בלימוד התורה, יזכה להוד והדר. כל אחד והקשיים שלו. בשמיים לוקחים את ההתמודדות וההתגברות, ונחשב הדבר כאילו הוא יושב ולומד במערה.

לקיים את זכות רשב"י

"אשריך שראיתני בכך, שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך". אמר רשב"י לחותנו. קהל רב מקפיד לנסוע ביום ל"ג בעומר לציונו של רשב"י. צריכים לדעת שאם רוצים שזכותו תעמוד לנו, צריך ליקך בדרכיו.

יעקב אבינו, לפני שפגש את עשו, התפלל: "אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק". שואלים על כך הז"ל: מה ראה יעקב להזכיר זכות אבותיו אברהם ויצחק, וכי הם לא אבותיו גם של עשו אויבו? עונים הז"ל: "אלא, הבוחר בדרכיהם והעושה כמעשיהם, אני מתקיים עליו. מי שאינו בוחר בדרכיהם ואינו עושה כמעשיהם, איני מתקיים עליו". יעקב הולך בדרכי אבותיו ועשו לא. ברור שזכותם קיימת בשבילו ולא בשביל עשו הרשע.

ללמוד משהו אחד מרשב"י, להידבק בדרכיו - בהתגברות על קשיים, זה מקנה לנו את זכותו. כך נזכה לחוד והדר ולהשפעות הגדולות של כל מועדי הקודש.

הכאיב לו) אמר ליה: 'אוי לי שראיתך בכך'. אמר ליה: 'אשריך שראיתני בכך, שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך'. דמעיקרא (לפנים) כי הוה מקשי ר"ש בן יודי קושיא (כשהיה מקשה רשב"י קושיא), הוה מפרק (מתרין) ליה ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי (תירוצים). לסוף, כי הוה מקשי ר' פנחס בן יאיר קושיא, הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי".

"שם קנית הודך והדרך". ההוד וההדר - מועיד רשב"י לחותנו רבי פנחס בן יאיר - נקנה במערה. דווקא על ידי זה שהוא היה במערה, הוא זכה בגדלות העצומה הזו בתורה.

דור דור וניסיונותיו

רשב"י זכה לנס עצום. ראינו שהוא ישב במערת צורים. מקום מלא סלעים, ופתאום מבין הסלעים צומח לו שם עץ חרוכים.

שאל מישור: אם כבר בורא עולם עשה לו נס שלא כדרך הטבע, אז למה לא נס יותר גדול ושהקיסר של רומי לא יצליח לפגוע בהם? בכלל, למה מלכתחילה הקב"ה לא ביטל את הגזירה עבורם? "היך ה' תקצר"?

אני חושב שרשב"י עצמו עונה על השאלה הזו - "אילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך". הקב"ה רצה שהם יקנו הוד והדר. שרשב"י ובנו יזכו לכל מה שזכו בתורה. לכן גזר הקיסר גזירה. כך זכו לעמל תורה בדרגה כזו. כך הם זכו למושב טוב ולקניין הוד והדר.

ברוך ה', היום אנחנו לא גרים במערות. הבחורים גרים בישיבה, האברכים שבים לביתם. יש לנו כל-טוב. אינו ניזונים מחרוכים ומים בלבד. כיוון שכן, אנו צריכים לעשות ק"ו בנפשנו - כמה אנו צריכים לתת את לבנו לעמול בתורה. נכון, לכל אחד יש את הקשיים שלו. אין לנו קשיים כמו שהיו לרשב"י ובנו ואנו גם לא בדרגה שלהם. לרוב, הקושי שלנו בעמל התורה הוא נפשי ולא קושי של סכנה. מצב הרוח משתנה כל הזמן ומה לעשות, ללמוד תורה צריך שמחה. צריך "הערב נא את דברי תורתך בפנינו".

בילדותי, סיפר לי אדם מבוגר שלמד בישיבה בנובהרדוק, איך הייתה מוגשת שם ארוחת הבוקר. אוכל בישיבה לפת שחרית, לא היה. אחד

- 1 במדבר יא, כג.
- 2 בראשית לב, י.
- 3 ב"ר וישלח, פר' עו, ד.

ציוני הלכה

תפילה א

מאות פסקי הלכה
ממך רשכבה"ג הגרי"ש אלישיב זצוק"ל
בהלכות תפילה וברכת כהנים
בתוספת הערות תלמידו המובהק
מריע הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

להשיג בתנאים הספריים הנוכחיות | הפצה ראשית: קלמנס | להזמנת זכרונות: beithorah@gmail.com

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל: Beithorah@gmail.com

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
103

ומי גוי גדול – אשר לו משפטים צדיקים – ככל התורה הזאת!

פרשת אמור
תשפ"ג

זקני עמי הארץ - הכריזו מלחמה בהשם ותורתו

הנה בתקופה האחרונה יש הרבה שיח ציבורי, סביב שיטת המינוי של שופטי בג"ץ וכיר"ב, וברצוני לספר מה שהיה עם בג"ץ לפני כ-40 שנה, שבאותה תקופה לא היה לחברת אל-על רישיון לטוס בשבת, שלפי החוק במדינה, צריך לשמור על שמירת שבת בפרהסיא, ואז חברת אל על חוותה קשיים כלכליים, ולכן הגישה תביעה בבג"ץ נגד המדינה, שיחירו להם לטוס בשבת, וכך הם סברו שיגדילו את הרווחים שלהם, ואכן בג"ץ נדרש לדון בסוגיא הזו, והכריע... שמוותר להם לטוס בשבת, ומאז חברת אל-על פעילה בשבת, עד שאח"כ שוב היו להם הפסדים גדולים, והבינו שהשבת הפתוקה בהם, והרבה בני תורה גם העדיפו לא לטוס איתם, ושוב הפסיקו לטוס בשבת, ב"ה.

וזכרנו שבשבת הראשונה לאחר פסיקת בג"ץ דאז, באתי לבקר את הרבי הרב שך כדרכי, ובאותה שבת חברת אל על היתה פעילה לראשונה בשבת, והרב שך היה בצער רב מזה, איך השבת מתחללת בראש כל חוצות. ואני לא הבנתי כל כך את הכאב הזה, הרי עד היום הם ג"כ חיללו שבת באותה מידה, במקום מגוריהם, וא"כ מה השתנה היום, שהם מחללים שבת בשדה התעופה.

וביקשתי רשות מהרב, שירשה לי להגיד משהו בפניו, ואמרתי לו, אני לא כואב לי על השבת, שבין כה היא היתה מחוללת על ידם, אבל מה שכוואב לי הוא על הבג"ץ, שהוא הגוף שמוסמך להכריע במדינה, והוא הכריז קבל עם ועדה 'אין לנו חלק בתורת משה רבינו' איך הם מעיזים? איך ניתן להתעלם מההיסטוריה שלנו, ששמרנו שבת בכל הדורות, זה לא מעניין אותם, והם מודיעים, אנחנו הבג"ץ החלטנו, נגד הקב"ה ונגד משה רבינו! שלא יהיה שבת במדינת ישראל!

ואמרתי לרב, מזה יש להזדעזע? שיושבים שם בבג"ץ כמה זקני עמי הארץ, שדעתם מיטפשת עליהם, ולא מתחשבים במסורת של העם היהודי, לא מתחשבים בחוזה שנחתם בינינו להקב"ה, כמו שאומרת התורה 'כי אות היא ביני וביניכם' השופטים של הבג"ץ הללו כבר מתו, ובלי ספק שלא יוותר להם הקב"ה על החילול השם שעשו, ע"י שנלחמו חזיתית נגד התורה.

קינאת האומות בישראל – שיש לנו משפט צדק אלוך

ראוי להדגיש, שלא נטעה לחשוב, שבגלל זה אנחנו תומכים במחנה הימין ובתוכנית שלהם, לתקן את מערכת המשפט, צריך להבין שזה לא נכון, כי אותם לא מדאיג בכלל - שמערכת המשפט פוגעת בדיני התורה! לא איכפת להם שפוסקים נגד השם! וכל הנושא אצלם, הוא רק שהשופטים לא יכשילו אותם, ולא יפריעו להם למשול, ורק את זה הם באים לפתור, ולכן לא משנה לנו, מי ימנה את השופטים וכיר"ב, שבין אלו ובין אלו, פוסקים בדיני ערכאות - נגד התורה.

וצריך להבין עוד, הרי בכל הדורות יש שנאה לעם ישראל, וכמ"ש חז"ל (תנחומא שמות כז) "הלכה היא עשו שונא ליעקב" ומה הסיבה לזה שהגויים שונאים את היהודים? כי לנו יש חוקה קבועה ומסודרת מהשמים! יש לנו חושן משפט, שמכריע בכל דיני ממונות, בכל סוגי המריבות שיש בין אדם לחבירו, מזיקין, הלוואות, סטרות, שכירות, פועלים, ועל זה אמרה התורה "מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת" אין זה לשון אומה! רק לנו יש חוקים אלוךיים, טובים ומצויינים, ובהם הגויים מקנאים, זו האומה שהיחידה שהשם בחר בה, ונתן לה חוקה מושלמת, תראה כמה זה השפיע על כל העולם, כמו שיציאת מצרים השפיע על כל העולם, שראו שיש בורא לעולם, כך שאר דיני התורה מאירים את העולם, וזה מקור הקינאה של הגויים.

מערכת המשפט שיש לגויים, וכך גם המשפט כאן במדינה, כולו מבוסס על סברות אנושיות, ומהו סברא אנושית? ששופט פלוני נראה לו כך! ואיזה ערך יש לזה? הרי כל שופט יכול לומר שנראה לו אחרת, כל אחד מהם ממציא מה שנראה לו, ועושה מזה ספר עב כרס, וזה נהפך למקצוע... הרי כל הערכים והחוקים שלהם זה הכל סברות כרס אנושיות, ולא מעבר לכך.

ולכן גם מי שבא לתקן את מערכת המשפט, לא יעזור לנו כלום, שגם אם אנשים אחרים ימנו את השופטים, והם לא ימנו את עצמם, עדיין ישאר "ערכאות" ויפסקו עפ"י סברת כריסם, ונגד התורה, ולכן ערכאות אצילנו זה טרייף, כמו שכ' בשו"ע (ח"מ כו, א) "ההולך לידון בערכאות כמי שהרים יד בתורת משה" כאילו לנו אין חוקים ומשפטים מספיק נכונים, עד שהוצרך לילך למערכת משפט, ללא צדק אלוך.

דוד המלך אומר בתהילים (ק"ט, קמב) "צדקתך צדק לעולם, ותורתך אמת" והיינו שהצדק של הקב"ה קיים לעולם, לא משתנה אף פעם, ותמיד נשאר באותה עמדה, ותורתך אמת, אין בה שום שינוי, ומשא"כ סברות של בני אדם, כל אחד יכול לחשוב אחרת, הסברא יכולה להשתנות ולהתהפך מזמן לזמן, ואיזה ערך וחשיבות יש לזה? פעם הייתי ברופא שיניים ששמו הלך לפניו, ובא לשם שופט מביהמ"ש העליון, ואשתו היתה איתו, והודיעה לסובבים, שבעלה הוא שופט בעליון, אמרתי לה, זה בית משפט של ערכאות, שכופרים בתורה, ואנחנו לא הולכים עם החוקים של העליון, יש לנו את חוקי התורה, היא הזדעזעה מהדברים, שעד אז היא חשבה, שכולם מבינים ששופט עליון זה משרה חשובה ללא עוררין...

טיפשותם של שופטי הערכאות

זכרנו לפני כחמישים שנה, כמה שנים אחרי שבאתי לארץ, שהיתה אישה אחת שתבעה אדם לבית משפט, שלטענתה הוא ביזה אותה, וקרא לה 'חמורה' לעיני הרבה בני אדם (שכידוע החמור הוא סמל הטיפשות, כך זה בכל המדינות והשפות) השופט שמע את הטענה ואמר לה, כיון שלפי כללי הלשון - נקבת החמור לא נקראת חמורה, אלא אתון, א"כ אין מילה כזו 'חמורה', ואין בזה שום ביזוי, ולכן פסק שלא מגיע לאישה המבוזה, שום פיצויים!

כשמעתי את זה אמרתי, איזה שוטה! איזה שכל מטופש! מה איכפת לי אם זה נאמר באופן תקני בלשון הקודש, או בלשון שמדברים בו בני אדם? הרי הוא ביזה אותה, היא התבוזה, כולם מסביבה הבינו מה הוא מתכוין לומר לה, ומה זה משנה באיזה לשון זה נאמר? הרי הביזוי קיים, וזה דוגמא לשופט עם שכל טיפשי, ואולי הוא רק רצה להתחמק מלפסוק בנידון.

ומלבד הטענה הזו, השופט ג"כ טעה בזה, שלפעמים נקבת החמור, נקראת חמורה, כמו שמצינו משנה מפורשת בפ"ג של בכורות "חמורה שביכרה" הרי שקראו לה חמורה ולא אתון, ואמנם בתנ"ך בכל מקום כתוב אתון, בפרשת וישלח וישלח יעקב לעשו 'אתונות' וגם בבלעם כתוב שרכב על 'אתון' וכמו כן מצינו נבביאים, ששאלו הלך לחפש את האתונות, מכל מקום, אחר שמצינו בלשון המשנה, שחיבר רבינו הקדוש, שניתן לקרוא לה 'חמורה' א"כ בוודאי שזו לשון נכונה, ואותו שופט שכח גם את המשנה הזו...

ומעבר לכך הטיפשות היא, שאחרי שהוא ביזה אותה, מה זה משנה באיזה שפה? וגם לפי דיני התורה, מי שמבזה את חבירו ראוי לקנוס אותו, כמבואר בשו"ע (ח"מ ס"א) שיש כח לחכמים לקנוס על זה, ואמנם משפט הנעשה בערכאות אינו עפ"י 'תורה' ומזה יש לנו דוגמא מה קורה כאשר כל המשפט בנוי על סברות בני אדם, לאן ניתן להגיע.

החווה שנחתם – בינינו לבין הקב"ה

צריך להבין עוד, בקשר לשופטי בג"ץ, שמעבר לכך שהם פוסקים נגד השם ותורתו, ועל כך כאמור אין להם ויתור או מחילה, מלבד זה יש להם גם טעות היסטורית, וחוסר ידיעת המציאות, ומשום כך הם לא ראויים לפסוק.

הרי נאמר בתורה (פרשת כי תבוא) ובספר יהושע, שכאשר בני ישראל נכנסו לארץ ישראל, היה מעמד בהר גריזים והר עיבל, ובאותו מעמד עם ישראל כרתו ברית עם השם, לשמור את התורה ואת כל המצוות (ועיין בסוטה לו, ב כמה בריתות כרתו על כל מצוה, אם שש עשרה, או שש מאות אלף או יותר) ומה משמעות הברית הזו? שנעשה אז חוזה בין הקב"ה לעם ישראל, שאנחנו מקבלים את ארץ ישראל, ומצד שני אנחנו מתחייבים לשמור את התורה והמצוות, זה החוזה שנחתם בינינו לבין השם, ולכן הוא נעשה מיד עם כניסתם לארץ ישראל, בכדי לחייב אותנו שאנחנו נמצאים כאן בארץ, על מנת לשמור ולקיים את התורה, זה היה תורף החוזה שהתחייבנו להקב"ה.

והנה כעת בא הבג"ץ ומכריע, שמוותר לחלל שבת בארץ ישראל, מה הוא בעצם מבקש מאיתנו? להפר את החוזה? וכי ניתן לחייב בן אדם להפר חוזה? הרי זה נכרת בינינו לבין השם, שעל דעת זה קיבלנו את ארץ ישראל, שנקיים את התורה, ואיך נוכל להפר את זה?! והטענה הזו, היא לא טענה דתית בכלל, אלא היא דבר פשוט ומקובל שחווה שנחתם, לא ניתן להפר אותו, יתירה מזאת, יותר חמור מזה, שאותם שופטים שהכריעו בסוגיא הזו, בכלל לא יודעים שהיה חוזה כזה, בינינו להקב"ה, ואם הם לא יודעים את העובדות, איך הם יכולים להכריע בנושא?!

הרי ברור ששופט שלא יודע את המציאות ההיסטורית הזו, לא יכול לשפוט, וזה הרי דבר שאין עליו וויכוח, שבתחלה הכנעניים גרו כאן בארץ, והקב"ה הוריש לנו את הארץ הזו, כמו שאמר דוד בתהילים (פ, ט) "תגרש גויים ותיטעה" וכאשר נכנסנו לארץ קיבלנו 'בתים מלאים כל טוב, כרמים ויתים אשר לא נטעת' (דברים ו, יא) הקב"ה הוריש לנו את כל מה שיהיה לעמים שלפנינו, ועל כל המתנה הזו נחתם 'חווה' באיזה אופן נתנהג כאן בארץ, ואיך ניתן לפסוק בנושא של שמירת שבת בלי להתחשב בזה?!

ואמנם הסיבה שהם לא מתחשבים במציאות הזו, כי הם 'כופרים' ואינם מוכנים להכיר במציאות ההיסטורית של התורה, ולכן העמידו שופט שלא מבין בעובדות היסטוריות, והוא כביכול מדבר בשם כל ישראל, וקובע שמותר לישוע בשבת!! נגד כל החוזים שנעשו בינינו להקב"ה!! נגד מה שציוותה אותנו התורה "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש"

הזקנים של בג"ץ - גרועים מעובדי ע"ז בימי אחאב

אותם זקני עמי הארץ, שופטי בג"ץ הם זקנים טיפשים, גרועים יותר מהזקנים שהיו בימי אחאב, שהיו עובדי עבודה זרה, ונקראו בגמ' (סנהדרין קב, ב) סבי דבתא, ולמרות זאת אמרו שם שאחאב התייעץ

איתם, אם להסכים לבקשת מלך ארם להביא לו את הס"ת, ואמרו לו הזקנים הללו - לא לשמוע לבקשתו, ולא לתת למלך ארם את הס"ת, על אף שתפרוץ מלחמה, וכך עשה אחאב, ועל זה שכיבד את התורה שניתנה בכ"ב אותיות, זכה למלוך כ"ב שנה.

ומה הסיבה שאותם זקנים לא הסכימו לתת לו את התורה, נראה לי שגם הם הבינו, שהתורה מעצבת את התרבות של עם ישראל, ויש בה את ההדרכה להתנהגות נכונה בכל תחומי החיים, וכמו שניתן לראות בפרשת קדושים לבדה, כמה מצוות יש בה, שכולם הם יסוד התרבות שלנו, ובלעדיהם היינו שפלים ככל הגויים, וכמו שמזוהרה אותנו התורה על העריות "ולא תלכו בחוקות הגוי כי לא אלה עשו ואקוץ בם" ולכן גם זקני בהתא שהיו חוטאים, ידעו, שספר התורה קדוש ויקר לנו ואסור שיפול לידי העמים, ואת זה זקני עמי הארץ היו לא מבינים, ולא נותנים לקיים את החווה הבסיסי שיש בינינו להקב"ה. ואנחנו לא סומכים על אף אחד מזקני בהתא שיש בדורינו, מכל המחנות הפוליטיות, ואנו ממתנינים רק למשיח ככתוב בספר ישעיה (יא) "ויצא חוטור מגזע ישי, ונצר משרשיו יפרה, ונחה עליו רוח ה' לזה אנחנו מצפים שיקום המשיח ויתגלה בעולם, וצריכים להחזיק בדרכי אבותינו ולידבק בהקב"ה.

העבירה - מציאות קיימת

אתה לא יכול לישא את העוון שלי? ומשמע עוד בספרים שהקב"ה צריך לתת חיות לעבירה, כדי שיהיה לה ממה להתקיים, ופירש בתורה דבורה שזה הכוונה 'נושא עוון' שהקב"ה מחייה ומקיים את העוון, כדי שלא יפרע ויעניש את האדם, בכדי להתקיים.

עוד אמרו חז"ל במסכת אבות (ד, ב) "מצוה גוררת מצוה, עבירה גוררת עבירה" והכוונה היא גם כן, שכאשר האדם עושה עבירה, המציאות של העבירה משרה עליו טומאה, וזה דוחף אותו לעשות עוד עבירה, ולהיפך כשעושה מצווה הרי היא מקדשת אותו, וגורמת לו לעשות עוד מצווה. אנחנו לא יודעים ומבינים עד הסוף את משמעות הדברים, ובעולם האמת נדע, אבל זה מפורש לנו כאן בפסוק, שהעבירה היא מציאות ממשית, וחז"ל ביארו לנו שנוצר ממנה מלאך קטיגור, והוא מקטר עלך.

וכמו שאמרו במסכת ב"ב (טז, א) "הוא יצר הרע הוא שטן הוא מלאך המוות, יורד ומטעה, עולה ומרגיז, נוטל רשות, ונוטל נשמה" בתחילה הוא משכנע אותך לעשות את העבירה, ואז הוא מסרית אותך... אח"כ הוא עולה למעלה, ומראה להם, הנה תראו פלוגי הוא רשע! והוא עצמו מלאך המוות ונוטל נשמה, וזה מה שאומרים בפיט "יצרי צורר לי תמיד, כמו שטן לעומת" אותו יצר שצורר לי תמיד, ומפתה אותי לחטוא, הוא השטן שאח"כ הולך ומשטין לעומתי.

לא שמים לב לזה, שעבירה היא מציאות, היא כמו משא גדול, שצריך לישא אותה, וניתן להניח על ראש השעיר, צריך להתחזק ביראת השם ובעבודתו, שלא נבוש חלילה לעולם ועד, שהרי כשיראו לאדם את כל המצוות והעבירות שלו, הוא יבין מה משמעות המעשים שלו בזה העולם, ועליו לפשפש במעשינו, יה"ר שלא נבוש לא בעוה"ז ולא בעוה"ב.

הפיוטים והניגונים - שומרים על החיבור ליהדות

ל, אם אתה מבטל את המנגינה הזו, אתה שובר להם את המסורת של התפילות והניגונים, שהמנגינות האלו הם מחזיקים את החיבור להיות מחוברים למסורת אבותיהם! ואכן הסכים עימו ראש הישיבה, ונתן לבחורים לתרגם ולנגן כהרגלם.

בדומה לזה שמעתי ממנו, לאחר שנים, כשהרב פיצפיצי עלה לארץ, והזמין אותנו לנאום בקונגרס הציוני העולמי, והוא בא לשם, ואמר להם, איך אתם מנטרלים את העם מהמסורת שלו, איך יתכן להקים מדינה, ולהתנתק מהמסורת של האומה?!

ואכן, כך ראיתי פעם בפריז, שהיה שם ברית מילה, והיתה שם אישה אחת שהיתה נשואה לגוי, והתחילה לשיר שיר של יהודים (על אברהם אבינו) שהיה מקובל בספרד, וזה מפליא ביותר, שלמרות שהיא כבר נישאה לגוי, והתכחשה ליהדותה, עדיין היא נאחזה ביהדותה של היהודים, וזה מה שהחזיק אותה קשורה למסורת היהודית, הפיוטים והניגונים מחזיקים הרבה יהודים שכך הם עדיין קשורים למסורת.

פעם היה בצורת במרוקו, והערבים התפללו בערבית להשם שירידי גשם 'האדמה צמאה - תחוס עליה אדונינו' גם היהודים התפללו על הגשם, למרות שהיו מהם רק קצת איכרים, בכל זאת השתתפו בתפילה על הגשם, וזכורני שהיתה רחבה גדולה באמצע התי"ת, וכל הילדים התאספו שם, כל כיתה ישיבה עם המורה שלהם, ויחד התחילו להתפלל "קל חי יפתח אוצרות שמים" והתפילה הזו היתה מרגשת מאד! איך כל הילדים מתפללים יחד תפילה טהורה להקב"ה!

ספירת העומר בבין השמשות

בתורת וודאי, ולכן בבין השמשות אנו נוקטים בתורת וודאי שעשה כדין, ולכן אין כאן ספק ברכה לבטלה.

עוד יש ללמוד מדבריהם, שלמרות שספירת העומר עיקרו דאורייתא - בזמן הבית, מ"מ ספיקו לקולא. ואמנם החז"א (שביעית) נסתפק בזה לגבי גידולי בית, שיש ספק בירושלמי אם יש בהם קדו"ש או לא, וזך החז"א שכיון שבזמן הבית הרי זה ספק דאורייתא, יתכן שלא אמרינן בזה ספיקו לקולא, ואמנם בתוס' ה"ל מבוואר שיתן בכה"ג אולינן לקולא.

אומרת התורה בפרשת אחרי מות, שביום הכיפורים עם ישראל מביא שני שעירים, ועושים בהם גורל, אחד מהם עולה להשם, וקרב כחטאת, והשני הוא שעיר לעזאזל, ונאמר בתורה "התוודה עליו את כל עוונות בני ישראל, לכל פשעיהם ולכל חטאתם" הכהן גדול היה עושה וידי בשם כל ישראל, על מה שחטאו בשוגג ומזיד, ועל כל החטאים הללו, מכפר השעיר, והיאך כפרתו? "ונשא השעיר עליו את כל עוונותיו אל ארץ גזירה, ושילה את השעיר במדבר" הוא נושא את כל העבירות למדבר, ושם משליכים אותו למוות, יחד עם כל העבירות.

וצריך להבין מה הכוונה שהשעיר נושא עליו את העוונות, וכי יש דבר כזה לקחת חיות, ולהניח אותה על ראש השעיר? הרי העבירות כבר נעברו בעבר, ואיך ניתן להניחם על השעיר?

ונראה לי התשובה לזה, שכאן נאמר בתורה, שהעבירה היא מציאות קיימת, שכאשר אדם עובר עבירה, זה לא מעשה גרידא של עבירה על ציווי השם, וכשגמר לעשותה, הרי זה דבר ששייך לעבר, כמו כל פעולה שאדם עושה, אחרי גמור לעשותה, שלא נשאר ממנה כלום, עבירה זה לא ככה, אלא היא מציאות קיימת, שכשאדם עובר עבירה, נוצרה מציאות של עבירה בעולם, והיא קיימת בעולם גם לאחר עשייתה, וזהו מה שאמר הכתוב נושא השעיר את כל עוונותם, שהעבירות קיימות בעולם, ואתם נושאים לארץ גזירה.

וכך שינו במשנה באבות (פ"ד) "עשה מצווה אחת, קונה לו פרקליט אחד, עשה עבירה אחת, קונה לו קטיגור אחד" והיינו שהעבירה היא דבר קיים, ויש לה מציאות של קטיגור, וכמו שנאמר בג"ג מידות שהקב"ה הוא "נושא עוון" כלומר שהקב"ה מוכן לשאת את המציאות של העבירה, למרות שהיא קיימת מכל האדם, וזהו מה שאמר קין להקב"ה "גדול עונוי מנשוא" וכי

היה מנהג אצלנו במרוקו, לומר פרקי אבות בשבתות הקיץ, אחר מוסף, לפני אין כאלוקינו, כל שבת אמרו פרק אחד, ואמרו את המשניות בניגון, ואח"כ היו אומרים 'אין כאלוקינו' ומתרגמים אותו לשפות אחרות, כמו איספילוניית וכדומה, וזה היה מכניס בנו יראת שמים, פעם דיברתי אצל יהודים מרוקאים, ואמרת להם, אמנם במרוקו בתי"ת, לא היה לימוד ברמה גבוהה כמו היום, שילדים בחיידר כבר יודעים מסכתות! לא היה רמה קרובה לזה, אבל מה כן למדו שם, איך להיות יהודי, לימדו את התפילות, את הפיוטים והניגונים של ראש השנה ויו"ט, חומש רש"י עם ההפטורות, ופרקי אבות, וכך חיכו אותנו, לדעת איך יהודי מתנהג, וזכורני שהיו שרים את המשנה באבות (ד, כב) "הוא היה אומר הילודים למוות, והמתים להחיות, לידע להודיע ולהודע, שהוא הבורא... הניגון של המשנה הזו היה מרגש, ונשאר אצלי לאורך שנים, ולא נשכח, וזה הכניס בנו יראת שמים.

כמו כן זכורני מהישיבה בעיר טנג'יר (שהוקמה כעשר שנים אחרי השואה) והיתה מיועדת לתלמידים שבאו ממרוקו, וכשהגיעו הציבור ל'אין כאלוקינו' המשיכו הבחורים כהרגלם, לתרגם אותו לאיספילוניית, ולנגן אותו כמנהגם, וראש הישיבה היה מבני אשכנז, והתנגד לזה, ולא הכינס להם לתרגם ולנגן כהרגלם.

באחד הימים ביקר בישיבה הרב פיצפיצי, שהיה יהודי חרדי, מאיטליה, שהיה מאד מלומד ומשכיל, ונבחר לשופט ביהמ"ש העליון באיטליה (למרות שהיה עם זקן לבן ארוך...). וניגש לראש הישיבה ואמר

יש לדון אם מותר לספור ספירת העומר בבין השמשות, ובפשוטו נראה שאף אם ספירת העומר מדרבנן, וספיקא דרבנן לקולא, ויכול לקיים את המצוה בבין השמשות, עדיין לא יוכל לברך, כיון שזה ספק ברכה לבטלה.

ואמנם בתוס' במנחות (סו, א) כתבו להדיא, דבספק חשיכה יכול לספור ספירת העומר לברך, וא"צ להתמתין שיהא ודאי לילה, כיון שהוא ספיקא דרבנן. ומבואר שמיין חשש ברכה לבטלה, והטעם בזה נראה דסביר שספק דרבנן לקולא, אינו היתר מחמת ספק, אלא הוא היתר

גיליון זה נכתב על פי הכנת הכותב בלבד
לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936
או דרך נדרים פלום בהיפוש 'עטמה אור'
או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465
ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

במיד נתחדשה השיחה במוצי"ש בבית מורינו הרב מתתיהו 25
ניתן גם להאזין לשיחה בשידור חי במערכת 'קול הלשון' 0733-718-148
במרים ניתן לשמוע שם עוד שיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א
ובמערכת 'קול יהודי מרוקו' 0747-962-335 שלוחה 2-2-2
שמענו ותחי נפשכם

בצאתו בשלום מן הקודש

בכל תכנית עבודה של אדם, יש מהלך שאליו הוא נושא את נפשו ומגמתו. אם יהודי מחובר לרשב"י, מוכרחים לראות זאת עליו, אם לא בכל ימות השנה, לפחות בימים שאחר ההילולא. האמנם?

ואנו, לא באנו להכריע כמו. אין לנו רצון להתעסק איזו דרך תכשר, כי אין איתנו יודע עד מה. יעשה מי שיעשה כמו מה שיעשה, ובלבד שיהא לבו לשמים.

אלא שאת השאלה שלנו בן נפנה לכולם, לעולים ולנשארים בבית מדרשם -

כעין מלכותא דרקיעא

דיברנו בעבר אודות גילויי של רב ששת שמלכותא דארעא היא כעין מלכותא דרקיעא (ברכות נה.). ואם כך, גם להיפך מזה. אפשר להתבונן מעט במלכות שמים על ידי התבוננות בסדרי המלוכה והשלטון בארץ.

ניקח דוגמא מעניינא דיומא, כדי להתאים את הר מירון למאות אלפי העולים, היו חודשים ארוכים של הכנות והתאמות, בניית מתווים והפקות לקחים, בניית תרחישים שונים ופתרון לכל אחד מהם, סלילת כבישים חדשים והתאמת חניונים ומערך ההסעות, הכשרת שטחים להדלקות השונות ומקומות מותאמים לסעודות, עד שמוגיעים לראש ההר, למקום התפילה והשמחה בחצר מירון, על הכל היו צריכים לתת את הדעת.

אופיה וטיבה של מלכות, שהיא יודעת להוציא מן הכוח אל הפועל.

בצאתו בשלום מן הקודש

מדי מוצאי יום הכיפורים - כך נאמר מדי שנה בסדר העבודה של יום הכיפורים - הכהן הגדול היה עושה יום טוב לאוהביו בצאתו בשלום מן הקודש.

לא מדובר כאן על כהן גדול צדוקי, שהרי אלה לא השלימו את שנתם והיו מושכים את גופתם בחבל מתוך קודש הקודשים, מדובר בוודאות בכהן גדול צדיק תמים שלבו לשמים.

במושכל ראשון הסעודה הגדולה הזו הייתה על זה שלא מת. בעל הבית שמח באמת ובתמים שלא נכשל והנה יצא בשלום.

וזה פלא.

ימי ערב ל"ג לעומר יפה נדרשים בחצרות ובמגרשים, נערכים ללילה הזה מדי יום עד רדת החשכה, ילדים יסחבו מכל חומר בעירה אשר תמצא ידם, אלו יתחרו באלו.

ודבר אחד כולם מסכימים, כל מי שחווה את שנות הילדות הללו יודע - לא משנה כמה קרשים תאסוף למדורה, כמה מיטות ישנות, ארגזים וצמיגים, לא משנה איזו דמות תציג בראש העמוד המרכזי, תמיד המדורה תתעוות ותכבה לאחר זמן, לא לנצח תבער.

אם בן רוצים שהאש תמשך לבעור, מוכרחים להעסיק אותה. להזין חומרי בעירה נוספים, ללבות ולהפיה ולתת בה כוח אחר מעורב בה.

ועל אחת כמה וכמה, בציפיה לקראת מתן תורה. אם לא נלבה את האש של הדריכות לקראת מתן תורה, לא יותרו אלא פחמים שלא יצלחו לחימום ובישול. כך דרכו של עולם והנה יצאנו בזה ידי חובת דורשים מענייננו של חג ל' יום קודם החג.

הכל מעלין או לא עולין

בשמונים השנים האחרונות, השתנו תהלכות ומנהגות יומא דהילולא דרשב"י. אפשר לתלות זאת בשיפורי התחבורה וההגעה ממקום למקום, וגם בדברים והתפתחויות נוספות שלא כעת נעמוד עליהן.

כלל של דבר, משנה לשנה כולם עולים לציון הקודש במירון. הכל מעלין, אנשים נשים וטף. עד כדי שחובת היום הזו מעוררת אצל חלקם תמיהה כנגד אלה שמעדיפים לעסוק בתורה בבית המדרש ביום הזה.

וכמו בכל דבר בעם ישראל, נחלקו כיתות כיתות. הללו אומרים לשמוח בשמחת רשב"י וסודות התורה בהיכלו ובמחיצתו, והללו אומרים שדווקא רבי שמעון שעסק בתורה ללא הפסק עד שהתירו לו לא להפסיק לתפילה משום שתורתו אומנותו (שבת יא.), האמנם ביומו הגדול נסגור את תלמודנו לכמה שעות.

אלה ואלה.

ואחר כל זאת הנסיעה למירון ששוב מנתקת ועוצרת את השטף של זמן קיץ.

נגיד שהחלטת לנסוע, אמורים לראות זאת עלִיך. היית כמה שעות אצל רבי שמעון, איפה זה נמסך בך למחרת, בשבועות הבאים?

סתם ספרי רבי שמעון

סתם 'ספרי', זה רבי שמעון בר יוחאי (מנהדרין פג). השדי חמד דן האם הוא עצמו כתב, או שכתבוהו תלמידיו אליביה דרבי שמעון. כלומר, רבי שמעון הותיר אחריו הרבה 'שיעורי בית' לדורות הבאים לזקק את שמועותיו ולהניחם הלאה.

רצית את אורו של רשב"י, יכולת לעשות כמעשהו של רבי דוד פרדו, לערוך פירוש ענק על התוספתא כמותו, או לכתוב פירוש על כל 'קשיא' שבש"ס כמותו, ובנוסף לפרש את תורתו של ר' שמעון – להדפיס את כל הספרי עם פירוש ענק בשם 'ספרי דברי רב', גם כן כמו רבי דוד פרדו. הנה לך 'אורות' מר' שמעון!

אתה יכול גם לעשות כמעשהו של הנצי"ב מוולאז'ין. לעמוד בראשות הישיבה הכי חשובה בעולם, לכתוב חיבור נורא על השאלות, מרומי שדה על הש"ס, העמק דבר על התורה, ובנוסף גם 'עמק הנצי"ב' על הספרי שחיבר ר' שמעון. הנה לך 'אורות' מר' שמעון!

החלטת לנסוע, לו יהי. אבל אמור נא, עם יד על הלב – יצאת בשלום מן הקודש, קיבלת רגשי קודש, מה אתה פורט אותם למעשה, מה השטר חוב שתפרע לבר יוחאי?

לרבי שמעון בר יוחאי לא די התכנסות בכנופיא ושמחת התגלחת על קברו. הוא מחפש את מי שהולך בדרכו, מתמקד במטרה וכובש אותה עם כל הקשיים. מנותק מהעולם בתוך מערה ומגיע להשגות בלי הפרעות, ציץ נזר הקודש.

אז בוא ידידי ותספר לי מה עשית ביום הקדוש הזה, ומה היו מחשבותיך.

אתה בן העלייה, מה ציץ נזר הקודש שלך?

אם יפתח אדם ארון תרופות ויטול מה שיטול, גופו יתמוטט וימות. ואם יפתח אדם ארון תרופות ויטול מה שמתאים לגופו, הרי שלא יתמוטט. האמנם עליו לשמוח ולערוך סעודה על כך שלא לקח רעל ולא התמוטט?

אם הכהן הגדול לא משנה דבר ממה שאמרו לו, אין סיבה שימות. אז על מה החגיגה? לשמחה מה זו עושה?

לך אכול בשמחה לחמך

וכנראה שהסעודה היא לא על זה שנותר בחיים.

עיקר עבודתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים היא להיכנס אל הקודש פנימה ולמחר את עמו ישראל. לקחת את העם מצד אחד לצד השני, להרים אותם למקום הנשגב יותר, המטוהר יותר. מצד אחד ישנו עם חוטא כבד עוון, ועליו להעביר אותם לצד השני, למרק את עוונותיהם ולומר להם 'תטהרו'.

בשביל להגיע לתוצאה הזו, עליו להכין את לבו ורעיוניו לקראת היום, ולעבוד את עבודת היום בסילודין. עשרה קידושין וחמשה טבילות, פרים אלים וכבשים, הזאות דם והקטרת קטורת, שילוח שעיר לעזאזל ועל כולנה עבודת הקטורת בבית קודש הקודשים. ייתכן שהכהן זקן מופלג, ייתכן שהוא איסטמיס והעבודה קשה עליו במיוחד, זאת המטלה על כתפיו.

ובסופו של היום הקדוש, לאחר שעמד בהצלחה במשימה הזו, פורס את ידיו לצדדים ברוב שמחה וצהלה וקורא לאחיו לאכול לחם עמו, הנה הצליח ועשה מה שמוטל עליו!

חיבה שיקבל את האות משמים של 'לך אכול בשמחה לחמך', והנה קיבל את הקריאה, שישו איתי משוש!

מטרה מכוונת

אנו בני תורה. מכל מהלך שאנו עושים בחיים, בין עם זה סדר לימוד בודד ובין אם זה הספק של שנה שלמה, אנו נתונים תחת דרישה שצריך למלא, תחת יעד שצריך להגיע אליו.

כל צעיר שנכנס לישיבה, רומה למי שהתחיל ללמוד רפואה. אם אדם לומד רפואה, ככל הנראה כוונתו להתמקצע ולהיות רופא. מן הסתם מכוון דרכו להיות רופא הכי טוב.

התחלנו זמן חדש, בני הישיבות והכוללים נכנסו לתלמודם, מכוונים דעתם ולבם לנצל את הזמן ולצאת עם הספק מבורך ביד. בחוץ סוערות הרוחות, עתים כמליצה ועתים סוערות כפשוטם,

לעילוי נשמת

הגאון הגדול כמנהדר"ר דוד עובדיה זצוק"ל
בן הרבנית המשכלת מרת אסתר ע"ה
אחרון הרבנים ואב"ד צפרו
נלב"ע ח"י אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

איש יקר הערך, ענותן ושפל ברך
אהוב על מכריו ומשפחתו
האדון הנכבד יוסף אליהו בן מרת רחל ז"ל
יום ה'א"צ ג אייר
ת.נ.צ.ב.ה.

להצלחת

ידידנו הרב יוסף ישראלי שליט"א
מודיעין עילית
יה"ר ויהא ביתו אכסניא של תורה
ותורה וגדולה יתאחדו על שולחנו כל
הימים

פרשת אמור תשפ"ג

מישבטי התורה

מקורות

כתוב בגמ' בב"ק (טז:) לגבי שוחט [שנקרא בימי חז"ל טבח], שאם הוא שוחט מומחה, דהיינו ששחט כבר שלש תרנגולות כראוי, [כמבואר שם ביש"ש (פ"ט, ס"י כג)] ושחט בחינם, ומסיבה לא ברורה יצאה תקלה וניבל בשחיתתו את התרנגולת. או שהיה אופה מומחה ששכח לשטוף במים את החיטים לפני שחינתם, ולכן הלחם שאפה מהקמח - נאפה עם הפסולת של גרעיני החיטה, ואינו ראוי לאכילה. במקרים אלו - פטורים השוחט והאומן, כשעבדו בחינם, מלשלם עבור הנוק שגרמו לבעה"ב בשגגה. כי אמרו חז"ל, שמזלו של בעה"ב גרם שהפסיד את מזונו. [כמבואר בסמ"ע חו"מ (ס"י שו, ס"ק יג) וע"ש]

החילוק לדעת התוס', בין אדם המזיק לאומן בחינם שקלקל

והקשו על כך התוס' שם (בד"ה אימא וכו'), והרמב"ן בב"מ (פב:) למה האומן פטור, הרי קימ"ל במשנה בב"ק (כו.) שאדם המזיק מועד לעולם, ואפילו אם הזיק בשגגה. והתוס' תירצו שם, ובפ' המניח (כו: ד"ה ושמואל אמר וכו'), שאדם המזיק חייב כשהזיק בשגגה, רק באופן שהיתה קצת פשיעה במעשיו, שדומה הדבר לאבידה שאבדה ממנו בגלל חוסר השגחתו. משא"כ אם היתה שגגה גמורה שדומה יותר למעשה גניבה - פטור אדם המזיק. ורק שומר או אומן אם מקבלים שכר עבור עבודתם מתחייבים בכך. משום שהבעה"ב טוען להם, לכן נתתי לכם שכר, כדי שתשגיחו טוב יותר על עבודתכם. לפיכך סוברים התוס', שהגדר של אומן שעובד בחינם, וקלקל בעת מלאכתו דבר שרגיל תמיד לעשות באופן הראוי - אונס כעין גניבה, ולכן הוא פטור מלשלם את ניזוקו.

החילוק לדעת הרמב"ן בין אדם המזיק לאומן בחינם שקלקל

ולדעת הרמב"ן, אדם המזיק חייב תמיד אפילו אם הנוק נגרם מחמתו באונס גמור, וכל שכן באונס כעין גניבה. אולם אומן שעובד בחינם פטור כשהזיק בשגגה, מאחר ונחשב כמזיק ברשות הבעלים. שמכיון שהם נתנו לו את התרנגול לשחוט או את החיטים לטחון עבורם, וידעו מראש שיכולה להיות תקלה מחמת עבודתם, ולמרות זאת לא התנו על כך מראש, האומן פטור על ניזוקו, כי על דעת כן קיבל את עבודתו. ומעשהו של האומן אינו דומה לאדם המזיק שהזיק בשגגה או באונס, ששם הוא לא קיבל מראש רשות מבעל החפץ לעשות את מעשהו, ולכן לשיטת הרמב"ן, תמיד אדם המזיק חייב ואפילו שהיה אונס בגרימת הנוק.

לאור האמור בנידון השאלה דנן, לכאורה צודק שמעון בטענתו שהוא פטור גם לדעת התוס', וגם לדעת הרמב"ן. מאחר והוא נהג

הליכות חיים

בס"ד

נשלח למלאות דלק ומילא בטעות סולר

שאלה

ראובן נסע עם רכבו ולקח איתו את חבירו שמעון. באמצע הדרך נכנסו לתחנת דלק בשביל למלא דלק, וראובן הנהג ביקש משמעון שרגיל לנהוג ולמלא דלק, שימלא עבורו דלק מסוג מסוים כמאתים שקל, ונתן לו לצורך כך את כרטיס האשראי שלו. אלא ששמעון טעה, ובמקום למלאות את הדלק שהתבקש, מילא סולר כמאתים שקל ולא הבחין בטעותו. כתוצאה מכך, במהלך נסיעתם המכונית נעצרה לפתע באמצע הדרך. טכנאי רכב שהוזמן למקום ובדק את התקלה קבע - שהוכנס סולר למיכל הדלק שבמכונית, וקלקל את המנוע וחלקיו, וגרם להשבתת הרכב.

לאור האמור, תובע ראובן משמעון שישלם לו את הנוקים שנגרמו לו מחמתו שהם:

א. מאתים שקל ששילם עבור הסולר ללא תועלת.

ב. עלות הטכנאי לבדיקת הרכב. ועלות שאיבת עשורת ליטרים של סולר שנשארו עדיין במכונית.

ג. החלפת החלקים במכונית שניזוקו מחמת הסולר.

אולם שמעון טוען להגנתו:

א. מכיון שאני נהג ותיק ורגיל למלאות דלק כראוי, ומסיבה שאינה ברורה טעיתי הפעם בהבחנה בין מיכלי הדלק, הרי זה כהלכה שכתובה בב"ק (טז:), לגבי שוחט מומחה שקלקל בשגגה כששחט בחינם עבור חבירו, שפטור מלשלם על הנוק שגרם במעשיו.

ב. מכיון שכששמתי את הסולר במיכל שבמכונית, עדין לא נעשה הנוק למנוע, אלא מאוחר יותר כתוצאה מנסיעתו של ראובן עם המכונית, לפיכך ביחס לנוק שנגרם למנוע וחלקיו, נחשב המעשה שלי כגרמא בלבד, שנעשה ללא כל כוונה להזיק, ולכן אני פטור מלשלם על כך גם בדיני אדם, וגם בדיני שמים.

מה הדין?

תשובה

שמעון חייב לשלם לראובן גם בדיני אדם עבור שלושת התביעות שתובע אותו.

ותיק שמילא עשרות או מאות פעמים דלק למכוניתו כראוי, ואם כן הוא נחשב כאומן במלאכת מילוי הדלק. ומאחר ומילא את הסולר בחינם, וברור שלא התכוון כלל להזיק לבעל הרכב, אלא טעה בשגגה בהבחנה בין שני מיכלי הדלק שהיו סמוכים אחד לשני, א"כ לכאורה דינו דומה לאופה שטעה בשגגה ושכח לשטוף את החיטים במים לפני טחינת החיטה, שפטור מלשלם עבור הלחם שנאפה על ידו מקמח זה, למרות שאינו ראוי לאכילה.

ההבדל המהותי בן הנידון דנן לאומן בחינם שקלקל

אמנם למעשה המקרים חלוקים במהותם. בנידון הגמ' האומן התבקש לעשות את המלאכה שבה הוא אומן כמו: שחיטה או אפיה - ואותה הוא אכן עשה, אלא שבשגגה במהלך עשיית אותה המלאכה, קרתה לו התקלה שקשורה לכללי עשיית אותה המלאכה, שלא שכיחה למי שמומחה לעשותה כראוי. ולכן חז"ל פטרו אותו מלשלם. משא"כ בנידון השאלה - שמעון עשה דבר אחר לחלוטין ממה שהתבקש לעשות. שהרי ביקשו ממנו למלאות דלק מסוג מסוים, שנמצא במיכל מסוים, והוא מילא דלק מסוג אחר שמאוחסן במיכל אחר. נמצא שהוא שינה מהשליחות ומהמלאכה שהתבקש לעשות. ולכן מעשהו דומה לשליח בחינם שאמרו לו לתת חבילה למשפ' כהן, ונתן אותה בטעות למשפ' לוי שגרה בסמיכות למשפ' כהן. שברור שלמרות שהשליח עובד שנים רבות בשליחויות, אולם מעשהו הנוכחי נחשב כפשיעה בשליחותו. כי השליח עשה דבר שונה ממה שהתבקש לעשות מחמת חוסר זהירותו. ולכן חייב השליח לשלם על הנזק שגרם. וגם לתוס' מעשהו נחשב בגדר - פשיעה כעין אבידה, כי רק הוא אשם בכך שלא התבונן כראוי במעשיו, ועשה דבר אחר ממה שנסלח לעשות, ומעשהו אינו קשור כלל למזלו של בעה"ב, וא"א לומר שזה מה שגרם לתקלה.

וכל שכן שלדעת הרמב"ן חייב שמעון, כי אינו נחשב "כמזיק ברשות". מאחר ובעה"ב לא הרשה לו לעשות פעולה זו, למלאות סולר. אלא ציווהו לעשות פעולה שונה לחלוטין שהיא - למלאות דלק מסוג אחר שנמצא גם במיכל אחר. ולכן לדעת כולם בנידון השאלה - נחשב שמעון כאדם המזיק שפשע בשגגה, ומחמת פשיעתו נגרם הנזק, וחייב גם בדיני אדם לשלם על נזקו.

לאור האמור ודאי ששמעון חייב לשלם מאתים שקל עבור הסולר שקנה לשווא, וכן חייב לשלם עבור העלות לשאוב את הסולר שנשא במיכל הדלק של המכונית, כי הסולר שמונח שם נחשב - כחפץ זר שהכניס שמעון שמזיק לרכבו של ראובן.

הסיבה למה חייב שמעון על הנזק שנגרם מנהיגת ראובן

אלא שביחס לטענתו הנוספת של שמעון, יש לדון, שהרי מחמת הכנסת הסולר למכונית - עדין לא ניזוק מנוע הרכב, ורק כתוצאה מנסיעת ראובן עם רכבו - בנסיעתו הוא גרם לסולר להגיע למנוע ולחלקיו, וזה מה שגרם לנזק שלהם. לפיכך טוען שמעון, שהכנסת הסולר מצידו היתה רק מעשה גרמא, וראובן הזיק לאחר מכן לעצמו.

אלא שטענתו נדחית, מאחר והכנסת הסולר ע"י שמעון למכונית, שברור שיסעו עמה לאחר מכן, נחשבת - כאבנו וסכינו שהניחם בפשיעה בראש הגג ונפלו משם ע"י רוח מצויה והזיקו לאחר, שחייב מניח התקלה מדין אש על הנזק כמבואר בב"ק (ג) וגם בנידון דנן, הנחת הסולר במיכל הדלק כמוה - כהנחת אבנו וסכינו בראש הגג, ונהיגתו של ראובן כשלא ידע מהתקלה, שהוליכה את התקלה למנוע נחשבת - כרוח מצויה שודאי שתבוא ותיקח את התקלה ותזיק עמה למנוע של הרכב. לפיכך שמעון שהניח את התקלה - חייב מדין אש על הנזק שנגרם למכונית אח"כ מחמת נסיעת ראובן.

ההבדל ההלכתי, בין אם המכונית שניזוקה שייכת לנהג או ששייכת לאדם אחר

אמנם עדיין יש לחלק בנידון זה בין אם המכונית היתה שייכת לאדם שלישי או לחברת השכרה וכדומה, שבמקרה זה - חייב שמעון לשלם עבור הנזק שקרה למכונית מחמת נהיגתו של ראובן - מדין אש. אולם בנידון השאלה דנן, מכיון שהמכונית היתה שייכת לראובן, נמצא שראובן בנסיעתו עם הסולר שהיה במיכל הדלק שבמכוניתו - הזיק במעשיו לממון ששייך לו. לפיכך מעשהו של שמעון דומה למבואר בב"ק (מ) לגבי מניח סם המוות לפני בהמת חבירו וכתוצאה מכך הבהמה אכלה את הסם, ואפילו אם הסם הוחבא בתוך המאכל כמבואר בש"ך (ח"מ סי' שפו, ס"ק כג) ולמרות שכתוצאה מכך מתה הבהמה, נחשב מניח הסם כמזיק בגרמא בלבד. וביארו שם התוס' (בד"ה הוה לה וכו') שהטעם לכך הוא, שאי אפשר לחייב בדיני אדם את מניח הסם, כאשר הניזק עושה לעצמו בידיים את הנזק, ואפילו שלא ידע מכך.

ולפיכך גם בנידון דנן, ראובן בנהיגתו ברכב שלו גרם לעצמו את הנזק, ואילו מעשהו של שמעון ביחס אליו נחשב כגרמא בלבד, כמו מניח הסם לפני בהמת חבירו. ולכן לכאורה יצטרך שמעון להפטר בדיני אדם על הנזק שנגרם למכונית, כתוצאה מנהיגת ראובן שהזיקה למכונית ששייכת לו.

סיבת החיוב בנידון דנן מדינא דגרמי

אמנם נלע"ד שלמרות שמדין אש פטור שמעון בדיני אדם, אולם עדין ניתן לחייבו גם בדיני אדם מדין גרמי. שלמרות שחיובו הינו מדרבנן ולא מהתורה, אבל החיוב קיים גם בדיני אדם. מאחר ומבואר בגמ' בב"ק (סג: ק) בשם רבי מאיר, שמי שהראה מטבע לשולחני שמומחה לזיהוי מטבעות, ושאלו האם המטבע כשר או מזויף או ששאל רב מוסמך ביחס לבשר מסוים האם הוא כשר, והשולחני או הרב השיבו לו - שזה בסדר, ולבסוף התברר שהם טעו בהבחנתם, ומחמת כך נגרם אח"כ לשואל נזק ממוני, למרות שהשולחני והרב הינם מומחים במלאכתם, וכן לא קיבלו שכר עבור תשובתם, בכל זאת מכיון שידעו שהשואל סומך עליהם בלבד, ועל פי דיבורם ותשובתם הוא יעשה מעשה, ויכול להגרם לו הפסד ממוני מחמת כך, לכן היה מוטל עליהם לבדוק היטב לפני שהשיבו את תשובתם לשואל. ואם טעו - חייבים לשלם לו את

הנוק שנגרם לו מחמת תשובתם. וכך גם נפסק בשו"ע (ח"מ סי' ש, 1) וע"ש. וכתב שם השו"ע בשם הרי"ף, שהם חייבים לשלם, אפילו אם השואל לא אמר להם בפירוש שסומך רק עליהם, אלא הם ידעו והבינו זאת מעצמם, וזאת גם היתה אומדן הדעת שלהם, שעל דעתם בלבד הוא סומך, ולא ישאל מומחים אחרים.

ולפי זה גם בנידון דנן, שמעון ידע שראובן הנהג סומך עליו שימלא דלק מהסוג שביקש ממנו. ולכן כשנכנס אח"כ שמעון למכונת ואמר לראובן שזה בסדר או שיכול ליסוע וכדומה, מאחר ועל פי דיבורו נסע ראובן, נמצא שדינו של שמעון כמו השולחני או הרב שבשגגה ענו תשובה שאינה נכונה, ולמרות זאת הם חייבים מדינא דגרמי על כל הנוק שיגרם אח"כ כתוצאה מכך לשואל שסמך עליהם, ואפילו אם הנוק נגרם בפועל ממעשהו של השואל כגון שבישל את הבשר הנ"ל בקדירה שהונחו בה מאכלים נוספים, וכתוצאה מכך נאסרו באכילה. ולכן אפילו ששמעון לא הבחין שמילא סולר במקום דלק, אבל מכיון שמעשהו נחשב פשיעה בשליחותו, שלא התבונן כראוי מה עושה, ומחמת פשיעה זו אמר אח"כ לראובן, שסמך עליו, שרשאי ליסוע עם המכונת, לכן הוא מתחייב מדינא דגרמי - על כל הנוק שיקרה לאחר מכן לראובן מחמת נהיגתו במכונת.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

הנהגה מיוחדת עם הנוהגים לפני משורת הדין

בפרשת השבוע מאריכה התורה הקדושה לבאר, שעקב מעלתם הגדולה של הכהנים שנבחרו מכל שבטי ישראל לשרת בבית ה', נצטוו על הלכות מיוחדות מעבר למה שנצטוו שאר שבטי ישראל. ובזכות שמירתם והקפדתם על כך - שכרם רב יותר. והיות והלכות אלו מחייבות גם את הכהנים שבזמן הזה, לכן גם הם יזכו כשישמרו על כך, בשפע מהשמים מעבר לשאר בני"י שלא נצטוו עליהם.

הנוהג לפני משורת הדין עם חבירו - מתנהגים עמו כן בשמים

והנה מצאנו בחז"ל, שקיימת הנהגה מיוחדת בשמים שקיימת בכל הזמנים כולל בימינו, ועם כל יהודי באשר הוא, אם הוא בוחר להתנהג לפני משורת הדין עם הזולת. שהנהוג כך - זוכה שגם מהשמים נוהגים עמו לטובה ולפנים משורת הדין, וזוכה לישועות שלא מגיעות לו על פי הדין, ועל פי המזל שנוולד עמו, ואפילו אם אינו נחשב צדיק גדול, ביחס לקיום המצוות שבין אדם למקום. ונביא להלן בס"ד מספר דוגמאות לכך, ומהם יבין כל בר דעת מהי הדרך הראויה להתנהג כשיקלע למצבים כאלו, ובפרט ראוי הדבר, למי שזקוק לישועות בכל הקשור לבני, חיי, ומזוני והמסתעף מכך.

סיבת הצלת חיי היהודים בתקופת חורבן הבית הראשון
א. כתוב במגילת איכה (ה, 1) "ויגדל עוון עמי - מחטאת סדום". ושואלת על כך הגמ' בסנהדרין (קד); שאם בני ישראל שחיו בזמן

חורבן הבית הראשון חטאו באופן כל כך חמור, יותר מאשר חטאי אנשי סדום, למה חלקם נשארו בחיים וגלו לבבל, ולא נענשו במיתה ובהפיכת כל ירושלים לתל חרבות, כמו שנעשה לאנשי סדום? ולמה הקב"ה נשא להם פנים, לפני משורת הדין?

ותירץ על כך רבא בשם ר' יוחנן, שהיתה לאנשי ירושלים מעלת רחמנות שלא היתה קיימת בסדום והיא - שבסדום לא נתנו צדקה ואוכל לאף עני ונוק - למרות שהיו משופעים בכסף רב. ואילו בירושלים כתוב באיכה (ה, א) "ידי נשים רחמניות בישלו ילדיהן - היו לברות למו". כלומר, גם בעת הרעב הגדול שלא היה לאף אחד, ואחת מה לאכול, ובמקרה זה ברור שאין שום חיוב על אף אדם לתת לחברו ממעט האוכל שנתר לו כדי לחיות באותו היום, למרות זאת היו הנשים שם מבשלות את בשר ילדיהן שמתו, וקוראות לשכנות שלהן שיבואו לאכול עמן מבשר זה - כדי שגם הן יחזיקו מעמד בחיים זמן נוסף, וזאת למרות שידעו שע"י כך יגרע מהן אוכל שהיה הכרחי עבורן כדי להישאר בחיים זמן נוסף.

והרחמנות הזאת שהיתה מהולה בטרגדיה הנוראית של אכילת בשר ילדיהן - היא למעשה מה שהצילה את חייהן - למרות שהיו חייבות מיתה בגלל שאר העבירות החמורות שעשו, שהיו בחומרתן גדולות מהעבירות שעשו אנשי סדום. כמו כן בזכות רחמנותן של נשים אלו, שהיתה לפני משורת הדין, הן גרמו לשינוי גור הדין לטובה - עבור כל אנשי ירושלים הנותרים שישארו בחיים, ושיגלו במקום זה לבבל. ומגולים אלו הוקם לאחר שבעים שנה בית המקדש השני, שהתקיים ארבע מאות ועשרים שנה, ובזכותן שוקם מחדש כל הישוב בארץ ישראל, ועם ישראל נבנה מחדש.

מכאן אנו לומדים, שהנהוג בחסד וברחמים עם זולתו - למרות שאינו חייב ע"פ ההלכה בכך, אפילו שאינו צדיק גדול לגבי קיום שאר המצוות, בכל זאת ינהג עמו בשמים בעולם הזה גם כן לפני משורת הדין - ויזכה לשפע טובה וברכה מעבר למה שמגיע לו. אע"פ שאם לא יעשה תשובה על חטאיו, ודאי שידונו עמו על כך בעולם הבא.

סיבת הוספת עשרים ושנים שנה לחיי בנימין הצדיק

ב. נאמר בגמ' ב"ב (א, א) לגבי בנימין הצדיק, שחי בתקופת התנאים הקדושים בארץ ישראל, והיה גבאי צדקה. ובשנה מסוימת שהיתה בה בצורת ולא היה מה לאכול, פנתה אליו אשה שגידלה לבדה את שבעת ילדיה, וביקשה ממנו צדקה בגלל היותם רעבים ללחם. ונשבע לה בנימין הצדיק, שאין שום כסף בקופת הצדקה. ולאחר שאמרה לו, שבמצב הזה בימים הקרובים היא וכל שבעת ילדיה ימותו מרעב - פרנסה בנימין הצדיק מהמעט שהיה ברשותו, מלחמו ומכספו הפרטי, כדי שיוכלו לשרוד בחיים עד שהמצב ישתפר.

והנה ברור שעל פי הדין - בנימין הצדיק היה פטור מלעשות כך. כי חיי, וחיי משפחתו שהינו מחויב מהתורה ומדרבנן לזון אותם - קודמים לאחרים. ובפרט שבנימין היה גם כן עני ודל באמצעים כספיים. ולמרות זאת לפני משורת הדין, חילק את פרוסת הלחם

מעריכי ההחזקה

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר דברי החת"ס שכתב בגימטריא של עומר:

כתב החת"ס בספר תורת משה שעמר זה ר"ת של עין מעים וראש וכתב שאבי התאווה זה העניים ומעיים זה אבי הקנאה וראש זה אבי הגאווה שבימים אלו של ימי הספירה צריך להתחזק במתנת העניים שהקב"ה נתן לנו ועיקר החיזוק הוא בתפילת אהבה רבה שאומרים והאר עיננו בתורתך שאדם יתחנן אל ה' שהעניים הטהורות שהוא קבל יהיו מחוברים רק אל התורה ואל המצוות וכן אל הצדיקים כמו שאומרים והיו עינך רואות את מוריך, ובודאי שגם בקריאת שמע שאדם שם את הציצית בין העניים לכוון בלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם שהעין יהיה רק לתורה ומצוות ולא ח"ו ללכת למקומות וכו',

ובודאי כשאנו עומדים בשבוע שחל בו ל"ג בעומר שמרומז בקפיטל קי"ט "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כמה צריך לעמוד ולהתחנן לקב"ה בזכות התנא רשב"י שכל העניים שיש לאדם יהיו מחוברים רק לתורה ולמצוות ע"י שצועקין גל עיני ונפלאות מתורתך, ובודאי שע"י שאדם מתפלל על גל עיני וכו' צריך להתחנן גם על עין טובה שזה תלוי זב"ז שאדם שמתחבר לגל עיני וכו' הוא מתחבר גם אל עין טובה וזה יסוד המידות לראות אצל השני רק את הטוב כמו הפיזמון של ר' אלימלך מליזנסק שנראה כל אחד במעלת חברינו ולא חסרונן, שביום ל"ג בעומר שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות על שלא נהגו כבוד זב"ז ויום זה הוא יום של התגלות של רשב"י שכל ההתגלות בודאי ע"י התורה הקד' אבל התגלותו היתה ביום שנתגלה הסוד שנהגו כבוד זה בזה שזה המידה של עין טובה, שזה המשך של משה רבנו.

יבואר עוד בדברי החת"ס באות ב' של עמר שהוא מעיים שזה קשור לכבוד שהוא אבי הקנאה:

יעוין בחת"ס שכתב שאות ב' של עמר זה מעיים, שהוא אבי הקנאה, כמו שכתוב בארחות צדיקים ששורש הקנאה זה הכבד, ובודאי צריך להזכיר את דברי המשך חכמה בפרשת וארא, שכתב בגודל הכוס השלישי בליל הסדר של ברכת המזון שכל יסודו הוא להרחיק את קנאת איש מרעהו, ע"י שאדם אומר ובטובו הגדול לא חסר לנו ואל יחסר לנו, שע"ז הוא מבטל את שורש הקנאה וזה בודאי גם קשור ליום ל"ג בעומר שפסקו תלמידי ר"ע למות מחמת שלא נהנו כבוד זב"ז ובל"ג בעמר שמתחברים אל המידות של ר"ע ואהבת לרעך כמוך שלי שלך ושלך שלך, ומקבלים לברך ברכת המזון מתוך הכתב כמו שכתוב בבאר היטב בסימן קפ"ה שחיזק בגודל ברכת המזון בכוונה וכתב שבכל ברכת המזון אין את האות פ' שפ' הוא חרון אף וע"י ברכת המזון אדם מבטל מעמו כל חרון אף ומזונותיו מצוין לו ברווח,

וכמה חיזק מרן הגרא"מ שך זצ"ל בכל אחד שעובר נסיונות קשים להתחזק בברכת המזון מתוך הכתב ואמר עוד שכל מה שזכה לאריכות ימים ושנים, זה מחמת שבירך מתוך הכתב, ושמעתי מאחד שחיזק בישה"ק מתיבתא דליקווד בערב פסח השנה בגודל העניין של ברכת המזון מתוך הכתב וקיבלו בני הישיבה הקדושה שם לברך ברכת המזון מתוך הכתב ועמד שם ראש הישיבה שליט"א וסיפר שלפני 40 שנה היה פעמיים בחנוכה שריפה, ושאלו את מרן הגרא"מ זצוק"ל ואמר שצריך שם לחזק את העניין של ברכת המזון מתוך הכתב וכן דיבר בגודל החיזוק של נטילת ידיים, בבוקר וכמה צריך לחזור על דברי הגמ' בסוטה בדף ד' כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם עי"ש.

יבואר עוד בדברי החת"ס באות הג' של עומר שהוא ר' שהוא אבי הגאווה:

יעויין עוד בחת"ס שהר' של מילת עומר הוא מרמז על הראש שהוא אבי הגאווה ובוודאי ששורש המידות זה מדת הענווה, כמו שמבואר בגמ' בסוטה אמר ר"י כל אדם שיש לו גסות הרוח בסוף נכשל באשת איש, וכן בגמ' סוטה דף ה' על הפסוק "ואת דכא ושפל רוח" שהקב"ה הניח את ההרים הגבוהים ונתן את התורה בהר סיני שהוא הר הנמוך, וכן בסוגיא שם א"ר אלעזר כל אדם שיש לו גסות הרוח אין עפרו ננער שנאמר "הקיצו ורננו שוכני עפר" שוודאי שמרומז כאן שאדם שיסודו מעפר וסופו לעפר זה רק ע"י שמרגיש, כמו שמתפללים בשמו"ע ונפשי כעפר לכל תהיה, אז סופו להיות עפר וע"י תחית המתים שב להיות אדם אבל כשאדם מתנהג בגסות הרוח אין לו תחית המתים ואמכ"ל.

ובוודאי שאנחנו עומדים בערב ל"ג בעומר שבשנים האחרונות ע"י הרוגי מ"ה נשמות שמבואר בכל הספרים בגודל המספר של מ"ה, וזה מרומז בספר התהילים פרק עד' פסוק ט' אתתנו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה', שכתבו הספרים שאות מ"ה זה התיקון השלם, ובוודאי שאם אדם מתחבר לאות מ"ה שהוא ר"ת מידת הענווה וכן בגימטריא גאולה, בוודאי יגיע לתיקון גדול וח"ו שהאותיות מ"ה זה יכול להיות ר"ת מידת הגאווה, שזה האות ר' שכתב החת"ס שהוא הראש שהוא אבי הגאווה, ובוודאי שכשאדם מגיע לציון הרשב"י שנהגו ישראל לעשות את התגלחת של הנערים בציון הרשב"י שזה הלבוש של הראש שע"י שהאדם מוריד את השיער הוא בוודאי מראה בגודל הענווה שיש לו כמו שמבואר בגמ' בנזיר באותו נזיר שהסתכל בבואה שלו ופחז עליו יצרו, וע"י התגלחת של שערות ראשו הוא מוריד מהראש את מידת הגאווה,

כמה צריך בימים אלו שזה הכנה לחג השבועות שכתוב בכל הספרים שעיקר החג הוא חג השבועות ולא כתוב יום מתן תורה שהחג הזה הוא חג שמצד אחד כפה עליהם הר כגיגית ומצד שני הוא חג של נעשה ונשמע שבא ע"י עבודת של שבעה שבועות של ספירת העומר, וראיתי בכתבי הגר"א לופיאן זצ"ל שחיזק בגודל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם ואחד מהם זה שמיעת האוזן דהיינו לשמוע את השני וזה שורש המידות שנוהגין כבוד אחד בשני שמרגישים את השני ודואגים לשני, ובוודאי שענין המידות זה דבר שכל אחד צריך להוסיף ובוודאי שא"א לקבוע על כל אחד איך צריך להתנהג, אבל בוודאי שמתבוננים בגמ' סוטה דף מ' ברבי אבהו שדיבר במידת הענווה, והיה לו מתרגם והמתרגם אמר בשם עצמו וכששמע זאת רבי אבהו אמר רבי אבהו מה הנפק"מ מי אמר את זה מיני ומינך יתקלס עילאי, ועוד שויתר על המשרה להיות ראש הישיבה כיוון שרבי אבא דמין עכו כיוון שהיה לו חובות רצה להיות הראש הישיבה ולכן

ויתר לו, ובזה רואים שם בגודל מידת הויתור שזה חומרות שמצד הדין פטור, ורק הלך בדרכה של רחל אימנו שהמתנה שבע שנים להינשא ליעקב ובסוף בזמן החופה נתנה את בחיר האבות ללאה ע"י מסירת הסימנים שבוודאי אי"ז שייך להלכה אלא לגודל המידות וכשהקב"ה מסר את התורה למשה מחמת שהיה עניו וזה הגיע עד ר"ע וכשראה הקב"ה שלא נהגו תלמידיו כבוד זב"ז אף שאי"ז נגד השו"ע דאל"כ לא היו מתאבלים עליהם כמו שלא מתאבלים על קרח והמרגלים,

ובוודאי רואים מזה כמה הקב"ה מדקדק במסירת התורה שזה ימשיך בדרכו של משה ויעבור ליהושע שהיה עניו כמבואר בתרגום יונתן פרשת שלח, ועד היום הזה כל מסירת התורה היה ע"י מידות טובות כמו שידוע שכל הס"ד של הב"י שהשו"ע נמסר על ידו מחמת מידת הענווה שבו, וזכה להיות קבור בצפת סמוך לתנא הקדוש רבי פינחס בן יאיר שכל המסילת ישרים נכתב מברייתא דרבי פנחס בן יאיר שעיקר מה שצריך זה להגיע למידת הענווה והקב"ה יעזרנו שנזכה להגיע ל"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" ע"י שנידבק בתפילת אלוהי נצור ונפשי כעפר לכל תהיה..

**הגליון נכתב לזכות ידינו יונתן בן מלכה
לרגל שמחת החלאקה לבנו ישראל בן יעל קלוזין**

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

אמור תשי"ג ❖ גליון תקכ"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

חיוב לספור שלא יהא לבטלה

וקפרתם לכם ממחרת השבת מיום ה'ביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה (כ"ג ט"ו)

הנה דעת בה"ג דאם לא ספר יום אחד שוב אינו סופר, מפאת דאינו תמימות. ולפי זה כתב החיד"א (עבודת הקודש, מורה באצבע סי' ז' אות ר"ז) דאם דילג יום אחד הוה למפרע כל הברכות שבירך לבטלה.

הנה יש לעיין בנשים שאינם חייבות בספירת העומר ומכל מקום מברכות מפאת אינו מצווה ועושה כשם שמברכות על שופר ולולב, מעתה אם ספרה ובירכה כל הימים עד עכשיו, האם עכשיו מחוייבת להמשיך לספור ולברך.

דהרי יש לדון דאע"פ שאינה מחוייבת מצד החיוב דספירת העומר, מכל מקום מחוייבת מצד הא דלא ליהוי כל הברכות שבירכה לבטלה. וכן הדין נותן.

א. חיוב להעירה כדי לספור

הנה נפקא מינה אם עכשיו ישינה אם יש חיוב להעירה לספור ספירת העומר, דמפאת עצם החיוב ספירת העומר הא פטורה, וכל הנידון מפאת שלא יהיו הברכות דעד עכשיו לבטלה. והדין נותן דחייב להעירה לדעת החיד"א הנ"ל.

ב. רוב פוסקים דלא כבה"ג

אלא דיש לעיין בזה, דכל זה לדעת בה"ג אך הא רוב הפוסקים פליגי על הבה"ג. ומהאי טעמא אם יום אחד מסופק אם ספר, ממשיך לספור בשאר הימים עם ברכה, דעיקר הדין דלא כבה"ג, וכמו דביאר בתשובות בית שלמה (או"ח סי' ק"ב).

[וכי תימא דיכול להמשיך לברך מכח ספק ספיקא, דספק שבאמת ספר, וספק דלא כבה"ג, אך הרי איכא דסברי (עיין משנה ברורה סי' רט"ו סי"ב) דבספק ספיקא אין מברכין.]

אם כן יש לדון דנהי דחיישינן לבה"ג לענין שלא לברך דהוי חשש ברכה לבטלה, אך לענין העבר ליכא למיחש לחיוב לספור מספק שמא יהיה ברכה לבטלה, דלענין העבר הוה רק חיוב דרבנן וספק דרבנן לקולא. ועיין עוד לקמן.

חיוב תיקון בבין השמשות

הנה יש לדון כעין הנ"ל, ביום הארבעים ותשע ולא ספר בלילה וביום, האם נימא ליה דיספור בין השמשות.

א. הברכות לא יהיו לבטלה

הנה מצד עצם חיוב הספירה אין לחייבו, וכמו דקיימא לן (משנה ברורה סי' תרנ"ב סי"ב) דבלא נטל ד' מינים בחול המועד והגיע בין השמשות דסוף היום פטור דספק דרבנן לקולא.

אלא כל הנידון רק לחייבו לספור כי היכי דהברכות שבירך עד עכשיו לא יהיו לבטלה, וכמו דכתב החיד"א (עבודת הקודש, מורה באצבע סי' ז' אות ר"ז)

דלדעת בה"ג אם שכח יום אחד כל מה שבירך עד עכשיו הוה לבטלה.

[ולדבריו אם יודע בודאי שלא יוכל לספור לא יוכל לברך היום. אך אם הוא ספק הא דמי לספק אם ספר דממשיך לספור עם ברכה].

ב. חיוב התיקון רק מדרבנן

לכאורה יש לומר דמפאת הא אין לחייבו, דהרי חזינן (משנה ברורה שם) דאינו נוטל ד' מינים בבין השמשות ואע"פ שפשע כל היום ואע"פ שאם יטול קיים המצוה מספק.

וטעמא דהחיוב לתקן העוולה דידיה כאשר העוולה מדרבנן, הוה גם רק מדרבנן, ואם כן מספק אין לחייבו.

והכי נמי הכא דהחיוב תיקון על הברכות שלא יהיו לבטלה, הוה רק חיוב דרבנן, אם כן נימא ספק דרבנן לקולא, דהרי אין כאן תיקון ודאי על הברכות לבטלה ואם כן אין לחייבו לתקן.

ג. רשאי לא לאכול

הנה כעין זה אשכחן (שולחן ערוך סי' קס"ז טע"ט) לענין מי שמסופק אם בירך ברכה ראשונה, דאינו חוזר ומברך אלא רשאי לאכול, כיון דהחיוב ברכה ראשונה אינו אלא מדרבנן וספיקא לקולא. וכתב בשער הציון (שם סי' ק"מ) דרשאי להחמיר על עצמו שלא לאכול.

ותיקשי הא בזה יהא ספק ברכה לבטלה, דהרי אם באמת בירך ולא יאכל הוה ברכה לבטלה.

אלא חזינן דלא מחייבינן ליה למנוע ספק ברכה לבטלה. דנימא דהחיוב לאכול אחר הברכה כדי שלא תהא לבטלה אינו אלא חיוב דרבנן ומספק פטרינן.

[תו יש לעיין אם ודאי בירך ומסופק אם אכל, האם מחייבינן ליה לאכול, ונימא נמי דלא מחייבינן ליה דדילמא אכל וכהנ"ל].

ואם כן הוא הדין בנידון דידן, לא מחייבינן ליה לספור למנוע ברכה לבטלה, דהחיוב תיקון הוה רק מדרבנן, והרי הוי רק ספק דהא להחולקים על הבה"ג ליכא ברכה.

ד. לחלק

אך יש לחלק, דהתם גם אם יאכל יש ספק דילמא אכיל בלא ברכה, ואם כן יוכל גם שלא לאכול אע"ג דבזה דילמא קא עבד ברכה לבטלה.

אך אין החילוק ברור דלפי זה דכל ההיתר לא לאכול היינו דוקא משום דבלאו הכי דילמא אכיל בלא ברכה, אם כן אם זה שמסופק אם בירך יכול לשמוע מהשני ברכה ולאכול אזי יהא חייב לעשות כן ויהא לו אסור שלא לאכול.

והנני נבדק בכל זה ולא אדע דבר ברור והנני במחשכים.

ה. לענין נטילת ידים

העירוני דחזינן לענין נטילת ידים לסעודה דחייב לאכול כביצה דבכזית יש פלוגתא, והרי הוא מפאת חיוב התיקון, ולא אמרינן דהחיוב תיקון רק מדרבנן, וספק דרבנן לקולא וסגי בכזית.

[ואולי הכוונה שלא יטול על מנת לאכול כזית. ובפשוטו איירי בכל

האופנים. אך תיקשי שאם נטל על מנת לאכול הא בריטבי"א בחולין ק"ו קאמר דרשאי להמלך].

ב' ברכות על מצוה אחת

הנה דעת בה"ג דאם לא ספר יום אחד שוב אינו סופר, אמנם שאר הראשונים פליגי. ולהלכה מחמירין כהבה"ג לענין ברכה, דאם לא ספר יום אחד כבר לא יברך.

וכתב החיד"א (עבודת הקדוש, מורה באצבע סי' ז' אות ר"ז) **דלדעת הבה"ג אם שכח יום אחד יהיו למפרע כל הברכות לבטלה.**

אמנם בתשובות בצל החכמה (ח"ה סי' מ"ה) **כתב לדון לא כך, דאם שכח באחד מן הימים לא הוי הברכות הקודמות לבטלה. וכתב דלפי זה אף ביוזע שלא יוכל לספור יום אחד מכל מקום שפיר סופר בברכה.**

א. אין ברכות על מצוה אחת

הנה בתשובות בצל החכמה מביא ראייה לדבריו, דהרי חזינן דאף לבה"ג מברך כל יום, ואם הוה מצוה אחת, הרי אין לברך ב' ברכות על מצוה אחת. אלא על כרחך דגם לבה"ג הוה מ"ט מצוות אלא מעכבין זה את זה, ואם כן שפיר נימא דלא הוה ברכה לבטלה דהרי כל יום הוה מצוה בפני עצמה.

וכן אייתי מספר המכריע (לרבינו ישעי' מטרני הוקן זצ"ל, סוף סי' כ"ט) שכתב להוכיח דלא כבה"ג, דלבה"ג אמאי מברך בכל יום ויום על ספירת העומר, הרי אם איתא שאינן אלא מצוה אחת ומעכבין זה את זה, כיון שברך בליה הראשון לא היה צריך לברך אלא היה מונה בלא ברכה. [א"י. ואם כן בדעת הבה"ג נימא דפליג רק דא"פ דהוה כמה מצוות מכל מקום מעכבין זה את זה].

ב. כמה הוכחות להני"ל

כתב עוד בבצל החכמה, דמצאנו בכמה דוכתי דלא מברכין ב' ברכות על מצוה אחת, ואם כן מאי שנא ספירת העומר שתקנו לברך עליה מ"ט ברכות. ואלא על כרחך דגם לבה"ג כל יום הוה מצוה בפני עצמה. חדא, מדברי חק יעקב (סי' תל"ד סי' י"א) שאם לא שמע מבעל הבית את הברכה על בדיקת חמץ אינו יכול להיות שליח לבדוק, כי אז יצטרך לחזור ולברך, ואין לברך ב' פעמים על מצוה אחת.

תו, מהא דסבירא ליה לרבינו מנחם (מובא בבית יוסף סי' ר"ה ד"ה ואבי הבן) בשם יש אומרים שאם האב בעצמו מל את בנו אינו מברך להכניסו "שלא מצינו ב' ברכות על מצוה אחת".

תו, מהא דמבואר בדברי החתם סופר (תשובות או"ח סי' נ"ב) דאין מברך על מצוות מעקה ב' פעמים, שהרי כתב שעל מצות מעקה שעשייתה נמשך זמן רב באמת אינו מברך רק על מכוש האחרון בשעה שסותם הפרצה האחרונה שלא יפול הנופל ממנו, אבל לא כתב שיברך תחילה כאשר יתחיל בניית המעקה ושוב יברך כל פעם שימשיך לבנות אחר הפסקה שיש בה היסח הדעת. חזינן דדעתו דגם בכגון מעקה אין לתקן שתי ברכות על קיום מצוה אחת.

ג. חזינן לא כך

אך צריך עיון דחזינן דמברכין ב' ברכות על מצוה אחת, דהנה חזינן (א"י. עיין ספר כרות הברית סי' רס"ה סי' כ"ו) לענין מילה דאם הסיח דעתו בין המילה ופריעה מברך שתיים.

וכן בקריאת המגילה אם הסיח דעתו באמצע הקריאה מברך שנית. (א"י. עיין ביאור הלכה סי' תר"צ סעי' י"ד דבדילג תיבה חוזר ומברך שנית ועל כרחך זה משום היסח הדעת).

לפי זה הכי נמי באכל חצי כזית מצה והסיח דעתו יברך על מחצית הכזית השני. וכן בשומע עשר קולות בעשר שעות ביום והסיח דעתו באמצע.

טעה בימים או בשבועות

הנה בדאורייתא בעינן לספור תרוייהו, ימים ושבועות, דכתוב תספרו חמשים יום וכתוב שבעה שבועות תספר לך. ובזמן הזה

דספירת העומר רק מדרבנן, נקטינן כדלקמן:

א. ימים ולא שבועות

הנה אם סיפר ימים לחוד ולא הזכיר שבועות, כגון שאמר "היום שבעה ימים" ולא סיים לומר "שהם שבוע אחד", דעת מגן אברהם דשפיר דמי דסגי בימים ויצא בדיעבד, אבל דעת פרי חדש וסייעתו דלא יצא, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וצריך לחזור ולספור ימים ושבועות כדין.

וכתב במשנה ברורה (סי' תפ"ט סי' ז') דכיון דהוה פלוגתא, חוזר וסופר ימים ושבועות בלא ברכה, [והא דחוזר על הימים צריך לומר דהספירה צריכה להיות מימים ושבועות וצריך תלמוד], ואם לא חזר למחרת אכתי מברך בשאר הימים, דלדידן דינא דבה"ג הוה רק בודאות ולא בספיקות.

ב. שבוע ולא ימים

הנה אם ספר שבועות לחוד ולא ימים, כגון שאמר ביום השביעי היום שבוע אחד ולא הזכיר ימים כלל, כתב במשנה ברורה (שם) דלכולי עלמא לא יצא.

ג. ביום השמיני

אמנם ביום השמיני אם לא אמר אלא "היום שמונה ימים" ולא סיים שהם שבוע אחד וכו', כתב במשנה ברורה (שם סי' ט') דיצא ידי חובתו לכולי עלמא, שהרי הזכיר שבועות אתמול ביום השביעי. וכמו כן אם לא הזכיר ימים אלא אמר רק "היום שבוע אחד ויום אחד" נמי יצא לכולי עלמא, שהרי כבר הזכיר הימים שעברו כל אחד ביומו.

ד. היאך משכחת לה

הנה כתב עוד במשנה ברורה (שם סי' ל"ח) שאם טעה בימים ולא טעה בשבועות, או טעה בשבועות ולא טעה בימים, דינו לחזור ולספור בלא ברכה, ואם לא חזר וסיפר אפילו הכי מונה שאר ימים בברכה, וכמו דאמרינן דבספיקות לא חיישינן לשיטת הבה"ג.

וצריך עיון בדברי המשנה ברורה, היאך משכחת לה טעה בימים ולא בשבועות, והיינו שלא ספר הימים אלא ספר רק השבועות.

דהרי על כרחך לא איירי ביום שמשלים שבוע, [כגון ביום השביעי], דבזה לכולי עלמא לא מהני, וכמו דכתב בביאור הלכה (שם) דיש לומר דבזה אף אינו מברך בשאר הימים. [ודן דמכל מקום שמא מהני].

אלא על כרחך איירי ביום דלא משלים שבועי, כגון ביום השמיני ואמר היום שבוע אחד ועוד כמה ימים ולא הזכיר ימים.

ותיקשי דאם כן כיון דטעה רק בימים ולא בשבועות, הרי כתב במשנה ברורה (הבאנו לעיל אות ג') דלכולי עלמא מהני ואין כאן ספק כלל, שהרי כבר הזכיר הימים שעברו כל אחד ביומו. וכן ביום השמיני בטעה בשבועות ולא בימים גם כן מהני לכולי עלמא. ואמאי כתב דצריך לחזור ולספור שנית.

ה. אתמול לא הזכיר השבוע

יש ליישב דטעמא דמהני באמר רק שמונה ימים ולא הזכיר השבוע, דהרי אתמול כבר הזכיר שבוע, מעתה אם אתמול לא הזכיר השבוע ואמר רק שבעה ימים וטעה בשבועות, מהני רק למגן אברהם. [אך צריך עיון דבזה גם בלא טעה השתא כלל כבר הוי בספיקא]. נמצא דמשכחת לה טעה בשבועות ולא בימים דהוי ספיקא.

אך אכתי תיקשי היאך משכחת לה טעה בימים ולא בשבועות דהוה ספיקא, הרי כיון דבשבועות לא טעה אם כן יצא בתורת ודאי, ואין לומר שאתמול ביום השביעי אמר רק השבוע ולא הימים, דהרי ככהאי גוונא ודאי לא יצא. (כמו שהבאנו לעיל באות ב').

[הנה באמת הא דכתבנו לעיל באות ב', דביום שמשלים שבוע, כגון ביום השביעי, וספר רק שבועות ולא ימים, דלכולי עלמא לא יצא, הנה בביאור הלכה (סי' תפ"ט סעי' ח' ד"ה יספור) אסקא בצריך עיון דיש לומר דמכל מקום ספק אם מהני ויוכל לספור מחר בברכה. אך לומר דזה כוונתו במשנה ברורה צריך עיון אם מצינן למימר הכי כיון דבביאור הלכה לא החליט בדבר].

ו. הרי עלי מנחה מן השעורים

הנה בדינא דהמשנה ברורה הנ"ל (שם סי' ל"ח) יש לעיין בטעה בימים ולא בשבועות היאך מהני, הא אמרינן (נויר ט"ו ב') לדרכי שמעון האומר

הרי עלי מנחה להביא מן השעורים, מבטלינן כל לשוננו, כיון דלא שיק
לנדב מנחה מן השעורים, ואם כן הכי נמי הכא שאמר שהם שבוע וכך
וכך ימים, יש לבטל כל לשוננו.
ויש לומר דדוקא בעשיית חלות לא מהני בכהאי גוונא אבל בספירה
מלקטינן מלשוננו. תו העירוני דמבטלינן מה שספר מספר הימים וגם
תיבת שהם ושוב שפיר דמי. [א"ה. משא"כ לענין מנחה דאין כאן ב' עניינים אלא

הלכות שבת - מוקצה

והכא ליכא שימוש אלא רק מניעה מגנבים.

תירוץ ד' - חשיבא שימוש

הנה היה אפשר לומר דמכל מקום אתי שפיר [גם לאופן ג' הני"ל] דזה
חשיבא שימוש בהנר כדי שלא יבואו גנבים, ולא דמי למחמה לצל דזה
מניעת הגניבה מהאי מוקצה ולא חשיבא שימוש.

אבל לא נראה כן. וראיה לזה, דהנה אמרינן בסוגיא בשבת (קנ"ד ב')
דחמור שיש עליו קרני דאומנא, [היינו כלים שמקויים דם], אסור
לקחתם מעל החמור. וכתב ברשב"א (שם) דקרני דאומנא לא הוה
מוקצה גמור אלא הוה רק כלים שמלאכתן לאיסור. והקשה ברשב"א
אם כן יקחם מעל החמור. וכתב ברשב"א דזה לא חשיב לצורך גופו או
לצורך מקומו שהרי אינו משתמש בגב החמור בשבת.

וכן הוא לשון המאירי (שבת שם) לענין הקרני דאומנא דלמנוע נק לא
חשיבא צורך מקומו. [ולכאורה יש למילף מלשון המאירי דאף למנוע
נוקים של דברי היתר].

והנה לכאורה לאופן ה' היה שרי לקחתם מהחמור, דהרי אינו
חושב על המוקצה. [א"ה. ויש לומר דגם לא אתי שפיר לדרך ג', דהרי אולי
צורך החמור אינו לצורך לאחר השבת, אלא הוה צורך שבת להחמור. אך דן רבינו
במקום אחר דחשיבא צורך מוקצה ולא צורך היסור].

אלא שמעינן מהרשב"א דפירש דלא כדרך ה' אלא כדרך הא'
דבעינן לצורך מקומו ממש דזה חשיבא שימוש בהכלי, ולענין גב
החמור אין כאן שימוש רק הצלה. [ואף אם יהא מותר לצורך מקומו
של מחר הכא אינו חושב לפנות גב החמור אלא להציל החמור].

ושמעין נמי דפירש לדרך הא' דבעינן שימוש ממש, ואם כן בהך
דשרגא דחנוכתא דמי לקרני דאומנא וליכא להתיר, ולא דמי למשתמש
בפטיש להברית גנבים דזה חשיבא שימוש, אבל הכא הוה רק מניעה
שלא יבואו גנבים. ואם כן הדרא קושיית אשי ישראל לדוכתא.

[ולומר דהרשב"א בדף קנ"ד לשיטתו בדף קכ"ב דנר לא הוה מוקצה ולדידה לא קשיא
מחנוכתא, לכאורה קשה הדבר לחדש מחלוקת בגדרי דין טלטול כלי שמלאכתו לאיסור].

תירוץ ה' - להרגיע את עצמו

שמעתי לדון ליישב, דהנה יש לעיין אם מותר לאדם לקחת פטיש
כנגד גנבים אם אין הגנבים מצויים אלא שרצונו להרגיע עצמו שלא
יפחד מהם.

ובפשוטו שרי שמא יצטרך והוה לצורך גופו. אך היכא דהצורך רחוק
מאד יש לדון דאסור, דאין כאן צורך גופו. [ומכל מקום יש לומר דשרי
דהוה כונתו לטלטל שמא יצטרך לצורך גופו].

ומכל מקום יש למידן להתיר כיון דבזה מרגיע את עצמו ואם כן הוה
צורך גופו. ואם כן הכי נמי בהאי דחנוכתא הרי כשנטל החנוכתא
מרגיע את עצמו שלא יבואו הנכרים.

אבל יש לומר דאינו דומה, דהכא אינו צריך בגוף החנוכתא שזה
ייחשב שימוש להרגיעו, אלא רצונו דלא יהא בחוץ שבוה ינוק, רק על
ידי שלוקח החנוכתא זה מרגיע אותו. והרי אם לא נחלק הכי, אם כן
כל מחמה לצל נתיר מפאת דבזה מרגיע את עצמו.

תירוץ ו' - ישתמש בהנר לשום שימוש

בדוחק גדול יש לומר דהכא בשרגא דחנוכתא ליכא איסור מפאת
כלי שמלאכתו לאיסור דישתמש בו אחר כך שום שימוש, או דישתמש
במקום שהיה השרגא לשום דבר וחשיבא צורך מקומו. וכל הנידון רק
מפאת בסיס, ובזה שרינן דכדאי רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק.

ענף ד' - לטלטל מנורה למנוע היזק

הנה איתא בסוגיא בשבת (מ"ה א') בעו מיניה מרב מהו לטלטל שרגא
דחנוכתא מקמי חברי בשבת, דהיינו שהפריסיים לא יראו החנוכה, דאם
יראו יזיקו לאותו בית, ואמרינן דשרי דהא לרבי שמעון נר שכבה מותר,
[דדוקא בשעה שדולק אמרינן דהוי בסיס לשלהבת שנו, אבל לאחר שכבה שרי, ולא
אמרינן מינו דאיתקצאי כיון שיושב ומצפה מתי יכבה נר], ואע"ג דלא קיימא לן
כרבי שמעון, אמרינן דכדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק.

ולכאורה קשה דאף אם נימא דלא הוה בסיס, מכל מקום הא הוה כלי
שמלאכתו לאיסור ומותר רק לצורך גופו או לצורך מקומו ולא מחמה לצל
על מנת למנוע נזקים. [והאיתי בספר אשי ישראל (שבת מ"ה א') שהקשה קושיא זו].

ויש לדון ליישב בכמה אנפי:

תירוץ א' - פלוגתא רשב"א ותוספות

הנה כתב ברשב"א (שבת קכ"ב ב') דהכלי שבו השמן לא הוה כלי
שמלאכתו לאיסור אף במיוחד לכך, דהרי אינו אינו משמש מלאכת
איסור אלא נעשה בסיס לנר ושמן ופתילה.

מעתה להרשב"א לא קשה כלל, דהא לא הוה מוקצה רק מפאת
בסיס אתינן עלה, והרי לרבי שמעון לא הוה בסיס.

אבל אכתי תיקשי האי קושיא לדעת תוספות (קכ"ב ב' ד"ה רחמ"ל) דפליגי
על הרשב"א וסברי דנר הוה כלי שמלאכתו לאיסור.

תירוץ ב' - האם הוה צורך מקומו

הנה יש לחלק דבחנוכתא הוה לצורך מקומו גמור שצריך שהמקום
יהא ריק דבהיותו מלא עם החנוכתא יש נזק. אמנם אינו כן, דמכל
מקום אין צורך בהמקום אלא דהחנוכה מוזקת.

תירוץ ג' - ג' דרכים בהיתר צורך גופו ומקומו

הנה יש לדון ליישב, ונקדים תחילה הא דיש לעיין בשרוש הדין דכלי
שמלאכתו לאיסור מותר לצורך גופו ולצורך מקומו ואינו מותר מחמה
לצל או שלא יגנב, ואפשר לפרש זה בג' אופנים.

אופן א' - דלצורך גופו הוה שימוש בכלי, וכן לצורך מקומו הוה
שימוש בכלי לפנות המקום, משא"כ שלא יגנב או שלא יפסד בחמה
אין כאן שימוש בכלי.

אופן ב' - דבעינן שלא יחשוב על המוקצה, דאם חושב על המוקצה
גרע טפי ולא התירו בכהאי גוונא, אלא בעינן שיחשוב על דבר היתר.

אופן ג' - דלצורך גופו ולצורך מקומו הוה לצורך השבת, אבל שלא
יגנב הוה לצורך לאחר השבת. [ובענף הבאה בע"ה הבאנו הוכחה מפרי
מגדים ותהלה לדוד דפירשו כאופן ג'].

והשתא נהדר לקושיית אשי ישראל הני"ל, דהנה אם נימא כאופן ג',
[וכמו שמבואר בפרי מגדים ותהלה לדוד], אם כן יש לומר דלא קשה, דהרי
הפריסיים יזיקו נמי דברים של שבת, כגון דיזיקו למזונות של ג' סעודות,
או לכלי הבית המשמשים לשבת, וכל איסורא דכלי שמלאכתו לאיסור
לדיהו רק היכא דאינו מתייחס לשבת.

[מיהו במשנה ברורה (סי' רע"ט סק"א) העתיק להאי דינא דכדאי רבי
שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק, לענין נר שכבה וירא שהנכרים יגנבו
כספים, ואהא לא אתי שפיר האי שינויא].

ולאופן ה' נמי אתי שפיר קושיין, דמכל מקום אין הטלטול מפאת
המוקצה אלא למנוע גנבים.

אבל לאופן הא' יש לעיין דבעינן שימוש בכלי שמלאכתו לאיסור

ענינים שונים [א]

וכגון מי שאכל רק כזית פת דחייב בברכת המזון רק מדרבנן, ויכול קטן שאכל כדי שביעה להוציאו, האם נימא דיכול לצאת גם מקטנה, דאם אשה בברכת המזון דרבנן, הוה תרי דרבנן ואיהו חד דרבנן, והשתא כיון דמספקא לן אם אשה חייבת מדאורייתא, אם כן נימא ספיקא דרבנן לקולא. ויהא הנידון אם רשאי למיעבד כן לכתחילה.

ג. ענה לחבירו היום כך וכך

תו יש לעיין בהך דנוהג כרבינו תם והלכך מברך ביום שלאחריו, האם יכול להוציא מי שענה לחבירו כך וכך היום לעומר, דאמרינן (שולחן ערוך סי' תפ"ט סעי' ד') דאע"ג דמצוות צריכות כוונה לענין כזה חיישינן למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, הלכך אע"פ דחייב לספור שנית אבל אינו יכול לברך, מעתה האם יכול לצאת מזה שספר ביום הקודם בבין השמשות דרבנו תם.

ולכאורה יהא תליא בפלוגתא הברכי יוסף והפרי חדש הנ"ל, ולפי הכרעת הברכי יוסף אינו יכול להוציאו וכהנ"ל.

אמנם העירוני דאולי יצטרף כאן הצד דמצות אין צריכות כוונה וכבר יצא. וזה צריך ראייה.

ד. השומע שכח יום אחד

הנה בגוונא דהשומע שכח יום אחד, ומשום הכי אינו מברך בשאר הימים, מעתה האם יכול לצאת מזה שיום אחד ספר בבין השמשות דרבנו תם.

והנה להמברך לא הוה ברכה לבטלה דהרי הוא נוהג כרבינו תם, אמנם להשומע שנוהג כהגאונים, יהא תליא בפלוגתא פרי חדש ומקראי קודש אם יצא ידי חובתו.

אמנם בפשוטו הכא לכולי עלמא ודאי שפיר דמי, דממה נפשך אם נקטינן כה"ג אז השומע פטור לגמרי, ואם נקטינן כתוספות (מנחות ס"ו א' ד"ה זכר) דפליגי על הבה"ג, הא ודאי יכול להוציאו.

אחד נוהג כרבינו תם ואחד כהגאונים

הנה עובדא הוה במי שנוהג מעיקר הדין כרבינו תם, וספר בבין השמשות דרבנו תם, ולדידיה ימשיך בשאר הימים לספור בברכה, והנידון היה האם יכול להוציא בברכתו מי שנוהג כשיטת הגאונים.

[היינו למה שכתב בתשובות בית שלמה (או"ח סי' ק"ב) דאם שכח לספור בלילה וביום ונזכר רק בבין השמשות דסוף היום ואז ספר, נמי שפיר דמי, ויכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה].

א. פלוגתא פרי חדש ומקראי קודש

הנה לדעת הבה"ג דאם שכח לספור יום אחד כבר אינו חייב בספירה, מצאנו פלוגתא אם אכתי יכול להוציא חבירו בהספירה.

מי אמרינן דאינו יכול להוציא, דכיון דאינו יכול לקיים המצוה חשיבא אינו בר חיובא, וכן דעת פרי חדש (סי' תפ"ט סעי' ח'), או דילמא אמרינן דיכול להוציא, דבעצם חשיב בר חיובא, אלא שאין קיומו קיום. וכן דעת מקראי קודש (למהר"ח אבולעפאי, מובא בברכי יוסף סי' תפ"ט אות י"ט).

מעתה בנידון דידן לכאורה תליא בפלוגתא הנ"ל, דאע"פ דלדעת מי שנוהג כהגאונים המשמיע אינו חייב בהספירה לדעת בה"ג, מכל מקום לדעת המקראי קודש נימא דאכתי חשיב בר חיובא ויכול להוציא. והנה הכריע בברכי יוסף (שם) כהפרי חדש ואם כן אינו יכול להוציא.

ב. להוציא מכח ספק דרבנן לקולא

אמנם לכאורה יש לדון דכיון דלהחולקים על הבה"ג ודאי יכול להוציא, דאע"פ שלא ספר יום אחד אכתי מברך בשאר הימים, אם כן נימא ספיקא דרבנן לקולא.

אך אולי לא עבדינן ספק דרבנן לכתחילה, כמו דחזינן בשולחן ערוך (שם סעי' ב') דהמדקדקים לא סופרים בבין השמשות אלא ממתנינים לתחילת הלילה.

ענינים שונים [ב]

ומשום הכי אמרינן בשואלו חבירו כמה ימים לספירה, יענה שאתמול היה כך וכך לעומר. ואם כן אף אם נימא דלא יצא מכל מקום לא יוכל לספור בברכה.

אך יהא נפקא מינה אם לא גמר לומר השבועות, דמפאת דינא דבלא כוונה העלה במשנה ברורה (שם סי' כ"ב) דבשואלו חבירו כמה ימים לספירה, וכבר הגיע לשבועות, כל שענה ולא הזכיר השבועות אכתי יכול לספור בברכה. אבל אם נימא דהא דיצא מפאת דחשיב כוונה, אם כן אף דלא הזכיר השבועות לא יוכל לברך.

ב. כוונה הפכית

הנה לומר דזה כוונה הפכית דהרי התכוון לספירה של אתמול ולא לספירה של היום, ואם כן לא מהני אף למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה, צריך ראייה.

ג. כוונה למצוה אחרת

אלא הנידון הוא אם חשיבא כוונה. ויש לומר דתליא בקרא קריאת שמע והיה סבור שהוא עדיין לילה ובאמת הוא יום האם יצא.

עוד יש לומר דאף אם התם יצא, מכל מקום הכא שאני דספירת העומר דכל יום הוא חיוב בפני עצמו ולא מהני חדא לחבריה. וצ"ת.

התכוון לספור יום אחר

הנה עובדא הוה במי שהיה בבין השמשות של סוף היום, ורצה לספור את ספירת יום העבר, [כגון ששכח לספור או אינו זוכר אם ספר], ואהני הא ספירה שיוכל לברך למחרת, [למה שכתב בתשובות בית שלמה או"ח סי' ק"ב], וראה על הלוח שעל הבימה את מספר הימים והיה בטוח שזה היום שעבר כי סבר שטרם החליפו את הכרטיס, וספר כן ובלא ברכה שהרי ביום אין מברכין. ומיד נתברר לו שכבר החליפו הכרטיס ובאמת זה היום הבא.

מעתה יש לעיין האם יוכל אחר כך במעריב לספור עם ברכה. ושורש הנידון דהרי לא נתכוין בזה לצאת ידי ספירת היום אלא ספירת האתמול ואם כן אין כאן כוונה לצאת בספירת היום.

[ויהא הנידון שמצד שלילת ספירת היום הקודם לית לן בה, כגון דהוה ספק אולי ספר אתמול, או משום דלאחר שהתברר מיד ספר בבין השמשות ספירת היום הקודם].

א. חיישינן דאין צריכין כונה

הנה לכאורה אין כאן שאלה דאע"ג דלא נתכוין הא אמרינן (שולחן ערוך סי' תפ"ט סעי' ד') דחיישינן למאן דאמר מצות אין צריכות כונה,

ענינים שונים [ג]

מכל מקום הא הוה ספק ספיקא, דספק אם תשכחו, וספק אם כהבה"ג דאם שכח יום אחד הוה כל הברכות לבטלה.

ואולי לא שרינן בספק ספיקא באופן שחד ספק על העתיד, כגון לירות חץ בבין השמשות דשבת שספק אם יפגע.

תו העירוני דבשולחן שלמה איתא שמא ישכחו ואינם יודעות הדין, והיינו שימשיכו לספור עם ברכה. [א"ה. היינו שאין הכוונה שיתברר למפרע שהיה איסור, דאז נוכל לדון דהוה ספק ספיקא אם יהא איסור, אלא הכוונה שיהא מכשול שיעשו לכתחילה ברכה שלא כדין].

נשים בברכה על ספירת העומר

הנה איתא במשנה ברורה (סי' תפ"ט ס"ק ג') בשם שולחן שלמה, דנשים לא יברכו על ספירת העומר, דהא בודאי יטעו ביום אחד. [וגם ע"פ רוב אינם יודעים פירוש המלות].

ולכאורה כוונתו שישכחו לספור יום אחד ויתברר שכל הברכות היו לבטלה. אך צריך עיון דאף אם נימא כהחיד"א (עבודת הקודש, מורה באצבע סי' י"א אות ר"ח) דאם דילג יום אחד הוה למפרע כל הברכות שבירך לבטלה,

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים. לקבל הגליון במייל ולהערות ותרומות L5703949@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת אמור תשפ"ג

"למנות ימינו כן הודע" - עבודת חיים של ספירה

תוכן

א' - לומדים איך לספור / א

ב' - ספירה של זריחה / ג

ג' - ספירה של שקיעה / ו

בנו של מרן החפץ חיים זיע"א כותב אודות אביו שהוא לא הקדיש זמן רב לשוחח עם אורחים שבאו אל בית כאשר הגיע אליו אורח, הוא היה מציע עבורו את מיטתו ומראה לו היכן לישון, אך הוא לא ישב ושוחח אתו. הוא נתן לאורח כל מה שהיה זקוק לו - ואם הוא היה זקוק לשיחה, הוא הקדיש לו גם מזמנו, אך הוא לא הקדיש לזה זמן נוסף.

סופרים את הימים

בכדי לנסות ולהבין במקצת את הנהגתם של שני גדולי עולם אלו, ונתחיל עם המצוה המופיעה בפרשתנו, אותה אני זוכים לקיים בימים אלו: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עַמּוּד הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה, עַד מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית" (ויקרא כג, טו-טז).

כידוע, חג השבועות לא נקבע בתורה לתאריך מסוים בשנה, אלא כל כולו תלוי בספירת העומר. ביום החמישים מאז הקרבת קרבן העומר שהקריבו ביום ט"ז בניסן - חל חג השבועות. כך היה מאז ומעולם בעם ישראל. מאז ימות יהושע בן נון ועד חורבן הבית, עם ישראל הקריב את קרבן העומר וספר את הימים מפסח ועד שבועות, וגם בזמן הגלות אנחנו ממשיכים לספור. במשך ארבעים ותשעה ימים, עם ישראל כולו הופך לעם שסופר את הימים.

וכאן עולה השאלה: מהי תכליתה של ספירה זו? בדרך כלל מורגלים אנו לחשוב שספירה אינה רק אמצעי חישוב, ונמצא שספירת העומר מסייעת לנו לדעת מתי יחול חג השבועות - וכן ניתן היה להבין מפשטות הכתובים, אך אם כן נשאל נא: מדוע יש צורך לספור את הימים? מספיק היה אילו התורה

א' - לומדים איך לספור

הביקור המפורסם

ישנו סיפור ידוע על הגר"א זיע"א, שעל אף שהוא מפתיע ויוצא דופן, ברצוני לספר אותו, ויש לי סיבה טובה לכך.

לגר"א היתה אחות, אותה לא ראה במשך שלוש עשרה שנה. והנה, לאחר שנים רבות שלא התראו, הזדמנה האחות לוילנא, ובאה לבקר את אחיה. היא שמחה כל כך לראותו, וגם הוא שמח לקראתה. הגר"א ישב ודיבר עמה כמה מילים - אולי היה זה למשך מספר דקות ואולי קצת יותר - ואז נפרד ממנה וחזר לתלמודו.

כמובן שהאחות היתה מעט מאוכזבת. הלא עברו שנים רבות כל כך מאז ראתה את אחיה, והנה עליהם להיפרד שוב! הגר"א זצ"ל, שראה דמעה קטנה המתגלגלת מלחיה, אמר לה במילים אלו: "אחותי היקרה, בעולם הבא יהיה לנו די והותר זמן לשבת ולשוחח". כך הוא אמר לה, והמשיך ללמוד.

לעמוקים בלבד

אני מבקש מכם - אל נא תספרו סיפור זה לכל אחד. הוא לא מיועד לבעלי לב חלש, אלא רק לכם, שכן כעת נעסוק בנושא שסייע לכם להבין את הסיפור הזה.

ברצוני לספר סיפור נוסף, שגם אותו אני נזהר לא לספר לכל אחד, כי אנשים שטחיים לא יבינו אותו כראוי. אני מספר אותו בכל זאת, כי לאחר שנבאר את הנושא שלנו, גם הוא יובן.

להדריך אותנו בצוותו על כל אחד ואחד מישראל לספור ארבעים ותשעה ימים?

לדעת איך לספור

יסודה של התשובה לשאלה זו מונח בפסוק בתהילים (צ, יב) אותו אנו אומרים בפסוקי דזמרה של יום השבת: "למנות ימינו כן הודע". השיבות של פסוק זה נוגעת לכל אחד ואחד מאיתנו. דוד המלך מתפלל ומבקש מה', "אנא! אנא הודע - כלומר למד - אותנו כיצד למנות את ימינו!"

כמובן שאין הכוונה לספירה טכנית ופשוטה, שכן לזה אין צורך בתפילה ובקשה מיוחדת מאת ה'. לספור כל אחד יודע. אם נדקדק בפסוק נבחין שדוד המלך אינו מבקש מה' סתם להודיעו וללמדו כיצד למנות, אלא יש כאן מילה מיותרת: "למנות ימינו כן הודע" - "כן" פירושו "כראוי", כמו "כן בנות צלפחד דברת" (במדבר כז, ז) - הן מדברות כראוי וצודקות בדבריהם. נמצא שכוונת דוד המלך ע"ה היא: "אנא ה', למד אותנו כיצד למנות את ימינו באופן הנכון והראוי".

לא די לספור ספירה בעלמא. ספירה כזו מספיקה אולי כדי לקיים את מצות ספירת העומר, אך עבור עבודת "למנות ימינו" - ספירתם של ימי חיינו עלי אדמות, צריכים אנו "כן הודע" - לדעת איך לספור כראוי.

כיצד סופרים נכון - זהו נושא גדול ורחב שעלינו להשקיע זמן ומאמצים כדי ללמוד, אולם הדבר הראשון שעלינו להפנים הוא, שמנין ימי חיינו אינו סתם סימון של עוד יום שעבר, אלא יש כאן עבודה, יש כאן תכלית שאליה אנחנו מכוונים. לספור ימים פירושו להבין שהימים עוברים, ושהגענו לעולם הזה כדי לבנות ולהשיג, ומשכך, עלינו לנצל את הימים הללו, שכן הם לא יימשכו לעד.

שומרים על היהלומים

עלינו לזכור כי יום יבוא ויהיה עלינו לתת דין וחשבון על מעשינו. הזמן הוא מתנה נפלאה שנתן לנו הבורא, אך יש בכך גם אחריות כבדה ביותר. דוד המלך ע"ה אומר, "בְּיַדְךָ עֵתֹתַי" (תהילים לא, טז), פירושו, הדקות והשעות שבהם אני חי אינן שלי, הם שלך ה', והם כמו יהלומים בידך. מי שלוקח דקה ומכלה אותה לריק, הרי הוא כמי שנוטל יהלום מתוך ידו של המלך וזורק אותו לים. איזו חוצפה היא זו! המלך בטובו נותן לך יהלום יקר מתוך ידו, ואתה משליך אותו ככלי אין בו חפץ?

היתה מצווה אותנו לחוג את תג השבועות שבעה שבועות לאחר מחרת השבת, ואנחנו היינו מחשבים לבד מתי זה יחול.

ספירה לכל אחד ואחד

וגם אם יש צורך לספור, מדוע צריך כל אחד ואחד מישראל לעשות זאת? לכאורה מספיק היה שבת דין יספרו את הימים ויודיעו לעם מתי לחוג את תג השבועות. הלא כך הוא הדין לענין חישוב השמיטה והיובלות - מצוה זו מוטלת אך ורק על בית דין, ולנו, עם ישראל, אין כל חלק במנין זה. ואילו כאן, במצות ספירת העומר, התורה מחייבת כל אחד ואחד מאיתנו לספור ספירה בפני עצמו, וכפי שדורשת הגמרא במסכת מנחות (סה, ב), "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם - שְׁתָּהָא סְפִירָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד". ויש להבין - מה עניינה של ספירה המונית זו? איזו תועלת יש בכך שכל אחד ואחד מישראל סופר את הימים בין פסח לשבועות?

כמובן שטעמים רבים ניתנו למצוה זו, וגם אנחנו בעבר שוחחנו אודותם, ורוב הטעמים קשורים לקרבן העומר, למתן תורה, ולימים שביניהם, וכמובן שטעמים אלו הם אמת לאמיתה של תורה. אולם ברצוני לשוחח כעת על רעיון כללי יותר הקשור למושג של ספירה, וחשיבותו נוגעת לא רק לשבעת השבועות שבין פסח לעצרת אלא לחיי עבודת ה' שלנו באופן כללי.

תרי"ג כללים

בפתח ספר "מעלות התורה" לרבי אברהם אחי הגר"א מובא יסוד גדול בעבודת ה'. הוא כותב את היסוד הזה בשם אחיו הגר"א אולם למעשה הדברים מופיעים כבר בראשונים, והרעיון הזה פותח בפנינו צוהר של הזדמנויות להשגת שלמות בעבודתנו. הוא כותב כי תרי"ג מצוות התורה, מלבד מה שהן מצוות בפני עצמן, כוללות הרבה מעבר לכך, ולמעשה יש בהן תרי"ג כללים, כלומר עקרונות שמטרתן להדריך אותנו כיצד לחיות את חיי היום יום שלנו. ולכן, על אף שאסור להוסיף על המצוות ח"ו, יכולים אנו להבין מתוך תרי"ג המצוות שניתנו לנו מהו הכיוון אליו מכוון הקב"ה את שכלנו, ואלו יסודות מבקש הוא ללמדנו על ידי כללים אלו שמסר לנו.

על פי האמור, נשוב אל מצות ספירת העומר ונגסה להבינה בצורה שונה מזו שהתרגלנו אליה. אם מצות הספירה היא כלל עבורנו ועבור עבודת ה' שלנו, מוטל עלינו אפוא להשתדל, לכל הפחות מעט, להבין מה מצוה זו מלמדת אותנו. לאיזה כיוון מבקש הקב"ה

ההמונים הבלתי-חושבים שלא אכפת להם כלל אם זמנם מתבזבז. אולם מכאן ואילך איננו רוצים ללכת בדרכם, אלא אנחנו שואפים לצעוד בדרך חדשה. מצות ספירת העומר מלמדת אותנו שיש דרך חיים טובה ומרוממת יותר. היא מלמדת אותנו כיצד למנות את ימינו בדרך הנכונה.

ב' - ספירה של זריחה

"לְיָמִים!"

והנה, על מנת שנשכיל להבין את גודל חשיבותה של עבודת ה"למנות ימינו", התורה לא המתינה עד פרשת אמור כדי ללמדנו יסוד זה, אלא כבר בפרשת בראשית, בבריאת העולם, מלמד אותנו הקב"ה עד כמה גדולה היא משימה זו - להחשיב ולייקר כל יום ויום מימי חיינו ולנצלו כראוי.

לשם מה נועדה השמש? כולם יודעים את התשובה: היא מספקת לעולם אור ואנרגיה וויטמינים ועוד מיליוני דברים חיוניים. השמש מביאה חיים לעולם! אולם התורה הקדושה מלמדת אותנו כי מבין כל תפקידיה החשובים של השמש, ישנה אחת שלא ידענו אודותה, והיא המטרה עליה אנו מדברים כאן. הפסוק אומר: "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי מְאֹרֹת בְּרַקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים. וְהָיוּ לְמֹאֲרֹת בְּרַקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ" (בראשית א, יד-טו). מטרתה של השמש אינה רק "לְהָאִיר", וגם לא רק כדי לסייע בקביעת ה"מוֹעֲדִים וְשָׁנִים" אלא אף "לְיָמִים!"

פירושו של דבר הוא, שהשמש נבראה כדי לאפשר לנו לחוות את המושג של "ימים". לחוות בכל יום ויום ואת התקדמותה של השמש מזריחה ועד שקיעה, ואז שוב את אותו הדבר ביום שאחריו. במילים אחרות, השמש מאפשרת לנו להרגיש איך הזמן עובר, וזו אחת מהמטרות שלשמן היא נבראה.

מבהיל על הרעיון

אם נתבונן בדבר, הרי שהתורה מגלה לנו כאן רעיון מדהים ביותר, משהו שמעולם לא היינו חושבים עליו מעצמנו. למען האמת, זהו רעיון שגם לאחר שמיעתו, נדרשת אמונה גדולה כדי לקבלו. לחשוב שאנחנו, בני אדם קטנים החיים על גבי כדור הארץ הקטנטן - הוא קטן מאוד לעומת השמש - לחשוב שכדור האש

כמה מצערת היא העובדה שאנשים רבים כל כך מכלים את זמנם וממלאים את ראשם בכלום, ממש כלום. הולך לו אדם ברחוב, וראשו עסוק במחשבה כיצד לריב עם הבוס שלו ולהתנקם בו על מה שעולל לו. אנשים מסתובבים, מתוחים ולחוצים, בטוחים שכל העולם נגדם. הם מקדישים זמן רב במחשבות ממורמרות אודות אי הצדק שיש בעולם. איני מדבר כעת על אנשים בלתי שפויים, אלא באנשים "נורמליים" לחלוטין, שמבזבזים את חייהם במחשבות הזויות ודמיונות מטופשים.

עושר חלומי

ישנה קבוצה נוספת של מכלי הזמן - אלו העוסקים במרדף תמידי אחר עושר דמיוני ותאוות שוא, במקום לרדוף אחרי העושר האמיתי, הלא הוא יראת ה'. יהודי מחליט לנסוע לאיזה מקום - לשם מה? לשם הנאה? היעלה על הדעת לבזבז חלק מחייך על לא דבר?! איני בא לומר שאסור אף פעם לנסוע למקום נופש. יש אנשים שסובלים ממחלה, שלשם רפואתה הם נזקקים לנסוע למקום מרגוע מיוחד. אגב - עבור בריאות הנפש אני סבור שהתרופה הטובה ביותר אינה נופש אלא אדרבה, להיות עסוקים באיזה דבר, אבל איך שלא יהיה, מי שנוסע סתם כך בלי חשבון, ואינו זוכר את יקרותו של הזמן, הרי זה חוטא, כי בזה הוא מראה שהוא אינו מבין את תכליתו בעולם.

יהודי מחליט לצאת יחד עם רעייתו לביקור אצל קרובים או ידידים. הם יושבים בסלון, הוא משוחח עם בעל הבית, רעייתו משוחחת עם בעלת הבית, וכך הם יושבים ומדברים במשך כמה שעות. יהודי זה הוא לא פחות מרוצח! הוא מבזבז את חייו ללא הועיל ורוצח את עצמו.

גם אם הביקור הזה אינו מגיע מיוזמתו, אלא חבירו הוא זה שמזמין אותו, עליו למצוא תירוץ כלשהו ולהישמט מביטול הזמן האדיר הזה. מאידך, לפעמים יש איזה "נודניק" שמגיע אליך ומנסה לבזבז את זמנך. למשל, שכנך דופק בדלת ומבקש להיכנס ולשוחח עמך מעט. מה שאתה צריך לעשות במצב כזה הוא לקבל את פניו בחביבות, ואז לומר, "במחילה, אני פשוט באמצע משהו", או כל תירוץ אחר, ולהימלט ממנו. חייבים למצוא תירוץ! עליך לזכור כי האיש הזה הוא גנב! הוא שודד את חייך, שזה גרוע הרבה יותר מלשדוד את ממוןך!

אכן, אנחנו איננו מסתכלים על מי שמבטל את זמנינו כעל שודד, כי כבר התרגלנו ללכת בדרכם של

גם אם אתמול בלילה הלכת לישון עם הרגשה לא נעימה. הרגשת שיום האתמול היה כישלון מוחלט, ושום דבר לא הלך כפי שתכננת. וראה זה פלא: בזמן שנמת את שנתך, הקב"ה מינה צוות של "רופאים מומחים" שעבדו במשך כל הלילה כדי ליישר את הקמטים ברגשותיך ולחזק את שרירי נפשך, והם עשו עבודה נפלאה. העובדה היא שכאשר קמת בבוקר, הרגשת כמו בן אדם חדש. אתה קם ומרגיש שהנה מתחיל לך יום חדש, והיום הזה יהיה טוב יותר מיום האתמול.

כך כותב החובות הלבבות (שער חשבון הנפש, החשבון האחד-עשר): "כִּי הַיָּמִים מְגֵלוֹת" - כל יום מימי חיינו הוא כמו מחברת, ובכל בוקר אנחנו מקבלים מחברת חדשה, ומוטל עלינו לכתוב את תוכנה. כולנו זוכרים כיצד כילדים בבית הספר, בכל פעם שבה היינו מתחילים מחברת חדשה, ליבנו היה מתמלא בשאיפה: "על המחברת הזו אשמור מכל משמר, ואדאג שהיא תישאר מסודרת ונקיה כפי שהיא עכשיו".

כך עלינו להביט כלפי כל יום מחיינו. על כל אחד ואחד לשאול את עצמו: "מה אני מתכנן לעשות במחברת של היום? האם אקשקש מעט על שולי העמוד? האם כך אני רוצה להיזכר בעולם הבא, כבטלן שלא עשה כלום עם הזמן שלו?" כך ממריץ אותנו החובות הלבבות: "כְּתֹבוּ בָהֶם מֵה שֶׁתִּחַפְּצוּ שְׂיִזְכְּרְ לָכֶם". מה אנחנו רוצים שייזכר לנו, שמיד על הבוקר רבנו עם השכן על מקום החניה?

לכו לישון!

כאשר אנחנו קמים בבוקר ורואים את אור השמש חודר מבין חרכי התריס, עלינו לחשוב על המילים הללו של החובות הלבבות, כי הם בוודאי יסייעו לנו. עלינו לחשוב על גיליון הנייר החלק שקיבלנו זה עתה ולומר לעצמנו, "היום אני פותח דף חדש בחיי, ואדאג שהיום הזה ייזכר לטובה לעולמי עד. עלי להזדרז להתחיל במלאכה, שכן שמש כבר החלה במסעה לכיוון מערב, והיום הזה לא יימשך לעד".

כמובן שמי שקם עם כאב ראש ופיהוק רחב, לא יצליח לכתוב מדי הרבה דברים טובים במגילה החדשה. "אוף, עוד יום! יום נוסף שעלי להתמודד עמו!" זה מה שקורה למי שהולך לישון בשעה מאוחרת - הוא קם עייף ועצבני! אדם כזה הוא כמו משוגע! הוא מאבד במו ידיו את המתנה הנפלאה הזו ששמה "יום חדש".

האדיר הזה נברא כדי להוות עבורנו "לוח שנה" כדי לעקוב אחרי הימים שחולפים!?

והתשובה היא: כן! בהחלט! כך מצהיר הקב"ה בתורתו: "לְיָמִים!" לא מדובר בתועלת אגבית, באיזה שימוש נוסף שהאנושות החליטה על דעת עצמה לעשות עם השמש, אלא זו התכלית שעבורה ברא השי"ת את השמש!

הבה נתבונן כיצד היו נראים חיינו אילו לא היתה בהם מחזוריות קבועה של יום ולילה. היינו נולדים לתוך מציאות אחת שלא היתה משתנה כלל, וכך היה חולף לו הזמן בלי ששימו לב אליו כלל. היינו חיים את חיינו עד שיום אחד - הם פשוט היו נגמרים!

יום חדש - התחלה חדשה

הבה נעמיק עוד בתיאור מציאות כזו - ללא חלוקה של ימים. לפעמים קורה מקרה מצער שאדם חווה נפילה מסוימת, והדבר גורם לו להרגיש כי היום הזה כבר נהרס, ואין לו עוד מה להשקיע בו. יהודי בן תורה התוודה בפני שפעם אחת, ביום גרוע במיוחד שבו הוא חווה משבר מסוים, הוא הרגיש כל כך מיואש מעצמו עד שהחליט לבקר ל"ע בבית קולנוע. מדובר באברך כולל! הוא אמר לעצמו: "הלא היום הזה כבר הרוס, אז אם כבר אז כבר, אאפשר לעצמי ליפול אל שאול תחתית".

מה היה קורה אם אותו יום לא היה נגמר? מסתבר שהוא היה נשאר בקולנוע במשך שבוע שלם! ה' ברחמיו המרובים "חתך" את חיינו ל"חתיכות קטנות", כדי לאפשר לנו לשכוח ממה שעברנו ביום האתמול ולהתחיל שוב בכל יום מחדש. אתמול היה יום לא מוצלח? היום הכל יכול להיראות אחרת! ה' רוצה שנתעודד ונעשה את השימוש הטוב ביותר ביום החדש שאנו עומדים בפתחו.

אז כאשר אתם קמים מחר בבוקר ורואים את אור השמש נשפך פנימה מחלון ביתכם, זכרו את המתנה הנפלאה הזו. כאשר את מברכים, "ברוך אתה ה' יוצר המאורות" הודו בליבכם לה' על ההזדמנויות החדשות והנפלאות שהיום הזה טומן בחובו עבורכם.

יום חדש - "מחברת" חדשה

לאחר שנזכה להגיע להבנה שכדור האש הענק הזה המוצב בשמים נוצר עבורנו, כדי לדרבן ולעודד אותנו למנות את ימינו, נדאג לנצל את הימים הללו ולא לבזבז אותם לריק. כל יום הופך להזדמנות חדשה להשיג ולגדול.

תפקידך הוא לשבת במשרד, ובאפשרותך לעבוד את ה' גם שם, אם רק תעשה זאת באופן הנכון.

ישנן דוגמאות רבות כיצד ניתן לעבוד ה' במקום העבודה, ולהלן דוגמא אחת: לעתים מזדמן לאדם במקום העבודה ניסוין בשמירת העיניים. מי שעומד בנסיון בגבורה, לא זו בלבד שהוא נשמר מלחטוא ב"שב ואל תעשה", אלא שבזה הוא עובד את ה' ב"קום ועשה", וכמו שאומר הפסוק (תהילים קיט, ג) "אף לא פָּעַלו עֲוֹלָה בְּדַרְכֵי הַלְכוּ" - יהודי שמונע מעצמו מפעולה של עוולה מכל סוג שהוא, הולך בזה בדרכי ה' ועובד אותו, שכן הוא מזכיר לעצמו ללא הרף את הקב"ה, ומחדיר אל תודעתו שה' מביט בו ובוחר את מעשיו.

לפעמים עיניו של האדם קולטות בטעות מראה אסור. תפקידו בעת הזו היא להסיר תכף ומיד את מבטו ממראה זה, ומי שנוהג כן ידע שברגע זה הוא עבד את ה'. הוא זכר שהוא יהודי, ושאסור לו לטמא את עיניו, וזהו ממש עבודת ה'. זוהי דוגמא אחת לעבודת ה' במקום העבודה.

הרווחת ממון לשמה

אכן, זוהי דוגמא שעשויה להזדמן במקום העבודה או במקומות אחרים, אך אליבא דאמת, יהודי יכול לעבוד את ה' בה בשעה שהוא עוסק במלאכתו ממש. "אֲשֶׁרִי אֵישׁ שֶׁלֹּא יִשְׁכַּחַן" - בכוחו של האדם לזכור את ה' ולא ולשכוח אותו, גם באמצע העבודה, וגם אם מדובר בעבודה מורכבת. בעודך מקיש על קלידי המחשב, אתה יכול לחשוב שאתה עושה זאת כדי לפרנס בית יהודי שבו גדלים ילדים צדיקים וטהורים בדרך התורה הקדושה. לגדל בית יהודי עולה כסף. יש שכר לימוד גבוה והוצאות נוספות, וכאשר אתה עוסק בהשתדלות לפרנס אותם, אתה מקיים מצוה ועובד את ה'.

אם תשכיל לחשוב מחשבות אלו בעת עבודתך, הרי שבזה אתה מנצל את הלימוד היסודי של "למנות ימינו". עברה לה השעה הראשונה של יום העבודה - ניצלת אותה. השעות חולפות, השמש ממשיכה בדרכה מערבה, מחוגי השעון נעים הלאה, ואתה עסוק במחשבה: "מה הספקתי בשעה זו? האם ניצלתי אותה כראוי?" השמש הזורחת מדי בוקר ונעה במרומים,

אולם מי שהולך לישון בזמן, האיש שלמד את הלימוד החשות של "לְיָמִים", קם בכל בוקר ליום חדש, ומרגיש שמחה עצומה בליבו. כאשר הקב"ה יחזיר את נשמתך בקרבך מחר בבוקר, תוכל לפקוח את העיניים ולומר לו "תודה!" צוות הרופאים עשו עבודה נפלאה, והפכו אותך לאדם חדש.

ניצול הזמן הטוב ביותר

אך מה קורה כאשר רופא מנתח מומחה סיים בהצלחה ניתוח מורכב? לא מספיק לומר לו: "תודה רבה לך דוקטור! עשית עבודה יוצאת מהכלל!" מלבד זאת צריכים לכתוב לו המחאה שמנה! אך הקב"ה אינו שולח לנו שום חשבון בבוקר! הוא רק מבקש מאיתנו שכאשר אנחנו פותחים את העיניים, נזכור את הלקח הזה שמלמדת אותנו השמש ונאמר: "מודה אני לפניך מלך חי וקיים, שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אמונתך". אה! איזו תוויה נפלאה היא זו - לקום בבוקר ולהשתמש בשמש כפי שהתורה רצתה שנשתמש בה. אין דרך טובה יותר לנצל את זמננו מאשר לומר "תודה לך ה'".

אמנם זו רק ההתחלה, כי השמש הממשיכה לנוע לכיוון מערב מהווה עבורנו שעון מתקתק. "לימים" אין פירושו רק שעלינו להחשיב ולמנות ימים שלמים, אלא גם שעות. גם זה בכלל תכליתה של השמש. עלינו להבין כי תזוזתה של השמש אמורה להוות עבורנו תזכורת על הזמן שעובר, וזה אמור להמריץ לנצל את השעות הללו ככל הניתן.

בכל דרכיך דעהו

בימינו זכינו שמלבד השמש יש לנו גם שעונים. שעון הוא ברכה גדולה עבור מי שזוכר להסתכל עליו תדיר ולשאול את עצמו: "השעה כבר עשר בבוקר. מה הספקתי היום?"

יש שיאמרו: "כמה חבל שעלי לשבת כאן במשרד היום! כמה הייתי רוצה לקחת יום תופש וללמוד תורה!" אך עד כמה שאכן חשוב לשאוף ללמוד עוד ועוד, לא זו הדרך ולא זו הגישה שצריכה להיות לו לאדם במשך היום. זה לא נקרא "למנות ימינו", אלא זו רק צורה להתלונן ולחיות בדמיונות שווא. כעת

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה - ועדי מוסר, ספר לב אביגדור - עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור - פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

לזכור כי לא יהיו לנו עוד הרבה הזדמנויות מעין אלו! אם טרם ניצלת את היום הזה, תוכל כעת לחטוף את הדקות האחרונות ולנצל אותן, לפני שהיום הזה יאבד לנצח. היום הנוכחי לא ישוב עוד, לנצח נצחים! לעולם לא נוכל להחיות מחדש את היום שחלף עבר לו. אמנם יבואו ימים אחרים, ובעז"ה כולנו נזכה להתעורר מחר בבוקר לעוד יום מבורך, אולם זה יהיה יום אחר, לא היום הזה. היום הזה לא ישוב עוד! עצור לרגע וחטוף את היום! חטוף את מה שנשאר ממנו!

ידיים קדושות

כפי שלמדנו, כל יהודי חייב לחטוף כל יום, גם אם אינו נמצא בבית המדרש כל היום. עבודה זו שייכת ביותר לעקרת בית העומדת ועובדת במטבח. כל היום היא היתה עסוקה עם הילדים, וכעת היא אופה עוגות. עוד דקה עליה להוציא את התבנית הראשונה ולהכניס את השניה. ביכולתה לעצור רגע ולחשוב: "מה השגתי היום?" כמובן שהיא היתה עסוקה במעשי מצוה וחסד במשך כל היום, אך האם היא קיימה "למנות ימינו כן הודע"? האם היא ניצלה את יומה באופן מושלם?

אשה יהודיה יכולה להשיג גדולה עצומה מאפיית עוגות וחלות. תארו לרגע עקרת בית העומדת במטבח ביתה ולשה את הבצק, וחושבת לעצמה: "בעודי לשה את הבצק הזה, אני מתפקדת כשליחה של הקב"ה". ה' הוא "נָתַן לָחֶם לְכָל בְּשׂוֹר", אך באיזה אופן הוא נותן את הלחם הזה? באמצעות מי? באמצעות האשה האופה חלות בביתה.

אשה עסוקה בלהכין ארוחת ערב לבני ביתה, והיא מביטה בחלון ורואה את השמש העומדת לשקוע. כעת הוא הזמן לחטוף את הדקות האחרונות ולחשוב, "ידי היא ידו של הבורא יתברך, ידו הפתוחה לכל ומשביעה לכל חי רצון". הו! זוהי אשה שניצלה את יומה! מחשבה זו גרמה ליום הזה להיות בכלל "למנות ימינו כן הודע".

עבודת ה' במרפאת השיניים

נתאר לעצמנו דוגמא נוספת: רופא שיניים שומר תורה ומצוות, העומד בסוף יום עבודה ארוך ומתיש. היו לו היום מטופלים רבים, והוא טיפל בכולם במסירות. הוא מציץ בשעון כדי לבדוק עוד כמה זמן נשאר לו לעבוד היום, והנה הוא מגלה שהיום כמעט פנה עבר, והוא תופס את עצמו ברגעים האחרונים.

"לשם מה אני חי בעולם הזה? כדי להכניס למגירה עוד ועוד צ'קים?" ואז הוא מזכיר לעצמו את הפסוק

נועדה לשמור על ערנותנו, והיא כמו מזכירה לנו: "אל תשכחו לנצל היטב את היום הזה".

ג' - ספירה של שקיעה

חטוף את היום

ישנו ביטוי עתיק יומין בשפה הלטינית: "קרפה דיים", שפירושו "חטוף את היום". חטוף את היום הזה ודאג שיצא ממנו משהו. והנה, כמובן שהזמן הטוב ביותר לחטוף את היום הוא מוקדם בבוקר, מיד בתחילת היום. זה מה שהשמש באה להזכיר לך בזריחתה: "הנה, מתחיל לו יום חדש. תעשה איתו משהו! תנצל אותו היטב!" אך מה קורה אם באותה שעה עדיין ישנת שנת ישרים במיטתך? זאת ועוד - ישנם אנשים שממשיכים לישון גם אחרי שהם קמים... הם לא שמים לב לשמש שנעה כל הזמן מערבה, ואינם מתייחסים כלל לשעון הגדול שנתן לנו השי"ת, והם מתעוררים רק סמוך לשקיעה. נמצא שעבור רבים, משמעותו של הביטוי "חטוף את היום" היינו "חטוף את היום לפני שהוא הולך לגמרי לאיבוד".

אם השמש לא היתה שוקעת, לא היתה לנו את התזכורת היומית הזו. למען האמת, השמש לא היתה מוכרחת לשקוע. גם אחרי בריאת השמש הקב"ה יכול היה לברוא עולם שבו השמש אינה שוקעת אף פעם. למעשה, קיימת מציאות כזו גם כיום. כידוע, בקוטב בצפוני והדרומי, השמש אינה שוקעת כלל במשך מחצית השנה, אלא היא חגה סביב סביב בשמים. במשך חצי שנה, אין אפילו לילה אחד! אך עבור שאר העולם, הקב"ה ברא מציאות שבה בסוף היום השמש שוקעת אל מתחת לאופק ומסמלת את סיומו של יום נוסף. תכליתה של מציאות זו היא כדי שנלמד ממנה כיצד למנות את ימינו - להחשיב אותם ולנצלם כראוי.

יהודי יושב במשרדו ביום חורפי. השעה 4:30 בצהריים, והוא רואה מחלון משרדו כיצד השמש נעלמת לאיטה מבעד לגורדי השחקים. נטייתך הטבעית היא להתעלם מכך ולהמשיך הלאה, אך הנה נקרתה בפניך הזדמנות פז ליישם את עבודת "למנות ימינו".

עצור לרגע והזכר לעצמך שהשמש מעבירה לך כאן מסר חשוב. זה לא משל בעלמא! השמש נבראה כדי ללמד אותך ולהזכיר לך שהנה כעת חולף עובר לו יום נוסף, והזדמנות נוספת מגיעה לקיצה. עלינו

עלול לאחר לשיעור הקבוע!" והוא אכן ממחר לחזור לבית המדרש. הוא יודע כי עד עכשיו הוא לא באמת ניצל את יומו עד הסוף. למרות שגם בעסקו בענייני הגשם הוא עשה זאת לשם שמים, מתוך מחשבות של יראת שמים ועבודת ה', אך סוף סוף הוא עסק בגשמיות, וכעת הוא חפץ לעסוק בעבודת ה' צרופה. הוא רוצה לעבוד את ה' על ידי לימוד גמרא ומוסר. לשם כך נברא הלילה, וכפי שאומרים חז"ל (סנהדרין סה, א): "לא אֶבְרִי לַיְלָה אֶלָּא לְגַרְסָא" - הלילה נברא עבור לימוד התורה. כך היתה דרכו של עם ישראל מאז ומעולם - להתקבץ יחד בשעות הלילה ולעסוק בתורה. נמצא אפוא שהלילה היא הזדמנות מפוארת מאין כמותה להשיג עליה עצומה בעבודת ה'.

עושר מופלג

העושר האמיתי כאן בעולם הזה הוא העושר של שנים, חודשים, ימים ושעות. אדם צעיר הוא ממש עשיר מופלג, שכן נשארו לו עוד ימים רבים למנות, ימים שאם ישכיל לנצל אותם כראוי, ישיג דברים גדולים ועצומים. בין אם מדובר בצעיר בן שנתיים, בן עשרים, ארבעים, ששים או שמונים - לכל אחד מאיתנו יש עושר מופלג. לכל אחד יש דקות ושעות רבות שכל אחד מהם הוא יהלום יקר.

עם זאת, עלינו לזכור שביחס לנצח, העושר הזה הוא כמו שניות בודדות. יום יבוא ומלאך המות לבוש השחורים, יכנס אל חדר בית החולים כדי ליטול את נשמתו של האדם. היהודי הזקן שוכב על ערש דווי, והנה הוא רואה את מלאך המוות עומד על ידו. "אנא ממך", מתחנן הזקן. "האם תוכל לתת לי עוד כמה ימים? רק כעת אני מבין את גודל יקרותו של יום אחד. ברצוני למנות עוד כמה ימים, והפעם אעשה זאת באופן של 'כן הודע' - אמנה אותם כראוי!"

אמרתי "ימים", אך למען האמת, בשעה שמלאך המוות מתדפק על הדלת, אפילו דקה אחת היא מכרה זהב. דקה אחת של חיים היא הזדמנות להשיג גדולה עצומה!

הדקה האחרונה

נדמיין לרגע שנשארה לנו דקה אחת לחיות, ושבעוד ששים שניות בדיוק היה עלינו להיפרד מעולמנו הנפלא. האם אתם מעלים בדעתכם מה ניתן להספיק בששים שניות?!

הבה נערוך יחד תרגיל שבו ננסה לראות כיצד ניתן לנצל ששים שניות של חיים, ונחשוב את המחשבות

שאמר בתפילה בשבת האחרונה, "לְמָנוֹת יְמֵינוּ כֵּן הוֹדַע", ומתעורר מיד למחשבה הבאה: "הקב"ה! הלא אתה הוא רופא חולי עמו ישראל, ובחרת לרפא את עמך ישראל בין היתר באמצעותי". השיניים הינן חיוניות ביותר עבור האדם, והרופא הזה הוא שליחו של ה' להביא מזור ומרפא לשיניהם של יהודים רבים. חטוף את הרגעים האחרונים של יום העבודה, והפוך את היום הזה ליום של עליה והצלחה! כל שעליך לעשות הוא לחשוב: "הריני מכוון לרפא ולשמח יהודים, ולעשות זאת כשליחו הנאמן של הבורא יתברך".

למנות לילותינו

בל נטעה: אין כוונתי לומר שעם שקיעת החמה, תם ועבר לו היום, וזהו, אפשר להתיימש ולבזבז ח"ו את יתר הזמן. אדרבה, יהודי בר דעת, ברגע שהוא רואה את השמש השוקעת, יודע כי מיד מתחיל לו יום חדש, וכמו שלמדנו מבריאת העולם שהיום הולך אחר הלילה שנאמר "וַיְהִי עֶרְבַּ וַיְהִי בֹקֶר". הנה לו הזדמנות לקבל על עצמו קבלה מחודשת.

בזה יש הסביר מדוע אנו סופרים את ספירת העומר בלילה, שכן זוהי ההתחלה של היום החדש על פי התורה. נכון שבבוקר יש לאדם כוחות רעננים, קרני השמש החמימות יחד עם ציוצי הציפורים מספקים לנו את התנאים הטובים ביותר להתחיל התחלה חדשה. בבוקר יש כח מיוחד של התחדשות, וכמו שאנו אומרים בברכת 'יוצר אור': "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". אולם אין זה אומר שהלילה, שאז מתחיל היום החדש על פי דין, אינו צריך להיות מנוצל היטב, כדי להתחיל הכל שוב מחדש.

הלילה עוד צעיר

הולך לו יהודי שסיים זה עתה יום עבודה מתיש, וחושב לעצמו: "את כל יומי מסרתי עבור צרכי הגוף. 'בְּנִפְשׁוֹ יָבִיא לְחַמוֹ' - נתתי חלק מהנפש שלי כדי להשיג לחם לבני ביתי. אך הנה! הנה מתחיל לו יום חדש וזהו, ואני פטור מלעסוק במלאכתי! כעת אני חופשי לעסוק ברוחניות!"

מתוך מחשבה זו הוא הולך לבית המדרש לפני שהוא שב לביתו, מתפלל וגם חוטף כמה דקות של לימוד, ורק לאחר מכן חוזר הביתה, מתוך כוונה לשוב לבית המדרש מהר ככל הניתן.

אם הוא זכה באשה טובה, הרי שזו מעודדת אותו, "חיימק'ה, הזדרז! עליך לשוב לבית המדרש! אתה

כולנו נמשיך לספור את ימי חיינו גם לאתר חג השבועות, כי ספירת העומר אינה רק מצוה מצד עצמה, אלא היא משמשת כדוגמא ומורה דרך עבור העבודה הנשגבה של "למנות ימינו" - לוודא שכל יום מימי חיינו נמנה ומנוצל כראוי.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לומדים איך לספור

מלבד היותה מצוה בפני עצמה, ספירת העומר מלמדת אותנו יסוד כללי, שעלינו להחשיב כל יום מימי חיינו ולוודא שאנו מנצלים אותו כראוי. השבוע נקפיד בלי נדר לחשוב על הרעיון הזה שלוש פעמים: פעם אחת בבוקר [כגון כאשר אנחנו אומרים "מודה אני"], פעם אחת בצהריים ופעם אחת בערב.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

באיזה אופן יש לו לאדם להתפלל בקברו של צדיק, ובכלל, מה העניין ללכת לקברי צדיקים?

תשובה:

כמובן שאסור להתפלל אל הצדיק עצמו ולבקש ממנו ישועה, אלא אנו מתפללים לה' שיושיע אותנו בזכות הצדיק. כמו כן, יכול האדם לבקש מהצדיק שיתפלל לה' עבורו ושה' יושיע אותו בזכות צדקותו.

מלבד זאת, ישנו עניין נוסף בהליכה לקברי צדיקים, והוא, שמי שמבקר שם מראה ומפרסם לכל שהוא מחשיב את הצדיק, ובזכות דבר זה הקב"ה ישלם שכרו וישמע תפילתו.

הקב"ה אומר לאדם, "אם אתה מכיר באהבתי הגדולה לצדיק הזה, ולא רק אהבתי לנשמתו אלא אף לגופו הקדוש, ואתה מגיע לכאן, מקום קבורת גופו, כדי להראות כמה אתה מעריך את גודל קדושת גופו, אני אשלם שכרך ואקבל את תפילותיך".

הבאות: "יש בורא לעולם שברא את היקום יש מאין, ופירושו של דבר שאין שום דבר בעל ערך עצמי מלבדו. ה' אחד - הוא המציאות האמיתית היחידה, ושום דבר אחר אינו חשוב אצלי. הקב"ה הטיב עמי הטבה מופלאה, ונתן לי את חמישים השניות הבאות שבהן אוכל לחשוב עליו ולהשיג את עיקר תכלית בואי לעולם - להשיג עוד ועוד הכרה בבורא יתברך.

"לכן אנצל את ארבעים השניות הבאות כדי להשיג עוד הכרה בך, ובכך לקיים את חובתי בעולם. אני מביט מהחלון ורואה את השמש השוקעת, ואני יודע שזו דרכך להזכיר לי שהזמן עובר. מודה אני לפניך ה' על כל מה שנתת לי. אני אוהב אותך, אני מדבר אתך, מלכי ובוראי, ומביע את תודתי לך על העולם היפהפה שבראת עבורי. אני מודה לך על העיניים שנתת לי, על הכליות ועל הרגליים, ובפרט על כך שזכיתי להיות חלק מהעם הנבחר.

תודה לך ה' על הזכות למנות את השניות שלי בעולם ולמלא את תפקידי בחיים - לחשוב עליך. כל שניה בחיים היא הזדמנות יקרה, ושווה היה לבא לעולם רק כדי לומר את המילים: 'אני אוהב אותך ה'".

וזהו, נגמר הזמן. על זה נאמר "יש קונה עולמו בשעה אחת" - בכוחו של האדם להשיג גדולה ושלמות בדקה אחת בלבד, אלא שעליו לדעת כיצד לנצל אותה כראוי.

המשיכו לתרגל

ברוך ה', אנחנו עדיין כאן, ממשיכים לחיות, גם אחרי הדקה היקרה הזו, אך אין זה אומר שכעת אנחנו יכולים לנוח על זרי הדפנה ולבזבז את שאר הדקות שנשארו לנו עלי אדמות. התרגיל הזה, כשמו כן הוא - תרגיל שעלינו לחזור ולתרגל אותו שוב ושוב, כל ימי חיינו. זו היתה הכנה לכל החיים, ממש כמו ספירת העומר.

כן, ספירת העומר היא הכנה לחיים, והיא ממשיכה הלאה גם לאחר שמצוה יקרה זו תסתיים. "וספרתם לכם" הוא אות עבור עם ה', שמזכיר לו תמיד את העבודה הגדולה הזו - למנות כל יום מימי חייו ולבדוק האם הוא ניצל אותו כראוי.

זה מה שהספירה שספרנו היום אמורה להזכיר לנו, וכך גם הספירה של מחר ושל היום שלאחריו.

שאלות מוסר

שאלות מתורת המוסר בנושאי הפרשה ותשובותיהם הלקוחות מתוך תורת שיחותיו של המשגיח

הגאון הצדיק רבי משה אהרן ברודרמן זצוק"ל על פרשיות השבוע

פרשת אמור

'וקדשתו כי את לחם אלוקיך הוא מקריב'

הקדמה:

בריש פרשת אמור 'וקדשתו כי את לחם אלוקיך הוא מקריב, קדוש יהיה לך כי קדוש אני ה' המקדישכם', והוא מצווה לנהוג קדושה עם הכהנים כמו שפרש"י 'לפתוח ראשון בכל דבר ולברך ראשון בסעודה', והשאלה הבאה מאליה -

השאלה: אמנם בפסוק נאמר טעם על 'וקדשתו' שהוא משום ש'את לחם אלוקיך הוא מקריב', ועוד אמור 'קדוש יהיה לך', וכאן נאמר טעם 'כי קדוש אני ה' המקדישכם' ואין ברור אם זה טעם נוסף על 'וקדשתו' או שזה מאותו טעם הקודם ואם כן צריך פירוש איך זה מצטרף לעניין הקודם מה שאמור כאן 'כי אני ה' המקדישכם'?

התשובה: הרמב"ן פירש לנו את הדבר 'מקדישכם' - כולכם הכהנים והעם, והטעם כי מאחר שהוא מקריב לחם אלוקיך, קדוש יהיה לך כי על ידו אני מקדש את כולכם, ומשרה שכינתי במקדשכם, עכ"ל. כלומר שמעלת שהוא 'מקריב את לחם אלוקיך' הוא שעל ידי עבודת הכהנים אני מקדש את כולכם ומשרה שכינתי במקדשכם, 'כי אני ה' מקדישכם'.

מטעם זה ראוי הוא שאתם תקדשוהו, תנהגו בו קדושה, שהרי הוא סיבת הקדושה שלכם, והיינו שהקדושה של הכהן, הוא בגלל הקדושה שלכם, וממילא בגלל שהוא הסיבה של הקדושה שלכם, לכן ראוי שאתם תקדשו גם אותו, ושזה מורה שיש בכם קדושה, וע"ז אתם מצווים 'וקדשתו'.

וזהו כוונת לשון הפסוק 'וקדשתו, כי את לחם אלוקיך הוא מקריב' כי הוא המקריב לחם ה' וממילא יש בכם את הקדושה, 'קדוש יהיה לך' למה כי אני מקדש את כולכם בבית המקדש ועבודתו - 'כי קדוש אני ה' המקדישכם' כהרמב"ן שאני מקדש ע"י ביהמ"ק ועבודתו הקרבנות של הכהן את כל עם ישראל.

ביאור עניין הקרבנות

הקדמה:

בהפטרת דפרשת צו (ירמיה ז כב-כד) 'כי לא דברתי את אבותיכם ולא ציוויתים ביום הוציא אותם מארץ מצרים, על דברי עולה וזבח, כי אם את הדבר הזה ציוויתי לאמור, שמעו בקולי, והייתי לכם לאלוקים, ואתם תהיו לי לעם וגו'.

והרי כל ספר ויקרא תורת כהנים הוא כולו דיני קרבנות ואף עולה וזבח.

על זה פירש המלבי"ם: 'לא הייתה כוונתי על הקרבנות עצמם וכו' אלא כעין אות בניי וביניכם וכו' שאקבל מכם עבודה ומנחה כאשר יקבל המלך מן עמו, עיי"ש. לכאורה פירוש המלבי"ם קשה מאיליו -

השאלה: הרי למעשה כן מקריבים הקרבן שהרי כך אפשר להקריבו לפני ה', וא"כ כן ציווה הקב"ה לעם ישראל להקריב לו קרבנות?

התשובה: הנה בפרשת קרח ביקש משה רבינו (טז, טז) 'אל תפן אל מנחתם' פרש"י הוא מתנחומא 'יודע אני שיש להם חלק בתמידי ציבור אף חלקם לא יקובל לפניך ברצון תנחינו האש ולא תאכלנו', והיינו שאכילת אש המזבח הוא הקבלה מרצון של הקב"ה של הקרבן, והוא הקרבת הקרבן.

הרי לנו מזה, כי אכילת אש של מזבח לקרבן הוא אות שהמקריב הוא לרצון לפניו יתברך, והיינו כי עיקר הקרבן הוא אכילת אש המזבח, וממילא כל הקרבת הקרבן ועבודתו קבלה שחיטה וכו' הרי זה כי כך אפשר להקריב הקרבן וכל ההקרבה הוא היכי תמצוי להקרבת הקרבן, דהיינו כי ההקרבה של הקרבן הוא באמת מצווה וציווי של הקב"ה, אך הוא רק היכי תמצוי

להקריב, אך עיקר הקרבן הוא אכילת האש והוא לא בגדר ציווי ודברי עולה וזבח, אלא כעין אות ביני ובינכם, וממילא אכילת אשו של מזבח הוא כאשר יקבל המלך מן עמו, וממילא כל מה שהקב"ה רצה הוא רק כאות בין עם ישראל להקב"ה ולא שציווה אותם על עולה וזבח ולהקריב לו קרבנות, וזהו כוונת פירוש המלבי"ם לא הייתה כוונתי על הקרבנות עצמם, אלא כל כוונתו היה על אכילת אש הקרבן והתקבלות הקרבן לרצון להקב"ה, כעין אשר יקבל המלך מעמו עבודה ומנחה, וזה בכלל 'והייתי לכם לאלוקים ואתם תהיו לי לעם'.

וכל הקרבת הקרבן עצמו, הוא רק בגדר 'שמעו בקולי' שהוא מצווה וציווי לא כהקרבת קרבן עצמו.

והנה אכילת אשו של מזבח הוא אות שהמקריב עצמו הוא לרצון לפניו יתברך, שהמקבל מתנה מאחר הרי זה לאות שהוא קרוב ומרוצה אליו, וכשם שהיה בקבלת הקרבן אות על שייכות וקירוב, היה בהקרבתו גם השפעה אצל האדם המקריב, וכאשר מקריב הקרבן, הרי התקבלות הקרבן הוא, שאמנם זוכה להשפעה המטהרתו מכוחות עצמו הבהמיים, ומהימשכו כולו אחריהם, ונפשו נטהרת ומאירה בו, להדריכו ולהנהיגו, הרגשה והבחנה זו היא שלמות קבלת קרבנו. וכמש"כ הרמב"ן 'ותנח עליהם הרוח' וכל קרבן לשון קריבה ואחדות וכו' והמלאך לימדו למנוח עניין הקרבנות, אמר לו 'אם תעצרנו לא אוכל בלחמך' (שופטים יג, טו) ואם תעשה עוולה לה' תעלינה, שאם יעשה לו לחם לא יקבל ממנו, כי הוא פיגול זבח תועבה לה', ואם תעשה עולה לשם לבדו, ואז עלה בלהב המזבח, 'עכ"ל.

ועל זה ישלים מה שנכתב שבוע שעבר פרשת 'אחרי מות':

בעניין מעמד הכהן ודרגתו, הנה יש גם בטהרתו של המצורע עבודה שהכהן מושח דם ושמן על אוזנו ורגליו של המצורע, וצריך להיות דווקא אותו כהן שהסגירו וטהרו, הנה זה כבר עבודת הכהן ממש, אך הסגרתו הנה זה יכול לעשות גם תלמיד חכם שיודע, ואם היה זה עבודה מדוע זה עבודה של הכהן בלבד, הרי גם התלמיד חכם יודע, אלא בוודאי כמו שנתברך שדווקא טהרתו בבית המקדש הוא עבודה של הכהן, אך הסגרתו וקביעת טהרתו אין זה עבודה ואין קשור להקרבת קרבנו בבית המקדש, אלא רק בכח הכהן לעשות זאת מדרגתו וקדשתו. כמו שנכתב:

"רק הכהן הוא אשר יכול לראות את מדרגתו ומעמדו של המצורע, אם חזר למעמדו, והוא אשר יכול להבחין מדרגתו, אם סר ה' מעליו או שעדיין 'רוח השם עליו', ואף להחזירם לטהרתם היינו שראויים לחזור למעלתם שהייתה קודם המצורע, הרי זה ע"י הכהנים הם יכולים להבחין בכך, שהם מעמידים קדושת ועבודת עם ישראל לפני הקב"ה ומכפרים בעבודת הקרבנות, וכל עניינו של הכהן בקביעת המצורע הסגרתו וטהרתו, הוא רק משום שהוא היחיד שיכול לדעת זאת, ואין זה עבודה ממש של הכהן כעבודת הקרבנות, וכל זה נובע מכך שהכהן כולו עבד ה' איש מעלה וגדולה, ולפיכך נקבע פרשת מצורע דווקא בויקרא שהוא תורת כהנים, ללמדך מעלתו וקדושתו של הכהן שהוא חלק מתורת המצורע, ומיד אחר זאת ללמדך 'בזאת יבא אהרן אל הקודש' - כפרת כל עם ישראל ביום הכיפורים, שהוא רק כהן גדול הנכנס לקדשי הקדשים".

דברי השקפה

על רקע ימי האירועים הלאומיים, לקוח מתוך שיחה על קדושת ארץ ישראל, דברים שקשורים כנגד המדינה ולאומיות ארץ ישראל של מייסדי המדינה הקדמה:

בפרשת התוכחות פרשת 'בחוקותי' נאמר גם תוכחות הקשורות לארץ, ואשר תביא קללה ליושבים בה, ולכאורה משמע כביכול זה חלק מעונש שנאמר בפרשת התוכחות שנאמר גם עונש שיגיע ויבוא מהארץ.

השאלה: אלא שאם כן מדוע זה דווקא על עם ישראל היושב בארץ ישראל, צריך להיות גם על ישראל היושב בחוץ לארץ? ואין זה עונש כ'תקיא הארץ אתכם מתוכה' שנאמר אם יעברו על גילוי עריות ומאכלות אסורות ועבודה זרה, ששם זה עונש שתקיא הארץ ממנה בגלל מעשיכם, ומהו הכא שזה דווקא על ארץ ישראל?

התשובה: אמנם עניינה של פרשת התוכחות, התוכחות שקשורות לארץ, אינו עונש על חטא וכשלוש של עם ישראל כלל, אלא חלק מפרשת התוכחות הוא המשך לפרשת השמיטה בהר, שזה קדושת ומדרגת ארץ ישראל, המדרגה והקדושה הטמונה והנסתרת בארץ, הארץ וכל אשר עליה, וזה תלוי ב'אם בחוקותי תלכו' או 'אם בחוקותי תמאסו'.

הרחב דבר:

וזאת כי מצד העניין הגלוי והנראה שבארץ, הרי הבריאה בכל חלקיה נמצא בה כח של העדר והפסד, כח של הרס ורע לעצמם ולסביבתם. וזה באדמה וגם בבעלי חיים וגם בצומח.

אך העניין הוא, שכל כוחות הרע וההפסד אינם מצד עצם הבריאה עצמה, שכך הוא מציאותה ובריאותה, אין זה כן, אלא כל אלו אינם אלא תוצאות מעשיו של האדם, תוצאות חטאו של אדם הראשון, כמוש"נ (בראשית ג, יז) 'ולאדם אמר כי שמעת לקול וגו' ותאכל, אשר ציויתך לאמור לא תאכל ממנו, ארורה האדמה עבורך, וקוץ ודרדר תצמיח לך, בזיעת אפיך תאכל לחם',

כלומר הושרש בארץ כח העדר ורע, ואין זה רק באדמה אלא גם בכל אשר עליה, בכולם התווסף כח שאמור עליו 'ארורה האדמה'.

ואף גזירת מיתה שנגזרה על האדם, הרי זה מצד שנכנס בו סיבה להפסד ולמיתה.

אמנם כל זה עד מתן תורה, ולפני מתן תורה, אבל משניתנה תורה הרי ניתן לאדם דרך להקטין את השפעת ה'ארור' שבאדמה שמחמת החטא, והיינו שעולם עם תורה הרי זה מחדש כוח של חיות וקיום רוחני, שהתורה משפיעה חיות לעולם ולאדם רוחנית, עולם שמקבל רצון לרצון של הקב"ה בבריאת העולם, וכן אמרו חז"ל במדרשם (דברי"ר ה, ו) 'כי המצווה הזאת אמר הקב"ה אם קריתם את התורה, מצווה אתם עושים בעולמי, שאלמלא התורה כבר העולם חוזר לתוהו ובוהו, כלומר צדקה אתם עושים עם העולם שעל ידכם יש לו אפשרות קיום', וכן דרשו ז"ל (לה, ד) לשון המקרא 'בחוקותי' שבזכותכם מתקיים כל החוקים שחוקתי בעולמי, היינו השמים והארץ, והיינו שמה שנותן קיום והמשך הווייתם של הנבראים להימלט מההפסד והרע שבהם, הוא קיום החוקים ע"י כלל ישראל.

והודגש עניין קיום החוקים 'בחוקותי' משום שבהם חלקו של האדם הוא הקטן והזעיר ביותר, שאין יכול לעשות זאת משום טעם והבנה כל שהיא, שהרי היא כולה הפך ההבנה והשכל של האדם, כי אין הוא יכול להבין מהות קיום ה'חוקה' הזאת, כי להבנתו ושכלו אין כלול טעם והבנה ב'חוק' זה, וכאשר נותן קיום ל'חוקים' שלו יתברך במעשיו בחירתו של אדם, הרי זה נותן קיום להחלק בבריאה שהיא כולו שלו יתברך, כולו 'חוקים' כשאין לאדם חלק בהם, והרי מתקיימת הבריאה בצורה שהקב"ה בראה ורצה לבראה, ללא התערבות תוצאות פועלות האדם ומעשיו, וללא שייכות להתנהגותו של האדם ומעשיו בבריאה, ללא שייכות כלל למציאות האדם בעולם, אלא רק משום שהיא שלו חוקותיו יתברך הבריאה וצורת התקיימותה, כלפני חטא דאדה"ר.

והנה כח זה של קיום העולם ללא ההפסד והרע כקודם חטא האדם, והיינו בלא חטא האדם גם היום, בקיום 'ואם בחוקותי תלכו', הוא דווקא בארץ ישראל, ששמה יתקיים הארץ כלפני חטא דאדה"ר, וזהו הברכות על קיום ארץ ישראל שהוא יהיה כמו האדמה לפני החטא, והיינו שבאדמת ארץ ישראל בקדושתה יש כח שיכולה להיות כאדמה של לפני חטא אדה"ר, לכן 'אם בחוקותי תלכו' אז יהיה אדמה בעולם כלפני חטא הראשון, שהיא אדמת ארץ ישראל.

הנה זה דווקא בארץ ישראל, וכך כתב ברמב"ן 'כי תהיה ארץ ישראל בעת קיום המצוות, כאשר היה העולם מתחילתו, קודם חטאו של אדה"ר, אין חיה ורמש ממית האדם וכו', כי לא היה הטרף בחיות הרעות והטורפות רק מפני חטאו של אדה"ר, כי נגזר עליו להיות טרף לשיניהם, והושם הטרף טבע להם גם לטרוף זו את זו, לטרוף בשר, כידוע כי בטרפם אדם פעם אחת יוסיפו להיות רעים יותר, כמאמר הכתוב 'וילמוד, לטרוף, טרף אדם אכל', עכ"ל. וכן פרש"י שם 'כל חיה שטעמה בשר אדם, מתגרה באנשים לעולם'.

והמשיך שם 'והנה בבריאתו של עולם, נאמר בחיות שנתן להם העשב לאכל דכתיב 'ולכל חייית הארץ, ולכל עוף השמים, ולכל רומש על הארץ, את כל ירק לאכלה' ואמר הכתוב 'ויהי כן', כי הוא הטבע אש הושם בהם לעד, ואח"כ למדו הטרף, מפני החטא הממית, כאשר פרשתי וכו', ובהיות אר"י על השלמות, תשבת רעת מנהגם, ויעמדו על הטבע הראשון אשר הושם בהם בעת יצירתם וכו', עיי"ש.

והיינו שמדרגת ארץ ישראל הוא כקודם חטא אדה"ר, וכשתהיה בשלמות בזמן שביהמ"ק קיים הרי יהיה ממש כבריאה של קודם חטא אדה"ר, וכן גם היום אם 'בחוקותי תשמורו' שתמנעו מעבירות אז יתקן ה'ארור האדמה' שאדמת ארץ ישראל תחזור כקודם חטא אדה"ר, כי בכח ארץ ישראל הוא כלפני חטא דאדה"ר, ולכן אם בחוקותי תלכו אז יהיה ויתקיים הברכות הקשורות לארץ, ארץ ישראל שתתברך היא וכל אשר בה, כי אז תשמרו על חוקותי ויהיה ביטול לחטא הראשון.

וזה דווקא בארץ ישראל שהקדושה והמדרגה שלה תלוייה בקיום ושמירת ה'חוקותי', אך חוץ לארץ אי אפשר לתקן הארור וממילא אין תלוי בחוקותי תשמורו, אלא הרי זה רק כשכר ועונש, כי בארץ ישראל יש קדושה ויכולה להיות כלפני חטא בבריאה, ולכן אין ברכות וקללות בחוץ לארץ, וכל קדושתה ומעלתה של ארץ ישראל תלוייה אם בחוקותי תלכו או אם בחוקותי תמאסו. והיינו ש'אם בחוקותי תלכו' הוא שזה תיקון לקללה של האדמה, וכמו שנכתב זה דווקא בארץ ישראל שבה יש קדושה לכן דווקא היא תלוייה אם מקיימי חוקיו ונמנעים מעבירות, ולכן דווקא היא אפשר לתקן בה את קללת החטא ולהחזירה כבריאת קודם החטא. ולכן שכר ועונש נאמר בחוץ לארץ, אבל ארץ ישראל קדושתה תלוייה אם עם ישראל הולכים בחוקותיו ושומרי מצוותיו.

(חלק מתוך שיחה על 'קדושת ארץ ישראל')

'אם רצונכם, אהיה לכם לאלוקים'

(בעקבות השמטה, השיחה של שבוע שעבר מובאת שוב)

הקדמה:

בפרשת 'קדושים' בתחילתה דבר אל כל בני ישראל (יט, ב) פרש"י: 'מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה' (והוא מת"כ כד, ה).

'ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם', מודגש שהציווי להיות קדושים הוא משום שה' שהוא אלוקיכם הוא 'קדוש', ובאבן עזרא בסוף פרשת שרצים כתב 'כי לא העליתי אתכם מארץ מצרים כי אם להיות לכם לאלוקים, ואם לא תהיו קדושים לא אהיה לכם לאלוקים, על כן אם רצונכם שאהיה לכם לאלוקים תהיו קדושים'.

מבואר שאין הקב"ה כביכול אלוקים אם לא יהיה קדושים. ועניין מעלת הקדושה היא אצל ישראל משום שה' הוא אלוקיכם, והוא יתברך 'קדוש' ורק כשתהיו 'קדושים' הרי הוא 'אלוקיכם', כי אז מתקיים אצליהם מעלת היותם דומים לאלוקיכם, כידוע שהתכלית 'הווי דומה לו' מה הוא אף אתה' וזוה הם דבקים בו יתברך ומתקדשים בקדושתו.

השאלה: מדוע דווקא מעלת קדושים הוא שהקב"ה אלוקיכם רק אם כן, הרי יש עוד מעלות של י"ג רחום חנון וכו', ובכלל מהי מעלת הקדושה שבה צריך להיות דומה למציאותו יתברך, וכשם שהוא קדוש אף אתה אהיה קדוש?

התשובה: הנה שונה כל הווי דומה לו ומה הוא אף אתה ממעלת הקדושה, כי מעלת הקדושה כמשנ"ת הוא מכך שצריך להיות דומה להקב"ה, והיינו כי הקב"ה ברא את האדם 'בצלם אלוהים' וממילא צריך הוא להידמות לו יתברך, וכן הוא מעלת הקדושה הרי הוא בגדר קדוש בגלל שה' קדוש. אך שונה מעלת הקדושה מכל מצוות והלכת בדרכיו להיות רחום וחנון וכו', וכאן 'דומה לו' היינו אפשרות הקדושה הוא משום היותך דומה לו, ורק מכך שהוא דומה לו יכול להיות קדושה. והיינו כי כל קדושה הקיימת באדם ושאר צריך להיות בקדושה, הוא רק מכך שהוא דומה לה' 'בצלם אלוהים ברא את האדם', ואם אדם לא חי בקדושה ולא מתקרב אל דרגתה, ה'בצלם אלוהים' שבו כביכול הוא לשווא, ואינו בצלם אלוהים שהוא עיקרו הוא להגיע ולהיות ב'קדושה', וזה כל מטרת בצלם אלוהים שבו להיות דומה לו יתברך ולהתקרב להקב"ה, ולכן רק מי שהוא בצלם אלוהים הרי הוא חיי קדושה, כי בכח הצלם אלוהים בלבד אפשר להגיע למעלת הקדושה, ולפיכך אין נאמרה מצוות קדושה בנשים, כי הם אינם 'בצלם אלוהים ברא את האדם'.

ומובן שאין זה שייך כלל אצל אומות העולם, אף שבשאר מידות שייך מעשה של חסד ורחמנות, אך קדושה האמור כאן אינו אלא בישראל, וקדושה באומות העולם איננה, אך בעם ישראל רק אצליהם יכול להיות קדושה, ואין שייך אצל אומות כלל קיום זה של 'קדושה', וזה המבדיל בין ישראל לאומות העולם, שהרי נאמר 'הייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'', ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי'.

הנה ברש"י על הפסוק הנ"ל כתב 'אם אתם מובדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו'.

המה באמת נכללו בפרשת קדושים ציווים של עבודה זרה, לא תגנובו לא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ושאר איסורי בין אדם לחברו, איסורי עריות וכו' ב', שהם לכאורה מחוייבים ועומדים אף לא למי שאינו במעלת הקדושה אשר קשורה ב'אני ה' מקדישכם', ואכמ"ל לבאר תשובה זו. אך מהי מעלת הקדושה תחילתה ועיקר ראש מדרגתה?

הוא מה שכ' ונתבאר מרנא הגר"ש שקוף זצוק"ל בהקדמתו לספר 'שערי יושר' בזה הלשון (בחלקו) 'אלא המובן הוא, שעניין הקדושה היא, שמוטל על האדם להתאמץ שתכלית כל מעשה ומעשה עשייה ופועל לא יהא בזה משום עשיית ומילוי רצונו הפרטי, אלא שעל ידי מעשה זה יכול להיות תועלת וטובה לכלל כולו, וכו' הרי"ז נטילה מן העולם בעבור עצמו למלאות תאוותו ורצונו, זהו ההפך ממעלת הקדושה, כי הקדושה היא 'קדוש אני' היינו כמו שאצלו יתברך לא שייך כלל וכלל שיהא כביכול איזה מעשה שהוא לצורך ולתועלתו ח"ו, אלא כל מה שאנו רואים ממעשיו יתברך ופעולותיו הם עבור וכדי לזכות את הנבראים בלבד, וזה בעצם הבריאה עצמה וכן בכל רגע ורגע שמקיים את העולם הכל זה מיוחד ונעשה לטובת זולתו - כביכול.

כן האדם צריך לפעול על עצמו שתוכנו של מעשיו ותכליתו יהיו מפורשים ונפרדים מהשייכות למילוי רצון עצמו ותאוות גופו, וכו' שבכך הוא מפיק את עשיית מעשיו והתעסקותו שלא יהיו למלאות רצון עצמו, אלא משייכם לכך שהכלל יפיקו תועלת מקיומו ובריאותו של העושה את המעשה, ואי"ז כלל לרצונותיו ותאוותיו'.

וכונת דברי מרן הגר"ש, שהרי אצלו יתברך שהוא השלם האמיתי בתכלית השלמות, ולא נמצא בו חסר כלל, כלשון הרמח"ל בדרך ה' פ"ב אות א', לא שייך שיאמר אצלו שהוא רוצה להשלים איזה חיסרון או להביא לו איזה חסר, וכן המשיך שם 'שהאדם שרוצה ללכת בדרכיו ולהיות דומה לו כביכול, צריך שגם הוא יהא משוחרר ומסולק לגמרי משייכות כל שהוא מהרגשת מילוי רצונו ותאוותו, אלא שכל מעשיו יעשה מתוך כוונה שבכך יוכל להיטיב עם אחרים, עכ"ל'.

ובזה מובן לנו, שהאדם יכול ללכת בדרכיו יתברך, כי 'בצלם אלוהים ברא את האדם' ולהידמות לו בכך שאין אצלו חסר וללא רצון להשלים לו ולהביא לו איזה משהו בענייני הגשמיות עוה"ז והגוף, והיינו מאחר ש'בצלם אלוהים' ברא, כמש"כ בנפש החיים שיש לו כח שליטה על כל הכוחות שזה משמעות שם 'אלוקים' ומכח זה יכול לשלוט על כוחות עצמו, שלא ישלטו עליו להמשיכו אחרים, ורק לכן יכול לשלוט בעצמו ולהביא לידי כך שלא ירגיש חיסרון וחסר ויכוון כל מעשיו בשביל הכלל ולמענו, ולא לטובת עצמו כלל, וזאת מכך שהוא 'אלוקים' בצלם שלו, ובלי שהיה בו 'צלם אלוהים' הרי לא יכל לשלוט בעצמו בכוחותיו ובמידותיו, היא תחילת מעלת הקדושה באדם, ומעלת הקדושה עצמה.

והנה כדברים אלו ממש כתב מרן המשגיח הגר"י ממיר זצוק"ל (דעת תורה פרשת קדושים עמוד קע"ב) שהרמב"ן כתב שיתכן שאדם לא יעבור על שום איסור במאכלו ושתייתו, והנה יהיה נבל ברשות התורה, הנה חשב אותו ותיארו בשם 'נבל', והנה בפסוק בתהילים 'אמר נבל בלבו, אין אלוהים כל מזימותיו' הרי שהנבל הוא מרחיק אלוהים מלבו, בהלכו אחרי תאוות לבו ורצונו, ואינו שולט על עצמו ועל כוחותיו - שיהיו מעשיו לא מכוחם אלא מצד היותו שייך לאלוקים, ונברא בצלמו, וצריך שידמה אליו יתברך בחייו, עד כאן תוכן דברי מרן הגר"י זצוק"ל.

הנה ביאר דבריו, הווי דומה לו ממש לדברי מרן הגר"ש, כי עיקר מעלת הקדושה והתחלתה, 'שיהיו מעשיו לא מכוחות עצמו, אלא מצד היותו שייך לאלוקים', וזוהי תחילתה של 'קדושה'.

והנה זה הוא פירוש דברי האבן עזרא 'על כן אם רצונכם שאהיה לכם לאלוקים תהיו קדושים', אם הרצון שלכם הוא שהקב"ה יהיה לנו לאלוקים, היינו שזה כל הרצון שלכם שיהיה הוא לאלוקים לנו, תהיו קדושים - שבכך תדמו להקב"ה, ותתקרב אל עבודתו, בכך שתהיו קדושים שזה להיות דומה לו, כי כל מטרת ההיות אלוהים הקב"ה לנו, הוא שנתקרב אל עבודתו ונהיה דומים לו, מה הוא אף אתה, אך אם אין רצונכם שהקב"ה יהיה לנו לאלוקים, אז הקב"ה גם לא יהיה לאלוקים לעם ישראל, שהקב"ה אלוקים לעם ישראל רק אם הם קדושים וכשם שהוא 'קדוש' אף אתה, כמו שכתב האבן עזרא ש'לכן העליתי אתכם ממצרים'. והיינו שלהגיע למעלת הקדושה זה רק על ידי אם להאדם יהיה רצון שהקב"ה יהיה אלוהים לו ולעם ישראל, ואין זה תנאי לכך שהקב"ה הוא אלוהי ישראל. ולפיכך זה המביא לכך שהקב"ה לא יהיה לישראל לאלוקים - כמו שכתב האבן עזרא 'לא העליתי מארץ מצרים כי אם להיות לכם לאלוקים'.

והנה כדברי מרן הגר"ש שקוף, זהו השייכות שלנו למדרגת ולמעלת 'קדושים תהיו' לקנות המעלה הפנימית של עשיית מעשים בגשמיות וברוחניות לתועלת ולמעלת הכלל, מתוך השתדלות לא לקחת לעצמנו להוסיף למציאות של עצמנו ועשיית רצוננו, כח שליטה זה על כוחות עצמינו, הוא כח ומעלת 'בצלם אלוהים ברא את האדם' להיות אדון ובעל שולט על הכוחות כולם, שבזה נדמים להקב"ה, וזוה מתקיימת מעלת הקדושה, שהיא תחילת מעלת הקדושה ומדרגתה להוות 'מה הוא אף אתה', והיא תחילת מעלת הקדושה הנוגעת אל עניינינו. קדושים תהיו - כי אני ה' המקדישכם.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

דבר המערכת

ובהלכות תפילה [פ"י ה"א] כתב הרמב"ם דין זה גם לגבי בתי כנסיות ובמי מדרשות והביא גם על זה את הדרשא הנ"ל מהפסוק 'והשימותי את מקדשיכם'. הרי שפירש שהשראת השכינה שבבית המקדש נמשכת גם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וזה מה שמחייב לשמור בהם על קדושת המקום אף כשהן חרבים וכ"ש כשהם עומדים בישובם.

ד. והנה יש מהראשונים שנקטו שדין זה של מורא בבית כנסיות ובבתי מדרשות הוא דין דאורייתא שנלמד מהפסוק 'ומקדשי תראו' שזה נאמר גם על בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכן נראה שנקט החפץ חיים במנין העשין אות ז' [יער"ש בבאר מים חיים שהביא ש"ח דעת היראים הסמ"ג והסמ"ק], ולפ"ז יש להחמיר בזה ככל חומר איסורים של תורה.

אך גם לפי השיטות שהפסוק קאי רק על בית המקדש, ולדידה חיוב המורא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות הוא מדרבנן [יעוין ר"ן מגילה ח. מדפי הרי"ף ד"ה ומאן דשרי, וכן נקט הפמ"ג סי' קנא משבצ"ז סק"א], כבר כתב החפץ חיים בבאר מים חיים שם, שגם הם מודים שכל דבר שיש בו ביזוי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות רח"ל הוא איסור גדול.

ובהגה"ה שם העתיק החפץ חיים את דברי הזהר פרשת תרומה שכתב: [תרגום: 'מי שמדבר בבית הכנסת דברי חול, או לו שמראה פירוד או לו שגורע האמונה או לו שאין לו חלק באלקי ישראל, כי מראה בזה שאין אלקים ואינו נמצא שם ואינו מיוחד ממנו ונוהג ביון בתקון העליון של מעלה'].

ה. עוד ראוי לדעת מה שכתב המסילת ישרים [פ"ט] על ענין זה של כבוד בתי כנסיות ובתי מדרשות 'שאיין די שלא ינהג בהם קלות ראש, אלא שינהג בהם כל מיני כבוד ומורא בכל מנהגיו ובכל פעולותיו, וכל מה שלא היה עושה בהיכל מלך גדול לא יעשה בהם'. והקדים שם וכתב 'מי שלהקל על עצמו יאמר אין הכבוד אלא לבני האדם המתפתים בהבלים אלה אך הקב"ה אינו חושש לזה כי הוא מרום מדברים האלה ונשגב מהם, אמנם האמת הוא שהאדון ברוך הוא נקרא קל הכבוד ואנו חייבים לכבדו אף על פי שאינו צריך לכבודו ולא כבודו חשוב וספון לפניו, ומי שממעט בזה במקום שהיה יכול להרבות אינו אלא חוטא, ועל דבר זה נאמר לעולם יהא אדם ערום ביראה לדעת ולהתבונן דבר מתוך דבר ולחדש המצאות לעשות נחת רוח ליוצרו בכל הדרכים שאפשר להראות היות מכירים גודל רוממותו עליו, אשר על כן כל מה שיתחייב לו יהיה נכבד עליו כבוד גדול, וכיון שיהיה ית' בטובו הגדול עם כל שלותנו רצה בענותו לחלוק לנו כבוד ולמסור לנו דברי קדושתו, לפחות בכל כחנו נכבדו ונראה היקר אשר להם אצלנו'.

עוד כתב שם 'כל אלה דברים שכבר רואים אנחנו היות הבורא יתברך שמו חפץ בה וגלה דעתו העליון בזה, וכיון שכן מי האיש החפץ לעשות נחת רוח ליוצרו הנה בדרך זה ילך ויוסיף לקח בתחבולותיו ולעשות הישר לפניו יתברך שמו'. יע"ש עוד באריכות דבריו.

ו. ובגדול השכר של המרבה בכבוד השכינה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות איתא בחז"ל [מגילה כז:]: 'שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת'. ובבבבב רבה [סי' ס' כ] איתא, 'אלוהי אומר כל המרבה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו כבוד שמים מתרבה וכבודו מתרבה וכל הממעט כבוד שמים ומרבה כבוד עצמו כבוד שמים במקומו וכבודו מתמעט'.

ו"ל החפץ חיים בספרו חומת הדת הערות פרק ג': הנה כל אחד מבקש מהקב"ה שיהיה מוכבד בעיני הבריות ולא יהיה לקלון ועל זה הוא כל עמל האדם כידוע, והכתוב צווח ואמר כי מכבדי אכבד ובוזי יקלן, ועל כן צריך האדם לידע ידיעה נאמנה, כאשר מבקש מהשם יתברך שלא יהיה לקלון צריך להשמר בנפשו מאוד שלא יתחלל כבוד ה' על ידו [דאל"ה בודאי יהיה לבסוף לבזו ולקלון כי הקב"ה מאריך אפיה וגבי דליה], ואז ישמע ה' בקשתו.

ז. מכל אלו הדברים יש לנו ללמוד על חומר הענין של כבוד בתי כנסיות ובתי מדרשות, כמה גרוע מי שמזלזל בזה ועושה בהם דברים של ביזוי רח"ל, ומאידך מה גודל השכר והמעלה שיש למי שמרבה בזה לשמור על כבודו. ובודאי שכדי להתחזק בזה צריך ללמוד את ההלכות ולדעת מה הדברים שנחשבים ביזוי שאסורים מעיקר הדין ומה הדברים שאף שאין בהם ביזוי כ"כ עכ"ז ראוי להמנע מהם. וכן להיפך בעיני הכבוד שגם בזה יש דברים שמחויבים מדינא ויש דברים שהם הנהגה טובה או מידת חסידות, וע"י לימוד הדברים והתבוננות בהם עם הרצון להתחזק בזה, נזכה לסייעתא דשמיא שנוכל להרבות בזה ויתקיים בנו הפסוק 'מי מכבדי אבד'.

בשיעור משנ"ב הנמסר מידי יום ביומו לאחר תפילת שחרית בישיבת 'דרכי-משה' בבני ברק התחילו בימים אלו את ההלכות של קדושת בית הכנסת ובית המדרש בסי' קנא.

לפני שהתחילו את לימוד ההלכות מתוך השר"ע והמשנ"ב הקדים המגיד שיעור הקדמה חשובה מאוד על גודל החובה והתועלת שבלימוד הלכות אלו, בכדי לנטוע בלב הבחורים היקרים רצון חזק להתחזק בנושא הזה ולגרום להם לעשות מאמץ מיוחד בלימוד הלכות אלו לדעת אותם על בוריים, וז"ל:

א. לימוד ההלכות של קדושת בית הכנסת וביהמ"ד יש בו חשיבות מיוחדת שאין בהרבה נושאים אחרים, משום שלמרות חומרת הענין והדברים הנוראים הכתובים על זה, לצערינו יש קצת זילזול בנושא הזה הנובע בעיקר מחוסר ידיעה או מחוסר תשומת לב ולא מרצון לזלזל חלילה. ולכן יש חובה מיוחדת להתאמץ בלימוד ההלכות של הנושא הזה שיהיה לימוד על מנת לשמור ולעשות ולקיים, לדעת את כל הדינים בצורה ברורה עם שימת-לב לכל הפרטים באופן שיביא להקפיד על זה ולהשמר שלא להכשל חלילה במכשול החמור של מורא מקדש ר"ל.

בנוסף יש מעלה בלימוד ההלכות גם לאופנים שנכשלים מחמת התגברות היצה"ר, כמו שמצוי לפעמים שיוצאים על איזה מעשה שאינו ראוי לקדושת המקום ועכ"ז לא מצליחים להתגבר ולהתאפק, ומנסים למצוא איזה הוראת היתר או שממחרים לעשות לפני שהיצה"ר יפריע או שדוחים את ההתגברות לפעם הבאה... וככל שאר דרכי היצר הידועים. וכאשר לומדים את ההלכות הרי"ז נותן כח טבעי וכח סגולי להתגבר על היצה"ר כמו שכתב החפץ חיים בכמה מקומות.

ב. כמו בכל נושא גם בנושא הזה ישנם הקדמות שיכולות להועיל מאוד להבנת הענין ולידיעת הפרטים וזכירתם, וכבר כתב הרמב"ם במורה נבוכים [הובא בדעת חכמה ומוסר ח"ג עמ' קל"ו] שמהסיבות שמונעים מהסכלים לאחוז בדרכי החכמה הוא השנאה שיש להם להקדמות שהם אוהבים ללמוד רק את עיקרי הדברים ולא את ההקדמות, ומבאר שם כמה גנות וסכלות יש בדבר הזה.

לנושא של קדושת ביהמ"ד שאנחנו באים לעסוק בו בימים הקרובים ראוי להקדים שני סוגי הקדמות, הקדמה ראשונה על החלק של הפנימיות בנושא הזה, להתחבר לדברים, להכיר כמה חמור עשיית מעשים שאינם ראויים למקומות קדושים כאלה, ומאידך להרגיש את החשיבות והמעלה שיש למי שזוכה להקפיד להתנהג במקומות אלו בצורה מכובדת וראויה.

הקדמה שניה על החלק ההלכתי של הנושא, להביא את היסודות הכלליים שמהם יוצאים כל פרטי הדינים המעשיים, לדעת מה ההגדרה של קדושת המקום שצריך לשמור בו מביזוי ומה הם הכללים של הדברים הנחשבים לביזוי שאסור לעשות אותם במקומות אלו, והאם יש בזה חלוקה בין הדרגות ואיך ובמה יתכנו בזה היתרים באופנים מסוימים וכן כל כיו"ב. ידיעת דברים אלו לפני תחילת הלימוד מיקל מאוד על הבנת הפרטים וגדדיהם ומסייע בזכירת חילוקי ההלכות והדינים בבחינת שיהיה דברי תורה מחודדים בפין.

ג. בחלק של הפנימיות של הענין ראוי להבין שההנהגה בביהמ"ד ובבית המדרש צריכה להיות בבחינה מסוימת כמו ההנהגה בבית המקדש, ודבר זה מבואר בחז"ל [מגילה כח:]: שדרשו על זה את הפסוק ביחזקאל 'כה אמר ה' אלקים כי הרחקתם בגוים וכי הפיצותם בארצות ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם', ופירשו חז"ל שהכוונה לבתי כנסיות ובתי מדרשות שהם הבתי מקדש מעט של זמן הגלות, ומבואר שם בגמ' שזה מחייב להתנהג במקומות אלו כמורא מעין ההנהגה בבית המקדש.

עוד מובא שם בגמ' 'דרש רבא מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות'. ובי' המהרש"א שם דילוף לה מסיפא דקרא, והוא בתהלים צ', 'תפלה למשה איש האלקים ד' מעון אתה היית לנו בדר ודר', דהיינו שההנהגה שהיתה בבית המקדש שה' היה שם לישראל למעון [- למדור ומחסה, יעוין מפרשי התהלים, והוא ענין השראת השכינה], הנהגה זו נמשכת בכל דור ודור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. והנהגה זו היא המחייבת שמירה על קדושת המקום בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מעין המורא שהיה בבית המקדש כמבואר בחז"ל כמה דוכתי [יעוין ברכות סב: מגילה כח:].

וכן יש ללמוד מדברי הרמב"ם שביאר בהלכות בית הבחירה [פ"ו הט"ז] שהטעם שקדושת המקדש קיימת גם בחורבנו, משום שקדושת המקדש הוא מחמת שהשכינה שוכנת בו והשכינה אינה בטלה, והביא ע"ז מה שדרשו חז"ל מהפסוק 'והשימותי את מקדשיכם' שגם בזמן שהוא שומם הרי הוא בקדושתו.

ביורוי הלכה

תנאי כלפי איסור קפנדריא

איתא בביה"ל ס"ט קנא בד"ה אבל בבית הכנסת שבא"י, דיש ג' חילוקים בדברים האסורים בביה"ל, א. קלות ראש גדול כמו חשבונות ושחוק והיתול. ב. תשמישי חול שאין בהם קלות ראש. ג. קלות ראש וכומו אכילה ושתיה בבית הכנסת. וכתב דנפק"מ לדינא ביניהם, בדברים שיש בהם קלות ראש גדול לא מהני תנאי בבית הכנסת כלל, ובדברים שאסורים משום שהם תשמישי חול שאין בהם קלות ראש מועיל תנאי בכל מקום בין ביישובו ובין בחורבנו, ודברים שיש בהם קלות ראש קצת, מהני תנאי בשעת הדחק.

והנה מצינו מלבד ג' איסורים אלו, עוד איסור קפנדריא, דאסור לעשות בית הכנסת קפנדריא, וכעת לא מצאתי אם מועיל לו תנאי, ולומר דהנה מצוי בית הכנסת שיש בו ב' פתחים מפולשים מב' צדדים, ורוצים בני המקום מתחילה לעשות תנאי בביה"ל שלא יאסור עליהם לעבור מצד לצד, ויש לדון היאך נדייניה והאם מועיל בו תנאי ככללי התנאי.

והנה בדיני בית הכנסת מצינו דינים הנ"ל, וחלוק ביסודו איסור קפנדריא מכל האיסורים ותשמישי חול וקלות ראש האסור בביה"ל, דאלו אסורים משום קדושת ביה"ל, והא דלא מהני תנאי עיין בביה"ל ד"ה לא מהני תנאי, דכתב דלא מהני להתנאות בדבר הסותר קדושת בית הכנסת. וכוונתו דהוי כמתנה על מה שכתוב בתורה, דכל שחל בו קדושת בית הכנסת, ואלא דיש לו אפשרות שלא לקדש ביה"ל כלל, אלא להגדיר מתחילה שאין זה ביה"ל אלא מקום המיועד לתפילה שלא יתקדש, מיהו אי לא מפסיד מעלת תפילה בביה"ל, אבל אילו רוצה לקדשו בקדושת ביה"ל א"א לו להתנות שלא יחול קדושת ביה"ל, דהוא סתירה לחפצא של ביה"ל, (והא דבקלות ראש מועט מהני תנאי, ע"כ דאלו לא בכלל מתנה עמש"כ בתורה, דאכתי קדוש בקדושת בית הכנסת אלא דאין לו את כל הדינים ועיין באגרות משה אור"ח ח"ב סי' מ"ד). וכל זה כלפי כל דינים האסורים מקדושת בית הכנסת וכנ"ל. אולם איסור קפנדריא למדנו מהגמ' ברכות ס"ב, א' דיסודו הוא מדין אחר, דהגמ' כוללת

איסורים דהם לא מצד שקדושת המקום גורם מצד עצמו, וכמו קפנדריא וריקקה דאסורה בבית הכנסת, אלא יסוד ושוורש האיסור הוא שכשם שבבית אין אדם רוקק, אזי אף בבית הכנסת אסור ריקקה, דאל"ה משוי ביה"ל פחות מביתו וזה בזיון, וכן קפנדריא יסודו משום דמשוי את ביה"ל פחות מביתו, דאין דרך לעשות בביתו קפנדריא. ומה"ט כתב השעה"צ שם ס"ק ט"ו, דבזמן שאף בבתי עשירים נוהגים לרקוק על הארץ, לכאורה יש לדון שאף בבית הכנסת מותר, ע"ש. ומה"ט א"ש דאיתא בגמ' דהגם שיש איסור קפנדריא בביה"ל, מיהו אם היה דרך הרבים עוברת שם מקודם מותר, והוא תימא, דהא ודאי דאם היה הבית כנסת קודם שנתקדש עומד לתשמישי קלות ראש, ובנו שם ביה"ל, ודאי דאין היתר לעשותו, ואמאי גבי קפנדריא, איתא דאם היה דרך הרבים קודם מותר, דס"ט הוא סתירה לקדושת ביה"ל, ולהנ"ל א"ש שיסוד הדין משום שלא יהיה בית הכנסת גרע מביתו, וכל שהיה דרך הרבים קודם, לא ניכר חסרון זה.

ומעתה נראה דכיון שאיסור קפנדריא הוא משום שלא יהיה גרע מביתו, אף אם יעשה תנאי לא יהני, דתנאי מועיל שקדושת המקום לא יאסור, אולם הכא דאין זה משום קדושת המקום, אלא דאין דרך לעשות את ביתו כמעבר, אזי כל שעושה מעבר הוא חסרון בעצם המעבר בבית הכנסת.

ולפ"ז אף יש לומר ביותר, דבית הכנסת שמתחילה קידשו חצי בית הכנסת בלבד, דמחצי הבית הכנסת לכיוון האר"ק קדוש, ומחצי הבית הכנסת ולדרום אינו קדוש, באופן שלכאורה בחלק האחורי מותר קלות ראש, דהא אין זה בבית הכנסת, מיהו יש לדון דמ"מ יהיה בו איסור קפנדריא, דהא נהי דאין זה בית הכנסת, מיהו כל איסור קפנדריא לעולם יסודו לא מצד סתירת קדושת המקום, אלא משום בזיון בית הכנסת דאין דרך שבאמצע הבית יש מעבר למקום אחר, וממילא אף בזה יש לדון שיהיה איסור של קפנדריא, ועיין.

[א.ה. וצ"ע, דתיפ"ל דלפני שיבנו את ביה"ל ייחדו המקום לשביל של רבים וממילא אח"כ כשיבנו את ביה"ל לא יחול על המקום איסור קפנדריא]

[הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן ההר]

סיפורי הצלה ב'אסון מירון'

ולאחרת לא נולדו בכלל, מספר הרב רוטנברג שהם עשו את כל ההשתדלויות הרפואיות עם טובי הרופאים בארץ, וכמו כן גם רפואות טבעיות וכדו', ועל אף הבטחות הרופאים שהכל יהיה בסדר שום דבר לא עזר. בקיץ תש"פ כשכבר בני המשפחה התיישבו מלעשות השתדלויות הגשמיות, אמר הרב רוטנברג לעצמו **אני יעשה השתדלות רוחנית בענין 'קדושת בתי כנסת'**, ומכיון שהרב רוטנברג נשמר בכל משמר לא לדבר בכלל בבית הכנסת, החליט הרב רוטנברג **שהוא מקבל על עצמו להעיר לאותם אנשים שמדברים בתפילה**. מתאר לנו הרב רוטנברג איך הוא מעיר לאנשים בצורה עדינה ונעימה, ובתחילה מסמן למדברים עם אצבע על הפה, ואח"כ דופק בנחת על השולחן, אך במקרים שלא עזר כלום הוא פשוט מעלה את הקול ומקיים את השו"ע (סי' קכ"ד ס"ז) **לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח-צבור חוזר התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו**, שכידוע זה המקום היחיד בשר"ע שכתוב לגעור במישהו ועוד כזשה ברבים! ובס"ד באייר תשפ"א כעשרה חדשים לאחר ה'קבלה' נולדו לרב רוטנברג שני נכדים (בנים) משתי בנותיו הנ"ל בהפרשים של פחות משעתיים באותו בית חולים.

בזכות קבלה טובה ניצל מהאסון במירון

סיפור שהתפרסם ע"י בעל המעשה הר"ח ר' נפתלי קרויזאהר שליט"א וז"ל: לפני כמה שנים נסעתי בא' משבתות השנה לשבות באת"ק מירון בצילא קדישא דרשב"י זיע"א, וכמדומני שהי' בשבת ערב ל"ג בעומר או מוצאי ל"ג בעומר, במשך השבת הבחנתי שתלוי על איזה עמוד פתק מאחד שהיה זקוק לרפואה וביקש שם לקבל קבלה שלא לעיין בשום עלון בעת התפילה וקריאת התורה, ועלה אז במחשבתי הרי אני גם מקפיד על כך, **אולי כדאי שאקבל על עצמי שלא לעיין אפ"י בין פרק לפרק**, ואכן כך עשיתי וקבלתי על עצמי כנ"ל, ומאז אכן המשכתי להקפיד על כך ביתר שאת. כידוע לכולנו בל"ג בעומר תשפ"א קרה האסון הנורא במירון, ואני יחד עם בני היינו במקום האסון, וברוב חסדי השי"ת זכינו להשאר בחיים בנסיג נסים ממש אשר אכמ"ל.

בליל שב"ק פרשת עקב בעת התפילה בשב"ק בביהמ"ד ראיתי את א' מבני מעיין בעלון בעת התפילה, רמזתי לו על כך שאין ראוי לעשות כן ותוך כדי שאני מרמז לו נזכרתי מכל סיפור המעשה שהיה לי לפני כמה שנים שקבלתי על עצמי באת"ק מירון, ותוך כדי מחשבותי על הקבלה פתאום אני נזכר במקום שבו עמדתי וראיתי את הפתק במירון ושם קבלתי ע"ע, וראו זה פלא! זה היה בדיוק למטה מהמדרגות בו עמדתי בעת אשר קרה האסון במירון, כל משך ליל השב"ק לא יכולתי לעצום עין מהמחשבות שעלו במוחי שכנראה זכות זה עמד לי במקום הזה להנצל ממות לחיים כפשוטו.

בל"ג בעומר לפני שנתיים לצערינו התרחש 'אסון מירון' ה"י. התפרסם אז סיפור על אחד מהניצולים באסון. ברצוננו לספר את הסיפור מכלי ראשון ובצורה מדויקת: הרב אברהם קרויס ה"ו מחסידי 'תולדות אברהם יצחק' תושב העיר בית שמש, שהיה בתוך האירוע המזעזע, נפגע בצורה קשה ואיבד את ההכרה, אנשי הצלה סימנו אותו בין הגופות שלא אמורות להישאר בין החיים, אך לפתע אחד מאנשי הצלה הציע שאולי בכל זאת ננסה לבצע בו החייאה, וכך עשו, ובחסד ד' הוא התעורר. הוא פונה מיד לבית החולים זיו בעיר צפת, אך שם איבד את ההכרה פעמיים נוספות, ובחסד ה' שוב הצליחו להחיותו וחזר לחיים.

למחרת בבוקר (עש"ק 'אמור') נכנס אליו הרב ישראל יהודה רוטנברג ה"ו אשר חלק מתפקידיו הוא לחלק אוכל כשר לחולים בבתי החולים מטעם ארגון מפעל החסד, הוא רצה להגיש לו אוכל, אך היהודי הפצוע הרב קרויס (שעדיין היה שעות ספורות אחרי שחזר לחיים, ועדיין לא היה בהכרה מלאה), טען שרוצה אוכל דווקא בכשרות מסוימת ומהודרת. תוך כדי אומר לאיש החסד הרב רוטנברג איך בין גווען אויף יענע וועלט - איך בין צריק גקומן וייל איך ריעד נישט בדרווענן (=אני כבר הייתי למעלה והחזירו אותי למטה כיון שאינני מדבר בתפילה!!!) הרב רוטנברג קורא לבנו שעמד בפתח: 'הערשי, אתה שומע מה הוא אומר, הוא היה עם שתי הרגלים למעלה וחזר לפה כיון שאיננו מדבר בתפילה'.

הרב קרויס מבקש מהם שביאו לו בגדים ומראה תלוי על הקיר את הבגדים הקרועים שנקרעו כשעשו לו את החייאה, התחיל הרב רוטנברג לחשוב כיצד ישיג לו בגדים לשבת, ואז אומר לו הרב קרויס יש לי מזוודה אצל יהודי במירון עם בגדי שבת.

הרב רוטנברג רצה מאד לעזור לאותו יהודי שכ"כ יקר בעיניו בגדי שבת, אך המשטרה סגרה את הכניסה למירון. סמוך לשעה 3:00 כשנפתחו שערי מירון התקשר מיד איש החסד הרב רוטנברג לרב קרויס ואומר לו אני נוסע להביא לך את המזוודה ממירון, ואומר לו הרב קרויס אין צורך, אני כעת עולה במעלות מירון, אני בשבת אצל ר' שמעון, הרב רוטנברג המום כולו! ואומר לו מה אתה עולה למירון, איך בין לפני כמה שעות הייתי במצב כל כך אנשי, היית כבר למעלה! אומר לו הרב קרויס כבר אמרתי לך אני לא מדבר בתפילה'.

ביררנו את הסיפור ממקור ראשון, וגילינו שהרב קרויס הנ"ל אינו רק דואג על עצמו לא לדבר בתפילה, אלא הוא דואג גם לאחרים שלא ידברו, ומוציא ספרים ועושה חיזוקים, ובאמת כשאדם עושה למען קדושת בתי הכנסת, הקב"ה משאיר אותו למטה להרבות כבוד שמים.

השלמה לסיפור: להרב רוטנברג הנ"ל יש שתי בנות שחיכו שנים רבות לזש"ק, לאחת נולדה בת בעבר לפני כשמונה שנים ומאז לא זכתה להיפקד עוד בוש"ק,

כניסת שבת ב"ב 7:02

יציאת שבת ב"ב 8:04

גיליון 50

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת אמור

קניני התורה קדמו למתן תורה

על הפסוק "ויהי ערב ויהי בקר יום השישי" פרש"י שהוסיף ה' בשישי בגמר מעשה בראשית, דכולם תלויים ועומדים עד יום השישי הוא שישי בסיון המוכן למתן תורה, וכך גם אמרו חז"ל "בראשית ברא אלקים" בשביל התורה שנקראת בראשית. ויש להקשות אם תכלית הבריאה היא בשביל התורה, מדוע ניתנה רק לאחר יותר מאלפיים שנה לבריאת העולם, שהוא יותר משליש מששת אלפי שנים דעלמא.

וביארנו בזה שהתורה אינה כשאר חכמות, דתורה צריך לקנות ויש ארבעים ושמונה קנינים, {מלבד "תלמוד" שזה עצם הלימוד}.

הכנה לקבלת התורה ע"י ישראל, היתה ע"י היסודות שהושרשו בהם מהאבות הקדושים במידותיהם. אברהם אבינו במידת החסד ומסירות נפש, יצחק בגבורה, ויעקב במידת האמת. וכמאמרם ז"ל ששלשת מידות יש בצאצאיהם של האבות, ביישנים רחמנים וגומלי חסדים.

וכך גם מבאר הרשב"א על ההגדה שהירידה למצרים לעבודת, היתה הכנה להיות ראויים להיות עבדי ה', ומטעם זה יתרו שלא היה בשיעבוד מצרים, לא היה שייך שישתתף במתן תורה. אלפיים שנה היה צריך להכין את עם ישראל ולהכשירם שיהיה להם שייכות לקניני התורה, ע"מ שיהיו ראויים לקבלתה!!

דייק נפלא של בעל ההפלאה

"דבר אל בני ישראל לאמר" (כג, כד)

בעל ההפלאה העיר על חילוק לשונות בין המועדים. דבראש השנה, סוכות, ובעומר, כתוב "ויאמר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל וגו'" ואילו בפסח, שבועות, ויום הכיפורים, כתוב רק "וידבר ה' אל משה לאמר" ולא כתוב "דבר אל בני ישראל..". [וכבר עמד בזה הרמב"ן].

וביאר הפנים יפות ע"פ הגמ' בקידושין (לו, א) ש"בני ישראל" אתי למעוטי נשים, וכדדרשינן "דבר אל בני ישראל וסמך" בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות. ועל כן בר"ה וסוכות וכן בעומר שנשים פטורות בהם ממצוות החג, כיון דהוון מצות עשה שהזמן גרמא (שופר, סוכה וד' מינים, וספירת העומר), כתבה בהם התורה "דבר אל בני ישראל" למעט נשים. [וכן בקידוש המועדים כתיב "דבר אל בני ישראל" למעט נשים משום דתלוי בבית דין].

אבל בפסח שנשים חייבות במצה, וכן בשבועות שאין מצוה מיוחדת שלא נתחייבו בה נשים, וכן ביום הכיפורים שהנשים חייבות בעינוי כאנשים, בכל אלו לא כתיב 'בני ישראל', כי אכן לא נתמעט בהם נשים.

מדוע הכהנים נצטוו להזהיר גדולים על הקטנים

"אמור אל הכהנים ... ואמרת"

רש"י מביא את הגמרא ביבמות (קיד, א') שדרשו מהיתור של "ואמרת" להזהיר גדולים על הקטנים.

שואל רבי זלמן סוהוצקין זצ"ל מדוע דווקא הציווי שאצל הכהנים להזהיר גדולים על הקטנים נאמר בלשון אמירה כפולה "אמור ואמרת" [בשאר ציווים כגון במאכלות אסורות נצטוו להזהיר את הקטנים מ"לא תאכלום" לא תאכלום?]

וביאר, שאחד הדברים המשפיעים על נפש הקטנים הוא הסביבה שבה הם גדלים. ולכן חינוך ילדי ישראל, אינו קשה מבחינה זו, משום שהילד לא ירצה להידמות לגוי ומנהגיו המאוסים. משא"כ בנו הקטן של הכהן, שאביו צריך לחנכו למצוות הכהנים להיזהר בטומאה וטהרה, בסביבה שבה הוא רואה את אחיו היהודים שומרי מצוות כמותו שאינם נזהרים בזה כלל (משל - כאשר הילדים בת"ת נוסעים לתפילות בקברי צדיקים, כולם נכנסים ואילו הוא נשאר בחוץ), בזה מלאכת החינוך הכרחית יותר, וצריכה שמירה גדולה, ולכן יש להסביר לקטנים, "אמור" "ואמרת", לחזור ולומר להם שהם זכו למעמד מרומם וקדוש יותר מכולם, ולפיכך נצטוו בציווים מיוחדים. [רעיון זה נכון גם בחינוך ילדי ישראל, שצריך שמירה יתירה דוקא כאשר הסביבה אינה שונה לגמרי].

רק מה שהאדם נותן לצדקה נחשב שלו

"כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן" (כג, י)

במדרש רבה נאמר "הדא הוא דכתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש". וצ"ב.

ביאר הגרצ"פ פראנק זצ"ל דהנה יש לדייק בכתוב שפתח בלשון 'קצירה', וסיים בלשון 'קצירכם'.

אלא, הענין הוא, כי אין לו לאדם מתבואתו אשר קוצר ומכניס לביתו, רק מה שנותן ומפריש לה, וכגון נתינת תרו"מ לכהן וכן כשמקריבין העומר, ועי"ז נעשית התבואה בבחינת 'קצירכם', וכדרשת הגמרא בפסחים (כג, א) "קצירכם - שלכם היא", התורה אומרת 'הבאתם עומר' - אז הוא 'ראשית קצירכם', שהוא נעשה שלכם.

כי מה שיש לו לאדם אינו שייך לאדם. רק מה שנותן ומפריש לצדקה זהו שלו, ונשאר קנינו לעולמי עולמים.

נמצא שכל מה שהאדם עמל תחת השמים - הכל הבל ואינו שלו. אלא אך ורק מה שגונז למעלה בשמים. 'תחת השמש' אין יתרון, אבל למעלה מן השמש יש יתרון, ולכן הסמיך המדרש פסוק זה לפרשת העומר.

מדוע עניני מתנות עניים נכתבו בתוך הפסוקים של חג השבועות

"ובקצרכם וגו' לעני ולגר תעזבו אתם אני ה' אלקיכם" (כג, כב)

וצ"ב מה ראה הכתוב להשמייענו מצוה זו של מתנות עניים דוקא בתוך פרשת "עצרת" בחג השבועות?

מבאר המשך חכמה כדי לממדינו שבעצרת, זמן מתן תורה, לא היה רק על החוקים והמשפטים, אלא גם על הנימוסים המושכלים כגון מתנות עניים וצדקה לגר, גם זה ניתן בסני. כל התורה כולה אחת היא בין המצוות שבין אדם למקום ובין המצוות שבין אדם לחברו ויש לקיימם משום "אני ה' אלקיכם". לולי האמונה בה' והליכה בדרכיו עלול שכל האדם להשתבש, עד כי לא יחמול ולא ישא פני אביו.

השמה בל"ג בעומר

השמה בל"ג בעומר א. שפסק הרוזן אף ב. שרבי עקיבא עצמו לא מת ג. שנתגלו הידושי תורה לרשב"י הקשר בין ל"ג בעומר לפורים מדוע היה צריך לטהר את טבריה

תורה שלו, ובכל שנה ושנה כשבא יום זה, יכול כל אדם לזכות לפי כוחו להשיג קביעת הדברי תורה שירד ביום זה בתורה שבעל פה עכ"ל. לפי זה מובן היטב הקשר והשייכות בין יום הפורים לל"ג בעומר ששניהם חלים תמיד באותו יום בשבוע.

פסגת ההצלחה הרוחנית במערה - פלפולא של תורה

איתא בשבת דף ל"ג,ב' שכשיצא רשב"י מהמערה [ובערוך השולחן (תצ"ג, ז) 'כ' דהיה זה בל"ג בעומר] יצא חותנו רבי פנחס בן אייר לקבל פניו והכניסו לבית המרחץ לרוחצו.

גופו של רשב"י היה מלא בקעים וסדקים מחמת שבמשך י"ג שנים במערה נטמן בחול, (המהרש"א בסוכה דף מ"ה, ב' כתב שמכוח יסורים אלו יכל לפטור את כל העולם מן הדין).

בכה רשב"י על שראה את רשב"י חבול כולו ונשרו דמעותיו על גופו של רשב"י, ומחמת מליחותם צווח רשב"י מיסורין.

א"ל רשב"י לרשב"י אי לי שראיתך בכך. השיב לו רשב"י "אשריך שראיתני בכך". כשרשב"י הסביר לרשב"י מדוע כל מסכת היסורין היו כדאיים, היינו מצפים שיצביע על המדרגות הנשגבות שאלהן הגיע בקדושה וטוהרה מתוך ניתוק גמור מעניני העוה"ז, או על תיקוני הזוהר שזכה לחבר במערה.

רשב"י השיב שה"אשריך שראיתני בכך" הוא דקודם שנכנס למערה היה מקשה רשב"י קושיה ורשב"י מתרץ לו שנים עשר תרוצים, וכשיצא הקשה לו רשב"י קושיה ותירץ לו רשב"י עשרים וארבעה תרוצים!

פסגת הצלחתו של רשב"י שבעבורה היה כדאי כ"כ להתייסר, היתה בזו שזכה לרדת לעומקה של הלכה "ליידע ולהבין להוסיף לקח ופלפול" (כלשון הרא"ש בנדרים דף ס"ב, א' בבאור המימרא ד"עשה דברים לשם פועלך ודבר בהן לשמן").

ל"ג בעומר- כוונה של תורה מתוך יסורין

איתא בגמ' סוכה דף מ"ה, ב' "ואמר חזקיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה".

הקשה בספר "ערוגת הבשם" (לקדמון רבינו אברהם ברבי עזריאל) דיש לתמוה למה היה מחזיק טובה לעצמו ומשתבח שהוא צדיק? ותירץ וז"ל "ואומר אני שלא לשבח עצמו אמר כן, אלא מפני שהיה במערה י"ג שנה ועסק בתורה מתוך יסורין גדולים כמבואר בשבת דף ל"ג, א' ואמר כן כדי שיעסקו בנ"א בתורה אפילו בקבלת היסורין הגדולים".

מדוע היה צריך לטהר את טבריה מקברים הרי ספק טומאה ברה"ר טהור

בגמרא בשבת (לד, א) מובא שכאשר רשב"י יצא מן המערה וביקש לתקן דבר לצורך הציבור, אמרו לו שיש מקום שיש בו ספק טומאה והדבר גורם צער לכהנים שצריכים להקיף את העיר בדרכים עוקפות וארוכות, ורשב"י טיהר את העיר, ע"י שלקח תורמוסין וקצצן והשליכן במקום הספק, ונעשה נס וצף המת במקום ההוא, וידעו שהוא מקום טומאה.

[ואין להקשות איך הכריע כך על ידי נס, הרי 'לא בשמים היא' - משום דאין כאן הכרעת הלכה אלא גילוי מצאות]

והקשו האחרונים הא' לכל ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור' (נזיר נז, א) ושם איתא שכל ג' אנשים נחשב כרה"ר לענין טומאה) א"כ מדוע הכהנים לא יכלו להיכנס לשם?

המנחת חינוך (רסג-יג) הסתפק, האם ספק טומאה ברה"ר שטהור, הותר גם לכהנים, או שמא לא הותר להם, שכיון שאסור להם לטמאות את עצמם, א"כ זהו ספק איסור אצלם, שהרי לא נפשט הספק. [וכך הסתפק המרחשת ח"א ס"ב אות ג]

וכתב בדובב מישירים (ח"א קכז במהדו"ח) שיש להוכיח מהקושיא הנ"ל שהכהנים אסורים בספק טומאה ברשות הרבים.

מה השמחה 'שפסקו תלמידי ר"ע למוות' - הרי לא נשאר מי שימות

בשו"ע (תצג-ב) מובא שבל"ג בעומר "מרבין בו קצת בשמחה ואין אומרים בו תחנון" משום שאז פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות (טור שם).

ותמהו המפרשים הרי מה שפסקו מלמות הוא מפני שכולם מתו א"כ מה שיין לשמוח בזה?

א. הרמ"ע מפאנו בספרו 'מעין גנים' (ח"ג ביום ל"ג בעומר) מבאר "שאף על רבי עקיבא ונקסה מיתה לבו ביום (ל"ג בעומר) ופסקה בשבילו שבטלה הגזירה - דין הוא לשמוח ביום שהרב ניצול" ויש שנתנו טעם עפ"ד למה שנהגו לשורר בל"ג בעומר 'אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל וכו'".

ב. וביארו בזה, שעד זמן זה היה חרון אף בישראל, ובזמן שפסקו למוות פסק החרון אף, לפיכך הוא יום שמחה. וכך מבואר בביאור הגר"א שציין ע"ז את הגמרא בב"ב ובתענית שט"ו באב הוא יום שמחה, משום שפסקו בו מתי מדבר למוות, וכנראה כונתו שגם שם מתו כולם (עי' תוס' שם) ונ"מ יש שם שמחה משום שאז פסק חרון אף מישראל כמש"כ הרמב"ם בפיה"מ בתענית שם.

ג. בכתבי תלמיד האר"י רבי חיים ויטאל מובא שזהו יום שמחת רשב"י, היינו שביום זה נסמך רשב"י ע"י רבי עקיבא יחד עם ארבעת התלמידים האחרים, כמו שאומרת הגמרא ביבמות (סב, ב) "היה העולם שמים עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם: רבי מאיר, רבי יהודה, רבי יוסי, רבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה באותה שעה". יום ל"ג בעומר מציין את החיבור בין הפסקת פטירתם של תלמידי ר"ע שהיה שממה רוחנית, לבין יום סמיכתו של רשב"י שעל ידו היה נתקיים ההבטחה האלוקית "כי לא תשכח מפי זרעו", מסירת התורה שבע"פ לדורות הבאים. [ורמזו "כי לא תשכח מפי זרעו" סופי תיבות "יוחאי"]

מדוע בפטירת רשב"י שמחים ובפטירת מרע"ה מתענים

לפי זה יש לבאר מדוע ביום פטירת רשב"י עושים שמחה גדולה, ואילו ביום פטירת משה רבינו עושים יום תענית?

והביאור דבימי אבלו של משה אמרו בתמורה (זו). שנשכתחו שלשת אלפים הלכות, ולכן זה יום צער. משא"כ ביום פטירתו של רשב"י הוא יום שהאיר את העולם ופירסם את תורתו (כמובא להלן), ולכן זה יום שמחה.

מדוע ל"ג בעומר הל לעולם ביום שהל פורים

השו"ע בהלכות ראש חודש (תכח-א) בענין סדר קביעת המועדים כתב 'לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג בעומר'.

הגר"ד כהן שליט"א (מזמור לדוד ח"א) ביאר את השייכות בין שני ימים אלו, ששניהם ימי השפעה של תורה שבעל פה, והוא ע"פ מה שאמרו בגמ' בשבת פ"ח שבמתן תורה נאמר "ויתיצבו בתחתית ההר", שכפה עליהם הקב"ה הר כגיגית, ואילו בפורים קיבל עם ישראל את התורה מאהבה. **והקשו תוספות שם**, הרי אמרו 'נעשה ונשמע', ומדוע היה צורך לכפותם? ופירשו במדרש תנחומא (פרשת נח) שה'נעשה ונשמע' היה על תורה שבכתב, אבל התורה שבעל פה שיש בה חומרות וסייגים לא היו רוצים לקבלה, לכן כפה עליהם הקב"ה את ההר. וע"ז אמרין שבפורים קיבלו את התורה מרצון, הכוונה לתורה שבע"פ.

והנה גם יום ל"ג בעומר ענינו הוא השפעה של סודות התורה שבעל פה, כמבואר בספר פרי צדיק (ח"ג פט, א) וז"ל יום זה נקרא ה'הילולא דרשב"י' מפני שבו ביום הוא נסתלק, ומשה רבינו ע"ה שהיה שורש תורה שבכתב, ורבי עקיבא היה שורש תורה שבע"פ, ואיתא במדרש 'ובעלי אסופות' - אימתי נטועים דברי תורה באדם, בזמן שבעליהם נאספים מן העולם וכו', **וביום שנסתלק רשב"י אז נקבעו דברי תורה בלב ישראל תלמידיו, ורשב"י היה תלמיד רבי עקיבא**, ויום הסתלקותו נקרא ה'הילולא דרשב"י' דכל ישראל שבדורו קיבלו בליבם את הדברי

משא פתיחת זמן קיץ מרבינו ראש הישיבה הגרב"ד דיסקין שליט"א

בכולל יום שלם בביהמ"ד קהילת ארחות תורה בב"ב - ב' אייר תשפ"ג

דברי תורה צריכים חיזוק

משכימים ומעריבים בבתי מדרשות

ב"ה חוזרים לבית המדרש, ודברי תורה צריכים חיזוק, יש כמה דברים שתמיד מדברים עליהם ובכל פעם צריך חיזוק מחדש. כתוב בגמ' במגילה ט"ו [וגם בפרק חלק] על הפסוק "ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי ולצפירת תפארה" וגו', הגמרא מביאה רשימה שליומה על מי זה נאמר, ודורשת את המשך הפסוק "משיבי מלחמה" שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה, "שערה" אלו תלמידי חכמים שמשכימים ומעריבים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ומבאר רש"י שהמשכימים נקראים "שערה" שהם השוערים שפותחים את הדלתות. הם הראשונים לבוא לביהמ"ד, ולכן קורים להם "שערה", וכן הם נמצאים עד זמן נעילתו, ממתי שפותחים את השערים עד שנועלים.

ומשמע מדברי הגמ' שאין מעלתם בכך שיש להם תוספת זמן של לימוד, שהרי זה לא קשור ל"משכימים ומעריבים" אלא תלוי במשך השעות והזמן של הלימוד, שמי שיש לו יותר שעות ויותר זמן אז זה מעלה, אבל כאן בגמ' מדובר על מושג שנקרא "משכימים ומעריבים", שזו דרגה מיוחדת בעצם הדבר של להשכים ולהעריב לביהמ"ד. והסיבה היא מפני שבזה יש יותר קושי ויש לזה יותר נסיונות, ומי שאכן הגיע לזה הוא מניע למה שנאמר "עמרת צבי צפירת תפארה".

ומסתבר שכמו שיש מעלה של "משכימים ומעריבים", הרי שבאותה מידה יש גם היסרון של המאחרים, והיינו חוץ מהזמן שחסר בעצם הלימוד, כי מי שמאחר זה עצמו כבר איזו שהיא דרגה פחותה. חוץ מעצם הזמן שחסר [ועשינו פעם השבון שמחמת כן נקרא "אשר לא עבדו", שכתוב בגמ' שזה החילוק בין שונה פרקו מאה פעמים למאה ואחד, ואם ניקח את זה בזמן אז רבע שעה יכול להיות אחד חלקי מאה, זה כבר לא עבדו]. אבל מלבד זאת, יש היסרון להיות ההיפך ממשכימים וההיפך ממעריבים. אם כתוב בגמ' שיש מעלה של משכימים ומעריבים אז ההיפך מזה זה היסרון בכל העלייה.

לשמור על זמני המדרים בכל מצב

רבינו מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל היה מספר לנו, שבישיבה בחו"ל בקוברין לא היה משגיה, והיה יהודי חשוב שהיה יושב ליד הדלת עם שולחן ורושם מי שהיה מאחר, ואחרי זה על הלוח היו כותבים "פלוגי המאחר", ומי שהיה מאחר כמה פעמים היו כותבים עליו בלוח "המאחר הגדול"... וכי מי רוצה להיות נקרא "המאחר הגדול"... אנחנו צריכים לשאוף להיות מהמשכימים והמעריבים, ולכל הפחות לבוא בזמן וללכת בזמן.

צריך לדעת, גם כשיש אונס הרבה פעמים זה תלוי אצל כל אחד בכח הרצון שלו, אצל אחד הדרגת אונס שלו מכל דבר, ואצל אחד אונס זה ממש אונס גמור, ומכל מקום זה יכול לקרות לעיתים, אבל מי שבאופן קבוע מאחר הרי שיש לו סיבה קבועה שלא יכול לבוא בזמן, או שהוא צריך ללכת לפני הזמן, אברך כזה לא מתאים למקום כאן.

אין שום עסק שאם אחד יבוא ויגיד שהזמן לא מתאים לו שהוא יכול להיות בו, אלא הוא צריך לחפש מקום איפה שכן מתאים לזמן, ויש מקומות שהזמנים שונים, אבל פה בביהמ"ד הזמן הוא חלק מביהמ"ד. מי שיש לו איזה קושי קבוע צריך אישור על כך, אבל ביסוד הדברים זה לא המקום שלו. המקום פה הוא רק למי שיכול לעמוד בזמן, ומי שלא יכול ויש לו זמנים אחרים אז יש מקומות אחרים לא כל המקומות והזמנים שווים.

שקיעות בלימוד וניתוק ממה שבחויץ

דבר שני, צריך לשמור שלא יכנס שום דברים אחרים לביהמ"ד. הבתי מדרשות של "ארחות תורה" מיוסדים על כך שאין שום דברים אחרים חוץ מתורה. צריך לכבות כל המכשירים בתחילת הסדר, ולא להשתמש בהם עד סוף הסדר. זה נסיונות, אבל צריך לעמוד בהם.

כתוב בגמרא ביומא לה: במעשה עם הלל שלא היה לו כסף לשלם לשומר של בית המדרש, עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלקים חיים מפי שמעיה ואבטליון, אמרו אותו היום ערב שבת היה ותקופת טבת היתה וירד עליו שלג מן השמים, כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון, אבטליון אחי בכל יום הבית מאיר והיום אפל, שמא יום המעונן הוא, הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו רום שלוש אמות שלג.

מה שכתוב כאן בגמ' זה ההיפך ממה שאנחנו מכירים. אם אנחנו רואים שיש חושך אז דבר ראשון מסתכלים לכיוון הארובה, ואחרי שלא מוצאים בארובה מתחילים לדון מאיפה זה הגיע, ואילו הם כלל לא הסתכלו אלא עשו דיון ביניהם, ואומר לו שמעיה לאבטליון אחי שמא יום המעונן הוא, ורק אז החליטו והציצו עיניהם וראו דמות אדם. קודם היה צריך להחליט אם בכלל להציץ, ורק אחרי שהגיעו למסקנא להציץ הציצו עיניהם, אבל מלכתחילה לא רצו להסתכל למעלה, כי מהיכי תיתי להסתכל למעלה. זהו המהלך של שקיעות בד' אמות של הלכה, אין שום דבר אחר, לא מסתכלים למעלה אם לא שהחליטו שצריך להסתכל.

אבל יש פה להתבונן בדבר נוסף ומופלא, הרי היה על הלל שלוש אמות שלג, זה ממש סופת שלגים, מטר וחצי בערך, ומה אומר לו שמעיה לאבטליון ביום כזה שיש סופת שלגים - "שמא יום המעונן הוא"... יש כזה שלג שלוש אמות, "שמא יום המעונן"... זאת אומרת שהם לא ידעו מה נעשה בחוץ, אם יום המעונן או שמש זורחת. היום לדאבוננו יודעים אפילו אם

מעונן באמריקה ולא רק מה קורה פה, אבל הם לא ידעו מה קורה מחוץ לביהמ"ד. זה הפשט להיות שקוע בלימוד. הם לא הפסידו שום דבר במה שהם לא ידעו אם זה יום המעונן, לא הפסידו שום דבר, צריך להיות שקוע בלימוד.

מלחמה ביצר הרע – להילחם בדמיונות

וברצוני לעמוד על נקודה נוספת ואמרו לי שעצם הרעיון כתוב בבית הלזין, יש לאדם נסיונות כל הזמן, וכתוב בנמו' בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין. וכתב הרמב"ם במורה נבוכים, שכתוב בפסוק על הנחש "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב", שהיצר הרע נלחם בעקב, הוא תופס את הבן אדם בדברים קטנים פה ושם וככה הוא מפיל אותו, ואתה צריך לתפוס אותו בראש.

משל למה הדבר דומה, יש מכונת ירייה, יורים פגזים עוד פגז ועוד פגז, אם אתה תילחם נגד הפגזים לא תגמור, אלא אתה צריך להילחם נגד המכונה, אתה צריך לפגוע בראש, אם לא תפגע בראש לא גמרת. כך גם פה, אתה צריך לפגוע בראש של היצר הרע.

ואיפה הראש של היצר הרע? כתוב בנמו' בסוכה ש"צדיקים נדמה להם כהר ורשעים כהוש השערה", ושואלים אם כן מה הוא באמת היצר הרע. ונראה לומר שההפצא של יצר הרע זה "נדמה", זהו היצר הרע, יצר הרע זה "נדמה". אדם נדמה לו שהוא רעב, אך באמת לא חייב להיות, ויתכן שאם הוא לא היה לומד עכשיו הוא לא היה רעב. הוא לומד נדמה לו שעכשיו חייב לצאת לשתות משהו, או שעכשיו הוא עייף ובמחשבתו צריך כוס קפה, הכל "נדמה". הוא במחשבתו לא יידע את השער של הדולר הוא יכול להפסיד עכשיו סכום כסף. וכך כל החיים בנויים על "נדמה". זה היצר הרע.

היצר הרע בנוי על דמיונות. וכי אנשים ששקועים בתורה הם הפסידו משהו, הם לא רעבים ולא עייפים ולא צמאים ולא הפסידו כסף, אלא הכל מסתדר להם. וזה הכוונה "הוא ישופך ראש", אתה צריך להילחם נגד הדמיונות שהוא מביא עליך. ואיך המלחמה בדמיונות? אדם שנמצא בחושך אינו מזהה ונדמה לו כל מיני דברים, הוא חושב שזה ספסל וזה בן אדם, ולכן הוא צריך להתקרב ולמשש אותם. אך יש עצה אחת פשוטה, להדליק את האור, ואז הוא לא צריך לעשות שום דבר. כך בענייננו, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, זאת אומרת שאם אתה שקוע בלימוד אז פגעת בראש שלו, וממילא אין דמיונות. כל הדמיונות הם כשאדם נמצא מחוץ לתורה, נמצא בחושך, ואז נדמה לו ככה ונדמה לו ככה. ועל זה כתוב במסילת ישרים "וכל אשר יחשבו בני אדם לטוב אינו אלא הבל ושווא נטעה". זה הכל שווא והבל!

ע"י שקיעות בתורה מנצח את היצר הרע

אם אדם רוצה ללחום בראש של יצר הרע, וכדי שלא יצטרך להילחם נגד כל פרט ופרט, צריך לדעת שהוא נמצא בתורה, ואז הוא נמצא באמת בעולם המעשה, אבל כשהוא מחוץ לתורה הוא בעולם הדמיון, זה ההבדל.

לכן אדם נדמה לו שעכשיו משהו חיפש אותו בטלפון, אתה מתקשר ומי חיפש אותך... וזה כבר גורם שהוא לא יכול להתרכז וכו', לא צריך להסביר. העיקר הוא שמי ששקוע בתורה לא מסתכל לא למעלה ולא החוצה, אלא הוא מנותק מכל הדמיונות, הוא אדם מציאותי. הוא חי במציאות, הוא חי באמת לא בדמיון.

לכן צריך באמת מה שיותר להיות שקוע בלימוד, שלא יהיה טרדות. ואף שכל אחד יש לו באמת טרדות, אבל כמה שיותר שקועים בלימוד הטרדות יותר מתגמדות. וזה חוץ מהסגולה ש"מעבירין ממנו עול דרך ארץ", אלא גם מצד המציאות זה כך שאדם שהוא מציאותי והוא אמיתי הדברים נראים לו באור אמיתי, ואילו כשהוא בעל דמיון אז זה גדל וגדל.

ונקווה בעז"ה שיהיה זמן טוב, ויהיו מונחים בלימוד, ומשכימים ומעריבים. כל אחד שרוצה לעצמו לגדול שיהיה לו זכות הרבים צריך להיות משכימים ומעריבים.

התורה ארוכה וצריך ללמוד בלי להתעכב

עוד דבר, יש הספק מסויים שצריכים ללמוד, ובאמת היו צריכים להספיק יותר אבל לפעמים אין ברירה, וצריך לעמוד בהספק, לא להתעכב יותר מידי, זה פוגע בהרבה דברים, ואין צורך להאריך בזה, וכבר דיברו על כך כל גדולי הדורות שצריכים להספיק. ובפרט אצל אברכים, כבר לא בחורים צעירים, בחור צעיר עוד נדמה לו שיספיק, אבל מדובר פה כבר באברכים שצריכים לקחת את הדברים יותר ברצינות.

התורה ארוכה מני ארץ, בלי סוף, ארח חיים חושן משפט אבן העזר יורה דעה. כל אחד יחשוב בעצמו כמה הוא יודע מכל הדברים האלה, חסר הרבה. ולא צריך ללמוד בלחץ של הספק, אבל לפחות לא להתעכב יותר מידי ולעמוד, אלא להתקדם עוד דף ועוד דף, וכן מה שצריך ללמוד בשולחן ערוך מה שנוגע, לא להתעכב יותר מידי. אולי בפעם הבאה ללמוד עוד דברים. וזה תלוי איך שמתחילים את הזמן. אם מתחילים כמו שצריך אז אחרי זה כל הזמן נמשך טוב, אבל אם בהתחלה מתעכבים, אז היצר הרע משפיע אח"כ. וזה חלק מהדמיון שאדם מדמה שיש לו הרבה זמן, נראה לו "מה בווער", ועד שמגיע חג השבועות ופתאום מתחילים לראות איפה עומדים.

אומרים תמיד שהיצר הרע עושה דמיון שנדמה לבן אדם שהחיים ארוכים והתורה היא קצרה, ולא מבין שזה להיפך, התורה ארוכה מני ארץ ורחבה מני ים אין גבול לתורה, והחיים כחלום יעוף. ולכן צריך לנצל כל רגע ורגע. הקב"ה יעזור שנזכה לנצל את הזמן בכמות באיכות, להיות משכימים ומעריבים, ושיהיה לכולם הצלחה וסייעתא דשמיא.

י"ל ע"י גליון "רנד הזהב" - גליון שבועי על פרשת השבוע מרבניו רה"י שליט"א

לתרומות הערות ולקבלת הגיליון 0556777668 ובמייל - RS244244@gmail.com

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

הדרת פנים - זקן

ובפנים יפות (ויקרא י"ט כ"ז) ביאר, שפאות הזקן הם כנגד י"ג מדות, והם צינורות השפע המשפיע רחמים וחסדים ונשיאת עון ופשע. והוא קיום עולמות, כדכתיב (תהלים פ"ט, ג) "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה".

ח) וכן היה מנהג ישראל בכל הדורות לגדל זקן, עד שאמרו שצורת יהודי הוא זקן! ובספר תפארת אדם לבעל החפץ חיים זצ"ל (פרק א') כתב בתו"ד: וזכרנו, כשהיה נשבע איש יהודי, היה נשבע בפאת ראשו וזקנו, ע"כ. וזקן הוא אחת מהמעלות של שליה ציבור (ע' באו"ח סימן נ"ג ס"ו ובמג"א שם סק"ט) ורק בדורות האחרונים למדו ממנהגי הגוים להוריד הזקן.

אמנם התקבל בישיבות הק' הליטאיות שבחורים מגלחים זקנם, והנח להם שיש לזה כמה טעמים, אבל אחר שבחור מתחתן מקובל בעולם התורה שתוך זמן מה חוזר למנהג אבותינו ישראל סבא, לגדל הזקן. ואין לו לאברך בן תורה לפרוש מן הציבור.

ט) גם דעתו מרן של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל היתה כי הראוי והנכון הוא לגדל הזקן, ובפרט לבני תורה. והתבטא פעם בפני אחד "השאר נא את צורתך כפי שעשאה הקב"ה". ואף חרג כמה פעמים ממנהגו, וביקש ממקורביו [שהיו כבר נשואים] שיאותו לגדל זקנם. מלבד שהעיר איך מחמירים בכל הדברים, ואילו בזה אין חוששין למש"כ הצ"צ מליובאוויטש (כדלעיל ס"ד) דאית ביה משום לא ילבש, עכ"ל.

י) ואף בדרכים שמותר להוריד הזקן, היינו על פי עיקר הדין, אבל ע"פ הקבלה אין להוריד את הזקן, כי בזה עוקר את צנורות הקדושה מלמעלה (כפי שהבאנו לעיל). ובאמת כן ה' מנהג כלל ישראל במשך כל הדורות לגדל את הזקן, ורק במשך הגלות, משום גזירות הגויים בחו"ל, התחילו חלק של העם לגלח את הזקן, אבל כל יהודי יר"ש ישתדל לגדל זקנו, אפילו במקצת, ויהי לו הדרת פנים בעוה"ז ובעולם הבא.

יא) וכתב הגר"י זילברשטיין שליט"א (חשוקי חמד, גיטין דף נד:) שמעתי מהרב שאול קרביץ זצ"ל ששאלו את מו"ח מרן הגר"י ש' אלישיב זצ"ל איזה תפילין

א) ידוע חומר האיסור לגלח פאת זקנו בתער, אכן ע"פ השו"ע (יורה דעה סימן קפ"א סעיף י') יש דרכים שמותר מצד הדין להוריד הזקן, וז"ל: אינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער, אבל במספרים מותר, אפילו כעין תער.

ב) אמנם אין זה כל כך פשוט, וכבר בשו"ת תה"ד (סי' רצ"ה) נשאל אם יש נדנדוד איסור לגלח פאת הזקן במספרים, והשיב: יראה דיש מקום להחמיר אלא שאין העולם נזהרין בדבר (הובא בשו"ת משנה הלכות חלק ו' סימן ק"ג).

ג) וכמו כן יש פוסקים שחולקים על השו"ע וס"ל דמדרבנן אסור לגלח אף שאינו משחית כעין תער, ומדייקים כך מלשון הרמב"ם (הל' ע"ז פ"ב ה"ה) שכתב: לפיכך אם גילח זקנו במספרים פטור, ע"כ. ומשמע שפטור אבל אסור. הובא בספר כרם שלמה להגר"מ גרוס שליט"א, וסיים וראוי להחמיר כוונתייהו.

ד) ובתשובות צמח צדק להאדמו"ר מליובאוויטש ז"ל (י"ד סי' צ"ג) החמיר עוד יותר, והעלה בראיות מדברי הש"ס, והביא גם מהרשב"א בתשובה, דהעיקר לדינא דאסור מן התורה לגלח הזקן אפילו במספרים כעין תער או בסם וכדומה. וכתב שדברי הרשב"א נעלמו ממרן הב"י ואילו ה' רואה דבריו היה הדר ביה, ע"ש (הובא בדרכי תשובה סי' קפ"א ס"ק י"ז).

ה) ולהלכה אין לנו אלא דברי השו"ע שמעיקר הדין מותר לגלח הזקן, ומ"מ ודאי מצוה לגדל הזקן, לצאת גם ידי הדעות המחמירות. והגמרא (שבת קנ"ב ע"א) אומרת "הדרת פנים - זקן". ובפרט שיש כמה פיקפוקים בהלכה באופנים השונים של הורדת השערות הנעשים כיום (וע' תשובות והנהגות ח"ה סימן רס"ד), ואכמ"ל.

ו) ועייין בספר עין יעקב בחי' לע"ז (דף י' ע"ב) שהזקן הוא א' מסימני טהרה של ישראל, ואותם המשחיתים ומסירין פאת הזקן מסירים מפניהם סימן טהרה שלהם (הביאו הדרכ"ת סי' קפ"א אות י"ה יע"ש).

ז) והמקובלים החמירו מאוד בזה, וכתבו שהמגלח זקנו עוקר צינורות הקדושה מלמעלה.

ואי אפשר לעבור על זה בשאט נפש.

טז) היערות דבש (ח"א ס"ח: ע"ב: צ"ז). הוכיח בזה מאד, שכמו שיש לישראל ברית קודש דמילה, וברית הלשון, כן הזקן אות ברית לישראל חתומים בתקונא דדיקנא קדישא, חותם קודש קדשים, וכל מי שיש לו זקן הוא בצלם אלקים, אבל מי שאין לו אינו בצלם אלקים, רק הוא בצלם אדם בליעל הס"מ וכו'. שימו נא על לב, אם תאמר לאחד, 'אתה אינך בצלם אלקים' הלא יריב עמך ויהיה לו לבושת ולקלון, וזה שוטה וכו', אבד צלם אלקים עכ"ד.

יז) מעתה כל מי שיראת ה' נוגעת ללבבו יברח ממכונות הגילוח כבורח מן הארי, ובפרט על עדות המזרח להחזיר העטרה ליושנה להשאיר זקנם [לכתחילה הזקן במלואו, ולפחות זקן קטן] באשר שאצלם לא היו גזירות מלכות הרשעה אשר מפחד ומאונס מאלו הוכרחו יהודי מדינות אשכנז להוריד זקנם. ובשנות קדם הספרדים גדלו זקנם, כידוע מיהודי תימן. וכמו שהעיד הרב החיד"א ז"ל בעבודת הקודש (מורה באצבע ד' קל"ה) וז"ל: אשריו מי שמניח זקנו כמנהג טורקיה ומזרח ומערב, ולמי שהוא שרוי בערי אדום [ארצות אירופה] והוא סוחר ומוכרח לספר זקנו, יזהר מאד לעשותו במספרים או בסם דוקא ולא בתער ח"ו, וה' הטוב יכפר עכ"ל. ובפרט על בני תורה לגדל זקנם. עכת"ד בעל המשנת יוסף זצ"ל.

יח) אמנם מצוי שהדבר קשה לו להשאיר את זקנו, כיון שכבר הורגל להתגלה, שהרי מאוד קשה לאדם לשנות הרגליו. ובנוסף, שהרי בזמן שהזקן מתחיל לגדול הוא אינו מסודר, וגם השערות קצרות ועוקצות אותו.

אבל זהו חלק מעבודת ה' של האדם, שהרי בכל דבר יש יצר הרע המפריע לקיים רצון ה', ועל האדם להתחזק נגדו, ולהתגבר על קשיים, ולפום צערא אגרא.

יט) ועצה לזה הוא בסוף ימי ספירת העומר [או בל"ג בעומר] או אחרי בין המצרים, שכבר גידל זקנו במקצת, ועבר את השלב הראשון הקשה, הרי זה הזדמנות להמשיך לגדל זקנו, ולא להורידו אחרי ימים אלו. ויהיה לו הדרת פנים בעוה"ז ועוד יותר בעוה"ב.

כ) ועל הנשים היקרות של האברכים שעדיין אין להם זקן לעודד את בעליהן לגדל זקנם, שיהיו להם הדרת פנים, ותפארת אדם, ויהיו חשובים למעלה. ועי"ז יזכו לבנים ובנות צדיקים זרע בירך ה'.

להעדיף, האם הפרשיות של סופר העטור זקן, או של סופר אחר שהכתב שלו גם הוא יפה כהראשון, אלא שמסיר זקנו בסם. והתפילין של בעל הזקן יקרים במאה דולר, האם לבזבז מאה דולר בשביל סופר המגדל זקן? והשיב יש לבזבז עוד מאה דולר ולקנות את הפרשיות של אותו סופר המגדל זקן.

יב) וראה בספר דרשות ומאמרים לבעל משנת יוסף זצ"ל (חלק ב' אמר קי"ג) שהאריך מאוד להוכיח את השיבות גידול הזקן. וביאר שצורת יהודי היא עם זקן, והיא הצלם האלקים שלו. מלבד שיש בהסרת הזקן חששות של כמה איסורים, כגון השחתת הזקן (שגם האופנים המותרים ע"פ הדין נחלקו הפוסקים (וכדלעיל), ויותר גרוע הוא שלא תמיד עושים הכל באופן הטוב, ועוברים עי"ז באיסורים רבים.

יג) לא רק צורת יהודי אלא צורת כל גבר היא עם זקן, כמאחז"ל (ירושלמי קידושין ב' ד') זקן נוי באיש. ואמר ר' יהושע בן חנניה (שבת קנ"ב). לצדוקי סריס שהקניטו - "הדרת פנים זקן" ולכן נפסק בשו"ע (או"ח נ"ג ו') שאין ממנין לש"ץ אלא מי שנתמלא זקנו, מפני כבוד הצבור. וכתב הכף החיים (שם אות ל"ח) שאותם שמשחיתים זקנם, אין להורידם לפני התיבה, כי אינם מבני מהימנותא, וגם משום "כל אשר מום בו לא יקרב" עכ"ל. משמע אפילו אינו משחית בתער, אלא באופן שאין לאו דהשחתה, מ"מ הוא כבעל מום שחסר לו הזקן שזה שלימות האיש.

יד) על אבותינו שבמצרים אמר הכתוב (ר"פ כי תבא) "וַיְהִי שָׁם לְגוֹי" ואחז"ל (בילקוט פרשת כי תבא, כ"ו) מלמד שהיו ישראל מצויינים שם, כלומר איך החזיקו ישראל מעמד שם במשך כמה דורות והיו לגוי נפרד מגויי הארצות, ע"י שהיו מצויינים, שניכר היהודי בחזותו, והיה היהודי גאה להיראות כיהודי. וכתב רבי יעקב עמדין (בסידורו המקורי, שער חלון המצרי) מהראוי להיות ישראל מצויינים במנהגייהם וכל עניניהם, כדי שיהא לגיון של מלך נודע בגוים וכו', וכשיבא רועה נאמן (משיח צדקינו), שיכיר עדרו וכו'. ובמה יודעו איפוא אלה האנשים, אשר הסירו הדרת פניהם להיות כנשים, עכ"ל.

טז) עוד כתב (בסידורו הל' ת"ב, שער הדלק, חלון ז') שיש בהורדת הזקן לאו ד'לא ילבש גֶבֶר שְׂמֵלַת אֶשָׁה' שאפילו המלקט שערה לבנה אחת מתוך השחורות עובר בזה, וגם לאו ד'וַבְּחֶקְתִּיהֶם לֹא תִלְכוּ', ומצות עשה של "וְאֲבָדְלָ אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי".

לע"נ אבי הרב משה שלמה זלמן ז"ל
ב"ר יוסף זאב ז"ל
נלב"ע ו' בניסן תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.
הוציא עי" בני הרב דוד שטסמן שליט"א

שמעו ותחי נפשכם
ניתן להאזין לשיחותיו המאלפות של הגאון רבי יהונתן פרלמן שליט"א
בטלפון מספר: 0733-71-84-36

לע"נ האשה החשובה
מרת אסתר ב"ר אליעזר שרייבר ע"ה
נלב"ע ד' כסלו תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הגאון רבי מרדכי יצחק ב"ר אברהם דב ויספיש זצ"ל
רבים השיב מעוון, הקים עולה של תורה בבאר שבע.
נלב"ע ז' אייר תשע"ו תנצב"ה

לתגובות או לתרומות בעמדות נדרים פלוס עניינים נחוצים - תורת רבותינו שבדרום (קופה 6142)
לקבלת הגליון במייל viv22v33@gmail.com

תורתו מגן לנו

שו"ת ממרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בסוגיא דרשב"י שבת ל"ג
שהשיב לרב יצחק אוהב ציון שליט"א ראש כולל דרך אמונה

א. בגמ' שבת ל"ג ב' 'דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון וייתיב יהודה בן גרים גבייהו פתח רבי יהודה ואמר כמה נאים מעשיהו של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות' וכו'. ויל"ע היאך שיבח ר' יהודה את העכו"ם והא איתא בגמ' ע"ז דף כ' א' דבכלל הלאו דלא תחנם הוא שלא לתת להם חן.

תשובה. א. הוא לאדם פרטי ולא לאומה. **ב.** כדי שישראל יגורו שם ולא במקו"א.

ב. עוד שם "פתח רבי יהודה ואמר כמה נאים מעשיהו של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות רבי יוסי שתק נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן" וכו'. וצ"ב לכאו' היאך אמר ר"י הכי והא מפורש בגמ' ע"ז ב' ב' 'אמר להם הקדוש ברוך הוא (למלכות רומי) במאי עסקתם אומרים לפניו רבש"ע הרבה שווקים תקנינו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב הרבינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה אמר להם הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם תקנתם שווקים להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמכם" וכו' הרי מפורש כרשב"י.

תשובה. האמת הוא שעשו לצורך ישראל אלא שהם לא כיוונו לכך.

ג. עוד שם "נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן" וכו'. לכאו' יש לעיין מדוע דיבר רשב"י נגד המלכות ומ"ש מהא דאי' בבבא בתרא דף ד' א' שאמר בבא בן בוטא דמהא דכתיב "גם במדעך אל תקלל מלך וגו' כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר".

תשובה. חשב שבין ת"ח מותר.

ד. עוד שם "נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר כל מה שתקנו" וכו'. צ"ב היאך גינה רשב"י את העכו"ם בפני יהודה בן גרים שהיה בן גר וגירות וכדפרש"י, והא אי' בגמ' סנהדרין צ"ד א' "אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזה ארמאי קמיה".

תשובה. אין האמת בזיון.

ה. עוד שם "פתח רבי יהודה ואמר כמה נאים מעשיהו של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות רבי יוסי שתק נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס". יש לדקדק קצת דר"י ששיבח נקט קודם שתיקנו גשרים ואח"כ שתיקנו מרחצאות, ואילו רשב"י שגינה הקדים קודם שתיקנו מרחצאות, ואח"כ נקט גשרים ליטול מהם מכס.

תשובה. צורך עצמן קודם מצורך ממון.

ו. עוד שם "הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה" וכו' ובדף ל"ד א' אי' "נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות" הרי דענשו ליהודה בן גרים על שסיפר הדברים. וצ"ב דבגמ' ערכין דף ט"ז א' אי' "אמר רבה בר רב הונא כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא מ"ט חברך חברה אית ליה וחברא דחברך חברה אית ליה".

תשובה. א. אם האפי תלתא הם ת"ח שלא חיישינו שיפרסמו ליכא היתר דאפי תלתא. **ב.** כאן היה צריך להבין שיתודע למלכות.

ז. עוד שם "אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי" לכאו' צ"ב מה גזירה יש בזה והלא זה היה מקום רבי יוסי ואבותיו כמבואר בגמ' סנהדרין ל"ב ב' "ת"ר צדק צדק תרדוף הלך אחר חכמים לשיבה" וכו' ושם י"ט א' "התקין ר' יוסי בציפורי" ובתענית ט"ז ב' "התקין ר"י בן חלפתא בציפורי" וסתם ר"י הוא ר"י בן חלפתא א"כ מקום לידתו של ר"י היה ציפורי.

תשובה. זה רק לאחר הגזירה.

ח. עוד שם "יוסי ששתק יגלה לציפורי" צ"ב דהא אי' בגמ' ב"מ פ"ד א' "דאמר אליהו לר' ישמעאל ב"ר יוסי אבוך ערק לאסיא את ערוק ללודקיא" ומב' לכאו' שלא גלה לציפורי.

תשובה. מעשה אחרת היה.

ט. עוד שם "אמרו יהודה שעילה יתעלה וכו' שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא" ולכאו' צ"ב איזה מחבוא זה שישבו בביהמ"ד והלא רגילים היו כל ימיהם לישב וללמוד בביהמ"ד וא"כ מסתבר שהמלכות תבוא מיד ויחפשו בביהמ"ד וא"כ אמאי טשו דוקא שם.

תשובה. אם אין הקב"ה רוצה לא ידעו (עי' ברכות ס, ב).

י. עוד שם "שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא אמר ליה לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגליא לן אזלו טשו במערתא" וכו' ובמג"א בסו"ס קנ"ו כתב וז"ל "משמע שמותר לו לברוח כשיש סכנת נפשות אע"פ שמתוך זה גורם צער לחבירו". ולכאו' צ"ב דהרי לשון הגמ' הוא "דילמא מצערי" וכו' וא"כ יתכן דהדין דשרי לברוח היכי שיש ספק אם יגרם לחבירו צער ע"י כך והוא נמצא במצב של ודאי סכנה בזה שרי לברוח, אבל היכא שודאי יגרם צער לחבירו לא מוכח מהגמ' דשרי וא"כ מנ"ל להמג"א.

תשובה. מסתמא בודאי יגרמו לה צער.

יא. עוד שם "שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא". לכאורה צ"ב בשלמא רשב"י שהיה בסכנה מחמת גזירת השלטון שפיר הלך למערה, אבל ר"א בנו אמאי הלך והלא ע"י השיבה במערה לא יכל לקיים כמה מצוות כגון מצה וכד'.

תשובה. אונס רחמנא פטריה.

יב. עוד שם "כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא אמר ליה לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגליא לן" וכו' צ"ב להתאים הדברים להא דאי' בגמ' נדה מ"ה ב' "א"ר חסדא מ"ט דרבי דכתיב ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שנתן הקדוש ברוך הוא בינה יתירה באשה יותר מבאיש".

תשובה. אבל מ"מ להצניע אינה יכולה.

יג. עוד שם "איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא" לכאורה מאחר דכבר איתרחיש להו ניסא אמאי נברא להם עץ חרוב והרי בויק"ר פל"ה ס"ו איתא עה"פ "אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו, חרובים תאכלו" וכו'. ומבואר שהחרוב הוא דבר גרוע וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מהל' דעות הי"א "וכן החרובין רעים לעולם".

תשובה. תלוי מי ומה.

יד. עוד שם "איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא" וכ' המהרש"א בחדא"ג דאפשר דנקט חרובא משום דהיה נס בתוך נס דאינו טוען פירות עד שבעים שנה מנטיעתו וכאן טען פירות מיד. ולכאו' צ"ב היאך נהנו ממעשי ניסים והרי ברש"י תענית דף כ"ד א' ד"ה אלא כ' דאסור ליהנות ממעשי ניסים כדאמר שם דף כ' ב' ואם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו.

תשובה. פקוח נפש.

טו. עוד שם "איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא". לכאורה צ"ע היאך אכלו רשב"י ובנו מעץ החרוב מיד כשנברא והלא איכא איסור ערלה ומדוע לא חששו.

תשובה. עיין במש"כ בזה בדרך אמונה פ"י ממע"ש ונט"ר בבאה"ל ד"ה "העולה".

טז. עוד שם "איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא" ורבינו שליט"א בדרך אמונה פ"י ממע"ש ונט"ר בבאה"ל ד"ה "העולה" הביא מה שראה מקשים דהאיך אכלו רשב"י ובנו מן החרובין והא הוי ערלה, וכתב שם ליישב בב' אופנים. ונלענ"ד ליישב בזה עוד דהנה בירו' סופ"ז דשביעית איתא "אוכלי בהמה קדושת שביעית חלה עליהן ואין קדושת ערלה חלה עליהן" ויש סוג חרובין שהוא מאכל בהמה, וגירסת הר"ש סיריליאו בירו' שביעית פ"ט ה"א היא "רשב"י ור"א בריה עבדון טמירין במערתא תלת עשרה שנין והוו אכלין חרובין דגרדונא" ופי' שם הרש"ס דהם סוג חרובין גרועים מאד, ולפי"ז את"ש דכיון שהוי מאכל בהמה פטור מערלה ולכך לא חש רשב"י.

תשובה. יפה.

יז. עוד שם לכאורה יל"ע דבזה"ק פרשת האזינו דף רפ"ח ע"ב איתא "אמר רבי שמעון אסהדנא עלי לכל אלין דהכא דהא מן יומאי לא בטילנא אלין ג' סעודתי ובגיניהון לא אצטריכנא לתעניתא בשבתא" מפורש שרשב"י העיד על עצמו

שלא ביטל ג' סעודות. ולכאן צ"ב היאך קיים זה בזמן היותו המערה והרי שם לא היה לו כי אם חרובין ומים ולסעודת שבת צריך פת.

תשובה. חרובין זה הפת שלו.

יח. עוד שם "איברי להו חרובא ועינא דמיא" יל"ע דבגמ' שבת נ"ג ב' איתא "מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה אמר לו אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית אמר רב יהודה בא וראה כמה קשים מזונותיו של אדם שנשתנו עליו סדרי בראשית". ולכאן צ"ב מ"ש הכא בעובדא דרשב"י דאיברי ליה חרובא וכו' שגם הכא נשתנו סדרי בראשית ולא שייך לומר ח"ו כמה גרוע וכו'.

תשובה. אחר שנברא לא נשתנו משא"כ שם.

יט. עוד שם "איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי" וכו' צ"ע אמאי הודיעם בצורה זו שעמד בפתח המערה ושאל מאן לודעיה וכו' ואמאי לא נכנס אליהם לבשרם זה, ובפרט להמבואר בזה"ק (בריש ס' תיקוני הזוהר ועוד) שאליהו היה מגיע אליהם ב' פעמים ביום ולומד עמם א"כ מדוע לא אמר להם אז פה אל פה.

תשובה. בגופו לא נכנס שחש משום הטומאה.

כ. עוד שם "אמר מאן לודעיה לבר יוחי" צ"ב אמאי אליהו קרא לרשב"י בשם אביו ולא אמר מאן לודעיה לרבי שמעון דמית קיסר, ובפרט למה דפירש רש"י על הפסוק בתהלים פ"ד פ"ג "בני איש עד מה כבודי לכלימה" וז"ל "עד מתי אתם מבזים אותי הראיתם את בן ישי מי דוד ומי בן ישי בכרות בני עם בן ישי כי בוחר אתה לבן ישי אין לי שם" עכ"ל. ומבואר דזה בזיון לקרוא לאדם שלא בשמו.

תשובה. א. לכבד לאביו שלא נודע ממנו. ב. לא רצה שישמעו שמודיעם וע"י שאמר בשם אביו לא ידעו למי נתכוון.

כא. עוד שם "אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזרתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף". וצ"ב אמאי הקפיד רשב"י כ"כ עד כדי שנשרפו והרי דעת רשב"י כדאי' במנחות דף צ"ט ע"ב דאפי' לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש וכו'.

תשובה. א. בק"ש מקיים לא ימוש אבל לא מצות ת"ת. ב. תלוי מי ומה.

כב. עוד שם "חזו אינשי דקא כרבי וזרעי" וכו'. יל"ע אמאי ענשו לאותם שזרעו וחרשו וקראום עוסקים בחיי שעה והרי עסקו ביישוב ארץ ישראל אשר לשי' חלק מן הראשונים יש בזה מצות עשה דאורייתא של יישוב א"י (כמבואר ברמב"ן במדבר פל"ג פנ"ג ועוד).

תשובה. יש מצוות נחוצות לו יותר.

כג. עוד שם "יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערכתכם הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערכתכם נפקו כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון". ולכאן צ"ע אמאי אחרי שנכנסו שוב למערה כעונש על מה ששרפו בפעם הראשונה חזר שוב ר"א פעם שניה לשרוף.

תשובה. חשב שזה לנסיין.

כד. עוד יש לדקדק קצת אמאי דוקא ר"א הוה מחי ור"ש הוה מסי.

תשובה. ר"ש הבין דכל דעביד רחמנא לטב.

כה. עוד שם "שמע רבי פנחס בן יאיר חתניה ונפק לאפיה עייליה לבי בניה הוה קא אריך ליה לבישריה חזי דהוה ביה פילי בגופיה" וכו'. וצ"ע איך רפב"י נכנס עם רשב"י למרחץ והא אי' בגמ' פסחים נ"א ע"א "עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וחמיו ובעל אחותו".

תשובה. א. עיין מש"כ הרמ"א אבהע"ז סי' כ"ג ס"ו וז"ל "נהגו עכשיו היתר בדבר הואיל ומכסין ערותן בבית המרחץ ליכא למיחש להרהורא" וכן הוא ביו"ד סי' רמ"ב סט"ז וצ"ל דהיה באופן זה. ב. פקו"נ.

כו. עוד שם "דכתיב ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו" ויל"ע אמאי הקדים הא דשלם בממונו לשלם בתורתו והרי השלימות בתורה חשובה יותר משלימות הממון.

תשובה. בלי הממון אין יכול ללמוד.

כז. עוד שם "איכא מילתא דבעי לתקוני אמרו ליה איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית להו צערא לכהנים לאקופי" ופרש"י שהיה אותו השוק שהספק בו מקום מעבר העיר לרבים והכהנים לא היו יכולים להכנס שם מפני טומאה וצריך להקיף דרך אחר ארוך. וצ"ב דאחר שהיה אותו מעבר משמש לרבים א"כ הוי ספק טומאה ברה"ר וספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור.

תשובה. היכא דאפשר לברורי מבררין.

כח. עוד שם "איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית להו צערא לכהנים לאקופי" וכו'. פרש"י "שהיה אותו השוק שהספק בו מקום מעבר העיר לרבים" וכו' ולכא' צ"ב אמאי לא מוכח מעצם זה שהיה מקום זה מקום מעבר לרבים שלא היה זה בית הקברות גמור דהרי בית הקברות גמור אסור לטייל בו מפני איסור קלות ראש.

תשובה. התבלבלו.

כט. עוד שם ל"ד ע"א "אמר איכא איניש דידיע דאיתחזק הכא טהרה" ופרש"י "בהאי שוק מימיו, שלא היה בית הקברות גמור ולא ניתן לפנותו". וצ"ב דהרי כתב רש"י לעיל "שהיה אותו השוק שהספק בו מקום מעבר לרבים" ולפי"ז שהיה זה מקום מעבר לרבים צ"ב אמאי לא ניתן לפנותו והרי בגמ' סנהדרין דף מ"ז ע"ב איתא "ת"ש וכו' קבר המזיק את הרבים וכו' מותר לפנות" ופרש"י התם שקבר המזיק את הרבים היינו שקבור במקום הילוך לרבים ומטמאין באהלו דמותר לפנותו משום שלא קנה את מקומו.

תשובה. היה אפשר שיסתדר.

ל. עוד שם "אמר ליה ההוא סבא כאן קיצץ בן זכאי תורמסי תרומה" ופרש"י "שתלן ועקרן לאחר גידולן". ולכא' צ"ב היאך עביד הכי לזרוע גדולי תרומה והרי אסור לזרוע טומאה טהורה כמבואר בר"מ פ"א מתרומות.

תשובה. נזרע מעצמן.

לא. עוד שם "עבד איהו נמי הכי כל היכא דהוה קשי טהריה וכל היכא דהוה רפי צייניה אמר ההוא סבא טיהר בן יוחי בית הקברות" ופרש"י "היה מקצץ תורמסין ומשליכן שם ונעשה נס וצף המת במקום שהוא שם וציינו למקום הקבר, הכי מפרש בפסיקתא דפרשת העומר ובסדר זרעים ירושלמי", עכ"ל. מבואר דעביד הכי ע"י נס ולכא' צ"ב היאך סמכו לטהר ספק טומאה ע"י נס והרי תורה לא בשמים היא כדאי' בכמה דוכתין.

תשובה. יכלו לבודקו.

לב. עוד שם "נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות". וצ"ב לכאורה להתאים הדברים להא דאיתא לקמן דף קמ"ט ע"ב "ואמר רבי יעקב בריה דבת יעקב כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה וכו'.

תשובה. עשה לכפר על יהודה בן גרים.

לג. בירושלמי פ"ט משביעית ה"א איתא "ר"ש בן יוחי עביד טמיר במערתא תלת עשר שנין במערת חרובין דתרומה עד שהעלה גופו חלודה לסוף תלת עשר שנין אמר לינה נפיק חמי מה קלא עלמא נפיק ויתיב ליה על פומא דמערתא חמא חד צייד צייד ציפרין פרס מצודתי' שמע ברת קלא אמרה דימוס ואישתיזב' ציפור אמר ציפור מבלעדי שמיא לא יבדא כ"ש בר נשא כד חמא דשדכן מיליאי אמר נוחות ניחמי בהדין דימוסין דטבריא" וכו'. מבואר מדברי הירו' שיש השגחה פרטית על כל ציפור וציפור ולא ניצודה אא"כ מכריזין עליה מלמעלה וצ"ע מהכא למש"כ בספר החינוך מצוה קסט וז"ל "ואנחנו בעלי הדת האמתית, לפי מה ששמעתי, נשים השגחתו ברוך הוא על כל מיני בעלי החיים בכלל, כלומר שכל מין מן המינין הנבראין בעולם יתקיים לעולם לא יכלה ויאבד כולו, כי בהשגחתו ימצא קיום לכל דבר, ובמין האדם נאמין כי השגחתו ברוך הוא על כל אחד ואחד בפרט" וכו' ומבואר בדבריו דליכא השגחה פרטית על בעה"ח.

תשובה. כשצריך יש.

שו"ת זה הינו תקציר מקונטרס תורתו מגן לנו שיו"ל בשנת תשע"א,

בתוספת הערות ומראי מקומות על כל הנידונים הנ"ל ע"י הרב יצחק אוהב ציון שליט"א.

להערות ותגובות ת.ד. 5397 ירושלים או במייל k0527654405@gmail.com

לעטר בריא יקירא

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

מבית עשיר עמדות מוסדות דז'יקוב

האוכל טבל טמא האם חייב מיתה ביד"ש

כפרשטנו וזוהי אותה אכלה חייב מיתה ביד"ש שמים, עוד ציונו הבורא ית"ש שלא יאכל כהן זר האוכל טבל טמא חייב מיתה ביד"ש שמים, עוד כע"ה בענינו זה.

כסנהדרין פ"ג א' אמרי' "אלו שבמיתה, האוכל טבל הטבל, וכהן טמא שאכל תרומה טהורה, וזו שאכל את התרומה", ולקמן אמרי' "וכהן טמא שאכל תרומה טהורה מנבל, דאמר שמואל מניין לכהן טמא שאכל תרומה טהורה שהוא כמיתה ביד"ש שמים דכתבי ושמורו את משמרתו ולא ישאו עליו תועא" וכו'.

ולע"ז בע"ה לחדש חידוש גדול בדיון אכילת טבל ובהקדם ב' הקדמות.
[א] כסנהדרין שם אמרי', "דאמר שמואל אמר רבי אליעזר מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו כמיתה, שמואל אומר בו כי יחללה פרט לו שפוחללת ועומדת", והתוס' שם פ"ג ב' ד"ה פרט, ה' א"ל דטמא שאכל תרומה טמאה פטור ממיתה היאך משכיל לכהן דידא טמאה טמאה חייב מיתה הא מנין שכלל תרומה טמאה וככו מחוללת היא, ותי' דלמיהו תתחב לו חבירו תרומה לביית הבליעה, דהתרומה אינה טמאה תוך הגוף והי' בלוע אינה טמאה, עוד תי' דמייירי כשהתרומה לא הוכשרה לקבל טמאה.

[ב] דעת רש"י ז"ל כימות פ"ו א' ה"ה מה דהא דהאובל טבל חייב מיתה ביד"ש שמים היינו משום דבתוך האוכל מערב תרומה האוכל תרומה חייב מיתה ביד"ש, והתוס' שם ד"ה ה' א"ל לא ליחטר לכהן לאכול טבל היה מותר בתרומה, ולפיכך פי' דהא דהאובל טבל חייב מיתה ביד"ש היינו משום הא דילפי' כסנהדרין פ"ג א' ד"ה דאמר שמואל משה רבי אליעזר מניין לאוכל טבל הטבל שהוא כמיתה דכתבי ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירמונו לה' בעתידים לתרום תכונם מצד וילפי' חילול חילול מתרומה מה להלן במיתה א"ל כן במיתה", (ועתה ישיב ורמ"א ז"ל מניין כי א' התרומה לא היה דבר הנדון דהתפרשה באה רק להתיי' השייכים נראה קצת בספרת רש"י ז"ל עייני'.)

ומעתה לפי' ז"ל עייני' דהאובל טבל טמא יחי' הדין דאינו חייב מיתה ביד"ש, ואמינא מילתא כטמאה, לא במיעיא לדעת רש"י ז"ל דהא דטבל אסור היינו משום דפתחי' ב' תרומה, א"ל כיון דתרומה טמאה אינו בה מיתה מחוללת ועומדת היא, לא יהא הטבל חמור מן התרומה, אלא אפי' לדעת התוס' דלא חילול חילול מתרומה מ"מ כיון דתרומה שכבר מחוללת אין חייבי' עליה מיתה דהכין טמאה שמואלה לא חילול תרומה עליה האוכל טבל טמא כן הוא.

מיהו יש לשרות בי' נראה, דהנה נחלקו רבנן קמאי ז"ל בהא דס"ל למואלל דהאובל תרומה טמאה פטור ממיתה אלא שמואל איהו ר' הנה האוכל טבל וכישראל האוכלה, דעת הרמב"ם ז"ל בפני' סנהדרין ה"ב דזו האוכל תרומה טמאה חייב מיתה ביד"ש, אבל דעת הרשב"ם ז"ל בהיאור הרמב"ם ז"ל בשבת א"ל דזו האוכל תרומה טמאה פטור ממיתה. ויש להוכיח דדעת הרש"י ז"ל כדעת הרשב"ם ז"ל, ובפי' א"ל דבר מ"ג תנן "ידביל ש תרומה שפנלה לתוך ימי חטאת וניבלה ואכלה אם יש בה כביצה כין טמאה כן טהורה תמימ טמאין והאכלה חייב מיתה", והת' למי ז"ל שם אמאי חייב מיתה אהי' דהדבילה חייב מיתה, חטאת ונטמאה הוי האוכל תרומה טמאה חייב מיתה, ומכאן והוצרך לדחוק דמתי' לתם אחי' איה' חייב כשמואל, והשתא אם איתא דזו האוכל תרומה טמאה חייב מיתה תיקשי טובא אמאי אוקמי' למתי' אלא שמואל לוקמי' בור שאכל הדבילה ולפיכך חייב מיתה, אלא מותרתא דס"ל כהרשב"ם ז"ל דגם זר האוכל תרומה טמאה חייב מיתה ביד"ש, והשתא לפי' אוי' דחידשונו דהאובל טבל טמא אינו

חייב מיתה דלא יהא הטבל חמור מתרומה, הנה לדעת הרמב"ם ז"ל תליא אם כהן או ישראל אוכלה, דאם כהן אוכל טבל טמא אינו חייב מיתה דלא אמירא מתרומה, אבל זר האוכל טבל טמא חייב מיתה דהא גם באוכל תרומה טמאה חייב מיתה, אבל לדעת הרשב"ם ז"ל גם זר האוכל טבל טמא פטור ממיתה.

וגדולה מזו נראה בע"ה לומר סברא מחודדת, דלדעת הרמב"ם ז"ל גם כהן האוכל טבל טמא חייב מיתה, דהנה השער המלך ז"ל בפני' מאיס"ב ה"ח ד"ה גרסינן, כתב ליתן טעם בהא דזר האוכל תרומה טמאה חייב, והיינו לנאו' דכ' התוס' בסנהדרין פ"ג ב' ובחולין ק"א א' ד"ה בכטמא, דהא דכהן שאכל תרומה טמאה פטור מייירי כקדמה טמאת התרומה לטמאת הכהן דאין איסור טמאות הגוף חל על איסור טמאות התרומה, אבל אם קודמה טמאת הגוף דהתכן לטמאות התרומה לכו"ע חייב מיתה ביד"ש יעו"ש, וכ' השע"מ ז"ל דלפי' ז"ל בור דלעולם קודמת איסור זרות לטמאות התרומה ולפיכך חייב מיתה ביד"ש.

והשתא לפי' נמצא דלענין אכילת טבל טמא, הרי כיון דהתכן נמי מוזהר שלא לאכול טבל נמצא דלעולם קודמת איסור אכילת טבל לטמאות הטבל, והגם אם ננימא קודם שנגמרה מלאכת דאיתא לא חל איסור טבל, מ"מ מיר' כשנגמרה מלאכתו חל בכ"א איסור אכילת טבל ונטמאת הטבל, דא"כ גם ידברי השע"מ ז"ל צ"ע דא"כ משכיל ל' איסור טמאת קודמת לאיסור זרות היינו כשננימא קודם שנגמרו, ובתורה דכיון דקודם נמי מלאכה לכ"א נפק' מ' בטמאות המיירות לתיאב איסור טמאת ה"ו נתחב כהל' כפי' ה"ג דמיתאן) וא"כ דין הכהן בטבל כדיון הזר בטמאה. מיהו השע"מ ז"ל גופי' הוכיח דהרמב"ם ז"ל פליג על דברי התוס' וס"ל דגם כקדמה טמאת הגוף לטמאת התרומה, פטור הכהן ממיתה ביד"ש, ולפי' ז"ל דהרי' למשי"כ דה"ה כהן האוכל טבל טמא פטור ממיתה ביד"ש.

אמנם א"כ צ"ע טובא, דהנה הרמב"ם ז"ל בפ"ו מתרומות ה"ג כ' ז"ל "כהן טהור שאכל תרומה טמאה אינו לוקה מפני שהוא בעשה שטאמי ואחר יאכל מן הקדשים מדבר שהוא בקדושתו הוא שיהא כל שיהא אבל דבר טמא לא יאכל אלא על פי שיהא ולא אוכל מכלל עשה עשה הוא", והמל"מ ז"ל שם העיר דבביבמות פ"ג ב' אמרי' דהאובל תרומה טמאה עובר בלאו אבא מכלל עשה דכתבי שיעריך תאכלנו לזה ולא לאחר, והנה ב' הילפותות האלו מצינו רק בני תרומה ולא גבי טבל, דכיון דטבל בלא"ה אסור באכילתו אינו נכלל בהא דכתבי "ואחר יאכל מן הקדשים" וכן בהא דכתבי "בשעריך תאכלנו".

והשתא אי כנים אנו במשי"כ דהאובל טבל טמא אין בה מיתה ואינו נכלל בכלל האיסור ד"ולא יחללו א"כ ח"י מן הדין דליכא כלל איסור לאכול טבל טמא דלית לו מקור לזה, והא ודאי ליתא, ובהכרח דטבל טמא נמי נכלל בכלל דלית ד"ולא יחללו" ודלא כדברינו. והתכן לדעת רש"י ז"ל ה"ל דטבל אסור משום דפתחי' בה תרומה א"ל גם בטבל טמא כן הוא וכיון דתרומה טמאה הוי לאו הבא מכלל עשה ה"ה טבל, אבל לדעת התוס' דטבל אסור מקרא ד"ולא יחללו" חילול חילול דהתוס' כתבו התם דילפי' חילול חילול מתרומה היינו רק לענין חיוב מיתה באכילת טבל, אבל איסור טבל נלמד מקרא ד"ולא יחללו" וכד' התוס' התם להדיא, וצ"ע.

ולע"ז בע"ה לדון בתירושו זה נכמה מקומות.
[א] יש להביא ראי' נפלאה לדברינו, דהנה בינמא פ"ג א' נחלקו תנאי בחולה שצריך לאכול ויש לפניו טבל האם יעשרן בשבת דטבל זה איסור חמור טפי מתרומה או דלימא יאכל טבל דתרומה הוי איסור חמור טפי מטבל יעו"ש, והשתא אם ננימא דלא כדברינו אלא האוכל טבל טמא חייב מיתה ביד"ש, אבל האוכל תרומה טמאה פטור, נמצא דבשי' לפניו טבל טמא וכוה"ל כל הטבל טמא, דינא הוי דלמעי' ופירשי תרומה ודאי יאכל טבל דטבל טמא במיתה ותרומה טמאה אינה במיתה.

והשתא לפי' ז"ל תיקשי טובא אמאי טמנו התם כברייתא דלחז מ"ד יאכל טבל ואל יעשר, ולא אשמעינן רבתיא דבטבל טמא לכ"ז ופירשי ואל יאכל טבל ובפרט דבזה"ו לא משכיל' טבל טהור, ומוכרח מזה דגם טבל טמא אינה במיתה. מיהו דאי' זו נכונה רק אם ננימא דזר שאוכל תרומה טמאה פטור ממיתה, אבל אם ננימא כדעת הרמב"ם ז"ל דזר חייב מיתה טוב לייבי חומרא בטבל טמא מנתרומה טמאה דהרי כברייתא דהתם מייירי כזו.

נמצא למודים לפי' ז"ל דיש להוכיח כברייתא זו אהת משיני פנים, או דזר שאוכל תרומה טמאה חייב מיתה, או דגם האוכל טבל טמא פטור ממיתה, ומ"מ הא מיתה איכא למשמע מינה דלהרשב"ם ז"ל דהא מוכח א"כ כברייתא זו דהאובל טבל טמא אינו במיתה. וילי' דאי' מהרשב"ם ז"ל ורש"י ז"ל השמע לדברי הרמב"ם ז"ל דלא אשכחן הפלגי הרשב"ם ז"ל והרמב"ם ז"ל באוכל טבל טמא, הא ליתא, דהרי להרמב"ם ז"ל דזר האוכל תרומה טמאה חייב מיתה מנימא מוכח הוא דכן הדין בטבל טמא ז"ל עייני'.

[ב] ננימא יש להוכיח איפכא מרישא דברייתא דקתני טבל וניבלה מאכילין אותו נבילה, ותיקשי התינן בטבל טהור אבל בזה"ו דהטבל טמא, א"כ א"ל מן הדין דאיכילנו טבל ולא נבילה, דטבל טמא א"ל בה אלא איסור עשה ונכלל, ולא נבילה אית בה לית, ונהי דבהכרח דהברייתא לא מייירי בזה"ו דהא הטבל בזה"ו כרנן ונבילה הוי איסור תורה וכדכריחא גוהי' ז"ל בתרין קמא או"ח סל"ו עייני', ומ"מ אכתי תיקשי אמאי טמנה הברייתא ולא יחלקה בין טבל טהור לטמא, אלא כהכרח דטבל טמא נמי אית בה חיוב מיתה.

[ג] ננימא פ"ב ע"ה להביא ראי' מחודדת דלא כדברינו, דהנה גמיינין ס"ב א' אמרי' "העיד ר' יוסי בן חסמאל ש' משום ר' יוחנן אחיו שאמר משום ר' יוסי בן חסמאל אין עושין חלה עם הארץ כשרהה חלה עושין עיסת חוליו כשהיה נוטל חיימנה בין חלה ומניחה כמבשוא או אנתאטא ושכבא ע"ה לטיוול נוטל את שתיהן ואינו חושש", ואמרי' עלה לקמו', "ושכבא ע"ה לטיוול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה דאמרי' ליה חזי אי נגעת בה הדרא לטיבאל", ופירשי' ז"ל ד"ה הדרא לטיבאל, "וזוהי אינו חסול לאכול טבל כשמיתה".

והשתא אי ננימא כדברינו דטבל טמא אינה במיתה, תיקשי שם אי הדרא לטיבאל אה אה אה בה מיתה דהוי טבל טמא, ושוב מיוחש דהע"ה יאכל הטבל דאינו חושש מדאין בה מיתה, ולפי' דיש תלמות מיתה אינו יודע דאין דטבל טמא אינה במיתה, דכונתא הוה גופא דאמרי' ל"י דאי נגעת בה הדרא לטיבאל, והרי אין זה הלכה כנונה אלא לאיים עליו אמרי' כן, ומסתמא אינו יודע נמי דטבל טמא אינה במיתה, הא ליתא, דיעו' להברישי' בן תנאים ז"ל שם ד' דהא דאמרי' ל"י דאם נגעת בה הדרא לטיבאל אין זה שקר, דלכ' ב"ד מתנה עליהם שאם יגע בה טבל השליחותו שהחבר הפירשי חלה עמבור ובעל הפחשה, ועי'.

ולכאז"ל ש' לדחות ההוכחה דהא תמי' כטמאות מגע ע"ה שאינה אלא בטמאה מוכרזת שזונו על ע"ה שמועז וכליו טמאין אלא תרומה, ובגם נמדאורייתא לא הוי טבל טמא ושמיר וחי' במיתה, ונכח לחך גיסא דכ' המל"מ ז"ל בפ"ו מתרומות ה"א דתרומה שנטמאה כטמאות דרבנן אין בה חיוב מיתה אפי' מן התורה מדחוללת ועומדת היא, ונכח המל"מ ז"ל במצוה ק"ח אות' ש' הוכיח דכ"ה דעת הרמב"ם ז"ל, ולפי' ז"ל הרי גם טבל טמא דרבנן אין בה חיוב מיתה, וא"כ א"ל דהתם מייירי כטמאה דרבנן שפיר דהרי' לדברינו דמוכח מזהה דבטבל טמא אינה במיתה ביד"ש ש"ר דכ"ה"ה מוכרחין אין לו נזמר דהע"ה אינו יודע דטבל טמא אינה במיתה, דהנה בתקנת מרבי תיקנו להברישי' בן תרומה מעשר ומבשוא שם, וכ' להראשונים ז"ל א"ל דלא תקנה מן הדין להברישי' מניין משום דטבל ליתא"ל אית בה מיתה והע"ה דהוי מרישי משום דירא מעוגש מיתה [עי' בדברי המפרש ז"ל בנזירי פ"ד א'].

ותיקשי לפי'ו בזה"ו דהטבל טמא ולדברינו הנ"ל דאין כה חיוב מיתה, א"כ הי' מן הדין להוקט תבואה מע"ה שחיבתו להפריש ממי תרומה גדולה, דאיכא למיחש שהע"ה אינו מופרש דאין בטבל מיתה, אלא כע"כ לומר כ"ל הדעה"ה אינו יודע הטבל טמא אינו במיתה ולפיכך יראה הוא ובודאי מופרש.

[ד] השגת אהיה ז"ל בס"י צ"ו לחדש יצא, דמי שיש בידו רק כוית מצה שהוא טבל, אם הוא טבל למעשר שני יאכל הטבל משום דעשה דמצה דוחה ל"ת דטבל, אבל בטבל לתרומה גדולה אסור לו לאכול דיש בה חיוב מיתה ואין עשה דוחה ל"ת שיש בה מיתה ביד"ש יע"ש. [ומציאו כ"ו בקובץ ש"י קמאי לפסחים ל"ה א' בשם רבינו בריכה מניקול ז"ל].

והשתא אי כניס אנו כדברינו דטבל טמא אין בה מיתה ביד"ש, נמצא דבזה"ו דהטבל טמא, גם ביש בידו כוית טבל לתרו"ג, ידנא ויהי דאכל הטבל דעשה דוחה דוחה איסור עשה טבל טמא, וגם למש"כ דעת הרמב"ם ז"ל דור האוכל טבל טמא אינו ב"י מיתה ביד"ש, מ"מ נקמ"ט ולכן שיש בידו רק מצה של טבל דגם לדעת הרמב"ם ז"ל אין בה מיתה וכנ"ל, וא"כ ידנא הוי שיאכל טמא והנה אם חומה היא נכנה לע"ה כספי, הנה אם כניס אנו כדברינו לע"ה כ"ע"ה להוסיף ולחדש בה דבר טמא מיתתה, ובהקדם ד' הקדמות.

ול' הנה לא מצינו איסור ל"ת המצות טבל, באמנם רש"י ז"ל בע"ז נ"ו א' ונדה שמצות דפתין בה תרומה, והרמב"ן ז"ל כ"ע"ז ה' הביא דעת הראב"ד ז"ל דרק מדרבנן אסור לטמאות טבל.

[ג] ברה"ט כ"ב ב' תנן שופר של ר"ה אין עולין לה באילן ואין מקפחין עליו את הגל ואמרי' עשה דגמ' דהיינו טעמא משום דאין עשה דשופר דוחה עשה ול"ת דיו"ט, וכ' הר"ן ז"ל דאע"ג דלעולות באילן ולפקח הגל הוי רק איסור דרבנן ושופר הוי מצוה דאורייתא מ"מ עשה דחוק הוה דבריהם כשל תורה היילכך עבירה של חילול יו"ט מדרבנן נחשב כעשה ול"ת, יע"ש.]

וחק הר"ן ז"ל למאי הוצרכו להא דיו"ט הוי עושה, אפי' אי הוי רק ל"ת ולמפולת דאסור לעלות לאילן דלא הוי בעידנא, כשעולות לאילן קעבר על האיסור והמצוה מקיים רק כשתוקע אה"כ בשופר, והר"ן ז"ל תי' דאה"כ אלא חד מותר טעמי נקט, אבל השביל להקט ז"ל טבא בשם ר"מ [והמנ"א ז"ל בס"י תמ"ז] קט"כ הביא שתי' זה קאמי' הר"ה ז"ל דבמצוה דרביס' גם חיוב דלא הוי בעידנא דוחה העשה ל"ת.

[ג] תולדות ה"טו' והמנ"א ז"ל אם מצוה שמוטלת על כל יחיד ויחיד נחשב כמצוה דרביס' או לא, דהמנ"א ז"ל בס"י תמ"ז קט"כ' ט"ב דלא נחשב כמצוה דרביס' ושאני שופר דאחד מוציא את הרביס דיע"ה לפיכך הוי מצוה דרביס, מיהו מדברי ה"טו' ז"ל ב"א"ח סי' תרנ"ה ע"ה שיהו מוכס דס"ל דגם ככה"ג נחשב כמצוה דרביס וככל' המנ"א ז"ל והמנ"א ז"ל ש"ה. [ד] הרשב"א ז"ל בכתובות מ' א' כתב דכי היכי דעשה דוחה איסור לא תעשה, ה"ה דעשה דוחה לאו הבא מכלל עשה, ואי"ג דלאו הבא מכלל עשה נחשב כעשה יע"ש, והגרעק"א ז"ל בגליון למשניות לבימות אות ס"ו הוכיח דכ"ה דעת הרמב"ם ז"ל.]

והשתא לפי"ו נראה בע"ה לחדש, דמי שיש בידו רק כוית מצוה של טבל טהור הטבל לתרו"ג אינו נכנס על אמרי' עשה ול"ת וכנ"ל כיון דיש בה מיתה, יהי הדין דמתנהו לו לטמאות הטבל דשבו בה בה מיתה וממילא יוכל לאכול הכוית מצוה של טבל משום עדיילת, דכיון דהטבל טמא

לטמא טבל היינו רק לאו הבא מכלל עשה, א"כ יאכ עשה דמצה ויחדה לאו הבא מכלל עשה לטמאות הטבל. וע"ג דלא הוי בעידנא, מ"מ לדעת המ"ו ז"ל הרי אכילת מצה נחשב בעידנא, ובמצוה דרביס' דוחה גם היכא דלא הוי בעידנא.

יש לצרף בזה דברי ההשלמה ז"ל בספרו ראשית השלמה כמ"ד ר"ה לר"ח הקושיא דלא הוי בעידנא, וכ' דכיון דלעולות באילן הוי איסור דרבנן שפיר נדחה מפני עשה גם שלא בעידנא יע"ש, ומותר ז"ל ר"ה ל"ב כ"ד כדברי הגאון ז"ל בשפת קל"ב ב' וזכ"ס הריטב"א ז"ל ר"ה ל"ב ב' טעמא דבע"ה בעידנא היינו משום חשש שיעבור על הל"ת ולכסוף לא יקיים העשה ונמצא הל"ת נדחה כבוד, דלפ"ו באיסור דרבנן לא חשש.

והנה שיש לו רק כוית טבל, האיסור לטמאות הוי רק מדרבנן, לדעת הר"ה ז"ל בפסחים ז"ל ב' דאכל אינו נקטל טמאה מה"ת אלא ככפיצה ובפחות מכפיצה מקב"ט' רק מדרבנן, ולכא' למימר דא"כ מה"ת לא נטמא ויש בה מיתה בידו שפיר וזהו ליכא למימר בזה עדיילת, דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה מיתה ביד"ש, הא ליתא דהא הפל"מ ז"ל בספיק' כמ"ד תרומות ז"ל דהתורה נטמאה מדרבנן און בה חיוב מיתה מדאורייתא דרס"י בחוללת ועומדת היה יע"ש, והמנ"ה ז"ל במצוה קל"ה אות ט' הוכיח ד"ה דעת הרמב"ם ז"ל.

מיהו ותעוררת לדון בספיק' נפלא בזה, דהנה קיי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, והב"י ז"ל בכתובות מ' א' הוכיח דגם לדעת הרשב"א ז"ל דעשה דוחה לאו הבא

תמצית העולה מהדברים

[א] קיי"ל דכהן טמא האוכל את התרומה הטהורה חייב מיתה ביד"ש דחילל התרומה, אבל אם התרומה טמאה אין בה מיתה דמחוללת ועומדת היא אלא לאו הבא מכלל עשה.

[ב] תו קיי"ל דהאכל את הטבל בידו כיון שישאל חייב מיתה ביד"ש, ודעת רש"י ז"ל דטעמא דחייב מיתה באוכל טבל משום דמערוב בו תרומה, ודעת התוס' דה"ט משום טבל נלמד מ"ולא יחללו ויפלו חילול חילול מתרומה.

[ג] נלע"ז ז"ל לדעת דאכל טבל טמא אינו חייב מיתה ביד"ש, לא מבעיא לרש"י ז"ל דטבל אסור משום דפתין ב"י תרומה א"כ תרומה טמאה אין בה מיתה, אלא אפי' להנחום מ"מ כיון דילפי' חילול חילול מתרומה ותרומה טמאה כבר מחוללת ופטור מיתה ה"ה טבל טמא.

אין דוח תליא כפלומא דלדעת הרשב"ם ז"ל דור שאכל תרומה טמאה אינו חייב מיתה א"כ ה"ה ז"ר שאכל טבל טמא, אלא להרמב"ם ז"ל דרק כהן טמא פטור כאכל תרומה טמאה אבל זר חייב, א"כ ה"ה בטבל טמא דיהי' הדין דור האוכלה חייב מיתה.

[ה] י"ל דבר מחודד למאי דכ' השעמ"ו ז"ל דטעמא דור חייב באכל תרומה טמאה היינו משום דקדמה איסור ורות לטמאות התרומה ואין איסור חל על איסור, וא"כ לגבי טבל גם אצל הכהן קדמה טבל לטמאות הטבל וא"כ גם כהן חייב מיתה.

[ו] מהו הרי השעמ"ו ז"ל הוכיח דעת הרמב"ם ז"ל דגם בקדמה וטמא הכהן לטמאות התרומה הכהן פטור א"כ הדרי' לדברינו דכהן שאכל טבל טמא פטור מיתה.

[ז] יש להביא ראי' נפלאה לדברינו מהא דביומא נחלקו תנאי בחולה מסוכן שיש לפניו טבל האם יאכל הטבל ולא יעשר או יעשר ולא יאכל טבל דמספק' איהו איסור חמור יותר בעל או תרומה, והשתא אי נישאר דטבל טמא איכא חיוב מיתה ובתרומה טמאה ליכא, א"כ בזה"ו הרי הטבל טמא הוי מן הדין דיאכל תרומה ולא טבל לכ"ע. [ח] מיהו ראי' זו היינו רק לדעת הרשב"ם ז"ל אבל לדעת הרמב"ם ז"ל ליכא ראי' דהא מייירי תחת כור, וזהו חייב מיתה גם על תרומה טמאה.

[ט] ואכתי' יש להוכיח מופרש דבריהא גם לפניו טבל ונבילה יאכל נבילה, ותיקשי הא טבל טמא אין בה אלא לאו המנ"א ז"ל ונבילה איכא ל"ת והי' מן הדין דיאכל טבל.

[י] יש להוכיח דלא כדברינו מהא דאמרי' בניטין דחבר המפריש חלה מעיסת ע"ה וחושה שע"ה יגע בחלה יאמר לו שאם נוגע בחלה ויטמאן חזרת העיסה לטיביל' וחו"ה"ה יראה לאכול טבל דאית בי' מיתה, ותיקשי הא לאחר שע"ה מטמא החלה אם חזור לטיביל' הרי אין בה מיתה דבטבל טמא ליכא מיתה.

[יא] מיהו ז"ל דהע"ה אינו יודע דבטבל טמא ליכא מיתה, ובתורה לומר כן דאלת"כ תיקשי אמאי בזה"ו ליכא חיוב להפריש תרומה גדולה מדמאי, הא כיון דהטבל טמא אין בה מיתה ואין הע"ה יראה מן הטבל.

[יב] השאג"א ז"ל כ' דמי שיש לפניו רק כוית מצוה של טבל הטבל לתרומה גדולה, אינו יכול לאכול כלי' פסח דאין עשה דמצה דוחה ל"ת דטבל לתרו"ג שיש בה מיתה, ולדברינו בזה"ו דהטבל טמא ואין בה מיתה ביד"ש יאכל הטבל דעשה דמצה דוחה ל"ת דטבל לתרו"ג.

[יג] ולפי"ו ש' לדון בדבר החדש, המי שיש לו רק כוית של מצה הטבל לתרו"ג, חייב למטאות הטבל ויכול לקיים בו דמטא משום עדיילת, דהאיסור לטמאות הטבל הוי לאו הבא מכלל עשה, ודעת הרשב"א והרמב"ם ז"ל דעשה דוחה לאו הבא מכלל עשה, ולדברינו בזה"ו דהטבל טמא ואין בה מיתה ביד"ש יאכל הטבל דעשה דמצה צריך שיהי' בעידנא.

מכלל עשה, מ"מ בהצטרף לא תעשה הוא לאו מכלל עשה ה"ו נחשב כעשה ול"ת ואין עשה דוחה אותם יע"ש.

והשתא לפי"ו לכאן ליתא לדברינו, דהרי כדי לקיים מצות מצה בטבל צריך הוא לעבור על איסור ל"ת ועל מצוה מצה מכלל עשה, וכשנמטא התרומה עובר בלאו הבמנ"א, וכשאוכל הטבל עובר באיסור ל"ת דאכילת טבל, וא"כ אין עשה דמצה יכול לדחות הל"ת והלאו הבמנ"א.

אלא דיש לעורר ספק גדול בזה, ד"ל דדוקא היכא בדמון אחד עובר על עשה ול"ת אין העשה יכול לדחות, אבל כביד"ה הרי עובר עליהם כ"ל זמנים ונפרדים, כשנמטא הטבל עובר על הלאו הבמנ"א וכאכול א"כ עובר על הל"ת, והרי בכל פעולה בפני עצמה יש בכח העשה לדחות האיסור דעשה דוחה לאו הבא מכלל עשה דוחה וזהו נמי ז"ל, וא"כ ל"ל דככה"ג שפיר הבמנ"א.

נדחש מפני עשה דמצה, דהרי דעת הרשב"א ז"ל בחולין קמ"א א' דכשש עשה נגד ל"ת ועשה, רק העשה אינו נדחה דאין עשה דוחה עשה, אבל הל"ת שפיר נדחה, וא"כ לכאן דברי הפנ"י ז"ל הג"ל צ"ע אמאי העשה אינו דוחה ל"ת ולהבמנ"א' הא העשה ככוחו לדחות לו אחד מהם, וכע"כ דבהצטרף עשה ללאו הבמנ"א האחד מאליהם את השני ולפיכך אין נדחין מפני העשה, ולפי"ו מסתברא כדברינו דכל שאינם ככ"א שפיר נדחין מפני העשה, ובהו לא שיעד הסברא דאחד מאליהם את השני.

ולא מבעיא למאי דהוכיח המנ"ח ז"ל במצוה תקמ"ה מדברי הרמב"ם ז"ל כמ"ו ממשחטה ה"ט דמלגו על סברת הרשב"א ז"ל וס"ל דבדאיכא עשה ול"ת גם הל"ת אינו נדחה דלפי"ו הכרח דהא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה היינו משום דאחד מאליהם את השני, ולפי"ו דלא הוי כ"ב מעולות והעשה ככוחו לדחות כל אחד מהם שפיר דחי, וצ"ל, שוב אחר זמן מציאת הל"ת מציאה נשכחה דחסידי דור ז"ל בחוספתא ובזכיה מ"ב ה"ה סתפק בזה ז"ל כדברינו לחלק בין זר לכהן, עוד מציאת דהר"א' משכיל לאיתן ז"ל [על הנהגה נצפה איתן על שם' והנהגה ד' אהיה על שרע] בספרו משכיל לאיתן יומא כ"ג, נמי כ' דטבל טמא לא מותר מותרו טמאה, ושבו כ' לדעת הרמב"ם ז"ל דור האוכל תרומה טמאה חייב מיתה, ה"ה טבל טמא.

והעיר התם מהא דהעירנו מיומא כ"ג א' דטבל ונבילה מאילין אותו נבילה אלא דהק' באופן אחר, אמאי לא נטמא אלא הטבל נבילה ונאכיל את החולה טבל דאין בה אלא עשה, והנה קושיתו ע"כ לתרץ כזכ"ה ת"ל לעיל דאיכא איסור לטמא טבל והוא איסור תורה ולא הותר לטמא הטבל כדי להרויח הקל חלק החילה כיון דאין העבירה דטמאות טבל נצרך להצלת החולה, וכזכ"ה האבנ"מ ז"ל בתשו' סי"ח ז"ל דלא הותר לכטל התרומה בחולין משום דאיכא איסור תורה דמשמרת. ושמא קושיתו תיטוב לדעת הראב"ד ז"ל שהביא הרמב"ן ז"ל בע"ז נ"ו א' דלמטא טבל הוי איסור דרבנן, דבזה כ"ל האבנ"מ ז"ל דומות לעובר על איסור דרבנן אע"ג דאין זה נצרך להצלת החולה כדי להרויח הקל חלק החילה, לא דעת רוב הרבנים ש"ה ז"ל דלמטא טבל הוי איסור תורה י"ל דמס"ל להר"א' משכיל לאיתן ז"ל כדעת הפל"מ ז"ל שהביא האבנ"מ ז"ל שם דגם איסור דאורייתא מותר לעבור כדי להרויח הקל חלק החולה.

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת אמור

לא יקרחו קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שרטת. קדשים יהיו לאלוקיהם ולא יחללו שם אלקיהם כי את אשי ה' לחם אלקיהם הם מקריבים והיו קדש (כא, ה-ו)

פירש"י: לא יקרחו קרחה. על מת. והלא אף ישראל הוזהרו על כך, אלא לפי שנאמר בישראל (דברים יד, א) בין עיניכם יכול לא יהא חייב על כל הראש, ת"ל בראשם. וילמדו ישראל מהכהנים בגזרה שוה, נאמר כאן קרחה ונאמר להלן בישראל קרחה, מה כאן כל הראש אף להלן כל הראש במשמע, כל מקום שיקרח בראש. ומה להלן על מת אף כאן על מת.

וכן כתב האבן עזרא, דקרחה וגילוח זקן ושריטה אסורה לכהנים על מת. ובאמת כבר הוזהרו כל ישראל על אלה בפרשת קדושים (ט, כז-כח), וטעם שחזר והזהיר לכהנים כי ראש מוקרח וזקן מגולח ובשר שרוט [על מת] לא ישמש לפני ה'. דהיינו שהתורה מלמדת דכהן שעשה אלו פסול לעבודה. וכ"כ הרמב"ן בפרשת ראה (יד, א) והגדיל לעשות שכתב שאם עבד כהן מקורח ומגודד, עבודתו מחוללת, כדכתיב ולא יחללו שם אלקיהם.

והנה המנחת חינוך במצוה תסז (בקומץ המנחה) תמה על הרמב"ן וז"ל ואיני מבין דבריו הקדושים שכתב אם היה הכהן מקורח ומגודד שהוא מחלל עבודה, דלא מצינו זה בגמרא וברמב"ם ז"ל דעבודתו מחוללת, דהא שיעור הקרחה על המת לדעת הרמב"ם היא כגריס כמו שפסק בהלכות עבודה זרה (יב, טו), ולדעת הרא"ש [מכות פ"ג ס' ב-ג] חייב על שתי שערות, וזה ודאי דלא הוי מום, דהא אפילו קרחן בכל ראשו דמבואר במשנה בכורות (גג). אינו מחלל עבודה, כמבואר בגמ' (שם מג): מאי איכא בין מומא לבין אינו שוה בזרעו של אהרן, מומא מחיל עבודה שאינו שוה בזרעו של אהרן אינו מחיל עבודה. וכן בשורט על המת דחייב אפילו בכל שהוא אין זה מום ולמה יחלל עבודה.

ולדעתי זה הוי כמו שעובר על שאר איסורי התורה דאינו פסול לעבודה כמו שמבואר בש"ס ופוסקים, ומאי איריא לאוין הללו דגדידה וקריחה שהוא לאו השוה בכל ישראל לשאר לאוין שבתורה דאינו נפסל לעבודה אם עבר הכהן, ובפרט שאינו מחלל עבודה. וצריך עיון גדול ליישב דברי הרמב"ן, עכ"ל.

ובאברבנאל כתב וז"ל כי בהיותם באופן כך קרוחי שער ונשחתים זקנם בהיותם משרתי עליון חלול הוא לאלוקיהם העובדים על שולחנו כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק. ודבריו צריכים ביאור, שהרי אם עשה הכהן קרחה בראשו סתם אינו נפסל, ורק אם עשה כן על מת נפסל ומאי שנא מכל שאר ל"ת שאינו מחלל עבודה, ועיין בספר כור זהב שביאר זה וכתב וז"ל דכיון שניכר לעין רואה בפניו שהוא מקורח ומגודד אינו ראוי לעבודה ומחלל עבודה ואין זה דומה לשאר ל"ת שאינו ניכר אם עבר עבירה, אבל זה [באופן שידע לכל שעשה את הקרחה על מת] משחתו בו כמום ניכר ולכן לא ירצה וגרע מנושא נשים בעבירה ומטמא למתים, אבל לאחר שנרפאה הוי כשאר לאוין וכשר לעבודה, כך נ"ל בדעתו, עכ"ל.

ובשו"ת תשובות מהרי"א לרבי יהודה אסאד (או"ח מז, וע"ע יו"ד נא) דן בהא בתנינן במסכת בכורות (מה): דכהן הנושא נשים בעבירה שפסול לעבודה וכו' אי הוי פסול דאורייתא או דרבנן, שדעת התומים (לד, כא) והמ"א (קכח, נד) דהוי פסול דרבנן אולם בשו"ת רבי אליהו מזרחי (סימן נט) והחת"ס (חלק ו, יב) סוברים דהוא פסול דאורייתא. וכתב מהרי"א שכן דעת הרמב"ן הנ"ל דס"ל דכהן מקורח ומגודד פסול מדאורייתא?

ובהערות על הרמב"ן (מהרב שעוועל) תירץ וז"ל ואולי יש לומר שמאחר שמצינו שהיו עובדים ע"ז בגדידה (מלכים א' יח, כח ועיין בסה"מ ל"ת מה) עבודת כהן שמקורח ומגודד הוי כמו כהן שעבד ע"ז שאין קרבנו ריח ניחוח.

והנה האחרונים תמהו על מה שכתב המנחת חינוך דלא מצינו בגמרא דכהן מקורח וכו' עבודתו פסולה. דאדרבה במסכת זבחים

1. וכן נראה דס"ל לרשב"א (שו"ת ז, כא).

2. וכ"כ המשך חכמה וז"ל דהוי כמטמא למתים וכנושא נשים פסולות דכל זמן שהם עמו מחלל העבודה [לדעת קצת] ואינו עובד ע"ג מזבח, וכיון שנודר הוא כשר לעבוד וכו', כן הכא עד שיקבל עליו שלא לעשות עוד זה פסול לעבוד. ויעיין תוס' יבמות פ"ה ד"ה וכל, שהוא פסול. ועיין בכורות (מה): ודו"ק. ואל זה כוון הרמב"ע כאן יעו"ש ותבין.

(יז.) איתא להדיא ההיפך. דתניא רבי סימאי אומר רמז לטבול יום שאם עבד חילל מנין ת"ל קדושים יהיו ולא יחללו, אם אינו ענין לטמא וכו' תנהו ענין לטבול יום. וקפריך דגמרא אימא תנהו ענין לקורח קרחה ולמשחית פאת זקן, ומתרתת הגמרא טבול יום דאם עבד במיתה מנא לן דגמר חילול חילול מתרומה, דפסיל בתרומה [טבול יום] מחיל עבודה דלא פסיל בתרומה [קורח קרחה וכו'] לא מחיל עבודה. הרי דס"ל לגמרא בהדיא דקורח קרחה לא מחלל עבודה ודלא כרמב"ן.³

האדר"ת בספרו חשבונות של מצוה (קכז, טז) תירץ שהגמרא פירשה את הפסוק על פי פשט הפסוקים דלא יחללו קאי על טבול יום ולא על קרחה, אמנם להלכה שאני שאפ"ל שגם קרחה מחלל עבודה, וסיים ומצינו כן רבות בדברי רבותינו מפרשי התורה, וכן לרמב"ן בכמה מקומות.

בספר יד דוד (ד"ה רמז) תירץ שבאמת מקור הרמב"ן הוא בגמרא דילן וגורס בגמרא אלא טבול יום וכו', והיינו שהגמרא נשאת עם הדחיה דלא יחללו קאי על קורח קרחה ומשחית פאת זקן, שהרי בהם איירי בפסוקים הקודמים. וטבול יום דמחלל עבודה גמר בגזירה שוה חילול חילול מתרומה. והיינו שפשוטו של מקרא קאי על קורח קרחה, ובגז"ש ילפינן שגם טבול יום מחלל עבודה.⁵

ולא יחלל זרעו בעמיו (כא, טז)

פרש"י: ולא יחלל זרעו. הא אם נשא אהת מן הפסולות, זרעו הימנה חלל מדין קדושת כהונה.

בספרי פרשת קרח כתב על הפסוק (יה, א) ואתה ובניך אתך תשא את עון כהונתכם וז"ל זה עון דבר המסור לכהונה. וכתבו המפרשים דקאי על ב"ד של כהונה שהיו בודקים יחוסי כהונה⁷, ומשמע דענין בדיקת היוחסין וכן כל הדברים השייכים למזבח נעשו רק ע"י ב"ד של כהנים.

ויש לעיין מהא דאיתא בשלהי מדות (ה, ד). לשכת הגזית שם היתה סנהדרין גדולה של ישראל יושבת ודנה את הכהונה וכהן שנמצא בו פסול לובש שחורים וכו'. ועיין ברמב"ם הלכות ביאת המקדש (ו, יא) וז"ל ב"ד הגדול היו יושבין בלשכת הגזית, ועיקר מעשיהם התדיר שהן יושבין ודנין את הכהונה ובודקים את הכהנים ביוחסין ובמומין⁸. וצ"ע מדוע לא סגי בב"ד של כהנים וכדאיתא בספרי.

ומצאתי בזרע אברהם על הספרי שעמד בזה ותירץ דהב"ד של כהנים היו בודקים את הכהנים אם יש בהם פסול אבל הב"ד בלשכת הגזית היה דן כאשר התעורר ספק הלכתי בכשרות הכהנים וזה לא היה נידון בב"ד של כהנים, אלא ב"ד הגדול היה יושב ודן ומכריע את ההלכה.

במהרש"א עמ"ס מדות (שם ד"ה סנהדרין גדולה של ישראל) מצינו חידוש שכתב וז"ל נקט הכא טפי של ישראל, שלא יהיה בתוכם כהנים שאפשר שהם נוגעים בדבר כיון שדנין את הכהונה. ומבואר בדבריו שכל השבט נקראים נוגעים, כיון דבדיקת הסנהדרין היתה היחוס של הכהן שאינו חלל, אם נמצא כהן חלל הוא גנאי לכל השבט. ולכך אומרת המשנה שיום טוב היו עושים הכהנים שלא נמצא בהם פסול. וכתב הרש"ש שכל המשמר היה עושה יו"ט שלא נמצא בו פסול באחד מאנשי המשמר⁹.

3. ועיין במשך חכמה הנ"ל שיישב שאלה זו.

4. עיין ברש"י שדחה גירסא זו, אמנם בדעת הרמב"ן אבל שכן גורס כן.

5. וכעין זה תירץ בספר ענפי יהודה על ספר וזההיר (פרשת במדבר אות ל) והביא ראיה שכעין זה כתב בספר היראים (סימן שמט).

6. עיי מלב"ם.

7. איתא במסכת סנהדרין (טז: טז) שופטים לכל שבט ושבט מניין, תלמוד לומר (דברים טז, יח) שופטים לשבטיך. ועיין במנ"ח במצות מינוי שופטים (תצא, א) וז"ל וכן שבט לוי ג"כ נחשב כשבט למצוה זו [של מינוי שופטים].

וכן מצינו כמה פעמים בש"ס דהיה ב"ד של כהנים. במסכת כתובות (יב, ב) ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז. ובעירובין (לב, ב) האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת וכו' חזקה אין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר. ועוד.

8. ועיין בתו"ט (שם) שהביא את הרמב"ם וכתב והדין עמו דהא במשנה במסכת סנהדרין (יא, ב) תנן לגבי זקן ממרא שנחלק עם חכמי ישראל שאלו ואלו באים לבית דין הגדול שבלשכת הגזית שממנו יוצאת תורה לכל ישראל וכו', אלא שעיקר מעשיהם התדיר היה שהיו צריכים לבדוק את כשרות יחוסי הכהנים. אבל הוראה אפשר שלא תבא כלל שלא יפלא דבר למשפט.

9. עיי בעזרת כהנים שאע"פ שודאי היו כהנים ולוים בסנהדרין כדכתיב בפרשת כי תצא (כד, ה) ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים. מכל מקום בשעת בדיקת יחוס הכהנים היו רק ישראלים.

10. אמנם בתו"ט כתב שהכהנים שלא נמצא בהם פסול היו עושים יו"ט וכל אחד קורא לרעיו ומיודעיו.

ספרו נפלאותיך

עובדות ומנינים על התורה

אמור - תשפ"ג

לא יטמא בשביל שלום

ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת להם לנפש לא יטמא בעמיו. [אמור כא, א]

ביאר הג' רבי יצחק אלחנן זצ"ל אמר אל הכהנים בני אהרן תזהירו את הכהנים שהם בני אהרן ולכן עליהם להידמות אליו הוי מתלמידיו של אהרן הכהן אוהב שלום ורודף שלום ואמרת להם, אבל גם תזהירו לנפש לא יטמא בעמיו שלמען השלום אין צורך לטמא את עצמכם גם בעשיית שלום יש גבולות ואם למען השלום נדרש מצב של יטמא בעמיו הרי שאין לעשות כן ואין לוותר על הקדושה למען השלום. (אהל משה כאן)

אזהרה מיוחדת לכהנים

ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת להם לנפש לא יטמא בעמיו. [אמור כא, א]

ופרש"י "אמר אל הכהנים - אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים". וביאר מוה"ז הגר"ז סורוצקין בספרו אזנים לתורה דדוקא כאן נאמר האי מילתא שצריך להזהיר את הקטנים מעבירות, דהכא איכא חששא מיוחדת כיון דהאב שהוא כהן צריך להסביר לבנו שהוא כהן ואסור ליטמא, משא"כ שכנו הישראלי אינו מוזהר בזה, ולזה צריך זירוז מיוחד, שיבוא ויאמר לבנו שהם שונים משאר ישראל.

מחוסר זמן שנהפך לעגונה

שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'. [אמור כב, כז]

מספר תלמידו הרב יעקב ליפשיץ זצ"ל: כי פעם אחת כאשר באו לפני רבנו תלמידי החכמים בעיר פלוגית להתלונן על מורה הוראה בעירם שהתיר לאכילה בשר עגל שנשחט קודם שהיה בן ח' ימים בחן רבנו את צדדי הענין ביגיעה רבה וכאשר שאלוהו מקורביו מדוע טורח הוא כל כך למצוא צד היתר בשאלה זו ענה להם אתם לא תשכילו לדעת כי השאלה הזאת היא ג"כ שאלת עגונה כי המורה שהורה הוא כעת ג"כ במצב המסוכן כהעגונה ואם לא אמצא צד היתר הלא ישבר מטה לחמו והיה כבודו כללמה וטפלי תלוי בו. והלא מצינו כעין דוגמת השאלה הזאת גם בחז"ל באשה הזקוקה לחליצה שהיה לה נמל שמת קודם שלוש יום אם נשאת לכהן ואם תחלץ לא יוכל לקחתה עוד. וע"כ במקום דחק כזה חפשו גם חז"ל צדדי היתר ואמרו דקא סמכינן על הרוב שהמה בני קיימין לכן גם בנידון דידן שאחד המורים נכשל בשאלה חמורה כזו ועומד בסכנה עלינו לחמש ג"כ צד היתר. (תולדות יצחק עמ' 31)

מהו קידוש ה'

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם. [אמור כב, לב]

ר' אפרים גוטמן ז"ל מקובנה שאל בגיטו את רבה של העיר רבי אברהם דובער שפירא זצ"ל בענין קידוש השם הוא ביקש לדעת במה מתבטא מושג זה במציאות בה הם חיים. וכך היתה שאלתו מספדים שבמקום פלוני ארע באשד הגרמנים הוציאו את היהודים להורג התנפל לפתע קצב יהודי בעל גוף על ראש הגסטפו ובשיניו קרע לו את גרירתו כמובן שיהודי זה הומת בו במקום ואילו בקלם כשהליטאים עמדו להוציא להורג את תלמידי הישיבה הקטנה ביקש מהם המשגיח נמוך הקומה ר' דניאל רשות ונפלאה.

לומד לתלמידו דברים אחדים לפני המוות הרשות ניתנה לו והמשגיח השמיע לפני תלמידו דברי חיזוק ואמר להם שלא יפקדו אף רגע בחובת קידוש השם כשר' דניאל גמר את דבריו פנה לליטאים הרשעים ואמר להם אני גמרתו אתם יכולים להתחיל וכולם נהרגו לאחר שר' אפרים הנ"ל סיפר לרבה של קובנה על שני המקרים האלה שאלו רבי איך צריך לנהוג רבה של קובנה לא השיבו תחילה דבר ושתק. ר' אפרים שאלו פעמיים ושלוש ולאחר שלא קיבל תשובה.

אמר בהתרגשות הרי הרי זה ענין הלכה למעשה וצריך לדעת זה יגיע גם לידינו.

אז פתח רבי דובער שפירא רבה של קובנה ואמר בוא אסביר לך קידוש השם הוא באשר האדם היהודי עושה אח המקסימום המוטל עליו אוהו מעשה של הקצב היה המקסימום שהיה ביכולתו לעשות ואילו ר' דניאל המשגיח החלוש הרי לא היה לו בלל כוח למעשה בזה של הקצב הכוח התורני העצום שלו בהליכה לקידוש השם וכל הישיבה אחריו מיצוי כל הכוחות הן בחיים והן במוות זהו קידוש השם. (הגבורה האחרת עמ' 124 בשם הרב הדרי ששמע מפיו)

חיזוק על משמר הלכה

פ"א הגאון רבי בנימין מנדלסון זצ"ל רבה של קרית אתא ולימים רב המושב קוממיות סירב לתת לעסקן חרדי שהתגלח בספירת העומר לשאת דברים בבחכ"ס מאחר שעובר על הלכה בשו"ע היו אנשים שתבעו את עלבוננו של אותו עסקן ובעקבות כך נוצרה שערעוריה. כשסיפר את הדברים לחזו"א אמר לו טוב עשית, והביא לו את המעשה הנ"ל בעת כהונתו כרבה של קובנה הוזמן רבי יצחק אלחנן לסדר חופה וקידושין בבית אחד מחשובי ועשירי העיר קובנה אותו העשיר דרש כי החופה תיערך בתוך הבית פנימה ולא תחת כיפת השמים כנהוג. רבי יצחק אלחנן משך בכתפיו וסירב באומרו אני מיודד עם הרמ"א מקראקא באופן יוצא מן הכלל ואינני מוצא שום סיבה מדוע עלי להסתכסך עמו [עי' רמ"א אבעה"ז סי' ס"א] ולמרות היותו של בעל השמחה מנכבדי הקהל וסירובו לסידור הקידושין יכל לגרום לפגיעה במעמדו רבי יצחק אלחנן לא חשש ולא חת שמירת ההלכה על כל פרטיה ודקדוקיה עמדה מעל לכל (פאר הדור ח"ד עמ' קעו').

היתר אבל למרחץ

הג"ר יצחק אלחנן ספקטור היה מורה להתיר לאבל ליכנס למרחץ בימי הספירה, מטעם שהטו"ז יר"ד ס' שפ"א סק"א הביא בשם המהרש"ל שאסרו רחיצה משום תספורת כי כן דרך הנכנס במרחץ לגלח ראשו, ולפי זה בימי הספירה שכל העולם אין מסתפרין לא שייך גזירה זאת ליחיד. וז"ל הגאון רבי שלמה כהן זצ"ל בשו"ת עצי ברושים סס"ב. היה מורה להתיר לאבל ליכנס למרחץ בימי הספירה, ויסוד התירו הוא מכיון שהטו"ז ביר"ד ס' שפ"א סק"א מביא בשם הרש"ל שנתן טעם לאיסור רחיצה לאבל משום דאסרו משום תספורת כי כן דרך הנכנס במרחץ לגלח שערות ראשו, וא"כ לפ"ז בימי הספירה כיון דאז כל העולם אין מסתפרין לא שייך גזירה זאת ליחיד, והביא ראייה גדולה לזה ממ"ש ביומא ד' י"ד גבי כהן גדול ביוה"כ דמותר להקריב כשהוא אונן ולא גזרי' שמא יאכל משום דכיון דכו"ע לא אכלי הוא נמי לא יאכל, וה"כ, והגר"ש ז"ל קורא לזה קילוס וכתב שזו ראייה גדולה ראויה אליו ז"ל. והיא הוראה חדשה ונפלאה.

ובס' תולדות יצחק לתלמידו רבי יעקב ליפשיץ זצ"ל (עמ' 34) מוסיף: שרבנו אמר לו, ואנכי האיכותי בהשואל ללכת, בהתבונני כי מתעקש נגדי כיוודע כוחו יתירה ויתקשה לשאול כי חוה"מ אסור בתספורת מדינא וימי הספירה מנהגא בעלמא ומנעתי עצמי מהתפלפל עמו ולהשיבו כי אסור רחיצה בחמין אחר שבעה הוא גם כן רק מנהג ותיקין.

וכן הביא בס' בית לוי ח"ב סי' ב'. ולכאורה לפי' מותר לרחוץ גם בימי בין המצרים בין י"ז בתמוז לר"ח אב לפי מה דפסק הרמ"א בס' תקנ"א ס"ד שתספורת נוהגין להחמיר מ"ז תמוז וצ"ע. וראה בפ"ת סק"ב שכתב על דברי הט"ז שמותר לרחוץ בחוה"מ לפי' אפשר דאם פגע הרגל של פסח או סוכות בתוך שבעה שאז לא בטל ממנו גזירת שלשים כדלקמן סי' שצ"ט מותר לרחוץ בחוה"מ דלא שייך גזירה דתספורת דהא אסור בלא"ה משום חוה"מ ובזה לא יהיו נכשלים כיון שיש איסור על כל העולם איברא דקשה לי על טעם זה של רש"ל דא"כ אמאי לא אסרו רחיצה על אר"א אף לאחר שלשים כל זמן שאסור לגלח דהיינו עד שיגיעו תבירי כדלקמן סי' שצ"ט ס"ד עכ"ל. (פני ברוך עמ' קסט). ועי' שו"ת עין טוביה סי' שפג.

אמנם בשו"ת טוב טעם ודעת להגרש"ק (ח"ג ס' רכ"ח) כתב לדחות מכמה טעמים חדא שהרי לבד הנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו. ועוד דבלאו הכי הלא בימי הספירה יש מנהגים שונים יש מסתפרים עד ראש חודש אייר ובל"ג בעומר הכל מסתפרים ואם כן בימים אלו יהי אסור לאבל לרחוץ ובימים אחרים יהי מותר נתת דבריך לשיעורים וגם יהא כחוכא ואטלולא דבימים הקרובים קודם ל"ג בעומר מותר לרחוץ, ובהגיע ל"ג בעומר וימי אבלו נתרחקו יהא אסור. ועוד שהרי הר"מ סי' שפ"א הביא עוד טעם לאיסור רחיצה דחיישינן לכיבוס ואם כן לטעם זה אף בימי הספירה אסור. ועי' בס' תקנת השבים להגר"ע אלטושר עמ' שמה.

עניני ל"ג בעומר

לימוד תורת רשב"י

בקיץ אחד שלמדו בו מסכת שבועות בישיבת סלבודקה בבני ברק, ואמר הג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל את השיעור הקבוע ביום שלישי שחל בו ל"ג בעומר, והי' זה השיעור השני או השלישי באותו "זמן", ולהפתעת הכל הגיד הג"ר יחזקאל אז את השיעור בדף י"א במסכת שבועות, אחרי השיעור הסביר הג"ר יחזקאל הואיל והיום הוא ל"ג בעומר, לכן בחרתי להגיד היום דף גמרא שכל עמוד ב' שבו, ואח"כ דף י"ב סובב הולך על מיםרות דר' שמעון. [פנינו רבינו יחזקאל ח"ב עמ' ט"ז]

וכותב בזה ידידי הגר"י טרגר שליט"א: ושמעתי מפיו של הגאון האדיר רבי פנחס הירשפרונג זל"ה אשר בלמדו בישיבת יח"ל, קראו לו רבו הגאון הק' רבי שמעון מזעליחוב הי"ד ואמר לו שיאמר אל כל המיםרות של רבי שמעון בש"ס בבלי [בע"פ] וכשגמר אמר רבו הק' את כל ד' הזוהר "אשר היה שגורין בפיו" בעל פה, וככה ישבו עד עיתותי ערב, אשרי עין ראתה זאת.

וממ"ד הגר"ד שמעתי שחמיו בעל הפחד יצחק זל"ה ישב כל היום ספון בחדרו והגה בתורת הרשב"י ע"ה, ושהיה צריך לצאת לצורך נישואין היה קשה לו הדבר עד מאוד, להתנתק מתורת רשב"י.

מצוי גם בגמרא

שח האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל באחת השנים חשקה נפשי להעיתר בכפר מירון סמוך לציון התנא הרשב"י ביום דהילולא ל"ג בעומר מתוך כבודו של הרב והרגישות לשיעוריו הודעתי על כך בערב היום למרן זצ"ל כי למחרת יפקד מקומי בשיעור הרב שמע ומיד נענה איני מבין מה לך לבטל שעות בנסיעות וגם לבזבז כספים שאין לך העליה למירון בימים ההם לא היתה קלה ומהירה כבימינו ויחסית גם לא כל כך זולה הרי רבי שמעון בר יוחאי גם מצוי בגמרא סתם רבי שמעון הוא רבי שמעון בר יוחאי אחרי לימודך קרא פרק תהלים ובקש שתפילותיך תתקבלנה בזכות רבי שמעון שעסקת בתורתו. (אחד היה אברהם, וראה עוד בס' פניני מנהג לג בעומר עמ' עד - עה)

שכחת שלושים ושלוש פעמים

סיפר הר"ג רבי שבתי פנקל ז"ל מו"ל ומהדיר הרמב"ם המזוקק וכבר נדפס כיום מעשה זה משמו בכמה מקומות וכה סיפר כי הנה ידוע שגם הרמ"א נסתלק ל"ג בעומר ורבות בשנים היו נוהגים בני חדל להתאסף בקרקא אל מקום מנוחתו כבוד להשתטח על ציונו הקדוש. ופעם אחת ביום ל"ג בעומר איקלע הגה"ק רבי יוסף שאול טנטזאהן זצ"ל בעל שו"ת שואל ומשיב לקראקא והתאכסן בבית תלמידו זקני הרה"ח מוה"ר

אלכסנדר שמעלקיס ז"ל אחיו המבוגר של הגאון בעל בית יצחק זצ"ל שגם היה תלמיד הגאון בעל שואל ומשיב באותו מעמד סר שמה הדין הג"ר אברהם יאנובר זצ"ל לבקר את הגאון הנ"ל בין שיח למשנהו אמר הר"ר אלכסנדר להגאון בעל שואל ומשיב היום ל"ג בעומר יאמר נא הרב מילתא לכבוד ההילולא לאור בקשתו זו פנה הגאון בעל שואל והשיב לדין רבי אברהם זצ"ל ואמר לו נו ר' אברהם כמה פעמים ואיפה מוזכרים בש"ס אביי ורבא, ויחל הדין למנות מתחילת מס' ברכות את כל המקומות בהם מוזכרים אביי ורבא. והגאון בעל שואל ומשיב הטה ראשו להקשיב בדומיה, עד שלפתע נשא הגאון את ראשו ויען נו הרי היום ל"ג בעומר ר' אברמ"ל עצור עכשיו מלמנות כי עד המקום בו הגעתם החסרתם בדיוק ל"ג פעמים את אביי ורבא.

ובספר אלף כתב (ח"א אות קנ"ט) מספר רבן של ישראל בעל שואל ומשיב ז"ל קרא פ"א לסעודה ביום ל"ג בעומר ת"ח גדול להגיד לפניו כל מיםרות ש"ס בבלי וירושלמי מרשב"י והי' נמשך הענין קרוב לג' שעות, כן הגיד לי הרה"ג מביאין רבי יהודה שטערנהעל שהת"ת בעצמו ששמע זאת הוא בעצמו סיפר לו זאת ע"כ.

פיוט בר יוחאי

בחשיבות פיוט זה כתב הגאון בעל סמיכת בעל סמיכת הכמים (בסידורו בית רחל) "ושמעתי מחכמים גדולים אנשי שם שבאו מארץ הקדושה, כל מי שהאיר ה' רוחו עליו, אף בחוץ לארץ יגן פיזמון זה להארת הנשמה, והאותיות מחכימות, והוא מיוסד ומסודר דרך המעלות סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, מלמטה למעלה עד לראש כתר"ם עכ"ל.

וביוסף אומץ לרבי יוסף יוזפא מרבני פרנקפורט (אות תשכ"ט) כתב שפיוט זה של בר יוחאי "אינני אומר לרוב עומקו בקבלה".

להשתעשע עם התלמידים

מצאנו גם שביום זה הלכו לפרדסים עם התלמידים לשעשע את עצמן בדברי תורה ובמילתא דבדיחותא, ראה בס' אלף כתב חלק א' עמוד סג' שמרן הכתב סופר ז"ע נהג ביום ל"ג בעומר, מאחר תפילת שחרית עד לעיתותי ערב שעשה את היום הזה לשמחה ולשעשועין, והלך עם סיעת מרחמוהי תלמידי חכמים מופלגים וישב בין האילנות ביער לשאוף אויר טוב, ולדבר שם כל היום דברי תורה ופספסין דאורייתא עם מילי דבדיחותא.

והראה הרה"ג רבי יחיאל גולדהבר שליט"א למ"ש בשו"ת רבי עזריאל (סימן ל) וביום ל"ג לעומר לא לומ' תחינות הוא מנהג צרפתיים שאומרי' שאז פסקו תלמידי ר' עקיבא למות ולכן ראינו בפיימונטו שהיו הגדולים הרבני' עושים סעודות לתלמידיהם ולעוסקים בתורה מפני השמחה שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות עיי"ש.

והראוני בספר איומה כנגדלות [לרב יוסף ב"ר יצחק בן הרב החסיד מוה"ר יוסף יעב"ץ הדורש, נדפס בשנת ה' שלז] בהקדמה שכתב שגם בימי קדם היה מנהג זה, וז"ל המקובל ויהיה היום למספר בני ישראל שלושים ושלשה שנת השל"ה, השכמנו קמנו לטייל בפרדסים תחת הציצים שמחים ושטים ושרים בארץ וכו' עכ"ד.

הי לנו שכבר מקדמת דנא היה מנהג לצאת לשדות ולפרדסים, ולשוש ולשמוח בד"ת וכדו'. (פרדס יצחק)

אפשר להגיע לדרגות

על הגה"צ ר' מרדכי צוקרמן זצ"ל סיפרו: פעם אחת בימי חייו עלה אל ציונו של רבי שמעון בר יוחאי במירון לקראת נישואי אחת מבנותיו, ואמר אצל רבי שמעון זהו מקום תפילה שם מרגישים מיד את ההתעוררות. אמנם למרות שהעיד כי חש בציונו של רבי שמעון בר יוחאי במירון שהוא מקום תפילה מיוחד והרגיש שאפשר להתעלות שם לדרגות נעלות, השתדל להמנע מנסיעות ולא נסע לא למירון ולא לקברי צדיקים אחרים באמרו כי לימוד התורה עדיף מכל. (יחיד ודורו עמ' 497 ועמ' 545)

היה דביקות נפלאה

כותב הגה"צ רבי חיים זאב פינקל זצ"ל: ביום שיש ל"ג בעומר תר"ץ מירון ת"ו הייתי פה כמעט מעת לעת וכל הזמן עבר על כל הנמצאים מתוך תפילה ושמחת העבודה השתא לא בקרו בהמונים כל כך כבשנים עברו כנראה בגלל המאורעות עם הערבים אבל עבדו בדבקות עצומה ובפנים לא היה כל כך קשה להרגיש את זה המתאבק והמשתטח על קברות הצדיקים. (האבא מסלבודקה עמ' 380) שמעתי מהמשיגה הגה"צ ר"ב פינקל שליט"א שפ"א נסע מרן הגר"ח שמואלביץ למירון וכל הדרך דיבר במעלת רשב"י, ובסוף שהגיע פחד ליכנס למערה. וחזר הביתה.

עשרים שנה לפטירתו של מוח"ז הגאון הגדול רבי טוביה גולדשטיין זצ"ל ראש ישיבת 'עמק הלכה' ט"ו אייר תשס"ג

כוח... ר' ראובן עודד את הבחורים להמשיך ללמוד ולעמוד בנחישות ובהתמדה ללא רתע בנסיין זה שהקב"ה גזר עליהם.

"דבריו המרגשים נתנו חיזוק עצום לרבים מאיתנו למשך חודשים רבים לאחר מכן", נזכר ר' טוביה.

תלמידי ישיבת קמניץ נשארו בלוקשקה רק שבועות ספורים, מחשש פן ישלטו הרוסים גם על וילנא. הם נסעו צפון-מערבה לקהילה אחרת בליטא, בשם ראסין, שם זכו לתנאים משופרים מעט הודות ליחסם החם והתומך של בעלי הבתים.

עם זאת, היה עליהם להרשם אצל השלטונות, כמו כל הפליטים האחרים שהגיעו לראסין על מנת להתגורר אצל משפחות מקומיות. באותם ימים לא היו פנימיות לתלמידי ישיבות והבחורים מצאו להם מקום מגורים בקרב משפחות העיר. באופן זה נמצאו רישומים מדויקים בהם הופיעו שמותיהם ומקומות מגוריהם של שמונים וששה מתלמידי ישיבת קמניץ.

לעומת זאת, הצליחו למעלה ממאה בחורים להתחמק מחובת הרישום. לאחר שנה של שקט יחסי אך חסר-מנוח, התנפצה לחלוטין השלוה שעל פני השטח. ביום ראשון, בשעת ערב, כשהבחורים היו בעיצומם של לימודים בבית המדרש בראסין, הגיע במרוצה לבית המדרש חבר המפלגה הקומוניסטית בראסין ועמו התראה דחופה. ברית המועצות סיפחה את ליטא ורבים הסיכויים, כך אמר לבחורים המבוהלים, שבקרוב יאסרו את כולם. יוסף סטאלין הורה לעצור לחקירה ואולי גם למטרות הגלייה, את כל אנשי הדת והעסקים בליטא, אשר נחשבו למתנגדי המפלגה הקומוניסטית.

הקומוניסט היהודי גילה שאמו הקשישה דרשה ממנו להזהיר את בחורי הישיבה על העומד להתחולל. יחד עם האזהרה, הדגיש האיש שאין הוא יכול לשאת באחריות לגורלם וכל אשר ידוע לו הוא שהמעצרים מתוכננים לעתיד הקרוב ביותר, ממש בימים הקרובים. משסיים את דבריו אלו, נחפו החייל החוצה והמשיך בדרכו.

חלחלה אחזה בבחורים לשמע הדברים. הם לא ידעו מה לעשות - האם עליהם להסתתר? האם נותרו להם יום או יומיים לעריכת תכניות? האמנם המצב באמת רציני עד כדי כך? איש לא ידע. אולם, עוד באותו לילה, מיד אחרי חצות, הגיעה התשובה המוחצת. אנשי המשטרה החשאית הרוסית (ג.ק.ו.ד.) פשטו בכל השכונה, העירו את התושבים ודרשו שכל אנשי הדת (במקרה זה - בחורי הישיבה) יבואו עמם.

ר' טוביה היה בין הבחורים ששמם וכתובתם תועדו על ידי השלטונות. הוא היה באמצע איסוף בגדיו בבית האשה שנהגה לכבס את בגדיהם של תלמידי הישיבה כאשר נשמעו נקישות עזות על דלת הבית. תוך דקה כבר הערים עליו חייל בקולו וציוה עליו לאסוף מהר את חפציו ולהלוות אליו.

"אבל הכביסה שלו עוד לא התייבשה", טענה האשה, "אי אפשר לחכות מעט?"

החייל צחק ברשעות והשיב: "בסיביר כבר יהיה לך זמן רב לייבש את הכביסה."

ר' טוביה רץ להביא את התפילין שלו ואת ספרו היקר, המהדורה החדשה של פרוש הרב חיים סולובייצ'ק על הרמב"ן. בעוד הוא אורז את חפציו תחת עינו הפקוחה של החייל הרוסי, החרימ החייל האכזרי את התפילין ואת הספר והעיר בודון: "במקום שאליו אתה הולך לא יהיה לך פנאי ללמוד, תצטרך לעבוד שם כל הזמן."

באותו לילה נעצרו כל יתר שמונים וחמישה הבחורים שהיו רשומים אצל השלטונות, ובבוקר יום המחרת הובלו כולם למיכלאות בקר שם הופרדו ושוכנו באורוות במשך שלושה ימים רצופים.

באותם שלושת ימי המהומות הנוראות ברחבי ליטא נרצח באכזריות בסלובודקה הרב אלחנן וסרמן (תרל"ה-תש"א 1875-1941) על ידי בריונים ליטאים באמצע השיעור שמסר בלילה בפני אחד עשר משתתפים. הרב יונה (מינסקר) קרפילוב, אחד ממצויני הבחורים בישיבת מיר, היה בין ההרוגים שנטבחו באותו לילה יחד עם רבי אלחנן.

בבוקר היום הרביעי לשהותם באורוות, הובלו הבחורים ונדחסו לתוך שלושה קרונות. ר' טוביה, יחד עם עוד עשרים ואחד בחורים אחרים,

הסיפור הבא, מפי ראש ישיבת עמק הלכה בברוקלין, הרב טוביה גולדשטיין, הוא סיפור של הקרבה, כאב וגבורה. כאשר המלחמה סערה באירופה והארועים הטרופים רדפו זה את זה, נאלצו בני הישיבות ליטול את מקל הנדודים ולעקור ממקום למקום.

המעשה הבא התרחש בעיצומם של ימי הצרות והמהומות, כשחריכוז בלימוד התורה נעשה קשה מאד.

על אף הכל, המשיכו הלימודים בישיבות באמצעות התמדה יוצאת מן הכלל וכוח רצון אדיר, ור' טוביה עצמו היה עד לכך ונטל חלק בכך.

דמיות ההוד הקשורות לסיפור, וזוית הראיה המיוחדת של ר' טוביה לארועים, אכן מיוחדים מאד ורבי השראה.

נפלה ביד הזכות לשמוע את הסיפור המאלף הזה ישירות מפיו באופן אישי.

ערב ראש השנה ת"ש (1939). הבחורים בישיבת קמניץ בפולין שמעו שגרמניה פלשה למדינתם. רבים מהם אכן צפו מראש את פלישתו של כח אויב לפולין וכתוצאה מכך את הכורח שיאלץ אותם להימלט לארץ אחרת. היטב ידעו הם שיהיה אשר יהיה יעד מנוסתם, המטבע הפולני יהיה חסר ערך. לפיכך החליטו לקנות סחורות שאפשר יהיה בבוא היום למכור אותן או לסחור בהן סחר-חליפין כדי שיהיו להם אמצעי קיום בסביבה אליה יגיעו. הבחירה נפלה על שקי סוכר ומאות זוגות של גרבי חורף, שני פריטים שהיה להם ביקוש רב ברחבי מזרח אירופה.

כאשר נרכשו סחורות יקרות ערך אלו, תמיד ידע מישהו בישיבה היכן הן מאוחסנות. הכל ידעו שסיכויי הישרדותם בעתיד עשויים להיות תלויים במטמון יקר זה.

בעיצומם של יום הכיפורים התפרצו חיילים גרמנים לבית המדרש ודרשו מן הבחורים את כל מלאי הסחורות שברשותם. הם איימו לחטוף ולרצוח את ראש הישיבה, רבי ברוך בער ליבוביץ (תר"ל-תש"א - 1870-1941) אם מבוקשם זה לא ינתן להם.

הבחורים שיערו שמן הסתם ראה אותם פולני אנטישמי כשהם רוכשים כמיות גדולות של המצרכים והלשין עליהם באזני השלטונות הגרמנים. לא היתה להם כל ברירה אלא למסור את כל מה שהצליחו לאגור. הם לא היו בטוחים בזוהתו של המלשין; יתכן אפילו שהיה זה המוכר ממנו נרכשו הסוכר והגרביים. הוא ידע את הכמות המדויקת שנרכשה ויתכן שהוא היה זה שמסר זאת לנאצים. לא היה דבר שישווה בערכו לחייו היקרים של ראש הישיבה האהוב והתלמידים נאלצו להיפרד בצער מכל מקנת כספם.

רק אחד עשר יום עברו מאז פלישת הגרמנים לפולין, והנה נכבשה הארץ ביד הרוסים. רבי חיים עוזר גרודזנסקי מוילנא אשר בליטא האיץ בכל ישיבות פולין להימלט על נפשם ולנסוע מיד לליטא, אפילו בשבת. עכשיו, לנוכח הכיבוש הקומוניסטי הרוסי, אכן עברו ישיבות רבות - כגון ראדין, גרודנה, ברנוביץ ומיר - לליטא וסביבותיה.

כך נמלטו כל בחורי ישיבת קמניץ במוצאי שבת, כולל ר' טוביה גולדשטיין בן ה 21, ועלו לרכבת למסע ארוך בן יום וחצי לעבר פרבר וילנא קטן בשם לוקשקה.

הקור המצמית כבר עטה את אדרתו על ליטא ובחורי ישיבת קמניץ בלוקשקה סבלו ממחסור בעצי הסקה. מכורבלים במעיליהם ישבו הבחורים ולמדו בעיצומו של קור חודר-עצמות שהתפשט בכל פינות הבנין בו מצאו מחסה.

היה זה במהלך אותם שבועות בלוקשקה שרבי ראובן גרודזנסקי (תרנ"ו-תשי"ח - 1896-1958), חתנו של רבי ברוך בער אשר מסר מפעם לפעם שיעורים לבחורים, נשא בפניהם את השיחה המעוררת שצלילה עדיין מהדהדים באזניו של ר' טוביה גם כיום, כעבור חמישים שנה.

באותה שיחה נלהבת הוא ציטט מדברי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (א', ח') המפרטים את חובתו של האדם להמשיך בלימוד תורה אפילו בנסיבות הקשות ביותר. "הרמב"ם כותב", נשא ר' ראובן קולו בהתרגשות, "שכל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש

נחדפו לאחד הקרונות. לפתע הגיע במרוצה בחור צעיר, החברותא של ר' טוביה לסדר הלימוד בלילה, ובעודו מתייפח בבכי התאמץ להגיע עד אליו והושיט לו מעיל פרווה, ככר לחם ושקיק סוכר. "אני נשבע לך", קרא בקול רועד ושביר, "שלא אתחתן עד שאוציא אותך חי מערבות סיביר!" הקרונות החלו לנוע. ר' טוביה חשש שלעולם לא יראה עוד את החברותא. סיביר צפנה בחובה מוות לחלשים, לזקנים ולתשושים. הוא היה צעיר, אך כיצד יתמודד עם הכפור? איך יחזיק מעמד בעבודות הכפיה? אילו לא היה נרשם, כך חשב לעצמו, אילו היה לו החופש שיש כעת לחברותא שלו... הבחורים שלא נרשמו יישארו לפי שעה בראסין, וביכולתם לברוח למקומות אחרים. אבל מי שנלכד בטלפי הדוב הרוסי בסיביר, אין לו כל סיכוי להימלט.

למרות חששותיו, הצליח ר' טוביה לשרוד במשך חמש וחצי שנותיו בגלות סיביר. חרף הכפור, עבודת הפרך, הרעב, המכות, הצער והיגון בראותו את המוות נגד עיניו שוב ושוב יחד עם הידיעה המצמררת שגם הוא עלול להיות מוצא להורג בכל רגע, חרף כל זאת - הוא הצליח לשרוד. היה זה רצון ה' שהוא יישאר בחיים ויספר את הקורות אותו וכך היה הוא בין קומץ ברי המזל שהצליחו לשוב לביתם.

אחרי המלחמה הוחזר ר' טוביה למולדתו והגיע ללודז' בפולין. שם קיבלו את פניו שליחי ועד ההצלה שחילקו לניצולים מזון ובגדים; שם הגיעו לאזניו הבשורה המרה שהרוסים, בפקודת סטאלין, תקפו את ליטא והרגו אלפי איש. בין הנטבחים היו למעלה ממחצית תלמידי ישיבת קמניץ, כולל החברותא שלו.

או אז חשב ר' טוביה על המשנה בברכות (נ"ד, ע"א) "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". אחרי כל קורותיו בראסין ובסיביר הוא רואה את המשנה באור חדש. בדרך כלל מפרשים זאת כך שלמרות כל ה"רע" הנופל בחלקו, חייב אדם ללמוד לקבל את הרעה יחד עם הטובה. אולם לגביו, אומר ר' טוביה, כוונת הדברים היא שחייב אדם להודות לה' על ה"רעה" מפני שהאדם, בקוצר הבנתו המוגבלת, עלול לראות משהו כ"רע" בשעה שמנוקדת מבט אלוקית אין הוא אלא "טוב".

במבט לאחור רואה ר' טוביה עד מה שפר עליו מזלו בעובדת היותו רשום אצל השלטונות. אותו רישום, שבעטיו נעצר יחד עם חבריו, היה בעצם הדבר הטוב ביותר עבורו, שהרי בזכותו נותר בחיים וניצל מן ההריגה. (בנתיבות המגיד עמ' 84 - 88)

מסירות נפש לחילול שבת

מספר הרה"ג ר' יצחק זילבר זצ"ל (להשאר יהודי עמ' 100) האמת היא, כי את סיפור המעשה שמעתי לפני זמן רב, אך העדפתי לברר את העובדות. כאשר שהיתי לפני ארבע שנים בניו יורק, הצלחתי לאתר את אחד מגיבורי הסיפור — הרב טוביה גולדשטיין. נפגשתי עימו והוא סיפר לי את הסיפור ממקור ראשון.

באביב תש"א (יוני 1941) הגיעו הבחורים למחנה העבודה. במהלך השבוע הראשון עבדו כראוי — סחבו קרשים. כאשר הגיעה שבת נתקלו בבעיה: כיצד יוכלו להתחמק מעשיית מלאכה? על פי הדין, אם המשא מתאים לאדם אחד, אזי כאשר סוחבים אותו שני אנשים זו אינה מלאכה גמורה ואין בה משום חילול שבת גמור. ואם המשא כבד ויש צורך בקבוצת אנשים כדי לשאתו, ניתן למנוע חילול שבת גמור על ידי העברתו בכל פעם למרחק של פחות מארבע אמות (אמה — כחצי מטר).

החליטו הבחורים כי כאשר יזדמן לידם קרש קטן — יישאו אותו בשניים, ואם גדול הוא — יוסיפו גם עצירה מדי שלוש אמות. באופן זה נהגו כל השבת, וסבורים היו כי אין בכך כל בעיה. ואולם לא ידעו, כי פעילותם זו נצפתה ממגדל התצפית של המחנה.

היה זה בסיומו של יום העבודה. הרב טוביה סיפר לי, כי זוכר הוא את הערב ההוא כמו היה זה היום. עייפים ורעבים התכוונו ללכת יחד עם כולם לחדר האוכל, לאכול מעט לחם ולשתות מים חמים (הם לא אכלו במחנה דבר מלבד לחם ומים). באותו רגע עצרו אותם השומרים, קראו לאנשי ההנהלה של המחנה ודווחו: "האנשים הללו נותרו בחיים רק בזכותנו. את קרוביהם מן הסתם כבר רצחו הנאצים.

הענקנו להם מגורים וגם עבודה, והנה הם משלמים לנו בכפיות טובה ממדרגה ראשונה. רואים את הקרשים הקטנים הללו? בעבורם הם גדולים מדי. הם עוצרים כל שלושה צעדים בנושאם אותם. זוהי חבלת עבודה טיפוסית.

מיד התקבלה החלטה להעמידם לדין. הושיבו אותם על ספסל הנאשמים, והמשפט נמשך ונמשך. אחד הבחורים, שלא יכול היה עוד להתאפק, קרא: "אנחנו דתיים. פעלנו כך על מנת להקטין את חטא המלאכה בשבת."

כוונתו היתה טובה, הוא חשב להקל את המצב. אך התוצאה היתה גרועה יותר. המנהל התפרץ: "את מי בדעתכם לרמות? מכיר אני את דתכם. משה רבכם לא היה טיפש כדי להורות דברי שטות מן הסוג הזה. דברכם הם שקר."

הכל נראה היה אבוד לחלוטין. מה יהיה?

והנה, לפתע הגיעו למחנה שישה אנשים - היו אלה אנשי ההנהלה ממוסקבה. היה זה די מוזר, שכן בדרך כלל כאשר הגיעו היה זה בשלוש-ארבע בצהריים, ואילו כעת היתה השעה כבר אחרי שש בערב.

אחד המבקרים ניגש אליהם, לקח עימו את אחד הבחורים הצידה, כביכול כדי לברר את הפרטים, ובשקט, כך שאיש מסביב לא שמע, אמר לו ביידיש: "א גוטע וואך (- שבוע טוב). גם אני יהודי. היכן למדתם?"

כאשר הזכיר הבחור את שמו של הרב ברוך-בער מקמניץ, פתח המבקר בסיפור מדהים: "אמי ילידת סלוצק. תמיד נהגה לומר לי על עבודתי בנ.ק.ו.ד.: 'דין שתישרף לעד בגהינום, אז אנא ממך, עשה פעם מעשה טוב ליהודי שומר מצוות'. עד היום הזה לא הזדמן לי לקיים את ציוויה. כפי הנראה, הגיע כעת הזמן, ולא בכדי נקלענו לכאן בשעה כה מאוחרת. מעולם לא קרה לי, שמכונית התקלקלה בדרך. הדבר נראה מכוון, ואפשר לראות בכך את ידו של אלוקים. אנא, ספר לי מהו העניין ואשתדל לעזור."

לאחר ששמע את הסיפור כולו, פנה המבקר אל מנהל המחנה וביקש: "התרשה לי לערוך את המשפט בעצמי?"

הלה הנהן, כמובן, בראשו. והמבקר פתח: "מתי הובאו האסירים למחנה?" "ביום שלישי."

"ואיך הם עבדו?"

"כראוי."

"וביום רביעי?"

"כנ"ל. ביום חמישי אף אירעה לנו תקלה, והם פשוט הצילו את המצב." "אם כן, ברור שלא מדובר בחבלת עבודה מכוונת. אולי הם נחלשו? לפי החלטתי יש להמשיך במעקב שלושה ימים - בימים ראשון, שני ושלישי. אם יעצרו כל שלושה צעדים - יש לדון אותם לפי חומרת החוק. אך אם יעבדו בצורה סבירה - יש להוסיף למנה האוכל היומית שלהם מאתיים גרם לחם..."

מני אז נהגו הבחורים הללו מי מהם שנותרו בחיים לחגוג את היום הזה, י"ב בתמוז, כיום הצלתם.

למה לא יוצאים ספירת העומר בשומע כעונה

מצאנו בכתביו ז"ל, במנחות (סה:): "ת"ר, וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד. וכן כתב המחבר בשו"ע (סי' תפט) ומצוה על כל אחד לספור לעצמו. ועיין בביאור הלכה שם שהביא מחלוקת האחרונים ז"ל, דהלבוש והח"י סוברים דלא אמרינן בזה שומע כעונה, אולם הפר"ח והברכי יוסף סוברים דגם בזה אמרינן שומע כעונה כבכל מקום. אולם עיין בערוך השלחן (שם) שהביא שבשו"ת הרשב"א (סי' קכו) מבואר כהלבוש והח"י דבספירה לא אמרינן שומע כעונה, וכן הוא מבריע. ונראה לי דיש ליתן טעם מרוע גזרה התורה שבספירה לא אמרינן שומע כעונה. ונראה לומר דהנה החינוך (מצוה שו) מבאר טעם מצות ספירת העומר ז"ל, משרשי המצוה על צד הפשט לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה ומפני התורה נבראו שמים וארץ וכמו שכתוב אם לא בדיתי וכו' והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה וכו', ונצטוו למנות ממחרת יו"ט של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשינו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות. כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא, עכ"ל. והנה החפץ והחשק והרצון לזכות לקבלת התורה לא הוי לכל אדם שוה, אלא דלכל אדם ואדם יש לו חשק ורצון אחר ואינו דומה חשק של איש זה לחשק של איש אחר. ועל כן לא שייך בכאן שאחד יספור בעד חברו כי כוונת הסיפור אינו שוה וכל אחד ואחד צריך לספור לעצמו.

וכמו כן יש לנו לעשות חשבון הנפש שכל אחד ואחד צריך למנות את הימים שלו ולעשות מהם שבועות ומן השבועות חדשים ומהחדשים שנים, היום שנה אחת לשנותיו שעברו, וכל אחר צריך למנות השעות מכל היום קודם שהולך לישון. וכל ערב שבת קודש לעשות חשבון הנפש מכל ימי השבוע, וכל ערב ראש חודש שהוא יו"כ קטן מכל ימי החודש, ויום אחרון של השנה הוא לעשות חשבון הנפש מכל החרשים של השנה. והכלל בזה הוא דכל דבר שצריך התעוררות ורגש פנימי האדם צריך לעשות זה בעצמו ולא לצאת בשל חברו.

גליון חודשי

אייר תשפ"ג

מדרשיית "לב לאחים" חולון

תורת משה זכרו עבדי

י"ל ע"י בית מדרש לקירוב הנוער 'לב לאחים'
שע"י בית הכנסת המרכזי 'דרכי נועם' רח' לנדאו 12 קריית בן גוריון,
ובית הכנסת 'אוהל רחל' רח' דוד שאלתיאל 1
קריית רבין חולון.

מורנו הרב

הגאון רבי יצחק דיין שליט"א
רבה של קריית נ. בן גוריון וראש כולל 'יד יצחק' חולון

וכן מעשה שדרוש דרש בבית הכנסת, ואחר איזה זמן הגיע אליו יהודי ואמר לו שברצונו לומר לו איזה חידוש, אמר לו הרב, "בשמחה רבה", ועמד הלה ודרש בדברי תורה, והיו אלו דברים שהרב בעצמו אמרם, העיר לו בנו ואמר לו, "אבא, הרי אתה אמרת חידוש זה בשבת, ואיך עמדת והתפעלת מהחידוש?", ותיכף השיבו, כי הלא כבר לימדנו שלמה המלך ע"ה במשלי (כח, ט) "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה" (ועיין עוד בגמ' מסכת שבת דף י.), ואע"פ שאני מכיר ויודע חידוש זה, מכל מקום אם אני אומר לעצמי שאני כבר מכיר זאת, יכול הקב"ה לומר שלא רוצה לשמוע תפילתינו כי כבר מכיר זאת ח"ו. ודו"ק.

וכן כשהיה מתפלל בבית כנסת מסויים, והיה שם תלמיד חכם שמוסר שיעור אחרי התפילה והיו נשארים קצת מהמתפללים, אז הוא היה מקפיד גם להישאר ולהשתתף בשיעור **אע"פ שהיה ממהר לעבודת הקודש שלו ולא היו עיתותיו בידו**, מ"מ ראה בזה חשיבות גדולה לחזק את השיעור, כי ככול שאנשים רואים שעוד ועוד נשארים לשיעור, זה מדרכן ומעודד עוד אחרים להישאר וגורם לקדש שם שמים ברבים.

היה מהיוזמים לארגן "יום שכולו תורה" במדינתו, וגם בזה היה מעודד רבים להשתתף בזה ולנצל את ימי החופש והשבתון לתורה ולעבודת ה'.

סיפר אחד מבני קהילתו שהיה רחוק מאוד מהיהדות ועבר כל עבירות שבתורה, ופעם שמע דרשה שלו, לאחר הדרשה אמר לו, "אני לא יכול לקיים כל מצוות התורה". אז ענהו הרב, "תתחיל מצוה אחת לכבוד ה' ולה' הישועה". והלה שאלו מה הרב מייעץ לו להתחיל, והשיבו כי דבר ראשון לא יגלח הזקן בתער (סכין) אלא במכונה כשרה. והסכים וקיבל על עצמו זה, ולאחר איזה זמן, אמר לו שיקבל על עצמו לשמור דבר אחד משבת, וכן הלאה וכו' עד שנעשה שומר תורה ומצוות קלה כבחמורה.

היה תמיד מתפלל על בניו ובנותיו שימשיכו בדרך האבות הקדושים, והיה נזהר שלא לדבר לשון הרע ובפרט שלא לשמוע לשון הרע, והיה תמיד משתדל לדון לכף זכות, ולא שומר טינה בליבו, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

אלו קצות דרכיו בקודש, וראה עוד בהקדמה לספר שו"ת חמדת אברהם ח"א לאחי הגאון רבי אברהם דיין שליט"א.
משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, תנצב"ה.

דברים לזכרו של אבי מורי הרה"ג רבי משה דיין זצ"ל במלאות ארבעים וארבע שנים להסתלקותו לגנוי מרומים, זכותו הגדולה תגן בעדינו ובעד כל הקהל הקדוש אמן.

הנה אאמו"ר זצוק"ל לא האריך ימים במובן הפשוט של המילה כי נפטר למגינת לב בשנת המ"ח שלו (רמוז, מוז דברים שהתורה נקנית בהם). אולם האריך ימים הרבה במובן הרחב של המילה, והוא כי גם היום אחרי שנות דור מהסתלקותו (מ"ד שנים) השפעתו עצומה. והדבר מתבטא הן ע"י אלו שהכירוהו בחייו או ע"י המפעלים שהשאיר אחריו, ובהם בניו, תלמידיו, משפחתו, קהילתו, דרשותיו וספריו.

מראש צורים אראנו, אביו מו"ז רבי אברהם דיין זצ"ל נולד בחלב היא ארם צובא אשר בסוריה, וכשעלה ונתעלה וזכה לעלות לארץ ישראל לחונן את עפרה והתיישב במעברה בשכונת ג'סי כהן בחולון, דאג ליסד בתי כנסיות ובתי מדרשות, ומהם בית כנסת "כתר תורה" שלימים כיהן בו מר דודי הרה"ג רבי יצחק דיין זצ"ל כרב בית הכנסת בו יסד את הכולל הנודע והוותיק "יד יצחק" (אשר כיום שוכן בבית הכנסת המרכזי 'דרכי נועם' בקריית נ. בן גוריון). וכן היה ממייסדי בית הכנסת "סיני", וכן בית הכנסת "מגן דוד".

מור אבי זצ"ל יצק מים ע"י מרן הראש"ל **רבינו עובדיה יוסף** זצוק"ל בישיבת אהבה ואחזה בקהיר שבמצרים. אחר כך עבר לצרפת שם כיהן כרב בארבע מחוזות הצפוניים של צרפת בעיר "ליל", כאשר לא חסר לו דבר, ומשכורתו המכובדת הייתה מטעם ה"קונסיסטואר" (הוא משרד הדתות והרכנות של צרפת, והיה כעובד מדינה של צרפת), אולם כאשר גדלה ביתו הבכורה וראה שאין מקום חינוך טוב לילדיו מבחינה רוחנית, **עזב כבודו של עולם** ובא בחוסר כל להתקדש בארץ הקודש.

מעשה היה עמו כשהזדמן לבית כנסת מסוים שבו רב בית הכנסת לא היה מסכים שאחרים ידברו וידרשו שם, ובהגיעו לשם הרב לא היה, ולחצו עליו שיאמר דברי תורה שלא יהיה ביטול תורה ח"ו, אך לא רצה לדבר כדי לא לפגוע ברב המקומי ומצד שני לא רצה לבטלם מדברי תורה, לכן טיכס עצה בנפשו ולקח סידור והחל לקרוא בהטעמה מיוחדת את מסכת אבות מבלי להוסיף אף מילה משלו, אלא רק בסגנון ובהטעמת ובהדגשת הדברים, בזה לבד נעשה רושם כביר על שומעיו.

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה

והכתיב (דברים ד' ; כ"ד): "כי ה' אלהיך אש אוכלה", אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו - מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה".

רבי אלעזר מלמד אותנו, כי גם לאלו שלא זכו להיות מיושבי בית המדרש, עוד לא אפסה תקוה, ויכולים הם לזכות לטל תחיה לעתיד לבוא, וזה ע"י החזקת תורה, שיהיו 'תמכין דאורייתא' ויעזרו לעמלי התורה ללמוד בנחת ובשמחה.

ובהיותי בזה ראיתי בדברי הגה"צ רבי שבתאי יודלביץ זצ"ל (הו"ד בספר 'דורש טוב' על חג השבועות עמ' תלב) שהוסיף כי אמנם על ידי תמיכה בתלמידי חכמים, יכולים התומכים לקנות את עולמם בחייהם, ולהכין לעצמם זכות של 'תורה' אשר תעמוד להם ליום אחרון. אולם במה דברים אמורים? כאשר הינם זוכים לתמוך בתלמידי די חכמים במהלך התעלותם, ובכך מאפשרים להם לזכות להיות גדולים בתורה וביראת ה' טהורה. אבל לאחר שגדלו התלמידי חכמים וכבר נעשו גדולים בתורה, אם יבקש מישהו לבוא ולתמוך בהם בזה יבוזו לו.

המקור לזה הוא מדברי הגמ' במסכת סוטה (כא.) על הפסוק בשיר השירים (ח, ז): "אם יתן איש את כל הון באהבה בזה יבוזו לו", מאי 'בוז יבוזו לו'? רב דימי אמר כהלל הזקן ושבנא אחיו, שכידוע הלל הזקן היה עוסק בתורה מתוך עוני גדול כמבואר בגמ' ביומא (לה:): ואחיו היה "ביזנסמן" - איש עסקים גדול. באחרית ימיו של הלל הזקן כאשר היה כבר גדול הדור, רצה אחיו להחזיקו ולקחת זכות בתורתו, אך אז יצתה בת קול ואמרה: "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בזה יבוזו לו". אפילו את כל ממונו ירצה ליתן, כבר הפסיד את הרכבת.

ונראה לענ"ד להוסיף בזה עוד נקודה שאפשר ללמוד מדברי הגמ' הנ"ל כי יש אנשים אשר נוטים להעריך ולכבד ביותר את התלמידי חכמים אשר פקיע שמייהו בחוצות עיר, והינם רבנים המשמשים בתפקיד רם ונעלה, אולם אברך צעיר או בחור צעיר שיושב ועמל בתורה, לא יראו צורך לכבדו ולהעריכו, לזה באה הגמ' בסוטה (שם) ללמדנו, כי כאשר אדם יכבד ויעריך ואפי' יעריך צדיק גדול בתורה וביראת ה', אולם כאשר היה בעודו צעיר לימים בלי פרסום וכו', לא העריכו ועודדו, אזי בוז יבוזו לו... וזאת מכיוון שכאשר הצדיק הנ"ל מפורסם בצדקו - אין הוא זקוק לעידוד שלך, אולם כאשר הינו צעיר לימים... יושב ועמל בתורה ואתה זוכה לעודדו ולכבדו, להחזיקו ולכלכלו - אזי אודות למסירותך זכה להגיע לאן שהגיע, ממילא אדם כזה אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא. ודו"ק.

על כן החלש יאמר גיבור אני, להשתדל ולהתאמץ ככל יכולתו בייחוד בימים אלו, לעסוק בתורה בעמל וביגיעה, ובד בבד להחזיק בתורה הקדושה ובנושאי דגלה, וב"ה שזכינו כי פה בקריה נאמנה ישנו כולל לאברכים מצוינים השוקדים על התורה יומם ולילה, בראשותו של אבי מורי עט"ר שליט"א שנושא על לוח ליבו הטהור את עול הכולל במסירות נפש, ואשרי המחזיק בתורה, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד.

בגמ' כתובות (קיא:): איתא, "אמר רבי אלעזר, עמי הארצות אינן חיים, שנאמר 'מתים בל יחיו'. תניא נמי הכי 'מתים בל יחיו'. יכול לכל? תלמוד לומר: "רפאים בל יקומו". במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר... אמר ליה: מקרא אחר אני דורש, דכתיב: "כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל", כל המשתמש באור תורה - אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה - אין אור תורה מחייהו".

על פי דברי הגמ' הללו, נתאר לעצמו את אשר יגלה לעינינו לעתיד לבוא, אם נזכה ונהיה ראויים לכך, כי כאשר יתקע הקב"ה בשופר גדול, ויהא זה האות כי עת תחיית המתים הגיעה וכל המתים עומדים לצאת מקברותיהם באותה שעה, יצאו כל יושבי תבל אל בתי העלמין ויראו את קרוביהם ומכריהם יוצאים מקבריהם.

ואם נתבונן בזה עוד, נתאר לעצמנו אדם אשר נפטר, לא עלינו, בדמי ימיו, בהיותו בן עשרים שנה בלבד, והשאיר אחריו תינוק בן שנתו. בינתיים, עד זמן תחיית המתים הספיק התינוק לגדול ולו בניס ובני בניס, אשר גילו של הקטן שבהם עולה על גילו של אביו בעת פטירתו. התינוק עצמו, כבר למעלה מגיל שבעים.

ובעת תחיית המתים יקום האבא לתחייה, כאברך צעיר בן עשרים, ומיד ירוץ אליו בנו בן השבעים עם זקן לבן ארוך, ויפלו זה על זה עם עיניים זולגות דמעות כמים.

הנמצאים סביבם, כאשר יראו את המחזה המרגש, יפנו וישאלו את היהודי הקשיש, "האם זהו בנך אשר נפטר על פניך?" אך יופתעו מאוד כאשר ישמעו את התשובה המוזרה, כי אין זה אלא אביו של הזקן, שנפטר לבית עולמו לפני שנות דור בעודו צעיר לימים. דוד המלך ע"ה כבר קרא על זה בתהלים (קכו, ב): "אז ימלא שחוק פיני ולשונו רינה".

אך בתוך כל השמחה הגדולה הזו שתהיה בעת תחיית המתים, יראו כמה קברים אשר לא נפתחו כמו כולם. המתים נשארו בתוך קבריהם, כאבן שאין לה הופכין. מיד ישאלו כולם איש את רעהו, מדוע אלו עדיין תחת רגבי האדמה.

התשובה לכך תהיה בדבריו של רבי אלעזר בגמ' שהבאנו לעיל. "עמי הארצות אינם חיים" - אותה נפטר ששוכן בקבר שלא נפתח בתחיית המתים היה עם הארץ, ממילא אין לו את הזכות לקום בתחיית המתים עם שאר הנפטרים. "רפאים בל יקומו" - המרפה עצמו מדברי תורה - מי שמתרשל מללמוד תורה כפי הכוח שהקב"ה נתן לו, לא יזכה לקום בתחיית המתים.

מי שלא עמל בתורה בחייו, מי שחסר את אותו "אור תורה" - אין לו אפשרות לקום בתחייה, מאחר שאין לו מה שיחיה אותו! אין לו את סם החיים המחיה מתים - סם התורה!

אולם אין לנו להתעלם, כי ישנם אנשים שבתוך תוכם היו רוצים לשקוד על התורה באהבה, אך לא זכו בפועל להיות מיושבי בית המדרש, והזניחו מרצונם או שלא בטובתם את לימוד התורה.

אך גם להם יש תקוה, על פי המשך דברי הגמרא בכתובות שהבאנו לעיל, וכך אומרת הגמ': "כיון דחזייה דקמצטער אמר ליה: רבי, מצאתי להן תקנה מן התורה (דברים ד, ד): "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום". וכי אפשר לדבוקי בשכינה?

יש להבין מהו כוונת הפסוק 'ואהבת לרעך כמוך - אני ה'. ופירושים רבים נאמרו בזה.

מין החיד"א בספרו דברים אחדים (דרוש ו' ד"ה 'וכשנדקדק יותר נמצא') מבאר זאת באופן נפלא ע"פ מה ששמע אומרים משם הראשונים דמילה "אהבה" בגימטריא י"ג, וכשהאדם אוהב את רעהו, כמים הפנים לפנים גם רעהו אוהבו. ונמצא כי זה שיש לו אהבה עם רעהו וגם רעהו יש לו אהבה עמו, זה שני פעמים "אהבה" בגימטריא כ"ו, והוא כשם הוי"ה ברוך הוא. וזהו כוונת הפסוק "ואהבת לרעך כמוך - אני ה'", דהיינו זוכה אותו האיש שתשרה השכינה במעשי ידיו. ואפשר לומר עוד, כי פעמים אדם כועס על חברו כיון שרואהו יורד לחייו, ומתנהג עמו שלא כהוגן, על כן מתעוררת אצלו שנאה כלפי חברו.

מפני כך בא הכתוב ואומר "ואהבת לרעך כמוך - אני ה'", דהיינו, תאהב ותכבד את השני, ואם תאמר הלא הוא מפריע לי ומצער אותי, על כן תדע, אני ה', הקב"ה החליט שכך מגיע לך והוא רק השליח, אם כן מה לך כי תלין עליו, והלא אין אדם נוקף אצבע מלמטה אלא אם כן הכריזו עליו מלמעלה. ונפלא.

גודל מעלת התורה

משל¹ נפלא הביא רבי חיים מוולוז'ין ע"ה, על ענין לימוד התורה, מעלתה ועוצמתה. פעמים אדם לא מבין מהי המעלה של התורה, וכל עלה נידף מוציא אותו מעולמה של תורה.

היה יהודי קשה יום שלא היה לו פרנסה, יום אחד בא אליו עשיר גדול ואומר לו: "תשמע, אני רואה שאתה מחפש עבודה, בוא אני אעזור לך, אני מוכן לסדר לך עבודה, מה העבודה? לספור דולרים!".

אמר לו אותו יהודי: "ואם יום אחד אני אגמור לספור לך את כל הדולרים, מה אעבוד אז?" ענה לו העשיר: "לא, אל תדאג, יש לי הרבה דולרים לספור, יש לי עבודה מכאן ועד אמריקה..." כששמע זאת שמח מאוד ואמר לו: "כן? כמה אתה משלם?" ענה לו: "מאה דולר לשעה" (!!). מיד שאל אותו: "מאיזו שעה מתחילים כל יום", אמר לו העשיר: "משעה שמונה בבוקר".

והנה למחרת העני מתייצב בבית העשיר כבר מהשעה שבע. ואז אמר לו העשיר: "תשמע, אם אתה עושה איזו הפסקה באמצע העבודה תחשבן את זה, כי על זה אני לא משלם לך, אני משלם רק על העבודה נטו". ובאמת הוא התחיל לעבוד, בלי שום אוכל, לא שתיה, מה, לא חבל? הרי הוא מקבל 100 דולר לשעה, והוא סופר וסופר כמה חבילות.

בשעה 11 נכנס בעל הבית ורוצה לבדוק איך מתקדמת העבודה, והנה הוא רואה אותו עובד ועובד בלי שום הפסקה, כמעט לא נושם, אמר לו העשיר: "תשמע, נכון שבהתחלה סיכמנו את תנאי העבודה, אך שכחתי לומר לך משהו אחד שהוא קצת חשוב". אותו עני התחיל לחשוש, מי יודע איזה תנאי הוא מתכוין לומר לו עכשיו. והעשיר ממשיך ואומר לו: "הפרט הנוסף הוא שכל מה שאתה סופר, נהפך להיות שלך!". העני לא האמין למשמע אוזניו, הוא צבט את עצמו להיות בטוח שהוא לא חולם. ובפלא גדול שאל אותו: "מה, באמת?", והעשיר אומר לו: "כן בהחלט, כל מה שאתה סופר, נהפך להיות שלך!".

מכאן הוא המשיך לעבוד יותר חזק, הרי כל זה אמור להיות שלו, סופר וסופר ולא מפסיק, היה מדובר שהוא יעבוד עד שעה 4

אחה"צ, אך הוא המשיך הרבה שעות לאחר מכן. כשהגיעה השעה תשע וחצי בלילה, בעל הבית נכנס ורואה אותו עדיין עובד במרץ וללא לאות, שאל אותו: "מה קורה?", והעני משיב לו: "אני כעת בחבילה האחרונה, אל תדאג, אני כבר מסיים". אמר לו בעל הבית: "כשאתה מסיים את העבודה, תכנס למשרדי ונעשה חשבון".

בשעה עשר וחצי בלילה הוא באמת גמר לספור, ונכנס אצל בעל הבית. שאל אותו בעל הבית: "כמה שעות עבדת?", איך שהוא שמע את השאלה, התחיל להתבלבל. "אא.. הגעתי בשבע.. התחלתי בשמונה..."

בעל הבית ראה שהוא מגמגם, אז אמר לו: "מה אתה מתבלבל, תגיד כמה שעות עבדת!".

אז הוא ענה לו: "לא, מה קשור כמה שעות עבדתי, הרי אמרת לי שכל מה שאני סופר זה שלי, אז מה אתה שואל אותי עכשיו כמה שעות עבדתי?".

אז השיבו בעל הבית העשיר: "לא, זה שני דברים, נכון, כל מה שספרת עכשיו זה שלך. אבל חוץ מזה אתה ספרת, עבדת, אז אני צריך לשלם לך על העבודה שעשית חוץ ממה שאתה מקבל לעצמך את כל הכסף שספרת".

פלא פלאות!

אומר רבי חיים מוולוז'ין, כך זה עם התורה הקדושה - כתוב בתהילים (א, ב) "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה", ואומרת הגמ' בקידושין (לב:): בתחילה זה נקרא תורת ה', אך לאחר שאדם עמל בה היא נקראת תורתו, כל מה שאתה סופר זה נהיה שלך, אז חוץ ממה שאתה מקבל שכר על זה, זה נהיה גם שלך, תראו מהי המעלה של התורה.

אשרי אדם שבאמת זוכה להרגיש זאת וללכת בחוקות ה' ואז לקבל את כל הברכות הגדולות והעצומות שהתורה מביטיחה לנו. יהי רצון שהקב"ה ישפיע עלינו שפע טובה וברכה עד בלי די, ע"י שנזכה להיות דבוקים בתורתו ובמצוותיו, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

¹ משל זה נלקח מתוך ספר "רביד הזהב" עמ' נא (משיחותיו של מו"ר הגר"י דיין שליט"א) ועל כן מאמר זה ערוך בשפת הדיבור.

עלון זה מוקדש ומוקטר לע"נ אדמו"ר הרב הגדול, מעוז ומגדול, אשר בקסם אישיותו והוד הופעתו ובמתק שפתיו ודרשותיו הנפלאות, הרבה וריבץ פעלים לתורה וקידש שם שמים בעצם אישיותו והיה דוגמא ומופת לבני קהילתו

הרה"ג רבי משה דיין זצוק"ל
 בן רבי אברהם ורחל ע"ה
 נלב"ע כ"א באייר התשל"ט
 רבה של קהילת קודש "מקור חיים" ברזיל

"ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם" וכו' (קהלת יב, ט).

ואלה יעמדו על הברכה

נדיבי העם אשר מסייעים בידינו מידי חודש בחודשו להוציא לאור עולם עלון יקר וחשוב זה לחלקו ביעקב ולהפיצו בישראל דקל כהן ומשפחתו הי"ו, אייל זגורין ומשפחתו הי"ו, לירן אסיאג ומשפחתו הי"ו אלירן מזרחי ומשפ', שחר רחמים ומשפ', רמי בן איריס, רונן ירון ומשפ', בנימין טהרני ומשפ', בר יוחאי שמיר ומשפ', רפי פסו ומשפ', רמי שמיר ומשפ', רועי חזן ומשפ', ראובן עמר ומשפ', אילן נס ומשפ', מרדכי רוזנברג ומשפ', הי"ו.

יהי רצון שזכות התורה תגן בעדם להתברך בכל מילי דמיטב ויזכו לפרנסה טובה ומוצלחת בשפע גדול מעתה ועד עולם, וימלא ה' משאלות ליבם לטובה לעבודתו ית' אמן.

לקבלת עדכונים

על פעילות תורנית בשכונתנו ועוד,

שלח את המילה "צדקה" למספר: 054-7480626
 ותהיה מעודכן חדשים לבקרים רבה אמונתך...

זמני השיעורים הקבועים:

בימי ראשון בשעה 20:00

בביכ"ג 'אוהל רחל'

רח' דוד שאלתיאל 1

קריית רבין חולון.

בימי שלישי בשעה 20:00

בביכ"ג 'דרכי נועם' רח' לנדאו 12

קריית בן גוריון חולון.

יש לך חבר, מכר, ידיד, שכן,

אחיין, בן דוד או כל קרוב אחר

שהינך חושב כי חלק מפעילותנו

מתאימה עבורו?

שלח אותנו אלינו

ובע"ה נשתדל לקרבו ולחזקו.

052-7673730

העלון מופץ לזיכוי הרבים ולישועת עם ישראל. תדירות העלון אחת לחודש בל"ג.

לקבלת העלון במייל, וכן באם הינך מעוניין להקדיש את העלון הבא לרפואה/ לעילוי נשמת / להצלחה וכדו' צור קשר: s547480626@gmail.com

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 361
אייר תשס"ג

ישוב מוקף גדר טובה ויש שדה בתוך הישוב

בזמן שישבנו בבית ההוראה, הגיעה שאלה ממשפחה שנסעה לישוב ברמת הגולן, באזור ישוב אבני איתן, ושאלה מה רמת העירוב ביישוב, האם הם יכולים לסמוך לטלטל שם. במקרה ההוא היה מדובר ביישוב שמוקף בגדר ביטחון חזקה [למרות שכיום ב"ה אין שם חשב בטחוני], וא"כ יש שם בסיס לעירוב טוב, אך עם כל זאת היתה שם בעיה, שבתוך השטח המוקף בגדר יש גם שדה שזורעים אותו, ובד"ן זה כתב הש"ע (סי' שני"ח ס"ו) שאפילו חצר שהוקפה לדירה ואחר כך זרעו בה שטח שיש בו יותר מבית סאתיים, [שהם 1450 / 1600 מטר רבוע, כמתחם של 2-3 בנינים], נאסרת כל החצר בטלטול, כי המקום הזרוע הוא "קרפף", שרבנן אסרו אותו אפילו אם הוא מוקף במחיצות, וגם שאר החצר נאסרת מחמת שהיא פרוצה אל המקום האסור. וא"כ ביישוב הזה נאסר לטלטל בכל הישוב.

אמנם בביאור הלכה הביא שם (סעיף ט' ד"ה הזרעים) שהדבר שמואל כתב להקל בהיקף חומה של עיר, שאינו נאסר כשזרעו מקצתו. אבל הביא

שהאחרונים פקפקו בדבריו, וכתב בשם החכם צבי שבמקום שאי אפשר לתקן, יעשו לפחות היקף כזה. מבואר שזה בעייתי מאוד, וכך ההוראה היום שגם בעירובי הישובים ובעירובי הרבנות בערים, מורים להשקיע ולהוסיף עמודים לעירוב, להוציא את השדות מהעירוב, ולא להקל בשיטת הדבר שמואל אלא במקום שאי אפשר אחרת. לכן במקרה שההיקף כולל שדה זרועה, מי שיכול להימנע מלטלטל, צריך להימנע, והעירוב הזה הוא רק בגדר להציל את מי שלא יכול להימנע מחילול שבת. [ובפרט שהמציאות שיש ביישובים בארץ אינה דומה לדברי הדבר שמואל, שהוא דיבר במקום שאמור להיבנות ורק בינתיים זורעים אותו, ואילו בזמנינו הקרקע החקלאית אינה עומדת לבניה כלל. ובספר ארוחות שבת כתב עוד, שדברי הדבר שמואל רק באופן שכשאין זרעים היו משתמשים בו, ואילו בזמנינו כל היעד שלו הוא רק לזריעה]. וא"כ למעשה צריך לומר לשואל שהוא מהידועים לקיים ההלכה, שלא יטלטל שם כלל.

שדה שבעליה הודיע שלא מקפיד שיעברו בתוכה

בישוב הנ"ל המציאו המצאה חדשה להתיר את העירוב, הם פנו לבעל השדה, ואמרו לו שימסור הודעה שהוא לא מונע מהאנשים לעבור בשדה שלו, והוא לא מקפיד על מי שיעבור. והרי כל הבעיה בשדה שהיא נעשית קרפף, משום שמקפידים שלא לעבור ולהשתמש בה, א"כ כאן שהבעלים אמר שאינו מקפיד, אין השדה נחשבת קרפף.

הצענו את הדברים לפני האברכים, וכולם טענו שהפתרון אינו מועיל, כיון שאם נתבונן בשדה, נראה שבפועל לא עוברים דרכה כי סוף סוף האנשים לא רוצים לקלקל את היבול, וממילא המקום מופקע משימוש דיורים, ודינו כקרפף גמור.

האם פרדס של הדסים נחשב כנטייעות

מעניין לציין עוד סברא שנאמרה ביישוב אחר הנמצא באותו אזור, שגם הוא מוקף בגדר טובה, ושם יש שטח גדול שמגדלים הדסים, למצוות נטילת לולב בחג הסוכות. ובשטח הגידול יש הרבה יותר מבית סאתיים, וההדסים גדלים בצפיפות שאי אפשר גם לעבור בהם, ולכן ההוראה לשואלים שלא יטלטלו שם. אחד מהשואלים פנה לברר ביישוב על מה הם סומכים, והתשובה שהוא קיבל, שהדסים אינם כזרעים, כיון שמבואר בשו"ע (סי' שני"ח ס"ט) שאילנות אינם מבטלים את הדיורים, והרי על הדסים מברכים בורא "עצי" בשמים, זאת אומרת שיש להם תואר עץ, ועצים לא פוסלים.

פתיחת מסגרות השיעורים של "עירובין למעשה"

בשבוע זה מתחילים בס"ד מחזור חדש של לימוד העירובין למעשה, עד עשרות אברכים שבוע"ה יגיעו לחודש אב לבין הזמנים עם ידיעה מקיפה בכל עשיית העירובים בזמנינו.

מי שעדיין לא טעם מהטעם המתוק של הלכות עירובין המעשיים, מוזמן להצטרף היום למסגרת השיעורים, המלווים בתמונות וסיכומים, בצורה קלה וברורה. טל' להרשמה - 055-678-3323 או במוקד הראשי.

עשיית להיים להדר את העירוב החדש

יחד עם ההתרחבות במסירת השיעורים, צוות מוקד העירוב ממשיך גם בעשייה בפועל, בתיקון עירובים ברחבי הארץ. אחד מהמקומות שעסקו

השבוע, בהוספת להיים לעירוב הפנימי בעמנואל. כפי שהובא בשנה שעברה, רבני הקהילות בעיר הורו להוסיף בהדור העירוב בהפרדת השטחים שאינם ראויים לשימוש, מחמת הקוצים והתלילות בעקבות זאת מוקד העירוב עשה בשיתוף המועצה קו עירוב פנימי להבדיל את השטחים האלו. כעת

לאחר שהגבול כבר עומד ומתוחזק ע"י אחראי מסור מלומדי שיעורי מוקד העירוב.

בשלב ראשון העירוב נעשה עם עמודים, וכעת לאחר שהמערכת נכנסה למסלולה, ביקש האחראי שנבוא להרכיב את הלחיים. הגענו והתחלנו במלאכה. במקום אחד היה עמוד עם חוטים לשני כיוונים בזווית של תשעים מעלות, שאז שני הלחיים עומדים כצורת האות ר'. ובענין זה הקפדנו שאף אחד לא יסתיר את השני, כפי שהוזכר בגליונות קודמים את הענין ההלכתי שבכך.

במקום אחר היה עמוד שהתעקם ממשאית שפגעה בו. האחראי דרש מהקבלן להחזיר את העמוד אך עדיין היה בו נטיה. הגענו לבדוק והתברר שיש כ 30 ס"מ ממקום שהחוט מתחיל עד תחתית העמוד. לכן הרחקנו את הלחי קצת יותר, ואז נהיה פירצה, כיון שנחשב שהצוה"פ מסתימת בלחי, לכן הוספנו עוד ברזל באמצע ללבד בין הלחי לעמוד.

פתיחת מסגרות של "שימוש בבית ההוראה"

בשבוע זה נפתחה בסניעתא דשמיא ובשמחה גדולה, מסגרת השימוש בבית ההוראה של מוקד העירוב. במסגרת זו מתקבצים עשרות אברכים ת"ח מבוגרי השיעורים של מוקד העירוב, שרצונם עז להיות מורי הוראה כהלכה גם בנושא של הלכות עירובין המורכבות, הנושא האקטואלי שמעטים בקיאים בו.

במסגרת זו מדובר באברכים שכבר רכשו את הבקיאיות בהלכות עירובין בצורה יסודית, וכעת באים להוסיף וללמוד כיצד להשיב לשאלות המגיעות מכל רחבי הארץ והעולם, לדעת לרדת לפרקטיקה ולהבין את המציאות שהשואל נמצא בה, על מנת להשיב לו כראוי. כידוע לכל מי שקצת ניסה לעשות עירוב, אחד מהקשיים בהלכות עירובין, שאין מקרה דומה לחבירו, בכל שאלה יש כמה פרטים שיכולים לשנות את התשובה מהקצה אל הקצה, מכשר לפסול, ואם לא יודעים להבחין טוב מהי השאלה, לא יעזור שידועים את כל המשנה ברורה, כי אין הנידון דומה לראיה. הלימוד הזה נרכש בהשקעה רבה, ובהתנסות ארוכה, כמו השימוש בעוד חלקים בתורה. וכולנו בתפילה שנזכה להעמיד מורי הוראה בקיאים שידועים להבחין ולהשיב כהלכה, ולדון בסבא נכונה, כל מציאות וכל שאלה.

במקומות אלו היו רגילים לחדש את המצות של העירוב בערב פסח, והיו מברכים על מצות עירוב.

בארץ ישראל כמעט לא מצוי לברך על העירוב ע"פ הלכה, כי בעירובים שעושים רבני הערים, יש כל כך הרבה שאלות ובעיות, שלגבי ברכה ודאי צריך לחשוש לשיטות שאינן מועיל. לעומת זאת בעירובים הפנימיים המהודרים, חוששים לברך מחשש שמא העירוב הכללי מועיל לפי איזה שיטה, והרי צריך לכוון שלא לחלוק את עצמו מהעירוב הכללי, וכיון שאולי יש כבר עירוב אי אפשר לברך. משא"כ במנצ'סטר מברכים על העירוב, כי אין עירוב כללי. אבל לאחרונה עשו גם שם עירוב כללי, ולמרות שהבני תורה לא סומכים עליו, אבל כאמור לגבי ברכה יש לחשוש שהוא כבר מתיה, וא"כ היתה להם בעיה לברך על העירובים הפרטיים שנהגו תמיד לעשות.

מחמת זה הודיעו רבני העירוב הכללי, שהם יעשו את העירוב שלהם בשעה 6 לפני החג, ומי שרוצה יכול לעשות את העירוב שלו לפני כן ויכול לברך עליו, כי באותה שעה אין עדיין את העירוב הכללי.

ברכה על עירוב כשיהיה עוד עירוב אחר

אבל שאל מורנו הגר"א שליט"א, הרי כל עירוב חל רק בבין השמשות, וגם העירוב שיניחו לפני השעה שש יחול בכניסת היום, ואז העירוב שלהם מיותר, כי כבר יהיה את העירוב שכולל יותר [לשיטה שהוא מועיל], א"כ גם לפני הזמן שמניחים את העירוב הכללי אי אפשר לברך. משל לאדם שמניח עירוב תבשילין, ויודע שעוד מעט הרב יניח עבורו, שמשמע בפוסקים שאי אפשר לברך בכה"ג, אלא רק אם הוא חושב שאינו יוצא בשל הרב, [והפוסקים דנו במי שנאבד עירובו באמצע יו"ט, שאומרים שאילו היה יודע שיאבד היה רוצה את של הרב, ונמצא שלמפרע כן יצא בשל הרב, א"כ ברכתו לבטלה. ושו"ת חת"ס כתב שכיון שבאותו זמן היה דעתו לצאת רק בשלו, היה מן הדין להניח ואין ברכתו לבטלה. אבל כאן הרי יודע שהרב יניח, והוא מכוון שאם זה מועיל הוא שותף גם בו, א"כ לכאורה אינו יכול לברך. וסיפר מורנו שבחג הרצה את הדברים למרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א, ואמר שנראה שאינם יכולים לברך.

כשימניחים כמה עירובים, איזה מהם חל?

ולכאורה יש לדון בזה, מדוע נחשב שהעירוב שלו אינו מתיר אחרי שהרב הניח, מאי אולמיה דהאי מהאי. וזה שאלה לכל מי שמניח עירוב לבד, האם כל מעשיו זה רק על הצד שאין שום עירוב אחר שמועיל שם, או שמא לפחות יש לו מעשה מצוה, ושני העירובים חלים, ורק לענין ברכה אי אפשר לברך כשלא צריכים את העירוב שלו. ובספר חכמת הלב להגר"מ רוזנר שליט"א רצה לחדש שבאמת מן הדין שניהם חלים, וכל אחד מתיר, והיו יכולים שניהם לברך, אלא שאינו ראוי לברך עליו כשנראה כדבר שאינו מתיר. ודייק לשון הבה"ל סי' שס"ז סי"ד שכתב "אין כדאי שיברך עליו". אבל יש שנקטו שנחשב ברכה לבטלה ממש כמו שמבואר לגבי עירוב תבשילין.

עוד יש לדון האם באמת העירוב לא חל לפני בין השמשות, שאם נאמר כך קשה איך מותר לטלטל בזמן תוספת שבת. ויש להאריך בזה ואכמ"ל, ואי"ה יבואר במק"א. וי"ל שבאמת חל עכ"פ היתר לזמן התוספת, וא"כ אם העירוב שמניחים העירובים הקטנים, הועילו עכ"פ לזמן התוספת [אחרי פלג המנחה] שיהיה מותר לטלטל קודם שהעירוב הכללי הניח את שלו, א"כ יש זמן שהעירוב שלהם התייר בלי עירוב אחר. ואפשר לברך ע"ז. וצ"ע.

הודעה משמחה

לכל רבני העירובים והבודקים המסורים. כמידי שנה יתקיים בעז"ה יום עיון מיוחד לעסוק בנושאים אקטואליים הנוגעים לעוסקים בעירובים מידי שבוע. ובפרט לקראת ימי הקיץ שהביקוש גובר, והציבור מבקש לקבל מידע על מצב העירובים.

נתאסף בעז"ה ליום העיון, לאחר חג השבועות.

ללבו את הדברים, וללמוד עצות ופירוט אחד מהשני

בהשתתפות רבנים וגדולי המומחים בעירובין

פרטים נוספים יבואו בהמשך

השואל היה המום מהדימוי, כיון שהטעם שאילנות לא מבטלים את הידורים לגבי דיני עירוב, הוא מכיון שאפשר להשתמש במקום ההוא, כי דרך בני אדם לשבת להנות בצל האילנות. אבל בהדסים אין צל שאפשר להנות ממנו, וגם אין מקום לעבור ולשבת לידם, א"כ לא מועיל שלענין ברכות הנהנין הם נחשבים עץ, הרי בפועל אין בהם שימוש לדיורים. וצ"ב.

באותו ענין הגיעה השבוע עוד שאלה מאדם שגר במושב שדה עזויה, ולצערנו כבר כמה שנים שהעירוב שם אינו במצב תקין, וגם כעת אין לו אפשרות להשקיע בתיקון העירוב, אבל הוא בכל זאת רוצה לעשות משהו, והוא שואל מה סדר העדיפויות, האם להשקיע בשינוי הגבול של העירוב שלא יכלול שדות, אך אז הטיפול בעירוב יהיה קשה מאוד, כי הוא יעבור בתוך החצרות של התושבים, וכל אדם בונה בתוך שלו והורס מידי פעם את העירוב. או שמא עדיף להקיף את העירוב עם השדות, ואז הוא פחות יתקלקל.

התשובה לשאלה כזו צריכה להיות שקולה מאוד, כי מי שמתמצא יודע שבישוב כזה לא מספיק שעכשיו יוציאו את השדות, כי אין מי שיתחזק אותו, ואם העירוב יתקלקל הרבה לא יהיה מי שיתקן אותו, ומצד שני אם כבר רוצים לתקן ודאי שצריך לתקן בצורה הנכונה ללא השדות הסברנו לו את חומרת הבעיה בשדות, ושההוראה גם ברבנות להוציא את השדות, ולמעשה גם אם יתקנו אותו הוא לא יעמוד ברמה מהודרת, וכל השאלה היא במה להציל את התושבים מאיסור מוחלט, ועד כמה יש בידי לעשות.

האם אפשר לעשות עירוב בקמח מצות

שאלה נוספת שהגיעה לבית ההוראה ביום שישי, מאברך ת"ח בעיר נתיבות, בענין עירוב חצרות, נשאר לו אחרי פסח חצי קילו של קמח מצות, ועכשיו הוא כבר קנה קמח מצה של אחרי פסח, ושואל האם יוכל להשתמש בקמח מצות של פסח לעשות בו את העירוב חצרות של הבנין. השאלה נראית תמוהה ברגע הראשון, אין לזה צורה של פת כלל, אבל ברגע שני מי אמר שצריך פת. האם יש מקור כלשהו לנידון הזה.

והנה יש דין מפורש בגמ' ובשו"ע (סי' שס"ו ס"ו) שאי אפשר לערב בפרוסה, אלא צריך שתהיה פת שלימה. והטעם מבאר המשנ"ב שמא יבואו לידי איבה ומחלוקת אחד כלפי חבריו, כי יאמר אני נתתי שלימה והוא נתן פרוסה. אבל כתב השו"ע (שם ס"ז) שאם אחד נותן את כל הפת משלו ומזכה לאחרים, אפשר לערב בפרוסה, כי לא שייך הטעם של חשש איבה. לפ"ז יוצא שבעירובים שאנו עושים בזמננו, שלא אוספים מכל אדם, אלא אחד נותן משלו, מותר לערב גם בפרוסות לחם. וא"כ הוא הדין בקמח מצה, שהרי הוא כמו לחם פרוס.

אלא שהיה מקום להסתפק שמא קמח מצה יותר גרוע, כי הוא לא נקרא בלשון בני אדם פת. אבל נראה שכיון שלענין ברכה הפירושים לא מאבדים את ברכתם, כמו שכתוב בהלכות ברכות (שו"ע סי' קס"ח ס"ט ומשנ"ב ס"ק מ"ז) שמברכים על פירושים המוציא וברכת המזון, וכתב המשנ"ב אפילו פירוד כל דהו, א"כ יש להם דין פת גם לענין עירוב, ואפשר לערב בהם. הבאנו את השאלה להגר"מ לובין שליט"א, והוא הנהה מהשאלה, והורה כנ"ל שאפשר לערב בו כפי ברכתו.

האם פירודי לחם נחשבים לחם ומאכל אדם

במושב בית ההוראה חיפשנו איפה מצאנו דינים לגבי פירודי פת האברכים הביאו את הדין לגבי מוקצה, שמבואר במשנה (שבת דף קמג.) שפירורים שאין בהם כזית שנמצאים על השולחן, אין להם חשיבות מאכל אדם, ומה שיכול לטלטלם הוא רק משום שזה מאכל בהמה. לפ"ז גם לערב בהם אי אפשר.

אבל בחוט שני (ח"ג פ"ס סק"א) ובארחות שבת (פ"ט הערה קצ"ו) כתבו שנראה שבשעת הסעודה אינם מוקצה, כיון שדרך בני אדם לאוכלם. לפ"ז נראה עוד ששקית פירודי לחם וקמח מצה שמוצרת למאכל אדם, יש לה חשיבות מאכל אדם גם שלא בסעודה. ומ"מ מכאן זה יש מקום לדון באמת אם הפירורים לא מאבדים עכ"פ תואר פת, וגרועים מפרוסה לגבי עירוב. וצ"ע.

העירוב הכללי המתין שיברכו על העירובים הפרטיים

בשבוע זה נכנסנו לדון עם מורנו הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א בענינים העומדים על הפרק, לרגל ההתרחבות של מוקד העירוב לקראת ימי הקיץ הבעל"ט. ומיד פתח בשאלה שהתעוררה בעירוב של מנצ'סטר. ברוב הקהילות בחו"ל אין עירובים כלליים כמו בארץ, והם רגילים שלא לטלטל, ורק לחצר או לרחוב קטן שכולו יהודים, עושים עירוב קטן יחד.

זמני הדלק"נ שבת מוקדם פרשת אמור

ירושלים: 6:46 מוקדם: 6:36

בני ברק: 7:02 מוקדם: 6:52

מודיעין עילית: 6:55 מוקדם: 6:45

חיפה: 6:56 מוקדם: 6:46

טבריה: 6:52 מוקדם: 6:42

תוספת שבת

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

ביאור בדברי רשב"י במסכת שבת קיח: "אלמלי משמרין ישראל שני שבתות כהלכתן מיד נגאלים"

וכבר הבאנו מהבן איש חי בספרו בן יהוידע שהביא שני שבתות זה שבת אחת "עם תוספת שבת" שבה זוכים לגאולה, וכן כתב הבעל הטורים ע"ז: "את שבתותי תשמורו" הרי שכתב שמירה אחר השבת, "שמור את יום השבת" הרי שמירה לפניו שצריך שמירה בין לפניו בין לאחריו, והוא תוספת מחול על הקודש. וכן כתב האור החיים שנסמכה שבת לאיסור ע"ז ששניהם שקולים כנגד כל התורה, (ע"ש). ומאידך דברי הדעת זקנים: הוקש שבת למקדש, מה שמירת שבת לעולם שנאמר אות היא לעולם, אף מורא מקדש לעולם שאף בחורבנו אסור להכנס בו.

נאמר בפסוק: "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה' הטעם שזה נאמר בלשון רבים, ולא אמר את השבת תשמורו, ועוד למה הסמיך לזה ומקדשי תיראו.

נראה עפ"י מה שאמר רשב"י בשבת קיח: "אלמלי משמרין ישראל שני שבתות כהלכתן מיד נגאלים", וזה שאמר הכתוב **אם את שבתותי דהיינו שני שבתות תשמורו אז תזכו שיגיע "ומקדשי תיראו" ויבנה המקדש, ואז יזכו גם ל"אני ה'" שהרי אין ה' שלם עד שימחה עמלק ויבוא המשיח. (עפ"י רש"י בפר' בשלח יז טז).**

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א: מה ההתפעלות של רשב"י ובנו מההדסים בערב שבת?

עם שני הדסים, זה הרי לא דאורייתא ולא דרבנן ומה כל כך התפעלו? התשובה - הם ראו כאן חביבות של מצוה, אדרבה היא הנותנת מה שזה לא חיוב אלא רק חביבות אישית שלו זה מראה שהמצוות זה מרכז החיים שלו, מזה הוא חי ואת זה הוא מתחבב, ובכזה עולם רשב"י ובנו רוצים לחיות.

וזה נוגע בערבי שבתות וחגים, כאשר אנחנו עומדים לפני פסח שיש כל כך הרבה טריד טירדא דמצוה - נקיונות לפסח, קניות ליום טוב, מצות, קמחא דפסחא וכו' וכו', בשמים עיקר החשיבות זה לא רק קיום המצוה אלא החביבות שיש לאדם למצוה, האורחות צדיקים בשער השמחה כותב 'זכל מי שעושה את המצוות בשמחה יש לו שכר אלף ידות יותר ממי שהמצוות עליו למשו' וחבל להפסיד את המעלה הזו בכל כך הרבה מצוות.

הגמרא המפורסמת בשבת לג' על ר' שמעון בר יוחאי ובנו ר' אלעזר, שיצאו מן המערה אחרי יב' שנה וראו אנשים עוסקים בחיי עולם, ולא הבינו איך אנשים מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, וכל מקום שנתנו עיניהם בו מיד נשרף, יצאה בת קול ואמרה להחריב עולמי באתם? תחזרו למערה, ויצאו עוד פעם אחרי יב' חודש וראו יהודי רץ ברחוב עם שני הדסים שאלו אותו למה זה? ענה להם לכבוד שבת, ולמה שני הדסים? אמר להם אחד כנגד זכור והשני כנגד שמור, ואז נרגעו ואמרו כן בכזה עולם כדאי לחיות,

ואני שואל אתכם - האם בדורו של רשב"י לא היו כוללים? לא היו ישיבות? לא היו אנשים שעוסקים בחסד? ולמה כל זה לא הרגיע אותם? ומה כן הרגיע אותם כשראו יהודי רץ

הגה"צ רבי אורי ויסבלום שליט"א, משגיח ישיבת 'נחלת הלויים': כיצד ירומם האדם את יום השבת. מתוך הקדמת ספרו 'הארת התפלה' שבת. וזה לשונו:

חדושים והארות פנימיות. "אם נגש אל השבת בגישה התחלתית, כאלו זאת לנו השבת הראשונה, מתוך התבוננות בתפלותיה, במצוותיה ובאזהרותיה - יפתחו בפנינו שעריה!..."

משהו חדש נוסף, העיד רבי משה טורק זצ"ל שהכיר את מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל בצעירותו, ששמע מחבריו מאותה תקופה, כי בשבת אחת כיבה הרב וואזנר בשוגג את מנורת החשמל, וכתשובת המשקל קיבל על עצמו לגמור מאה פעמים את כל מסכת שבת!... כמו"כ בשבועות האחרונים לחייו של מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, התפרסם בעולם התורה כי רבי משה ערך סעודת סיום גדולה על שזכה לסיים את מסכת שבת בפעם האלף!!

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים" קול קורא מרבינו מרן בעל החפץ חיים זיע"א לחובת לימוד ולהקמת שיעורים בהלכות שבת

כל ענינים המוסרים המזרזים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו, וכדאיתא במדרש משלי, לדעת חכמה ומוסר, אם יש בידו של אדם חכמה יכול הוא ללמוד מוסר, ואם אין בידו של אדם חכמה אין יכול ללמוד מוסר, והכוונה דאם הוא טועה בעיקר הענין

(מתוך הקדמת המשנה ברורה להלכות שבת) ...אך באיזה ענין נוכל לבוא לזו המדרגה שישמור שבת בכל פרטיו, העצה היעוצה לזה שיראה לזרז את עצמו ללמוד הלכות שבת, ולחזור עליה תמיד, כדי שידע האסור והמותר, דאי לאו הכי אפילו אם ילמוד

והטמנה הוא הלכתא רבתי מאוד בהרבה חלוקי דינים הנוגע למעשה, וכבר העיד הגאון בעל אורים ותומים בספרו יערת הדבש כי אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ללמוד כל הדינים על בורים היטיב היטיב.

והנה אחת מהסיבות אשר ימנע להעולם הידיעה בהלכות שבת הוא מפני שהלכה חמורה היא מאוד, ואי אפשר להבינה היטיב מתוך השו"ע אם לא שידע מתחלה מקורי הדין מגמרא ופוסקים,

ולזה אין לאדם פנאי בזמנינו מפני רוב הטרדה ומצוקות הזמן בעו"ה, לבד מה שיש כמה חלוקי דעות בין הפוסקים בכל פרט ופרט, וכאשר הארכתי בהקדמתי לחלק הא' ע"ש. לזאת קמתי ונתעוררתי בעזה"י לבאר גם הלכה זו החמורה כל דין ודין בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים.

ואקוה בעז"ה שמי שילמוד עתה ההלכה ידע כל דין בטעמו ונימוקו להלכה ולמעשה. וראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר ה' לכוון חבורת ללמוד הלכות שבת כדי שלא ישלולו בו, וכדאיא בילקוט ריש פרשת ויקהל, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפנייהם ברבים הלכות שבת. וידוע ששמירת שבת כתקונה הוא קירוב לגאולה כמו שאמרו חז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין וכו'.

אזהרתו של האריז"ל:
כתב רבינו חיים ויטאל: גם החמיר לי מורי (האריז"ל) מאד בעניין השבת לשמרו ולכבדו יותר מכל שאר המצוות כולם. (שער הגילגולים הקדמה לח דף נא): נשתדל ללמוד הלכ' שבת כדי לא להכשל באיסורי שבת החמורים.

שחושב שאין זה בכלל איסור מה יועיל לו המוסר בזה, והכי נמי בענינו אם הוא חושב על איזה דבר שאין זה בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר.

או דרך משל, שקרה שנדלקה המפה שעל השולחן בשבת, הנה אדם בהול על ממונו יתכן שמפני זה ימהר לכבות גם כי יודע שהוא אסור, והכל מפני שאינו יודע אופן המותר, אבל אם הוא לומד הלכות שבת ידע אופן המותר הזה, דהיינו שישפוך מים על המקום שלא אחז האש, או שיקרא לעו"ג לכבות.

וכן באיסור בורר מצוי מאוד להכשל מפני חסרון ידיעה, דרך משל, כי כשיש לו בשר של שני מיני עופות מחולקין, ורוצה לברור מין אחד מחברו ולהניחו אלאחר זמן, דאיסור גמור הוא, כמבואר בפוסקים, אלא יקח מהן מה שהוא רוצה לאכול עכשיו, והשאר ישאר ממילא. וכן ללקוט השומן שעל החלב בצמצום יש בזה משום בורר, אלא יניח מעט לצד החלב, או שיקח מהחלב עמה. ועוד כמה וכמה הלכות בעניני בורר.

וכן במלאכת דש, ולישה, ומלבן, ובשאר אבות מלאכות, ומי שלא למד יוכל בנקל להכשל בהן, שנמצא בכל אחד כמה פרטי הלכות שנוגע באיסור דאורייתא, ובפרט בענין בישול ושהיה

דברי חיזוק מרבינו הגדול רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל בחובת לימוד הלכות שבת

קרוב מאד שיכשל, וככה יש עוד הרבה דברים שמאד מאד יכול להיכשל, ואם הוא לא לומד הוא לא יודע ויכול להיכשל.

ממילא זה דבר גדול מאד, שכל אחד ישתדל ללמוד הלכות שבת, שאפילו אם למד שלוש פעמים, יכול ללמוד פעם רביעי ג"כ. כי אם היערות דבש אומר פעמיים ושלוש, אפשר גם ארבע וחמש פעמים. ולא הכוונה ללמוד כל היום רק הלכות שבת, אפשר ללמוד עוד לימודים, אבל גם אם כל אחד ילמד כל יום אפילו רק עשרה רגעים או רבע שעה הלכות שבת, כדי שיחזור תמיד על הלכות שבת, זה דבר גדול, כי בלי זה אפשר מאד להיכשל. בפרט כאלה הלכות שיכול להיות שיכשל בדאורייתא כמו הלכות ברירה. והרי אנחנו רוצים שכלל ישראל מאד יתחזק בזה, וזה שישתדלו בכך כאן יהיה זכות לא רק ליהודים האלה שעושים את זה אלא זה יוסיף ג"כ לעוד מקומות. ו

שמעתי שיש מקומות אחרים ששמעו שכאן התחזקו, והם רוצים ג"כ להתחזק, וזה יכול לגרום שחלק גדול מאד מכלל ישראל יתקרב לשבת ויהיה בזה זכות גדול. והרי חז"ל אומרים (שבת קיח, ב) 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אם שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאליים', ממילא יכול להיות, והלואי שנזכה עי"ז. אני לא יודע אם נזכה כ"כ מהר שיהיה שתי שבתות בכל כלל ישראל, אבל אפילו אם חלק גדול מכלל ישראל ישמרו שבת בודאי שיהיה בזה תועלת גדולה לקרב את הגאולה האמתית. ונזכה במהרה בימינו לגאולה האמתית אמן סלה (קובץ חסד לאברהם עמ' יג"טז).

...והנה מצינו, במסכת שבת (לג, ב) מביאה הגמ' את הסיפור שרבי שמעון בן יוחאי היה במערה שנים עשרה שנה, ואחרי שיצא כל דבר שראה מיד נשרף, שהיה אומר האין מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, ויצאה בת קול חזרו למערתכם, אתם רוצים לשרוף את העולם, וחזרו למערה וישבו שם עוד שנה, אחרי שנה יצאו, וכבר נחה דעתו של רבי שמעון, אבל בכל זאת עדיין לא נחה דעתו לגמרי כנראה, וכשראה יהודי זקן רץ עם שתי חבילות הדסים לכבוד שבת כדי להריח בהם, שאל אותו למה שתים, אמר אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, אמר לו רבי שמעון לרבי אלעזר בנו ראה כמה מחבבין ישראל את המצוות, ואז נחה דעתיהו.

כשראה יהודי מניח תפילין לא התפעל, כשיהודי לובש ציצית לא התפעל, רק ממה התפעל, כשראה יהודי מחבב את השבת, היות ויהודי שם שימת לב מיוחדת לכבוד את השבת, זה כ"כ שוקל שכבר נחה דעתו, כיון שבזה רואים שמחבבין את המצוות, ונרגע. קודם לכן לא היה כ"כ מרוצה, אע"פ שראו שאר מצוות בכל זאת לא היה מרוצה. א"כ איזה אושר שיש לאדם אם הוא יכול לכבד את השבת, אושר שאי אפשר לתאר. (וכמה פעמים ביאר רבנו את דברי הגמ' באופ"א).

ואני רואה שהיהודים כאן רוצים מאד לכבד את השבת, אשרי חלקכם, והקב"ה יעזור שתראו להוסיף עוד ולעשות, כמו שהיערות דבש אומר שכל אחד ישתדל ללמוד הלכות שבת. יש ענינים קשים מאד, ולמשל הלכות ברירה, הרי כמעט כל דבר קשור לענין של ברירה, ואם אדם לא לומד הלכות ברירה

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

שׁוֹתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא - או דַּאבוּה או דַּאימִיה

אָמַר אַל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם (כא. א)

הַגִּמְרָא (סֵבֵה נו ע"ב) מְסַפֶּרֶת: "מַעֲשֵׂה בְמַרְיָם בַּת בִּלְגָה שֶׁהִמְרִיה דְתַהּ, וְהִלְכָה וְנִשְׂאֵת לְסַרְדִּיּוֹט אַחַד מִמְלַכֵי יוֹנִים, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יוֹנִים לְהִיכַל הַיְתֵה מִבְּעֻשְׂת בְּסַנְדְּלָה עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְאָמְרָה: 'לֹקוּס לֹקוּס, עַד מַתִּי אַתָּה מְכֻלָּה מִמוֹנֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִי אַתָּה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת הַדְּחָק?' וְכִשְׁשָׁמְעוּ חֲכָמִים בְּדַבְרָהּ קָבְעוּ אֶת שְׁבַעֲתָהּ וְשִׁתְּמוּ אֶת חִלּוּנָה".

שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: מִדּוּעַ קִנְסוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת בִּלְגָה עַל מַעֲשֵׂיהָ שֶׁל בַּת־מֶה? מַה אֲשַׁמֵּם אֲנִי הַמִּשְׁמֶרֶת בְּחִטָּא הַבַּת? וּמִתְרַצֵּת: "כִּדְאָמְרֵי אֲיַנְשֵׁי, שׁוֹתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא - או דַּאבוּה או דַּאימִיה".

לְפִי זֶה נִתַּן לְפָרֶשׁ, שֶׁלְּפִיקוּף כֶּתֵב רַשִׁי: "אָמַר וְאָמַרְתָּ - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּשָׁנִים", מִשׁוּם שֶׁיְכּוּל כִּהֵן לְשׁוֹב הַבֵּיתָה בְּסִיּוּם יוֹם עֲבוּדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְהֶאֱנֹחַ וְלֹאמַר לְאִשְׁתּוֹ: "אִינִי! אִינִי עֲבוּדָה קִשָּׁה הֵיטָה הַיּוֹם. יוֹתֵר טוֹב שְׁלֵא תִשְׁאֲלֵי, כֵּל אַחַד בָּא עִם הַסְּפִיר שְׁלוֹ, זֶה עִם הַחִטָּאִת שְׁלוֹ, וְזֶה עִם הַתְּדָה שְׁלוֹ, לֹא הִיָּה לִי זְמַן לְנִשְׂמִים...".

הֲבֵן מְקַשֵּׁי לְדַבְרֵיהּ, וְמַה הוּא מִבִּין? מַה הוּא לְמַד? הַסְּתַכְּלוֹת שְׁלִילִית עַל עֲבוּדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

לְכוּ זֹהִירָה הַתּוֹרָה אֶת הַגְּדוּלִים: כְּשֶׁאַתֶּם בָּאִים הַבֵּיתָה - תִּדְבְּרוּ בְּכַבּוּד עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כִּי הַיְלָדִים הַקְּשָׁנִים לְמַדִּים מִכֶּם! שׁוֹתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא - או דַּאבוּה או דַּאימִיה: אֲלֵמָלָא שְׁמַעָה מַרְיָם אֶת הַתִּיחִסּוּתֶם הַשְּׁלִילִית שֶׁל בֵּית אֲבִיהָ לְמִזְבֵּחַ - לֹא הֵיטָה מִבְּעֻשְׂת בּוֹ וּמִדְּבַרְתָּ עֲלֵיהּ כְּפִי שְׁדַבְרָהּ.

וּמוֹסִיף דְּבַר מַעֲנֵן מֵאֵד, מִמֶּשׁ פְּלֵאֵי פְּלֵאִים:

הַגִּמְרָא שֶׁל הַמְּלִים "אַל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּשָׁנִים" (אַלף שִׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְחֲשָׁעִים), הִיא כְּגִימְטְרִיאָה שֶׁל הַמְּלִים "שׁוֹתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא - או דַּאבוּה או דַּאימִיה" (עם הַכּוֹלֵל).

(רבי שלמה לוינשטיין שליט"א - נאה דורש)

רְגַע שֶׁל הַשְּׁתוֹקֵקוֹת לְתוֹרָה

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם... עַד מוֹמְחֹתֶרֶת הַשְּׁבִיעֵת הַתְּסַפְרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם (כג. טו-טז)

כְּמַה זְמַן לֹקוּחַ לְנוֹ לְסַפֵּר סְפִירַת הָעֶמֶר?
שְׁתֵּי דְקוֹת...

נִשְׁאֵלֶת הַשְּׁאֵלָה: אִיךָ יִתְּכֵן לְהַבִּין שְׁאָדָם מְבָרַךְ שְׁתֵּי דְקוֹת בְּיוֹם וְזֶה נִחְשָׁב לֹא כִּהֲכֵנָה לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה?

הַתְּשׁוּבָה: כִּי רְגַע אַחַד בְּיוֹם הוּא הַשְּׁתוֹקֵק לְתוֹרָה! רְגַע אַחַד בְּיוֹם הוּא הַשְּׁתוֹקֵק לְקַבְּלָהּ!

אֲנַחְנוּ מִתְיַחֲסִים לְזֶה כּוֹאֲרֵשׁ יִפְהַ, רַבִּי שְׁמִשׁוֹן פִּינְקוּס וְצַ"ל רָאָה בְּזֶה דְרָךְ לְתַמֵּס בֵּן אָדָם וְלְהַחְזִירוֹ בְּתִשְׁבּוּבָה, וּמַעֲשֵׂה שֶׁהִיָּה כִּף הִיָּה:

יְהוּדֵי אַחַד הַשְּׁתַתֵּף בְּסַמִּינְרָה שֶׁל 'עֲרִכִים', הוּא הַשְּׁתַתֵּף בְּכַל הַהֲרַצָּאוֹת וְלֹא זֶה מִיְלִימְטֵרָה... בְּשׁוּם פְּנִים וְאִפְסֵן לֹא הַשְּׁתַכְנַע לְחֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה, כִּלְמַה שְׁנִסּוּ לְדַבֵּר אִתּוֹ - נִפְלַע עַל אֲזַנָּיִם אֲטוּמוֹת.

הֲרַב פִּינְקוּס, שֶׁהַשְּׁתַתֵּף בְּסַמִּינְרָה, אָמַר לוֹ: "אַתָּה לֹא רוֹצֵה לְחֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה? אֵל תַּחֲוָה, אִין בְּעִיָּה, אֲנִי מִבְּקִשׁ מִמֶּךָ רַק דְּבַר אַחַד קִסְטוֹ: תְּסַפֵּר סְפִירַת הָעֶמֶר. תְּגִיד: 'הַיּוֹם כִּף וְכִף לְעֶמֶר'".

"מַה זֶה הַדְּבַר הַזֶּה?" שָׁאֵל הָאִישׁ, וְהֲרַב פִּינְקוּס הִסְבִּיר לוֹ שְׁאֲנוּ סוֹפְרִים אֶת הַיְמִים לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה וּבְכִף אֲנוּ מְבִיעִים אֶת הַשְּׁתוֹקֵקוֹתֵנוּ לְהִיּוֹת קְרוֹבִים לְקַבְּלָהּ לְתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

לְזַכּוֹתוֹ שֶׁל הָאִישׁ יְאָמְרֵ: הוּא הִיָּה מְנַמֵּס, וְאָמַר לְרַב פִּינְקוּס: "אִם זֶה יַעֲזֹר לְרַב שְׁאֲנִי אֲגִיד אֶת הַמִּשְׁפָּט הַזֶּה - הַרִינִי אֹמֵר אוֹתוֹ: הַיּוֹם אֲרַבְעָה עָשָׂר יוֹם לְעֶמֶר..."

וְהִנֵּה, הַפְּלֵא וְפְלֵא, לְאַחַר יוֹמִים, הִיְהוּדֵי הַתְּחִיל לְגַלוֹת הַתְּעַנְיָנוּת בְּהֲרַצָּאוֹת, הַסְּכִים לְהַתְּחִיל לְשַׁמֵּר מִצְוֹת, עַד שֶׁבְּסוֹכּוֹ שֶׁל תְּהִלָּה

חֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה.

שְׁאֵלוּ אֶת הֲרַב פִּינְקוּס: מִהִיכֵן הַרְעִינוּ הַזֶּה? מַה הַסּוּד הַמִּיתֵר שֶׁישׁ בְּמִצְוֹת סְפִירַת הָעֶמֶר?

וְהוּא הִסְבִּיר: מִנְחַת הָעֶמֶר בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִים שֶׁהֵן מֵאֲכָל בְּהֵמָה. כְּשֶׁמִּגִּיעַ חַג הַשְּׁבוּעוֹת מִבֵּיאִים מְנַחֵה מִן הַחֲטָיִים שֶׁהֵן מֵאֲכָל אָדָם. הִי אוֹמֵר, שְׁבִימִים אֵלוֹ נִתְּנוּ לְהַכִּיף מִבְּהֵמָה לְאָדָם. מַה הוֹפֵךְ מִשְׁוֵהוּ מִבְּהֵמָה לְאָדָם? הַשְּׁתוֹקֵקוֹת שֶׁל דְּקָה אַחַת בְּיוֹם לְתוֹרָה! יְדַעְתִּי שְׁאֵם הוּא יִתְחִיל לְהַשְׁתוֹקֵק וּלְבַקֵּשׁ קְרִבַּת אֲלֵקִים - זֶה כְּבָר יַחְבֵּר אוֹתוֹ לְקַבְּלָהּ בְּאִפְסֵן מְשֻׁלָּם.

(רבי גואל אלקריח שליט"א - נאה דורש ויקרא)

אֲנִי גְמוּר - מַה דִּינוֹ?

וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוֹם בְּעַמּוּתוֹ כְּאִשְׁרַע עֲשֵׂה כִּן יַעֲשֶׂה לוֹ (כה. יט)

מִדֵּי שְׁנָה, ב'יוֹם הָעֶצְמָאוֹת', בַּעַת שְׂרַבְבוֹת עִמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל זוֹכִים לְהַשְׁתַּתֵּף בְּשְׁעוּרֵי ה'יָבֵר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא' הַנִּפְלָאִים וְלְהַאֲזִין לְשְׁעוּרֵי תּוֹרָה וְדַרְשׁוֹת חֲזוֹן, הַמוֹנֵי אֲזֻרְחִים יִשְׂרָאֵלִים מְסַכְּנִים מְכֻלִּים אֶת זְמַנָּם בְּמוֹפְעֵי רָאָה שֶׁל "כַּחֲסֵי וְעַצֵּם דִּי". זֶה דְרָכָם פְּסָל לְמוֹ לְחַלֵּק אֶת הַחִיּוּגוֹת שֶׁל "יוֹם הָעֶצְמָאוֹת", ה' יָרְחָם.

לְפִנֵּי כְמַה שְׁנִים, בְּה' אִיר תִּשְׁס"ח, 'יוֹם הָעֶצְמָאוֹת' הַשְּׁשִׁים שֶׁל מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, נִעְרַךְ מִכְּנֵן צְנִיחָה 'חִיגִי' בְּחוּף תַּל אֲבִיב, מִשׁוּסֵי חִיל הָאִוִּיר הַגּוֹ מֵעַל הַחוּף וּפְלִטוֹ מִתּוֹכָם עֲשָׂרוֹת צְנִיחִים שֶׁבְּצַעוּ פְּעֻלּוֹת שְׁוֹנִים בְּאִוִּיר עַד שְׁנַחְתוּ אֵל תוֹךְ הַיָּם, לְקַרְאֵת סִיּוּם הַמוֹפְעֵ הַכְּרִיז הַכְּרוֹ: "כַּעַת נִצְפָה בְּגִלַּת הַכְּתוּרַת שֶׁל הַמַּפְסָן - בְּכִיר הַצְּנִיחִים יִבְצַע צְנִיחָה חֲסִישִׁית מִן הַמַּטְוֶס.

הַצְּנִיחַ קִפֵּץ מִן הַמַּטְוֶס וְיִצֵּא לְדַרְכּוֹ. הוּא נוֹפֵף בִּידוֹ עִם דְּגַל הַמְּדִינָה. אֲלֵפִי צוֹפִים נִשְׂאוּ אֶת עֵינֵיהֶם וְעָקְבוּ אַחֵר פְּעֻלּוֹתָיו שֶׁל הַצְּנִיחַ, וְהִנֵּה, בְּעוֹדוֹ מִכֵּין עֲצָמוֹ לְנַחֲיָתָה בְּשׁוּחָה עַל הַיָּם, הוֹפִיעָה רִוּחַ חֲזָקָה וְהִסִּיפָה אֶת הַמַּצְנִיחַ לְכוּון הַחוּף, הוּא נַחַת אֵל תוֹךְ הַסֶּהַל הַהֵמוֹם. בֵּן רְגַע הַכִּף הָאִרְוַע ה'חִיגִי' לְשַׁרְהַ קַרְבֵּי, הַהֵמְלָה הֵיטָה רַבָּה, בְּלִיל שֶׁל צַעֲקוֹת וְצִפִּירוֹת שֶׁל סִרְנָה מְלָאוּ אֶת הַחֶלֶל. כְּמַה אֲנִישִׁים נִכְצַעוּ קוֹשָׁה, בְּהֶם הַצְּנִיחַ עֲצָמוֹ.

הִיָּה זֶה שְׁעוֹר בְּאֵמוּנָה. אָדָם בְּשׁוּחַ בְּעַצְמוֹ, סְבוֹר שֶׁהַכֵּל תַּחַת שְׁלִיטָה, וְאִזּוֹ הַקְּבָ"ה מְרָאָה לוֹ בְּדַרְךְ הַקְּשָׁה מִי שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם וְלִמֵּי הַכַּחַ וְהַגְּבוּרָה!

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַתְּקִימִים שְׁעוֹר תּוֹרָה בְּאֵחָד מִבְּתֵי הַמִּסְגֵּרֶת ה'יָבֵר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא". כְּשֶׁעָלָה מְגִיד הַשְּׁעוֹר לְשֵׁאת אֶת שְׁעוֹרוֹ, הוּא הַתְּיַחֵס לְתַאֲנוּת הַצְּנִיחָה הַקְּשָׁה שְׁאֲרַעָה בְּחוּף הַיָּם, וְאָמַר כִּי הַשְּׁעוֹר עֲצָמוֹ יִתְנַשׁ לְהַבְּשִׁים הַהִלְכָתִים שֶׁל אוֹתוֹ אִרְוַע קוֹשָׁה.

מִשְׁעוֹת הַבְּקָר זָכָה הַצְּבוֹר לְהַאֲזִין לְדַרְשׁוֹת וּלְשְׁעוּרֵים רַבִּים. רַב הַמִּשְׁתַּתֵּפִים אִינָם רְגִילִים לְרַצֵּף אַרְבֵּי כְּזֶה שֶׁל שְׁעוּרִים, וְחֶלֶק מֵהֶם הַחֵלוּ לְגַלוֹת סִימְנֵי עֵיפוֹת. מְגִיד הַשְּׁעוֹר בְּקִשׁ לְעוֹרֵר אוֹתָם, וְהוּא 'הַסִּיל פְּצָצָה': "נִתְאָר לְעַצְמִנוּ שְׁיָבוֹא יוֹם וְהַפְּצוּעִים יִתְבַּעוּ בְּדִין תּוֹרָה אֶת הַצְּנִיחַ עַל הַנְּזָקִים שֶׁגָּרַם לָהֶם. יֹאמֵר לָהֶם הַדֵּין: אֲנִי רוֹצֵה לְדַעַת, הֵאָם אַתֶּם אֲשֶׁכְּנוּיִם אוֹ סְפַרְדִּים?... הֵאָם הַצְּנִיחַ אֲשֶׁכְּנוּיִ אוֹ סְפַרְדִּים?..."

צְבוֹר הַמִּשְׁתַּתֵּפִים נִעַץ בְּמְגִיד הַשְּׁעוֹר עֵינָיִם תְּמַהוֹת. מַה פִּשֵּׁר הַשְּׁאֵלוֹת הַזֵּלוֹ? מִמַּתִּי בּוֹדְקִים אֶת הַפְּצוּעִים אֶת הַנְּפָעִים לְפִי הַמוֹצֵא שֶׁלָּהֶם?

מְגִיד הַשְּׁעוֹר רָאָה אֶת מִבְּשֵׁי הַתְּמִיחָה מִהַנְּהוּל וְחִשַּׁב בְּלִבּוֹ: הַשְּׁגִתִּי אֶת מִבְּקִשִּׁי, הַשְּׁאֵלָה הַמוֹרָה הַזֹּאת הַצְּלִיחָה לְעוֹרֵר אוֹתָם... אָמַר לָהֶם: "תְּכַף תְּבִינֵי אֶת הַשְּׁאֵלָה שֶׁל הַדֵּין... הִרִי הוּא הַתְּבַקֵּשׁ לְהַכְרִיעַ בְּדִינָם, וְהַכְרַעָה שֶׁל מְלִיחָה בְּמוֹצֵא שֶׁלָּהֶם..."

הַסֶּהַל הִסָּה אוֹן סְקַרְנִית לְשַׁמֵּעַ אֶת הַהִסְבֵּר מִפִּי מְגִיד הַשְּׁעוֹר.

אָמַר לָהֶם: הַגִּמְרָא אוֹמְרַת (בְּבֵא מְצִיעָא כו ע"ב): "פְּצַע תַּחַת פְּצַע" (שְׁמוֹת כא, כה), לְחִיבּוֹ עַל הַשׁוּגָג כְּמִזִּיד וְעַל הַאֲנָס כְּרָצוֹן". אָדָם הַמְּזִיק - חִיבּוֹ בְּכָל מִצְוָה אֲפִלוֹ בְּשׁוּגָג וְאֲפִלוֹ בְּאֲנָס.

הַתּוֹסֵפוֹת וְהַרְאָ"שׁ דְּנִים מֵהִי הַהַגְּדָרָה שֶׁל אֲנָס, הֵאָם גַּם בְּאֲנָס גְּמוּר שְׁלֵא בְּשִׁלִּישַׁת הָאָדָם הוּא חִיבּוֹ, אוֹ שְׁבִאֲנָס כְּזֶה הוּא פְּטוּר לְמִשְׁלָ:

הצנחן שנחת אל תוך הקהל, זהו אנס גמור. הרי הוא צנחן מימין ומנסה ביותר, מאחוריו מאות ואלפי צניחות, תמיד הכל יתחת שליטה, המכשירים מודדים את משבי הרוח ומכוונים את מקום הנחיתה. הסבירות שרוח סערה בלתי צפויה תסיט אותו מאות מטרים ממקום הנחיתה המתכנן - שואפת לאפס. האם הוא נושא באחריות לנזק שגרם, למרות שמדבר באנס גמור?

נחלקו בזה הפוסקים הלכה למעשה. דעת מרן בשלחן ערוך שגם באנס גמור חיב: "בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס. כיצד, נפל מהגג ושבר את הכלי, או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו - חיב נזק שלם" (השו"ט משפט סימן שעה, א). מאידך גיסא, הרמ"א פוסק: "ודוקא שאינו אנוס גמור", שבאנס גמור הוא פטור.

השלחן ערוך (שם סיף ב) מביא דגמא: "נפל מן הגג והזיק, חיב לשלם נזק שלם, בין שנפל ברוח מצויה בין שנפל ברוח שאינה מצויה". מבזה הרמ"א: "דלא מיקרי אנס גמור", כלומר, הסבה שחיב אפילו ברוח שאינה מצויה, היא משום שגם רוח שאינה מצויה - מצויה מפעם לפעם. אבל תאינת צניחה בלתי צפויה שגו, שבה המצנח נסחף מאות מטרים, מתרשט אחת למיליון, לכן זה נחשב לאנס גמור, ובמקרה שכזה הרמ"א חולק על השלחן ערוך וסובר שפטור.

מענה טוב שאלתו של הדין. אם הצנחן ספרדי - הוא חיב, כי הוא מחיב לדעת מרן השלחן ערוך, שמחיב גם באנס גמור. אך אם הצנחן ממוצא אשכנזי הוא פטור, כדעת הרמ"א.

ומה קורה אם הצנחן היה ספרדי אבל הנפגעים היו אשכנזים? יאמר הצנחן: אני מצדי רוצה לשלם את הנזק, כי אני הולך לפי דעת מרן, שגם באנס גמור חיב, אבל הנפגעים אינם יכולים לקבל ממני את הכסף, שהרי לשיטתם אני פטור...

אולם, לאמתו של דבר, יש וכוף עקרוני בין הפוסקים, האם המחלוקות בהלכה שביני בני אשכנזי וספרדי הן דוקא בענינים של ארץ חיים, או שהן תמכות גם בחשן משפט. יש סבורים שכל ענין המחלוקות בין בני אשכנזי לספרדי הוא דוקא בענינים של ארץ חיים: תפלות וברכות, קריאת התורה, שבת ומועדים וכל כיוצא בזה. אבל במחלוקות ובחלוקי דעות שבדיני ממונות, גם אם נחלקו בהן השלחן ערוך והרמ"א, לא שרף לומר בזה חלוקי עדות.

לכן, בנדון דידן, גם אם הצנחן והנפגעים היו מבני ספרד, יכול הצנחן לטעון שהוא יפטר באנס גמור, כדעת הרמ"א.

(רבי חזקיהו יוסף קרלינשטיין שליט"א - נאה דורש ויקרא)

חזרו למערכתכם

אליהו לא נכנס למערה

בגמרא (שבת לג ע"ב) מספר, שלאחר שנים עשרה שנים, שרבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו ישבו במערה: "אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא" - בא אליהו הנביא ועמד על פתח המערה. "אמר: מאן לודעיה לבר יוחאי דמית קיסר ובטיל גזירותיה?" - מי יאמר לבר יוחאי שמת הקיסר ובטלו גזרותיו?

"נפקו" - יצאו רבי שמעון ורבי אלעזר מהמערה. "והוון אינשי דקא פרבי וזרעו" - ראו אנשים חרשים וזרעים את שדותיהם. "אמר [רבי שמעון]: 'מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה' כל מקום שנותנים עניהן - מיד נשרף. יצאה בת קול ואמרה להם: 'להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערתכם!'"

הדור אזול" - הלכו וחזרו למערה. "איתבו תריסר ירחי שתא" - ישבו שם שנים-עשר חדשים. "אמרי: משפט רשעים בגיהנם - שנים עשר חדש. יצאה בת קול ואמרה: 'צאו ממערתכם! נפקו' - יצאו. "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר - הוה מסי רבי שמעון" - כל מקום שרבי אלעזר היה מכה, רבי שמעון היה מרפא. עד כאן המעשה.

יש להבין: אם היו שואלים אותנו, מן לדעתנו, מבין השנים, רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר - המשפך לשרף ומי רפא? לבטח היינו משיבים שרבי שמעון בר יוחאי, הזקן, המנתק מחיי החמה, שהיה קפדן מטבעו [כמבאר במסכת מעילה (יז ע"ב), עין שם] - הוא זה שהמשיך לשרף, ורבי אלעזר, הצעיר, שמבין יותר ללבם של בני האדם, שעסוקים בחרישה ובזריעה ובחיי שעה - רפא!

למעשה, הגמרא אומרת להפך: "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר - הוה מסי רבי שמעון". הדבר צריך עיון, שהרי הדורות מתמעטים,

ישנה ירידת הדורות, וחיב כל אדם לומר: "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי". אם כן ההגיון אומר שרבי שמעון ישרף ורבי אלעזר ירפא? לפני שנאמר את התשובה, נבקש סליחה מרבי שמעון, מתוך בטחון מלא שהוא יסלח לנו שהרי כך כתוב (סנהדרין קה ע"א): "ככל אדם מתקנא, חוץ מבנו ותלמידו". אם אומרים לאב שבנו גדול ממנו, הוא לא מקנא. קל וחמר כשהבן הוא גם תלמיד.

נבקש, אפוא, סליחה מרבי שמעון בר יוחאי, ונאמר: רבי אלעזר התעלה במערה יותר מרבי שמעון אביו יש לכך כמה סבות:

א. רבי שמעון נכנס למערה מתוך כפייה. המלכות רדפה אחריו. רבי אלעזר נכנס למערה מרצונו החפשי.

ב. רבי אלעזר קים בכל רגע ורגע, מלבד מצות תלמוד תורה, גם מצות כבוד אב, והזכות הזאת לא הותה לרבי שמעון.

ג. עצם הכניסה למערה לא היתה עבור רבי שמעון "תוספת סכון", בלאו הכי רצו להרג אותו. לא היתה אצלו אפוא מסירות נפש מיוחדת בכניסה אליה. עבור רבי אלעזר היתה הכניסה מסירות נפש של ממש. הוא לא היה נדון להריגה, ואם היו מוצאים אותו במערה, ינוד עם אביו - היו הורגים אותו.

דוקא רבי אלעזר, שפחד מרצונו החפשי להכנס למערה, התעלה מאד, ולא הבין כיצד אנשים, מרצונם החפשי, מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה. הוא לא הצליח להבין מדוע הם לא נכנסים, מרצונם החפשי, למערה, לחיי תורה.

ואלו רבי שמעון, שנכנס למערה בכפייה, הבין: בשלמא אני נכנסתי למערה כי כמו עלי להכנס, אבל אותם אנשים, העסוקים בחרישה ובזריעה, לא כמו אותם להכנס, ואפשר להבין אותם מדוע הם אינם נכנסים.

לכן רבי אלעזר שהתעלה יותר, שרף, ורבי שמעון רפא.

האם שנה נוספת לא תחמיר את המצב

דבר נוסף יש להבין: בפעם הראשונה, אחרי שרבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר יצאו מהמערה, כתוב: "כל מקום שנותנים עניהם - מיד נשרף". ואז יוצאת בת הקול ואמרת להם: "להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערתכם". והרי אם יחזרו למערה, לכאורה המצב יחריף שבעתים. כל המציאות הזאת ש"כל מקום שנותנים עניהם - מיד נשרף", נגרמה בגלל הישיבה במערה! מה יעזר, אפוא, אם ישבו למערה, המצב רק יסחיף ויחמיר: אם עד עתה הם שרפו רק שדות ובתים, מעתה הם ישרפו, חלילה, גם אנשים...

נחזק, מעט, את השאלה: כל גדולי התורה שעמדו להם לישראל מימות משה רבנו, זקנים, נביאים, תנאים, אמוראים - גם הם למדו תורה בעמל וביגיעה, כלם גם ראו בעיניהם "עולם כמנהגו נוהג", ולא נתנו בו את עיניהם לשרפו. לא שמענו על אף אחד מהם ששרף במבטו אדם שראו חורש וזרע, מדוע רבי שמעון ורבי אלעזר בן שרפו?

ובהכרח ששונה מי שלומד שנים-עשרה שנים בתוך מערה, מתכסה בחול, וגופו מתמלא בבקעים ובסדקים, אוכל חרובים ושונה מים במשורה - מכל לומד אחר! שונה מי שבמשך שנים-עשרה שנה מנתק לגמרי מכל הויות העולם, מכל שיח ושיג עם אנשים, וכלו דבוק בשכינה ובסודות התורה. אדם כזה, לא מסגל לראות לפתע עולם כזה, בו אנשים 'מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה', ומיד "כל מקום שנותנים עניהן - נשרף". אם כך קשה, מדוע אמרה להם בת הקול: "חזרו למערתכם", הרי אחרי שנה נוספת של דבקות והתעלות, קל וחמר ש"כל מקום שיתנו בו עניהם - ישרף"!

המפרשים משיבים ואומרים, כי לאחר שנה נוספת של התעלות, מגיעים למדרגה יותר גבוהה: שיכולים לתת עיניהם ולשרף, ומחליטים שלא לשרף! מעין זה מצאנו אצל יונתן בן עזיאל, "אמר עלי על יונתן בן עזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה - כל עוף שפורח עליו מיד נשרף" (סנהדרין כח ע"א), מביא הריטב"א בשם הירושלמי ששאל, אם כך היה כחו של התלמיד, רבי יונתן, מה היה כחו של רבו, הלל הזקן? מה היה קורה לעוף שיעבר מעל הלל הזקן בשעה שהיה יושב ועוסק בתורה?

אחת התשובות לכך היא, שהלל היה נותן לעוף לעבר, בלי לשרף אותו! זוהי מדרגה גבוהה יותר: כשיש את היכלת לשרף, ומחליטים שלא לשרף! אחרי שנה נוספת של למוד תורה והתעלות במערה - נתן יהיה להגיע לדרגה יותר גבוהה: ליכלת לשרף בלי לשרף!

(רבי מאיר צמרזוט שליט"א - דורש טוב ספירת העומר)

נר לשולחן שבת

פרשת אמור

גליין 825 תשפ"ג

השבת, מנהג דבים
לומר "בר יוהאי"
בין קבלת שבת לערבית,
בהתלהבות ורגש רב

וביום השלושים ושלשה הוציאוהו מן הצינוק!

הגאון החסיד רבי לוי יצחק שניאורסון שימש כרבה של יקטרינוסלב, אחת הערים הגדולות באוקראינה. בשנת תרצ"ט נאסר בשל פעולותיו להפצת היהדות. לאחר שנה בה נחקר ועונה בידי המשטרה החשאית, נשפט ונשלח לגלות בקזחסטן.

סיפרה אשתו, הרבנית חנה:

באחד מימי חודש חשון הגיע לביתנו נוצרי צעיר. הוא עלה במדרגות ונכנס ישר אל הבית, לפי הליכתו הבטוחה סביר היה להניח כי הבית מוכר לו היטב...

מיד לאחר שכיבדתי אותו לשבת, אמר האורח: "עליכם לדעת כי אם תמסרו למישהו על ביקורי זה, אני ואת בסכנת חיים!"

והתחיל את סיפורו, האישי מהנדס במקצועו, השתחרר זה עתה לאחר שישה חודשי מאסר. הוא ישב בכלא יחד עם רבי לוי יצחק שניאורסון, ובטרם שחרורו, הבטיח לרב כי מיד לאחר שיצא מן הכלא ימסור ממנו דרישת שלום לרעייתו. הרב מסר לו פרטים מדוייקים על מקום דירתנו, למען לא יזדקק לשאול איש, שלא להפנות אליו כל תשומת לב.

שלושים ושניים ימים ישב רבי לוי יצחק בצינוק, סיפר האישי, וביום הל"ג העבירוהו לתא יחד איתו.

אותו יום לא אשכח לעולם! היה זה יום הכיפורים שלכם, במשך כל היום הרב בכה, צעק בקול, התפלל וקרא פרקי תהלים עד שעה מאוחרת בלילה. במשך כל אותו יום לא דיבר אלי אף מילה אחת ולא היה בי העוז לדבר אליו מאומה!

מאוחר יותר סיפר לי הרב שלא היה לו סידור תפילה או מחזור והוא התפלל מה שזכר בעל פה.

לשאלתי אם ידוע לו במה מאשימים אותו, ענה כי אשמתו שבנה מקוה טהרה בבית הכנסת בעירו.

אכן שמש בית הכנסת העיד בפני הנק.ו.ד. כי הרב אסף כספים רבים למטרת בניית מקוה. כמו כן העיד כי בשמחת תורה, במנין שנערך בביתנו הותרמו בביתנו אנשים רבים לצורך פרנסת נשותיהם של טוכצ'בסקי ובוכרין והמתעסק העיקרי היה הרב... (לידיעת קוראי הצעירים: טוכצ'בסקי היה מרשל הצבא האדום, הגנרל שבנה אותו, וניקולאי בוכרין מראשי ומנהיגי ברית המועצות. הם הוצאו להורג בהוראתו של הרוזן האכזר סטלין באשמת בגידה - אין לך אשמה יותר מופרכת מזו...)

לשם בירור הענין הזמינו אותם יחד לחקירה במשרדי הנק.ו.ד. אך כאשר ראה השמש את רבי לוי יצחק הודה מיד ששיקר בעדותו וחתם על העדות רק בגלל הלחץ שלחצו אותו והפחד.

האורח גם ביקש ממני בשם הרב שאשתדל להודיע לו בדרך כלשהי אם ראש חודש כסלו הוא יום אחד או שני ימים.

את מה שהרגשתי אז, בקבלי את דרישת השלום החיה הראשונה ממנו - אי אפשר לתאר בכתב. (אם בישראל)

כידוע נהגו חסידים לנסוע לחסות בצל רבותיהם בשבת פנחס, פרשת המועדים. אכן, ראיתי שמביאים בשם הרבי ה"בית ישראל" כי אולי יש להעדיף את שבת אמור, שיש בה חשיבות יותר, יש בה תוספת של יום טוב שאינו נמצא בפרשת פנחס...

ערב יום הכיפורים! בפרשת אמור מובא "ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב" (כ"ג ל"ב), מכאן נלמד יום טוב של ערב יום כיפור. (ברכות ח) שכל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי.

יש להוסיף לזה גם את תנוכה ופורים. כמובא בספרים, שהם רמוזים בפרשת השבוע: תנוכה, בציווי על הדלקת הנרות והמנורה. פורים, לחם הפנים והשולחן. (ועיין "בני יששכר" אמונת עתק" ועיד)

ל"ג בעומר והכנה לקבלת התורה

שאלה - איך זוכים לרוממות תורה?

מצינו בזוהר הקדוש, בהרבה מקומות אודות תלמידי רבי שמעון בר יוחאי, שהיו נפגשים בשדות ובמדבריות והיו שמחים זה עם זה, מנשקים ומחבקים זה לזה, ואחר כך מובא נוסח שלם של דברי כבוד והערצה בנייהם ולאחר מכן כתוב איזה דבר תורה שאמרו שם, לפעמים כמה מילים מועטות של דרשה בפסוק אחד שבתורה...

אמר המשגיח הגה"צ רבי נתן ווכטפוגל, אם אנחנו היינו כותבים את ספר הזוהר וכדומה, וכי היינו כותבים דברים אלו, את כל המסביב הזה, מה נפקא מינה איך התנהגו מסביב לדרשה הזו? אלא מלמדים אותנו כאן שזה גופא תורה! מראים לנו לדורות איך מגיעים לתורת הנסתר. רבי שמעון בר יוחאי חינך את תלמידיו איך מגיעים לחלקים היותר מרוממים בתורה. לפני שאומרים תורה יש אהבה וכבוד לשני! (לקט רשימות)

הגה"צ רבינו גדליה איזמון, המשגיח של ישיבת "קול תורה", כשהיה אומר בשיבה שיחה על רבי שמעון בר יוחאי. בפתיחת השיחה היה מקדים ואומר: "בואו וניסע למירון". והיה מדבר על רבי שמעון, וכשהיה מסיים את השיחה היה אומר "עכשיו היינו במירון!"

הביאור בזה: רשב"י כולו ענין פנימיות התורה ובפנימיות אין מגבלה וגבול, לא רק במקום שנמצאת המצבה מאבן, שם נמצאת רוחו ונשמתו, אלא העוסק בתורתו של רבי שמעון בר יוחאי הוא כמו להיות במירון! ("נאות אפרים" מהגאון ר' אפרים שטראוס)

השבוע יחול יום הזכרון לרבן של ישראל, מנהיג דורו, המהר"ם מרוטנבורג. "לא היה כמותו מופלג ובקי בדורו, ידע כל דעת הקדמונים".

'ובתפיסתי, את בוראי לא שכחתי ובתורתו ויראתו דבקתי!'

(שו"ת מהר"ם מרוטנבורג קנ"א)

קיסר אשכנז רודולף הראשון גזר גזירות קשות על היהודים, ועמד לחוקק שהיהודים הינם עבדי המלך, הם, נפשם ורכושם. גזירה איומה זו הביאה לבריחתם של אלפי יהודים מגרמניה. המהר"ם מרוטנבורג נמלט עם משפחתו. על הגבול בלומברדיה זיההו מומר נבל בשם קניפפא, ומסרו לשלטונות. הקיסר כלאו בווסרבורג ובמגדל אנזיסהיים. אך איפשר למהר"ם להורות וללמד מהכלא, בכך קיווה למנוע את בריחת היהודים מאשכנז. המהר"ם ישב בכלא שבע שנים עד פטירתו! בכל שנות מעצרו ניהלה ההנהגה היהודית משא ומתן עם ראשי השלטון על תנאי שחרורו. נעשו מאמצים גדולים לשחררו והקהילות היו מוכנות לשלם סכומי כסף עצומים. אך המהר"ם אסר עליהן לשלם, באומרו: "איך פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם". (ס"ה)

"רוב מנהגנו, ובפרט מנהג האשכנזים לילך אחר דעתו". (שו"ת מהר"ם מינין)

"וקדשתו". (כ"א ה) מחלוקת גדולה בראשונים ובפוסקים, מה דינו של כהן שנשתמד-המיר דתו ועשה תשובה.

יש שכתבו שלא ישא את כפיו, משום שכהן נתנו לו מעלה מן השמים דכתיב "וקדשתו", אבל אותו כהן חילל את קדושתו. (רקנטי מ"א, שבלי הלקט ל"ג, תוס' מנחות קט.) ויש שכתבו שישא כפיו, דהוי ככהן בעל מום, שאינו פסול לנשיאת כפיים. (תוס' שם) וכדי שלא להרפות ידיהם של בעלי תשובה. (תוס' סוטה לט. רגמ"ה)

המחלוקת הובאה בטור (או"ח קכ"ז) ושם כתב שדעת רבינו המהר"ם מרוטנבורג שאין אומרים לו לעלות ואם עלה אין מוחים בו. (שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג ב' עיי"ש)

תענית תפילה מנחה - במקום שאין ישראל שיודע להפטיר, לא יעלו לתורה כהן לשלישי, משום פגמו של העולה ראשון, וגם משום עצמו, שלא יאמרו שהוא בן גרושה וחלל, אלא ישראל יפטיר ואם אינו יודע יקרוהו. (שם ס"ד ועיין ב"י או"ח רפ"ד בדעת המהר"ם)

"לא ישמא בעל בעמיו להחלו". (כ"ג ד)

מעשה באישה שמתה וסברו שבעלה עני וקברוה מן הצדקה. עתה נודע שיש לו, רוצים הגבאים להוציא מיזו הוצאות קבורתה.

תשובה: מחלוקת בירושלמי, כשהלך אדם למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו. מכל מקום כאן שהממון של צדקה נמצא זה פורע חובו ממעשר עני. לא כל הימנו שאדם יעשיר עצמו ויטיל עצמו על כיס של צדקה ומוציאין ממנו. (שם דפוס קרימונה ס')

"וביום השביעי שבת שבתון..." (כ"ג ג)

רבינו אביגדור התיר ללחוש בשבת לאדם שחש בעיניו או בראשו, כמובא בירושלמי (שבת י"ד ג). רבי יחיאל אסר זאת, ופירש, שבירושלמי מדובר בעין הרע ובה לחשים, משום שסכנה גדולה היא, כמובא בתלמוד, שמצינו עינינים הרבה של עין הרע. סיפר רבינו אביגדור שפעם חש רבינו שמחה בעין ואישה אחת לימדה אותו לחש והיה לוחש לו בשבת על העין בבוקר ובערב והוא הדין בראש. ומעשה רב וראוי לסמוך על אילן גדול כמותו. (שם דפוס פראג נ"ה וכ"פ בשו"ת "שבט הלוי" ח"ב ר"ו להתיר ללחוש בשבת)

בן סטדא, כשפים ולחשים. (שבת קד) תלמידיו היו מרפאים מחלות על ידי לחשים, משתמשים בשמו של ישו בן פנדרא. (ירושלמי ע"ז ב' ב, מ"ד קהלת א')

מורי הרב מאיר אומר שמותר להדליק את הנר בערב שבת בבית ולאכול בחצר. והגיד בשם אביו שרבינו שמחה היה רגיל לעשות כן בקיץ. (שם ת"ל ועיין או"ח רס"ג ט' רע"ג ז)

"ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל". (כ"ד י"א)

מקרה מחפיר נוסף היה בישיבתנו פרשבורג. היה בחור שלא זו בלבד שלא השתתף בשיעורים ולא למד, אלא גם התנהגותו לא היתה ברוח התורה והמסורה, ריננו עליו שביקר בתיאטרון כשהוא מתחפש לאישה, כדי שלא יכירוהו... ובעוד מעשים שלא יעשו ועל ידי זה קלקל את שמה הטוב של הישיבה. בהוראת ראש הישיבה, הגאון ה"שבט סופר" סילקו אותו מן הישיבה.

כתגובה, הגיש הבחור כתב הלשנה למשרד הדתות של הקיסרות, נגד ה"שבט סופר", שהוא מוציא תעודות לבחורים תמורת כסף, לשחרר אותם משיירות בצבא הקיסר ירום הודו.

העונש לפי החוק על עבירה כזאת היה חמור ביותר, חמש עשרה שנות מאסר! התיק הועבר למשרדי הפרקליטות האוסטרו-הונגרית שפתחו מיד בחקירה נמרצת בענין.

ר' יצחק רייך, יושב ראש של הלשכה המרכזית האוסטרו-כוכית בבודפשט נכנס ראשו ורובו בדבר. רק אחרי מאבק ממושך וקשה הצליח במסירות נפש ממש להציל את מורנו ורבינו ה"שבט סופר" שלא יופיע בכלל במשרדו של התובע הכללי.

למרות זאת, הבושה והפחד מפני המשפט ובית הסוהר גרמו ל"שבט סופר" דכאון קשה. הפחד שלו היה כל כך גדול שנבהל גם כשראה דורו, בחושבו לפי הכובע והמדים בהם היה לבוש, שהוא שוטר שבא לעצור אותו... הרופאים הכתיבו לו מנוחה בבידוד, וזמן ממושך רבינו לא הופיע בישיבה ובבית הכנסת.

יש לציין כי אותו מלשין יצא אחר כך לתרבות רעה ונעשה לבסוף רב בקהילה רפורמית. (עולמו של אבא" - הגאון ר' ישראל מילר)

בנו של רבי חנינא בן תרדיון יצא לתרבות רעה, תפסוהו ליסמים והרגוהו... הכניסוהו לעיר, והיו מקלסין לפניו בכבודו של אביו ואמו: "אוי ואבוי על בנו של חכם וחסיד שכך ארע לו". (שמחות י"ב י"ד)

"אין פרץ ואין ציוחה ... ברחובותינו" - שלא יהא בן שיוצא לתרבות רעה ומחטיא את הרבים. (ברכות יז)

"ברחובותינו = בר חובותינו", להיפך מכן צדיק שנאמר בו 'ברא מזכה אבא'. (מהרש"א שם)

הקטע הזה נמחק בידי הצנזור: 'ברחובותינו' מקום הרבים, על ישו הנוצרי שהיה דורש ברחובות בפני רבים הגדות דופי להדיח את ישראל'. (ריטב"א שם - הוצעה להחכים בענין הדרשות ועוד עיין בספר "כלימת הגויים" י')

המגדף חזר לעולם בגלגול - חזר בישוע וגם כאן הרשיע. ישו הנוצרי איש הבליעל שכישף והסית והדיח את ישראל מאביהם שבשמים, היה זוהמת נפש קין הורג נפש אחיו.

'קין' ראשי תיבות קין ישו נוצרי. היא נפש המקלל שרגמו אותו באבנים במדבר על שהיה מקלל את אלקים. ("עמק המלך" שער ט"ז י"ט - המקובל האלקי רבי נפתלי הרץ בן כרד)

ג.ב. גם הוא כמו המקלל, אמו מישראל, מרים, ואביו גוי, פנדרא.

נסיים במה שפתחנו בעמוד הראשון בל"ג בעומר - כבוד והערכה לשני יסוד גדול טמון בפרשה זו של מגדף!

שאל הגה"צ רבי לייב חסמון, לשם מה הקדימה התורה וסיפרה לנו "ויצא בן ישראלית ... וינצו" (כ"ד י) הלא העיקר הוא מה שקילל את ה' ואת מה שפסקו דינו למיתה?

אלא בזה רמזה לנו התורה על הסיבה של חטאו האיום שקילל את אלוקים. השורש הוא מה שעשה מריבה עם חברו במחנה, אם היה בכוחו להתאפק ולא לריב עימו, לא היה מתגלגל במדרון נורא זה של "ויקוב".

התורה הקדושה מלמדת אותנו כי המתקוטט ורב עם יהודי הרי הוא כמבזה מלכו של עולם, משל ודמיון, למי שיורק בפני תמונתו של המלך. מזה נלמד שהמכבד איש ישראל כאילו מכבד את הקב"ה - "כי מכבדי אכבד". (אור יהל" ח"א עמ' קנ"א)

כא א. אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת וגו'.
ההפלאה כותב שזה בא לרמז מה שאמרו חז"ל כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ולמד עמו משה ואח"כ למד עם בניו, ואח"כ עם זקנים ואח"כ עם כל ישראל הרי ד' פעמים, ברם פרשה זו נאמרה רק לכהנים אהרן ובניו, נמצא שמשה לא הוצרך ללמוד יותר מפעמיים לכן אמור ואמרת רק פעמיים. פנים יפות.

כא א. אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם. פרש"י אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, בביאור הדבר י"ל דהנה פסק הטור יו"ד שעג דאע"פ שבכל איסור תורה אין ב"ד מצווים להפריש את הקטנים, מ"מ בטומאת כהנים ב"ד מצווים להפריש את הקטנים מלהיטמאות, והביאור בזה כשם שצריך לשמור שתרומה וקדשים לא יטמאו ה"ה צריך לשמור את הקטן, כי הוא כעין תרומה משום שהוא קדוש. 'להורות נתן'.

כא א. לנפש לא יטמא בעמיו. הקשה בהר צבי קושיה עצומה, הנה כאן מבואר בפסוק שכהן גדול אסור לו להיטמא לנפש, וקשה ע"כ הא מצונו שכאשר הוציאו להורג את רבי שמעון בן גמליאל באשה מעשרה הרוגי מלכות נטל רבי ישמעאל כהן גדול את ראשו וצרח עליו בקול מר כשופר איה הלשון הממהרת להגות באמרי שפר וכו', ואיך בתור כהן גדול טימא עצמו רבי ישמעאל בטומאת מת שלא לצורך? ותיירץ ע"כ רבי ישראל יעקב פירש באבן ישראל דקושיה מעיקרא ליתא, דהרי אמרו בכתובות קג: אותו היום שמת רבי יהודה הנשיא בטלה כהונה, והיינו משום נשיאותו. וכך פסק הרמב"ם (אבל ג' ז) נשיא שמת הכל מיטמאים לו אפי' כהנים, והרי רשבי"ג היה נשיא והוא מת ובטלה כהונתו של ר"י, לכך נטמא לו ר"י כה"ג.

כא ב. כי אם לשארו הקרוב אליו ולאביו.
האבן עזרא מבאר הטעם שהקדים אמו לאביו, משום שעל פי רוב הזכר חי יותר מנקבה. ולפי"ז קשה ביותר למה להלן בפרשת טומאת כהן גדול בפסוק יא כתוב לאביו ולאמו לא יטמא. למה שם הוקדם האבא לאמא? וי"ל, **אומר האמרי בינה**, הציווי שנצטווה כה"ג לאביו ולאמו נאמר במדבר ושם היו רק אהרן ובניו, ולאחר מותו כבר ההורים, וד"ז נאמר רק לאלעזר שנעשה כה"ג לאחר מות אהרן, ולאעזר לא שייך לומר בתור כהן גדול לאמו ולאביו היינו קודם האמא כי אם האבא חי אז הוא לא כה"ג והאופציה היחידה שהדין הזה יהיה נפק"מ בשבילו זה רק אם האבא ימות קודם האמא, ולכך הוקדם האבא לאמא.

כא ב. כי אם לשארו הקרוב אליו ולאביו.
האבן עזרא מבאר הטעם שהקדים אמו לאביו, משום שעל פי רוב הזכר חי יותר מנקבה. וקשה, שהפסוק מתחיל כי אם לשארו הקרוב אליו, וברש"י אין שארו אלא אשתו, והרי אישה מתה בדרי"כ אחרי ההורים וא"כ למה הקדימו את אשתו לאביו ואמו? וי"ל ע"פ ע"ז יג דאיתא שם שלכהן מותר לצאת לחו"ל ע"מ לשאת אישה אפילו שיש שם טומאת ארץ העמים, ולכך נכתבה האישה ראשונה, כי לאישה מותר להיטמאות (טומאת ארץ העמים) בעוד הוא צעיר שנושא אישה ובדרך כלל בכזה זמן יש לו הורים. בשם הספר 'כסף נבחר' **עו"ל**, אומר רבי אברהם פלאג"י, דאיתא בירושלמי הובא ג"כ ברש"י יומא מז. ד"ה לא. שאישה צנועה זוכה לכן כה"ג. והנה כתב רבי חיים ויטאל (הובא בספרו של רבי אברהם פלאג"י על התורה פרשת כי תצא) שהטעם שנשים מתות יותר צעירות מזכרים הוא משום שקצוב לאדם מספר מילים שיאמר, וכשנגמר הוא מת, ונשים הרי נטלו ט" קבין של שיחה, ובכתובות עב איתא שמיעוט שיחה באשה הוא מדרכי הצניעות, והאמא של

הכה"ג זכתה שבנה יהיה כה"ג משום שהיא צנועה והיא ממעטת בשיחה כי זה צניעות ולכן היא לא מתה קודם בעלה.

כא ג. ולאחותו הבתולה הקרובה אליו לה יטמא.
הגמ' בסוטה ג. מונה שלושה דברים שנחלקו בהם רבי עקיבא ורבי ישמעאל: ולאחותו הבתולה לה יטמא - רשות דברי ר"י, ר"ע אומר חובה. וקינא את אשתו - רשות דברי ר"י, ר"ע אומר חובה וכו'. והקשו שם בתוס' הרי יש תרי"ג מצוות וכי ר"י פוחת ג' או ר"ע מוסיף ג'? ויש ליישב, אומר רבי דוד אופנהיים, ע"פ המשנה במנחות ארבע ציציות מעלכות זו את זו, היינו שארבע ציציות הן מצווה אחת, ורבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצוות. וממילא מתיישב החשבון שלפי ר"ע ארבע הציציות זה מצווה אחת לכך הוצרך עוד ג' מצוות לחובה, מאידך לר"י הג' מצוות נמצאות בציצית.

כא ו. קדושים יהיו לאלקיהם ולא יחללו את שם אלקיהם. בירושלמי איתא ששאל אפיקורס אחד הרי כתוב אלקים קדושים הוא, משמע שיש ב' רשויות, והשיבו לו דאדרבה לא כתוב קדושים הם, אלא קדושים הוא, ופירושו שהקב"ה הוא אלקים של קדושים. אבל כדי שהפירוש הזה יהיה טוב צריך שישראל יהיו קדושים, ואם חלילה הם לא קדושים אז הם מחללים את ה'. וד"ז מרומז בפסוק שלפנינו קדושים יהיו לאלקיהם ועי"ז הם לא יחללו את שמו.

כא ח. וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב קדוש יהיה לך. יש להקשות מדוע נכפלה המילה קדוש פעמיים? ויש ליישב דהנה על המילה וקדשתו פרש"י בעל כרחו שאם לא רצה לגרש הלקחו. ועל קדוש יהיה לך פרש"י לפתוח ראשון בכל דבר ולברך ראשון בן עוודה. והנה בתשובות מהר"ם סימן קז איתא דדוקא בנשואי אישה בעבירה אמרינן וקדשתו בע"כ, אבל דבר שהוא משום כבוד יכול למחול על כבודו, ולכן מתחילה אמר הכתוב וקדשתו אפי' בע"כ דהיינו בנוגע לנושא אישה האסורה לו זה בע"כ, אבל לגבי כבוד כתוב קדוש יהיה לך דהיינו מצידך הוא יהיה קדוש, אבל כשמרצונו הוא מוחל על כבודו הוא רשאי, ולכן חילקו הפסוק לבי קדושות כי הקדוש הראשון הוא קדוש שונה מהשני. פני דוד.

כא ח. וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב
רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א סיפר שבבחרותו היה בחור בישיבה שאמר חבורה בה חידש שהקדושה של כהן היא מחמת שהוא עובד בביהמ"ק והרי הוא 'כלי שרת', והוכיח כן מפסוק זה שמבואר שהקדושה שלו היא מחמת שהוא מקריב את לחם אלקיך. ועוד ביסס את חידושו מדברי הרמב"ם ששנה דיני כהנים בהלכות כלי המקדש, ומה ענין כהנים לכלי המקדש, אע"כ דקדושת כהנים היא מחמת שהם כלי המקדש. אמנם סיים רבי"ד, לאחר שיצא רמב"ם פרנקל נפל כל היסוד שלו, משום שבדפוס שלהם הנוסח בהלכות הוא על פי כתיב "הלכות כלי המקדש והעובדים בו", וכך שאין פלא מדוע נכנסו דיני כהנים בהלכות אלו.

כא ט. ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת. יהודה אמר על תמר הוציאוה ותשרף כי היא היתה בת של שם שהיה כהן. וצ"ב הרי שם נענש כי ברך את אברהם לפני הקב"ה וניטלה מבניו הכהונה (נדרים לב)? וי"ל שהעונש של בת כהן הוא משום שביזתה את אביה ואפילו שהיא אינה כהנת, כמו שמדוייק בפסוק את אביה היא מחללת לכן באש תשרף, ושם עצמו היה כהן.

כא יא. ושם אמו שולמית בת דברי למטה דן.
למה הוזכר הייחוס הזה שהוא משבט דן? (עניין רש"י). עי"ל שהתורה כאן אומרת **ויניחה במשמך לפרש להם ע"פ ה' - ופרש"י** שלא ידעו אם חייב מיתה אם לאו לכן הניחוהו. וקשה הרי במדבר היתה בדיקה מיוחדת לבדוק מי חייב

מיתה, ע"י הענן, שאם הענן היה פולטו היה חייב מיתה, ואם לא אז לא, וכמו שמצינו גבי בנות מדין הוקע אותם לה' נגד השמש - ומבואר בחז"ל (מדרי"ר שם) שע"י שהענן פולטן היו יודעים שכן במיתה כי המחוייב מיתה הענן לא היה קולטו. והנה במדרש תנחומא כי תצא י ובבעה"ט בהעלותך כתוב ששבט דן כיוון שפסל מיכה היה עמהם אזי הענן פלטם, ולכן כאן במגדף אומרת לך התורה ויניחוהו במשמך, ולא יכלו לבדוק ע"י הענן, כי הוא משבט דן שהענן פלטם קודם לכן.

כב יג. ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושהה אל בית אביה. יש להקשות לדעת בית שמאי דס"ל שלא יגרש אדם את אשתו אפי"כ מצא בה דבר ערוה, דהיינו רק כשנבעלה לפסול לה רק אז מגרשה (גיטין ז.), א"כ איך שייך בת כהן גרושה תחזור לבית אביה ותאכל תרומה, הא איתא ביבמות סח. שבת כהן שנבעלה לפסול לה נפסלה מהכהונה, ואם היא גרושה אז לבית שמאי בהכרח היא נבעלה לפסול וא"כ היא נפסלת לכהונה, ואיך שייך גרושה תשוב לבית אביה. וי"ל ע"פ יבמות כ: יבמה שנפלה לפני חיבי לאוין לייבום מתיבמת ומותרת רק בביאה ראשונה כי אתי עשה דייבום ודחי לאו דחיבי לאוין, ולכן אסור לקיימה בביאה שניה, ולפי"ז גם לבית שמאי יאלץ לגרשה אחרי ביאה ראשונה אפי' שלא נבעלה לאיש זר, וא"כ מצונו לבית שמאי מקרה של גרושה בלי שנפסלה לכהונה, ויש להוסיף שד"ז מרומז בפסוק שלנו שכתוב אלמנה וגרושה, והיינו אלמנה מבעלה וגרושה מליבמה, חוזרת לבית אביה. בשם רבי יעקב מאיר בידרמן חתן השפת אמת.

כב יח. איש איש מבית ישראל וגו' אשר יקריבו לעולה. הנה כאן כתוב איש איש והיינו לרבות עכו"ם (מנחות עג:). ואילו להלן בשלמים לא כתוב איש איש וזה המקור לפסק הרמב"ם (מעשה"ק ה"ב) דעכו"ם מקבלים מהם עולות אבל לא שלמים, משום שבפרשת עולה כתוב איש איש משא"כ בשלמים.

כב כ. כל אשר בו מום לא תקריבו. מפרשת הגמ' לא תקריבו - לא תקדישו. וצ"ב מנלן הא, הרי הפסוק רח אומר לא תקריבו? וי"ל כיוון שכתוב כאן (כב יח) דבר אל אהרן ואל כל בני ישראל, בשונה מפרק כא ז, ששם כתוב רק דבר אל אהרן, משום ששם מדובר על הקרבה, ממילא משמע שבפסוק אצלנו (כב יח) מדובר גם על הקדשה, שאל"כ למה הוזכרו כאן גם בני ישראל שאינם שייכים בהקרבה, אלא ש"מ דהאיסור אף לישראל והיינו בהקדשה.

כג טז. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום. התפרסם שרבי חיים עוזר פגש את האדמו"ר מאוסטרובצא ומאוד נהנה מהווארט שאמר לו על הגמ' במכות כב: המציינת את טיפשותם של הבבלים שקמים בפני ס"ת ולא מפני גברא רבה שהורידו מארבעים מלקות לשלושים ותשע. והקשה האדמו"ר למה לא מביאים ראייה מכאן שכתוב תספרו חמישים יום ובאמת סופרים ארבעים ותשע? ותיירץ שגברא רבה הוא מי שמצליח להוריד מכה מיהודי. אמר ע"כ הרב שטיינמן שזה לא שאלה בכלל כי אצלנו כתוב במפורש שבע שבתות תמימות תהינה והיינו 49 ולא חז"ל הם אלו שחידשו ד"ז.

כג כב. ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך. למה מתחיל בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד? וי"ל, אומר החיד"א בחומת אנך, ע"פ המשנה הקוצר חצי שדהו ומכר חצי האחר הלוקח נותן פאה לכל. וזמ"ש כאן ובקוצרכם היינו ע"י שניים לא תכלה היינו היחיד משאיר פאה.

כג כד. זכרון תרועה. הטעם שנכתב כאן **זכרון תרועה** ולא **יום** תרועה כמו בפרשת פנחס? י"ל ע"פ הגמ' ברי"ה כט שיום תרועה הוא יום

שתוקעים בו, אבל כשחל בשבת נקראת זכרון תרועה כי לא תוקעים אלא רק מזכירים. והנה כאן בפרשה מדובר בר"ה הראשון שהיו במדבר שחל אז בשבת, וראיה כי הרי אמרו בשבת פז: שפסח ראשון יום טו' היה ביום חמישי, וא"כ ג' ש"פ היה בשבת, ולחשבון א"ת ב"ש ג"ר יוצא שר"ה באותה שנה יצא בשבת, ולכך נאמר כאן זכרון תרועה. ולפ"ז מובן למה בפסוק לד על חג הסוכות כתוב לחודש השביעי הזה, וכן לגבי יו"כ בפסוק כז כתוב הזה, ואילו לגבי לולב פסוק לט לא כתוב הזה, וי"ל שיו"כ חל בחול והוא כדינים הנכתבים, וכן לגבי חג הסוכות שחל בשבת ג"כ יש אותם דינים, אבל לגבי לולב שכשחל בשבת אינו נוטל לא כתוב הזה כי כעת אין עליו הדינים ההם. עונג יו"ט.

כג כז. אך בעשור לחודש ועיניתם את נפשותיכם. ובכג לב הוסיף: חוקת עולם לדורותיכם מערב עד ערב תשבתו. המילה אך היא לכאורה מפתחת ובשביל מה נכתב זאת? וי"ל דמצינו בפסחים לגבי אך ביום הראשון תשבתו שאור מבתיכם ד"אך' חילק וחצי יום דיד' ניסן מותר בחמץ וחצי יום אסור. וא"כ י"ל דהכא אזיל איו"כ הראשון שמשעה ירד עם הלוחות השניות באמצע היום וממילא רק מהרגע שירד נצטוונו לצום ולפני"ז עדיין לא היה את הציווי לצום, וא"כ אך בעשור לחודש הכוונה היא חצי מיום העשירי יש להתענות כי החצי הראשון עדיין משה היה בשמים, וממשיך הפסוק שזה הכל באותה השנה, אבל לדורותיכם והיינו בשאר השנים מערב עד ערב תשבתו, והיינו יום כיפור ינה 24 שעות. שער יוסף הובא במאור שבתורה בפרשת ויקהל.

כג לא. נאמר לגבי יו"כ כל מלאכה לא תעשו, חוקת עולם לדורותיכם. ובפסוק לב לגבי צום כתוב ועיניתם את נפשותיכם ולא כתוב חוקת

עולם לדורותיכם. ואמר המשך חכמה שזה מרמו לגמי' במו"ק ח. שבעת חנוכת בית המקדש ע"י שלמה המלך באותה השנה לא צמו ביו"כ משום חנוכת בית המקדש אבל מלאכה לא עשו, וזה מרומז בפסוק שלפנינו לעניין מלאכה זה לחוקת עולם, אך לעניין צום זה לא לחוקת עולם.

כג מ. ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים. המשנה בסוכה דף קמא מביאה את תקנת רבי יוחנן בן זכאי לגבי לולב שמאז החורבן ניטל הלולב במדינה שבעה ימים כמו בבית המקדש, ומוסיפה המשנה עוד תיקן ריב"ז שיום הנף כולו אסור. והקשו שם בתוס' הרי הרבה תקנות תיקן ריב"ז ומדוע הובאו רק את ב' תקנות האלו? ובשלמה תקנת לולב הובאה משום דעסקינן במסכת סוכה אלא יום הנף הוא לא קשור כלל לסוכה? ותירצו שם בתוס' שבי' התקנות ניתקנו ביחד. ויש לבאר מדוע תיקן ריב"ז את ב' התקנות הללו יחדיו למרות שאין קשר ביניהן והן בזמנים שונים זה בתשרי וזה בניסן, ועו"ק דבמנחת סח: הגמי' הביאה רק את תקנת יום הנף בלבד ולא הביאה את תקנת לולב הניטל במדינה ז' ימים, ומדוע זה שונה מסוכה? ותירץ ע"כ האמרי אמת דבשעה שתיקן ריב"ז שלולב ניטל במדינה שבעה ימים היה צער גדול בישראל כי הבינו שהגלות תארך זמן רב וישכחו מה שהיה במקדש ויחשבו שלכן עשה ריב"ז זכר למקדש ותיקן שיהיה ניטל הלולב שבעה ימים כמו בזמן ביהמ"ק במקדש. ולכן אמר רבי יוחנן אל תעצבו כי אני גם אומר יום הנף כולו אסור והטעם בזה הוא כמ"ש בסוכה שם מהרה יבנה בית המקדש, ולכן בסוכה הביאה את ב' התקנות יחדיו, כי התקנה השנייה הייתה לעודד את ישראל. אבל במנחות שהובא רק יום הנף לא הוצרך להביא את התקנה של לולב שבעת ימים כי אין זה מהעניין כלל.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

מידת הרחמנות

אחת המצוות שיש בפרשתנו היא שלא לשחוט בהמה ובנה ביום אחד. וטעם המצוה ביאר החינוך: לקבוע בנפשנו מדת החמלה ולהרחיק מדת האכזריות שהיא מדה רעה, ולכן, אף על פי שהתירו לנו מיני בעלי חיים למחיתנו ציוונו לבל נהרוג אותנו ואת בנו ביחד, ולקבוע בנפשנו מדת החמלה. וכ"כ הרמב"ן בעניין שילוח הקן וז"ל: למד אותנו מדת הרחמנות ושלא נתאכזר. כי האכזריות התפשט בנפש האדם. והנה המצות האלה בבהמה ובעוף אינן רחמנות עליהם, אלא גזירות בנו להדריכנו וללמד אותנו המדות הטובות. **וידוע מה** שאמרו בביצה לב: אמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו. וביבמות עט. שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים רחמנים דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך וכו'. וברמב"ם הלכות מתנות עניים, י: ב: לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רעולא היוק נגלל בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום, כל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך, וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליחסו, שאין האכזריות מצויה אלא בעכו"ם שנאמר אכזרי המה ולא ירחמו, וכל ישראל והנלוה עליהם כאחים הם שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ואם לא ירחם האח על האח מי ירחם עליו, ולמי עניי ישראל נושאין עיניהן, הלעכו"ם ששונאין אותן ורודפים אחריהן הא אין עיניהן תלויות אלא אחיהן עכ"ל. וכן מצינו שהקב"ה הרחיק את עמו ומואב מקהל ה' על אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים, והיינו שהיה בהם מידת האכזריות. הגמרא במסכת בבא מציעא דף פה מספרת על רבי יהודה הנשיא שסבל יסורים איומים ונוראים משך שלוש עשרה שנה, ומתארים שם חז"ל את עוצמת ייסוריו, וזאת מפני מעשה

כד ה-ו. ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות וגו' על השלחן הטהור לפני ה'. בחגיגה כו. למדו מכאן שהיו מגביהים את לחם הפנים לפני עולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום כי עשה נס גדול שהיה הלחם חם במשך כל ימי השבוע. וקשה הרי כתוב שעשרה ניסים נעשו לישראל בביהמ"ק וא"כ מה הטעם שראויים את החיבה של הקב"ה רק בזה השלחן חם ורק ע"י הראייה את החיבה? וי"ל ע"פ יומא עו. שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד המן פעם אחת בשנה אלא בכל יום ויום? ענה להם רשב"י משל למלך שהיה לו בן יחיד ואהוב פסק לו מזונותיו פ"א בשנה ולא קיבל את פני אביו אלא פ"א בשנה, הצטער אביו ע"ז כי רצה מאוד לראותו, עמד ופסק לו מזונותיו כל יום וקיבל פניו מידי יום, כך ישראל מי שיש לו אשה ובנים היה דואג בכל יום ואומר שמא לא ירד המן למחר וכולנו מתים ברעב, ומתוך כך כולם מתפללים ומכוונים ליבם לאביהם שבשמים. עוד תירץ רשב"י שהקב"ה רצה שזה יהיה חם. ותימה עצומה היפלא מה' דבר, האם הקב"ה אינו יכול להוריד פעם בשנה ושישאר חם, וכמו שמצינו בלחם הפנים: אלא י"ל שטעם ראשון עיקר והוא - כי הקב"ה מחבב שישראל יקבלו את פניו כל יום וכנ"ל. והראיה שזה הטעם ולא משום שהוא רצה שזה יהיה חם היא מלחם הפנים, ששם זה חם שבוע. וזה מה שהראהו בחום של לחם הפנים שהטעם הוא שהקב"ה מחבב אותנו, כי אם הטעם הוא חום, לחם הפנים יוכיח שהקב"ה יכול לעשות חום גם שבוע, וזה גם כוונת רשב"י שיש עוד טעם והוא - חום. אבל זה לא נכון וראייתו לחם הפנים. ולכך מגביהים את הלחם לפני עולי רגלים כי זה סימן שהקב"ה מחבב אותנו במה שהוריד מן כל יום, ולא בשביל שיהיה חם.

הבעלי חיים כדי לטבוע בהם מידת הרחמנות. **(ומהראוי לציין** שרחמים על בעלי חיים זה כל עוד לא על חשבון אנשים, ברגע שזה על חשבון אנשים אז הרחמים על בני אדם זה קודש, וכל מקרה שזה על חשבון מישהו כגון אדם המאכיל חתולים וזה גורם שהחתולים יסתובבו בביתו ויזיקו לשכנים זה עניין לשאלת חכם. והדברים אמורים גם על אלו שמרחמים על כל העולם אבל זה על חשבון בני ביתם - האישה או הילדים בודאי שאין כאן מידת הרחמים כי בני ביתם קודמים לרחם עליהם וא"א לרחם על מישהו כשזה אכזריות כלפי השני רח"ל). **פעם** יצא רבי יצחק אלחנן לנפוש ונאמן ביתו רבי יעקב לפישץ בא לבקרו, וכאשר ראה שרבי יעקב לפישץ כבר החל לעשות את הדרך בכדי לחזור לביתו רץ אחריו רבי יצחק אלחנן ואמר לו שכחתי לומר לך על יד ביתי יש חתול שמסתובב וכאשר אני בביתי רגיל אני להגיש לו צלחת חלב מידי יום בימו ועתה שנסענו אין מי שידאג לו אנא תמלא את מקומי עד שהחזור ותגיש לו את צלחת החלב. **כתב** רבי חיים פלאגי בתוכחת חיים: מעשה נורא שנתגלה לי בלילה באחד מעשירי עירנו שהיה תם וישר ונפטר, ולאחר חודש ימים ראיתי אותו בחלום שהיה לבוש בגדים נאים, שש ושמת. ושאלתי אותו על מה ולמה זכה לכל הכבוד הזה? ואמר לי שזכה לחיי העולם הבא על אשר לא השתעבד במשרתי באכזריות ובקושי, כי אם ברחמנות, שלא היה מוכיב עולם עליהם, ויהי חלום. ושוב חקרתי בדבר וידעתי נאמנה שכך היתה מדתו הטובה, שלא לצער למשרתים שלו בשום שירות כבד, ולרחם עליהם בכל מה שאפשר, אשריו ואשרי חלקו.

לאחר פטירתו של רבי מאיר ברנדסופר נצפתה אשה מרת נפש מקוננת בקינה גדולה ומרה, וזועקת במר לבה, מי ירחם עלי. היתה זו אשה המגדלת בחצרה חתולים, והיו קרובים ללבה כל כך עד שהיתה באה לתתם תכופות להזכירם לברכה אצל ר"מ. ופעם אף עלתה לביתו של ר"מ

עם כמה חתולים, והראתה לו אותם, וכינתה אותם בשמותיהם, והוסיפה על החול פלוני שנקרא בשם זה וזה שאינו בקו הבריאות, ובקשה שהרב יתפלל עליו לרפואה שלימה, ולמחר שלח ר"מ לשאול אצלה מה שלום אותו בעל חי. וביד אחד מבניו שליט"א מונח קוויטל שכתבה אותה אישה לרפואת חתול אחד, ור"מ בגודל רחמנותו קרא את הקוויטל בפניה, ובירכה בתשומת לב מיוחדת, וכשאחד מבני ביתו תמה על הדבר, התפלל כנגדו באמרו: והלא לעזור ליהודי בשעת מצוקתו הוא דבר נשגב וגדול מאד, כמה שבועות קודם הסתלקותו של ר"מ התקשרה אליו אותה אישה בבכיות בשעה אחת בלילה, שאחד מחתוליה מת, ושאלה ממנו כמה שאלות בנוגע לסדרי הלוי, ור"מ הקשיב לה במשך כחצי שעה, והרגיעה שהמקום ימלא חסרונה, וכעבור יומיים טלפן להב רבי יואליש קרויס, שהגיע מטפל באותה אישה, לברר אצלו אם כבר נהגה מטפל במיתת הבעל חי.

היתה לו לרבי מאיר מפה מיוחדת לפסח, שלא הרשה לאף אחד מבני ביתו לאכול עליה בפסח. פעם בימי חול המועד פסח הגיעה אליו אישה מרת נפש שהיתה מגדלת תרנגולים, בעת שאחו באמצע הסעודה, ואחד מתרנגוליה בידה. התחילה האשה לבכות שציפורן חדה חדרה אל רגלו של התרנגול, ובתוך כדי דיבורה שמה את התרנגול על המפה המיוחדת לפסח, וכאשר אחד מבני הבית נרתע בראותו זאת וביקש להוריד את התרנגול מעל השולחן, עיכב ר"מ בעדו, ובמקום זאת התבונן בתרנגול, ליטף אותו, ואיחר לו חיים ארוכים, כדי להרגיע את לבה הסוער של האשה קשת היום. **עובדה** מופלאה מסופר על המנחת אלעזר ששמע רבות על גודל הכנסת אורחים שנוהג רבי ישעיהו מקערסטיר, והשתוקק מאד להכירו. פעם אחת באה הזדמנות לידו להכיר את רבי ישעיהו, כשערך רבי ישעיהו טיש. לאחר שרבי ישעיהו נטל את ידיו לסעודה, תוך כדי הנטילה הבחין במנחת אלעזר, ומאחר שלא יכל להפסיק בדיבור, הורה לו באצבעו שישב לצידו. ברך רבי ישעיהו ברכת המוציא, בצע פרוסה מהפת, והחל מסיר בעזרת הסכין את החלק הקשה אשר סביבות הפרוסה, סביב סביב. המנחת אלעזר אשר היה עז ותקיף בשמירת ההלכה, ולא חת מפני כל, מיהר ומחה בו, באמרו: נו, הפסק אך רבי ישעיהו לא שעה לדבריו, והמשיך להפריד את הקשה מן הרך, ובסיימו קם ממקומו ופרוסת הלחם הרכה בידו, ניגש בריצה לקצה השולחן, ומסרה לאדם היושב בראש השולחן שכנגדו, ואז חזר למקומו וטעם מיד משארית פרוסת המוציא. אח"כ פנה רבי ישעיהו למנחת אלעזר, ואמר לו: בעת שברכתי ברכת 'המוציא', הבחנתי בזקן העני חסר השיניים היושב מולי, והוא מורעב מאד, לכן לא יכולתי לטעום מן הפת, בטרם נתתי לו את הפרוסה להחיות את נפשו. והוסיף ואמר: מה חמור יותר: הפסק או רחמנות? האם זה גרוע מגביל לתורא שאין זה הפסק, ומותר אפילו בין המוציא לטעימה. **רבי עובדיה יוסף** היה רגיל לספר בשיעוריו, על רבי עקיבא איגר, שהזדמן לעיר אחת לצורך השתתפות בחתונה. באותה עיר התגורר בחור מסכן, שהיה ספק אם יכול לבוא בקהל. כששמע הבחור שגדול הדור הגיע למקום, אמר: זו הזדמנות פז, אלך ואשטח לפניו את השאלה, ואת התשובה שכתבו דיני העיר בנידון. בא לאכסניה של הרב. היה זה בשעת לילה מאוחרת. הרב היה עייף ויגע, אחרי הנסיעה בעגלה וטלטולי הדרך, ושמחת החתונה. עם כל זאת, קיבלו הרב בסבר פנים מאירות, והתייחס לעניין במלוא הרצינות. בסדר גמור. תן לי את השאלה, רק אמור לי היכן אתה גר. אמר לו את הכתובת והלך לדרכו. מיד כשיצא, התיישב הרב לבדוק את העניין לעומקו, ואחר עיון ממושך כתב תשובה ארוכה שהוא מותר לבוא בקהל ה' והריחו כישראל גמור. כשיסיים

לכתוב את התשובה, השעה היתה כבר שלוש לפנות בוקר. מיהר הרב לביתו של אותו בחור ושם הפתיע אותו באמצע הלילה לאמר לו: מזל טוב, ברוך ה' מותר לך לבוא בקהל. הנה התשובה, תן אותה לרבנים אבל מדוע טרח הרב להגיע בשעה כזאת ולא המתין עד הבוקר? אמר לו רבי עקיבא איגר: איך אוכל לישון כשיהודי שרוי בצער? הרי אתה אפילו בחלום חושב על מצבך המצער, ואם אני יכול לשמח יהודי היאך אמנע עצמי מכך. **והדברים** ידועים על רבי עובדיה עצמו שהיה יושב לילות כימים להתיר עגונות וכשעלה בידו להתירם היה מגיע גם בשלוש לפנות בוקר לביתם כדי לספר להם זאת.

סיפר רבי ראובן אלבז: יום אחד כשהזמינו אותי להיות המוהל בביתות שהתקיימו אצל רבי עובדיה יוסף שהיה הסנדק. היה זה יום קר מאד. באתי למול, ורבי עובדיה פנה אלי: רבי ראובן! היות והיום קר אל תשתמש במגבונים הלחים הרגילים. הם לחים וקרים, ולתינוק יהיה קר. כמו כן תחמם את ידיך בהבל פה חם, כדי שהתינוק לא יסבול מידיים קרות. ומוסיף הרב אלבז: רבותי! איזו רגישות! ראשו של רבינו הרי היה בשמים. כולו גאונות. ראשו משוטט בהיתר עגונות, בפסקים הרי גורל, שכל הדיינים עומדים משתאים, לנוכח השליטה המדהימה בכל הפוסקים וספרי השו"ת השונים, ועם כל זה ראשו נתון גם בתינוק הקטן הזה, שלא יהיה לו חלילה קר.

סיפר רבי אביגדור נבצל רבה של העיר העתיקה: בישיבה הבלעלי תשובה היו בחור ובחורה שעמדו להינשא, וכבר שלחו הזמנות לחתונה. והנה מספר ימים לפני החתונה, סיפרה הכלה כבדרך אגב, שבעבר היתה נשואה לגוי מסוים בארגנטינה. הידיעה נפלה כרעם ביום בהיר על ראש החתן, משום שהיה כהן, וכידוע אשה שהיתה נשואה לפסול חיתון אסורה לכהן. מה עושים? הרי ההזמנות כבר נשלחו וההורים כבר הגיעו מחו"ל! אמר רבו של הבחור: בוא נלך לרב שלמה זלמן אויערבך, אולי ימצא פתרון. כשהגיעו לביתו הייתה השעה אחר חצות הלילה, אבל משום דחיפות העניין העזו לעלות לביתו. למזלם האור עדיין דלק. הרב יצא מחדרו ושמע את כל המעשה. מובן שהתשובה הכואבת הייתה ברורה, הזוג לא יכול להתחתן על פי ההלכה! ואז התרחש דבר נורא, באותו רגע פרץ רש"י בבכי קורע לב, שפשוט אי אפשר היה לעמוד מולו. הוא המשיך וככה ללא הרף. הנוכחים הרגישו נבוכים על הצער העצום שגרמו לרש"י, ולא ידעו את נפשם. אחר זמן מה יצאו את הבית ברגשות מעורבים של צער על המצב, אבל בעידוד שקבלו מההשתתפות הכנה של רש"י במצבם. סוף המעשה היה מפתיע: למחרת הגיע יהודי מארגנטינה שהכיר את הזוג, וכששמע על הבעיה שהתעוררה, סיפר שהוא מכיר היטב את הגוי שהיה בקשר עם הבחורה בחו"ל, והוא בוודאות אינו גוי אלא יהודי, המעלים יהדותו.

רבי מיכאל דב וייסמנדל מספר בספרו 'מן המצר' על יהודי שאף בשעתו הקשה, כשיחיו עומדים מנגד, ועתידו ועתיד משפחתו תלויים כחוט השערה בין החיים ובין המוות, הוא ברחמנותו דואג לבעלי החיים. היה זה רבי אייזיק רוזנצווייג הי"ד, שהתפרנס מגידול תרנגולים. הוא הובל עם משפחתו ברכבת המוות, וכשהוא מוכה ומבוהו ע"י נוגשיו הנאצים ימ"ש, שצחקו עליו וירקו בפניו, זעק מקרן הרכבת לנאצים שעמדו על הכביש: לכו לביתי ותנו מים ומזון לתרנגולים הם לא אכלו ולא שתו כבר יום שלם! הוא לא נח ולא שקט, עד שראה מרחוק את חבירו רבי משה יהודה צילץ הי"ד, שהיה עדיין מחוץ לגזירת המוות. רבי אייזיק קרא לו וזעק אליו בקול גדול: צער בעלי חיים דאורייתא... תנו מים ומזון לתרנגולים. **פעם הלך** רבי שמואל אהרן יודלביץ ברחוב, וראה חתול שהכניס את ראשו לקופסת שימורים, ולא הצליח להוציאו

משם. הוא קפץ ודילג, התחנף והתגלגל, והראש לא יצא, הקופסה משקשקת ומרעישה והחתוך הולך ומסתבך. רבי שמואל אהרן ברחמיו, לא יכול היה לשאת את צערו של החתול, ולמרות מעמדו וגילו, ולכאורה אין זה לפי כבודו, הוא ניגש אל החתול, תפס אותו בידו, וחילץ בזהירות את ראשו מהקופסה. הרי כתוב ורחמיו על כל מעשיו, ואיך אפשר שלא לעזור לחתול המסכן.

ברצפת ביתו של רבי זאב איידלמן ששכן בשכונת קרקע, נוצר חור ויצאו ממנו נמלים שטיילו בחופשויות בכל הבית, ואף עלו על שולחן האוכל. רבי זאב דאג לבדוק כל מאכל טרם הכניס לפיו, שלא עלו עליו נמלים, אך בשום אופן לא הרשה לבני ביתו לסתום את החור, צריך לרחם גם על נמלים! טען רבי וועלוועל. **בספר** 'קב הישר' מובא הסיפור הבא: אשה אחת הזויה סולם שעמד ליד לול תרנגולים, דרכו היו האפרוחים עולים ויורדים מהלול. מן השמיים הענישוה והיא נהייתה עקרה. כאשר באו אל הארז"ל ובקשו ישועה, גילה להם שגזירה זו נגזרה על האשה בעוון 'צער בעלי חיים'. הבניה האשה במה מדובר, תיקנה את מעשיה והשיבה את הסולם למקומו, וברוך ה' מיד נפקדה בסימן טוב ובמזל טוב. **פעם** עבר רבי ב"צ אבא שאול ברחוב, וראה ילד עומד ליד דלפק קיוסק ומביט בעיניים כלות, ניגש וקנה עבורו עוגה! סביר להניח שאין המדובר בילד מורעב. ודאי אכל ארוחה משביעה, אלא שכך דרכם של ילדים, ללוש עיניים לממתקים. ורבינו, איש החסד, לבו נספר לחש למלווה: רחמנותו, ילד רוצה עוגה! **מסופר** על האדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל, שבתוך ביתו היו מתהלכים תמיד חתולים כבשטח הפקר, והוא בעצמו היה דואג לכל מזונם. סיפר המשב"ק שלו רבי אליהו ראטה שפעם אחת בשעה ששכב הרבי במיטתו, ביקש ממנו להגיש את הספר שהיה רגיל ללמוד בו לפני השינה. התפלל רבי אליהו: מה יום מיומיי, שהרבי מבקש ממנו להגיש לפניו את הספר? בכל יום הריחו נוטלו בעצמו, כי מנהגו הוא שלא לבקש מאחרים דבר שהוא יכול לעשות בעצמו. כשהבחין הרבי בפליאתו, הפשיל מעט את השמיכה, והראה לו כי בקצה המיטה ישנה חתולה, ואם יקום מן המיטה היא עלולה להתעורר ובכך יגרום לה צער...

בני זוג אירחו בביתם בקביעות איש עני וערירי. בביתם הוא מצא מרגוע לנפשו האומללה, והם השתדלו ככל יכולתם להנעים לו את השעות בבית, שכן מלבדם לא היה איש מתעניין בשלומם ובצרכיו. היתה מצווה גדולה ולא מאוד נעימה, הוא היה רגיל לחזור על סיפוריו ועל קורות חייו כל פעם מחדש, ותחילת הארוחה היתה מתעכבת עד שיגמור הלה את קורותיו המוכרים. ככל שעברו השנים ומספר הילדים הלך וגדל בביתם של בני הזוג, נעשה האורח לטורח יותר ויותר, אך המחשבות להפסיק לארחו נדחו כאשר ראו את החיות והשמחה שהן גורמות לאורח האומלל. עד שדירתם הקטנה כבר היתה צרה מלהכיל את כל בני המשפחה והם העתיקו את משכנם לדירה רחבה יותר, ואז החליטו שלא יספרו לאורח העני את כתובתם החדשה, ובכך יזכו עוד אנשים במצווה חשובה זו. ישבו בני הזוג וילדיהם במנוחה בדירתם החדשה, וסיפוריו של ההלך העני לא טרידו אותם יותר. יום אחד כאשר האשה עמלה במטבח בהכנת ארוחה, נמלטת זעקה גדולה מפייה, בעלה שחש לעזרתה נחרד לראות עקרב גדול ומפחיד. הוא לא איבד את עשתונותו, וכבעל טוב ומסור לקח מטאטא והרג את העקרב. אך בזאת לא תם הסיפור, עוברות כמה שעות, והנה עקרב נוסף מטייל בביתם, וכבעל ניסיון הרג אותו הבעל במהירות, אבל עד מהרה נוכחו לראות שאין אלו עקרב אחד או שניים, אלא מכת עקרבים בביתם, הורגים את האחד בא השני, בהלה ופחד נוראיים. מדביר מקצועי הוזמן חיש לביתם,

שימצא את קינם של העקרים וידביר אותן אחת ולתמיד, אך הוא קבע נחיצות שעל אף התמחותו הגדולה אינו יודע מהיכן מגיעים העקרים. בצר להם, פנו בני הזוג אל רבי חיים פנחס שיינברג ושאלו בעצתו, אולי דבר שמימי הוא? 'הביאו פרק שירה!' הורה רבי חיים פנחס 'הבה נראה מהי שירתו של העקרב!' יטוב ה' לכל רוחמיו על כל מעשיו, העקרב נשלח כדי להזכיר לבני האדם שהם צריכים לרחם על מעשיו דיו של הקב"ה, אולי עברתם לאחרונה על פסוק זה? שאל אותם רבי חיים פנחס. בני הזוג הביטו זה על זה, ופניהם נפלו, הם לא היו צריכים לשמוע

יותר, עוד באותו יום איתרו את העני ועדכו אותו בכתובתם החדשה והעקרים נעלמו. **ה'רוחמיו על כל מעשיו'** של רבי חיים פנחס, היתה באמת ובתמים ולא רק בדרשות, נלמד ע"כ מסיפורו של מנהל ישיבת 'תורה אור' בארה"ב: באתי פעם לביתו של הראש ישיבה, הוא היה שם לבדו ולא רציני להפריע לו, לפתע אני רואה שהראש ישיבה נעמד ומסתכל באחת מטליותיו למטה ומחפש דבר מה. "הכל בסדר?", שאלתי אותו, "הראש ישיבה מחפש משהו?", הוא הבחין בי מיד וברכני לשלום, ושאל אותי אם משהו מתהלך על אחת מהטליות, הבטתי

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: מה נוהגים בפסח שני? **תשובה:** ביום שישי יום פסח שני יש להרבות בשמחה ורוב הקהילות לא אומרים בו תחנון, החזו"א ס"ל שיש לומר תחנון, ובמקהלות החסידים נהגו לאכול מצות וכן נהג ג"כ הסטיפלער, והחזו"א אחז שלא יאכלו מצות ביום זה משום דהוי כבל תוסף.

שאלה: מהי סגולת רבי מאיר בעל הנס שיום פטירתו בפסח שני? **תשובה:** יש דעות שביום יד אייר נפטר רבי מאיר בעל הנס, שגדולי הדורות אמרו שאדם הזקוק לישועה יאמר אלקא דמאיר ענני ומועיל לכל צרה ובפרט ביום זה ידליק נר ויתן צדקה (ווי"א שיקבץ עשרה עניים ת"ח שילמדו כל ספר תהילים) לע"נ רבי מאיר ויאמר אלקא דמאיר ענני ועיי"כ ינצל מכל צרה. במשך שנים רבות טרום השואה בכל בית יהודי היתה קופה מיוחדת למען עניי ירושלים בשם 'קופת רבי מאיר בעל הנס' ולאף אדם היה אסור לעשות קופה אחרת, לימים רבי מאיר שפירא מלובלין הקים את אחת הישיבות החשובות באירופה והקים בניין אדיר למען בני הישיבה שהיה שם כל הצרכים ברוב פאר והדר, בבניין היתה מאפיה להכנת האוכל, רפואת שניים ויתח הדברים הנצרכים לבחור, ולשם ההחזקה השוטפת של הישיבה הוא הוציא קופות מיוחדות לכל בתי העיר וגם שם היה כתוב באופן ברור שההיתר לתרום לקופה שלו זה רק בתנאי שלא יורידו מקופת רבתי, ובכ"א היו עליו דיני תורה קשים שבקושי הצליח לשרוד את זה. (ע"פ הסיפורים ברעידת אדמה לפני קרוב למאתיים שנים נהרס ציונו של רבי מאיר והתכסה ולא נודע מקומו. לאחר זמן התגלה שוב ע"י רואה צאן שנח באותו מקום ובחלומו ראה שהוא יישן במקומו של רבי מאיר. לעתורר ועורר את רבני העיר לעניין ואכן חפרו במקום ונמצאו הסימנים המעידים על קברו שם, ובשנת תרכ"ז אירע מופת גדול כשבנו את הציון התחברו עמודי אבן עצומים זה לזה לפני כל העם שהיו שם והיה לאות ולמופת.)

שאלה: מה צריך הגבאי של העליות להיזהר כל השנה ובפרט בפרשת אמור? **תשובה:** כתב המ"ב סימן קל"ח סק"ה וז"ל: כתב בספר חסידים יזהר החזן שלא יקרא למי שהוא עוור או פיסח בפרשה עורת או שבור, או למי שראשו נתק בפרשת נתקים, ולא יקרא למי שחשוד על עריות בפרשת עריות וכן בכל דבר ודבר עכ"ל. ובשו"ת חתם סופר או"ח סוף סימן ט"ו כתב בשם רבו ר' נתן אדלר שלא לקרוא בפרשת חדש למי שאינו נזהר בחדש בחו"ל שהרבה פוסקים החמירו בזה. ובמקור הדברים בספר חסידים סימן תשס"ח יש שם אזהרות נוספות לכלל הציבור ולא רק לגבאי, וז"ל: ואם ידבר אדם עם חבירו אל יביט אליו במקום שיש בו מום, ולא ידבר לפניו מעין אותו מום שבחבירו בפני חבירו. **שאלה:** למה שנאה נקראת שנאת חינו אם אני שונא אותו בגלל שביזה אותי או בגלל שהציק לי, הרס לי, לכבד עלי? **תשובה:** מה שקרה לך בגללו זה נגזר משמים לא הוא עשה לך אלא הקב"ה גזר שיגיע מהסיבות שמגיע לך. הוא רק המקל, וכמו שאדם היכה עם מקל למישהו לא תעניש

את המקל שנתן לך מכה אלא את היד שנתן עם המקל כך גם לא שונאים את מי שעשה לי עוול.

שאלה: מהו העוון החמור בפרשתנו? **תשובה:** ולא תחללו את שם קדשי כתב הפלא יועץ חילול ה' הוא חמור מכל העבירות שבתורה, עד שאמרו חז"ל שמתכפר רק עם תשובה, יסורים, יום הכיפורים ויום המוות. אי לזאת יחד האיש ויזהר וישמר מכל מה שהוא חילול ה'. וכתב רבינו יונה שעונשו חמור מכל העבירות. וחילול ה' הוא עוון שבקלות אפשר לעבור עליו בלי שימת לב כראוי. וכל אדם לפי איך שהוא נחשב בציבור כך עליו להיזהר שלא יאמר פלוני עשה כך וכך דברים אפי' ראויים למעמדו. ביראים כתב: כל המבזה אפילו מצוה אחת ומיקל בכבוד שמים, נקרא מחלל שם שמים, ואמרו באבות דרבי נתן (פכ"ט) איסי בן יהודה אומר מפני מה תלמידי חכמים מתים בלא זמן לא מפני שמנאפין ולא מפני שגוזלין, אלא מפני שהן בוזים בעצמם. ופירש ב"בנין יהושע" היינו עוון חילול ה', שכל חבריו בושים משמועתו, ובני עלי יוכיחו שנענשו על חילול שהיו בוזים בעצמם נגד העם במעשיהם. וכתב רבינו יונה (שע"ת ש"ג, מד): עוון חילול ה' עונשו למעלה מכל העבירות. ה"ח בספר חובת השמירה כתוב שהטעם שמתו תלמידי רבי עקיבא על שלא נהגו כבוד זה בזה למרות שאין ע"כ חיוב מיתה הוא משום שהיה בזה חילול השם שתלמידי חכמים כאלו גדולים לא נוהגים כבוד זה בזה לכן מתו.

שאלה: יום שלישי בשבוע הבא הוא יום לג בעומר, יום השמחה של רשב"י, מה הדרכים לקבל את השפע מרשב"י ביום זה? **תשובה:** כתב הרמ"א שביום לג בעומר מרבים בו בשמחה, משום שפסקו למות בו תלמידי רבי עקיבא. ובאותו היום סמך ר"ע את חמשת תלמידיו שנשארו בחיים והרביצו תורה ועל ידם נתקיים העולם ובהם היה גם רשב"י. והארי"י כתב שהוא יום הילולא של רשב"י. וכתב הארי"י מנהג ישראל לילך בל"ג בעומר על קבר רשב"י ואוכלים ושותים ושמים שם. והביא שם שהארי"י עשה שם תגלחת לבנו ולכן נוהגים עד היום הזה לגלח שערות הקטן בקברו של רשב"י. וכתב החיד"א שבזמן הבית יוסף רצו לבטל מנהג זה של אכילה ושתיה שם והרשב"י נגלה לבית יוסף בחלום ואמר לו שרצונו שישמחו שם עד למאוד ואם יבטלו מנהג זה יהיה מגיפה גדולה. והארי"י הביא גם סיפור על רבי אברהם ברוכים שהיה מיחידי סגולה בדור הארי"י וביום לג בעומר הוא אמר נחם שהיה נוהג לומר כל השנה ורשב"י עמד על קברו ואמר שכיוון שלא שמח ביום שמחתי סופר שלא יראה בנחמה ומת לו בן באותו החודש. וידוע שתלמידי הגר"א לא נהגו לעלות על קברים כלל אבל כשהגרי"ז חלה הוא שלח חבר ת"ח להתפלל עליו בציון הרשב"י, ביניהם היו הסטיפלער, הרב שך, הרב שטיינמן ורבי חיים קניבסקי ועוד. ואמר הגרי"ז למרות שאין דרכנו לפקוד קברים, מ"מ מקובלני מאבי הגר"ח מבריסק שקבר רשב"י שאני, והוא אתרא קדישא ומקום תפילה נשגב. והרב שטיינמן פעם כשהגיע לישיבתו שבכרמיאל עלה לפקוד את ציונו של רשב"י ולהעתיק שם בתפילה על הכלל והפרט. וכן רבי חיים קניבסקי כשהיה

ואכן מצאתי נמלה מטיילת על הטלית. רציתי לתפוס אותה ולסלקה, אך ראש הישיבה עצר בעדי וביקש ממני שאביא כוס מהמטבח. הוא הניח את הכוס על הטלית ושם בתוכה את הנמלה. עתה רציני לזרוק את הכוס לפח האשפה, אך גם כעת עצר אותי ראש הישיבה ואמר לי: "רד בבקשה למטה... לגינה... תניח שם את הנמלה שתלך לדרכה... מהיא הרי בריאה של הקב"ה...". "הייתי בהלם מהיחס של הראש ישיבה לאותה נמלה, ובזכות זה התחזקתי אני וביתי באידישקייט.

ברית ע"י מירון עלה להעתיק בתפילה בקבר הרשב"י. וידוע מהאמרי אמת שיכול להיות יחד עם הרשב"י גם במירון ע"י שילמד בתורתו וידליק נר לע"י, ועיי"ז זה נחשב שנמצאים ממש עמו. וכך אמר הרב אלישיב. וידוע שבישיבות הליטאיות פחות נהגו לעלות לרשב"י והטעם לזה משום שאין הם מתרוממים ע"י באופן שישפיע עליהם לזמן גדול, כי נפשם לא מוכנה בהכנה הראויה והרצינית כמו החסידים שמנהג אבותיהם בידם והם מכניסים עצמם היטב ליום זה וההשפעה שלהם מהנסיעה היא גדולה מאוד, כי קבלה בידם שהוא כעין יום כיפור, ואפ"ר להשיג ביום זה ענייני התורה שבע"פ. והמהר"ל מפראג בספרו נצח ישראל פכ"ה כתב שאף מערת הרשב"י בפקיעין הוא מקום ראוי לקבלת השפע. וכפר מירון עצמו הוא גם מקום מיוחד לקבלת שפע גדול מן שמיא.

שאלה: למה קשה לנו להתפלל הרי עיקר הישועות מגיעות מהתפילות? **תשובה:** כי היצר הרע מונע מאתנו להתפלל. וכתב בעל המאור עיקר מלחמת היצר על התפילה, כי גם אם ירבה האדם לעסוק בתורה ומצוות, ולגמול חסד בגופו וממונו, ולהחזיק יד עני ואביון, על כל זה לא ישים היצר את כל תקופ מלחמתו. כיוון שאם יתפללו ה' יושעים. ומובא בברכות אמר רבי אלעזר, גדולה תפילה יותר ממעשים טובים, שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבנו, אף על פי כן לא נענה אלא בתפילה. ובתנחומא וירא כתיב אמר לחן הקב"ה לישראל, הוון זהירין בתפילה, שאין מידה אחרת יפה הימנה, והיא גדולה מכל הקרבנות. ואפילו אין אדם כדאי לענות בתפילתו כיוון שמתפלל ומרבה בתחנונים, אני עושה חסד עמו (תנחומא וירא א'). ולכן כשקשה להתפלל ולבכות לה' על הצרכים שלנו נדע שזה מעצת הייצר.

שאלה: לפי המחקר האחרון בכמה הציבור החרדי צמח בשנים האחרונות כאן בארץ? **תשובה:** בשבוע האחרון נערך מחקר על כל המגזרים בארץ והתוצאה היא כזו: לפני 40 שנה היו כאן בארץ כמאתיים אלף חרדים, כיום יש כמיליון ושלוש מאות אלף חרדים. החרדים עלו בלמעלה מחמש מאות אחוז בעוד שאר האוכלוסיות היהודיות גדלו ב135 אחוז בלבד. ובעזרת השם מספר החרדים יילך ויגדל ויכפיל את עצמו בעוד מספר שנים, והחרדים יהיו לפחות 20 אחוז מכלל המדינה.

שאלה: האם הפגנת הימין שנערכה בשבוע שעבר אמורה לתת תקווה שעריצות בתי המשפט נגד הדת והדתיים תיפסק? **תשובה:** דבר ראשון אנו לא יודעים כלום מה יהיה. העולם משתנה כל הזמן א"א לחזות כלום וברור שלב מלכים ושרים ביד ה' ורק בידו. מה שכן יש כאן שני צדדים, מצד אחד אמנם ההפגנה הייתה מרשימה, אבל לרפורמה היא לא תעזור, כי התקשורת תמשיך לפמפם שזה הרס הדמוקרטיה מה שיגרום לציבור ענק, ובהם גם רבים שמזדהים עם הימין, להשתכנע שהרפורמה לא טובה. ובאמת רואים שהתעמולה שלהם נגד הרפורמה משפיעה ישירות גם על חכ"ם מתנדדים מהליכוד, שהם

ורק הם הסיבה שבאמת עצרו את הכל כי אין רוב. כמו"כ הלחץ הבינלאומי האדיר שהשמאל מארגן גם זה משפיע רבות על החלטות ראה"מ. ואפשר להוסיף לזה גם את הטייסיים, ההסתדרות, וכל המשפיעים ששולטים על הכלכלה, הצבא ושאר הגופים כאן במדינה שימשיכו לעשות הכל אבל הכל כדי שזה לא יהיה. **מצד שני** הנזק גדול יותר לא בלתי הפיך כמו אחרי הסכם אוסלו, כי עדיין יכולות להיות הפתעות והתמיכה ברפורמה דווקא תתגבר בעקבות המחאות האלימות נגד הרפורמה שגורמות לציבור גדול להתקומם נגד אנשי המחאה שאיבדו כל רסן. בנוסף, קיימת הערכה שאם הממשלה תשרוד את כל השנים, באופן טבעי המחאה תתפוגג לאט לאט עד להשלמה של הרפורמה. והעובדה שמתנהלים מגעים בין הצדדים מלמדת כי יש איזשהו ריכוך בעמדת המתנגדים שהרי לפני חצי שנה אי אפשר היה להאמין שישכילו לדבר על העניין הזה שהיה בטאבו של השמאל שונאי הדת וכיום.. נקודת הפתיחה כבר טובה יותר.

שאלה: מי היה רבי חיים נאה בעל השיעורים?
תשובה: רבי חיים נאה נולד לפני 133 שנים י"ג באייר ה'תרי"ן ונפטר לפני 70 שנה בכ" בתמוז ה'תש"י. רבי חיים נאה היה אחד מחשובי רבני חב"ד ואף הוציא המון ספרים חשובים ביניהם ספר קצות השולחן על ספרי בעל התניא הוא היה אחד מהרבנים שתמכו באגודת ישראל ושימש תקופה כראש ישיבה ופקודה כרב גדול בבוכרה, הדבר שהקנה לו את פרסומו הגדול הוא שיתוף ההלכתית בעניין מידות ושיעורי תורה. וחלק בזה על החזון איש, המכתבים של החזו"א לרבי חיים נאה היו מלאי הערכה וכבוד זה לזה, ומספרים כי כשביקר הרב נאה אצל החזון איש בבני ברק ליווה אותו החזון איש בסיום ביקורו מביתו עד לרחוב. אבל הסטיפלער חיבר ספר שלם בו הוא תוקף את דעת רבי חיים נאה, ורבי חיים קניבסקי היה מתבטא בחומרה שלא לסמוך כלל על שיעורי רבי חיים נאה, ואחי שהוציא ספר הוא הביא כנהוג גם את שיעורי רבי חיים נאה, רבי חיים קניבסקי אמר לו בחיבות איך נכד של הסטיפלער מביא שיעורי רבי חיים נאה. חתנו של רבי חיים נאה היה ממקורביו של הרב אלישיב ה"ה הרב חגי איזירר.

שאלה: מה הסיבה שאדם שעובר עבירה ומודה בה בפה מלא לפני שגוזרים את דינו מחייבים אותו לשחזר את מעשיו הלא הוא הודה בזה?
תשובה: כל בן אדם נולד עם דחף לקבל עונש גם על דברים שלא עשה בגלל דמיון שמגיע לו עונש, וישנם אנשים וגם ילדים שזה מתגבר אצלם והם עושים כל מיני פעולות שביכולתם לקבל עונש, או שאומרים שעשו כל מיני דברים שביכולתם לקבל עונש, מה שנקרא רגשות אשמה והיינו רק רגשות אבל לא באמת עשו משהו, ובעבר כל מי שהודה שעשה משהו היו גוזרים את דינו, אך הרב שלמה הופמן שהיה קצין שטיפל מטעם בתי המשפט בעבריינים הצליח לשכנע את השופטים שהודאה המון פעמים באה מרגשות אשמה ולא שבאמת עשו משהו, ולמד זאת מהרמב"ם בהלכות סנהדרין יח ו שכותב שיש אנשים שאומרים דברים שלא עשו שביכולתם להערה ולכן לא מאמינים לאדם שאומר ע"ע שעשה עבירה שביכולתו להורגו, הטיפול הכי טוב לזה הוא לשחרר את הילד / הבחור וכי' מהדמיונות בו הוא נמצא ולא לדבר אתו על עצמו אלא על זה שיש המון אנשים כבר מחז"ל שטועים או מדמיינים ומגוימים ועי"ז הוא יקלוט שגם הוא יכול לדמיון דברים שלא עשה וכך מקילים ממנו את רגשות האשמה, כמו"כ לימוד תורה היטב ולהבדיל לימוד חכמות מחליש את כח הדמיון.

שאלה: בפרשת השבוע מובא ששמו את המקלל בבית האסורים מה הדין שרבי חיים קניבסקי הוציא לעניין בית הסוהר כשביקר שם? **תשובה:** לפני עשרים וחמש שנים בערך רבי חיים

קניבסקי עלה יחד עם הרב שטיינמן ועוד רבנים לבקר אסיר בבית הסוהר האסיר נלקח לבית הסוהר בעוון השבת נראה לי, ובכניסה הצרה לבית הסוהר היה ויכוח בתחילה מי יכנס ראשון אך רבי חיים נכנס מיד ראשון ואמר אין מכבדים בבית האסורים, והסביר זאת שמבואר ביומא שדירה בעי"ז אי"ז דירה, ולכן בבית האסורים פטורים מבוזוזה, והנה קיי"ל שאין מכבדים אלא בפתח שיש בו מזוזה וממילא אין דין להיכנס ראשון בבית האסורים. מתוך העלון הנפלא דברי שי"ח לבעל הקובץ גליונות.

שאלה: על איזה עניין בריאותי מצא הרמב"ם לנכון לחזור עליו שש פעמים בפרק ד מהלכות דעות? **תשובה:** מדרכי הבריאות שלא ישהה אדם נקביו. ומנה שם עשר הזדמנויות שאדם צריך לבדוק נקביו. ובהלכות מאכלות אסורות כתב המשנה נקביו הרי"ז בכלל משקץ נפשו יתר על חלאים רעים שיביא על עצמו ויתחייב בנפשו. ואומרים גם שהמחלה הנפוצה במעי הגס נגרמת מהשהיית הנקבים. כמו"כ הוא גם גורם לעקרות וכי', ומי שיש לו עצירות ראוי מאוד שירבה בשתייה ואכילת ירקות.

שאלה: בית שהבעל מנהיג את הבית האם זה טוב או לא ואיך מנהיגים בית? **תשובה:** ברור שהשקפת התורה היא שהבעל אמור להנהיג את הבית ברוחניות ובגשמיות למעט ענייני המטבח וכדו', אבל חייבים לדעת שהכל צריך להתנהל בצורה של התחשבות בצרכים של האישה, ובוודאי במקום שלאישה יש קושי טכני או רגשי או במקום שחשוב לה לא ככה הן מבחינה רוחנית והן מבחינה חינוכית בריאותית וכלכלית רובה להתחשב בה. וההנהגה שלו צריכה להיות מתוך התחשבות ולא מתוך התנגשות והיינו לקבל את הלב שלו וההרגשה שאכפת לו ממנה ולא מתוך ניצול חליה אלא מתוך שזה הכי טוב לבנות בית מכל הבחינות כי כך ה' ברא את העולם. משלום בית לשלמות הבית.

שאלה: ילד שלא רוצה לאכול וכל פעם צריך לרדוף אחריו שיאכל מה יש לעשות אתו?
תשובה: להניח לו על השולחן כמה סוגי מאכלים דברים שהוא אוהב וגם דברים שהוא לא אוהב וניתן לו לבד לבחור בעצמו מה הוא רוצה לאכול וכך בלי להלחץ בלי לדרוש ממנו בכח ניתן לו לבד לבחור. הוא יבחר מה שטוב לו ואוכל בריא שהוא מעולם לא אכל. רבי שלמה הופמן.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת. רעיונות שנשלחו למדור השבוע. א. בקשר למי ששאל שיש לבן הרבה פצעים שקוראים "מולוסקום", בארגנטינה יש משחה בשביל זה ולי יש את המשחה הזאת בשמחה אפשר להתקשר לפל' 0534154058 **יבלות בפנים** - מנסיון, ע"פ המלצת רופאת ילדים מרחנו את המשחה סינטומיציין (משחת עיניים) פעמיים ביום בהקפדה על שבעיים לפחות ברצף, והיבלת נפלה. **עצות ליבלות** - **מולוסקום.** אצלנו ראינו נפלאות לאחרונה לאחר שיישמונו המלצה לשים על היבלת חומץ תפוחים (השגנו בחנות של בטר אנד דיפרנט) החומץ ממש "אכל" את היבלת שהיתה ענקית וגדלה כל הזמן! הספגתי פלסטר בחומץ וכיסיתי את היבלת כל הלילה. השיפור ניכר מיד, ועכשיו - שבעיים אחרי נשאר רק סימן שטוח קטן. כמו כן עשיתי במקביל עוד דברים ששמעתי ויתכן שעזרו גם הם: למרוח מעט רוק על היבלת מיד שקמים בבקר (לפני ששוטפים את הפה) גם אז כדאי לכסות בפלסטר. כיון שיש גם לתינוק הרבה יבלות קטנות וקשה להדביק על פלסטרים עם חומץ (זה קצת שורף ויוצר אדמומית סביב) חיפשתי עוד אפשרויות: אמרו לי גם לשים מהיין של ההבדלה - שמנו פעם אחת. זה רק פעם בשבוע, אז קשה לדעת אם זה עוזר, אבל למה לא לנסות. ועכשיו קניתי משחה של פורבר בשם פרופוליס - המשווקת טענה ש -95 אחוז מהמשתמשים אומרים שעוזר מאד, אנחנו משתמשים רק יומיים אז לא ידוע עדיין. **לגבי**

היבלות הויראליות ניתן למרוח על היבלות ויטמין d במשך מספר ימים, לנו ממש עזר. **עוד:** **מנסיון יש טיפות** בשם יברין שמועיל מאוד היבלות נעלמות תוך חודש, המוצר טבעי בהכשר בד"ץ י-ם נמכר בבית מרקחת בירושלים בשם רינה פארם שמשווק מוצרים טבעיים יש להם שירות משלוחים טל' 025383788. **ניסיונו** לנו דברים ולא עזר כלום, עד שמישהי הציעה לנו משחה של פוראווור בשם אלו-פרופוליס קצת יקרה [114 שי"ח] אבל עזר פלאים והוריד לו את כל היבלות. ממליצים מאוד. **ב.** בקשר לאקזמה בכפות ידיים לנו יש משחה שקוראים לה נרידרם לנו היא מאוד עוזרת, (צריך עבודה מרשם) **ג.** לגבי כתמי דם וכן לגבי כתמי יין יש חומר של יעקובי בבקבוקונים שעוזרים מאוד! יש סוגי הכתמים לכתמי יין ודם זה באותו בקבוקון מעט יקר אבל שווה, זה למרוח ואח"כ להכניס למכונה ללא עבודה של שיפשושים וכדומה, ניתן לקנות בחנויות טמבור שם 25 שח לבקבוקון. **ד.** לגבי כתמים אדומים שנשארו לאחר טיפול באקנה, רופא עזר אמר לי שאין מה לעשות עם זה, זה כתמים מהשמש שנוצרו בעקבות המשחה והחשיפה לשמש אחר כך. **ה.** לריח בכפות רגליים יש אצל הסנדלר ספידות נגד זעה=ספידות פחם שמסייעות מאוד עולה בערך 15 שח. **עוד כתבו:** לגבי ריח ברגליים יש אבקה אונדציל למניעת זיעה עובד מצוין מנסיון אפשר אם/ בלי מרשם ההבדל רק במחיר. **אחר כתב:** בקשר לריח בכפות הרגלים, יש לדאוג שיהיו שני זוגות נעלים וכל יום לנעול זוג אחר עם גרביים חדשות, שלא יהיה מצב בו נועלים אותו זוג נעלים ואותו זוג גרביים, ימים רצופים. (גרביים כמובן נקיות כל יום). זוג הנעלים שלא נעלו היום, יש לאוורר, ניסיונו והצלחנו, שווה את ההוצאה (עצה של רופא ילדים לבחור). **עוד רעיון:** עצה לריח בכפות רגליים לא לאכול דברים עם חומציות למשל חצילים פטריות עגבניות. **ו.** כידוע שראוי שלא לכבות נרות ברוח הפה, ע"י שמכסים את הלהבה עם חפץ מתכת שיש לו בית קיבול בגודל של פרק אצבע בערך וכך הלהבה נחנקת, אפילו מבלי לגעת בנר. ניתן להיכנס לכל טמבור ולמצוא משהו מתאים. **ז.** דבק חס ניתן להסיר עם פן לשיער (לא ניסיתי על בד קטיפה). לגבי מה ששאלו אם אפשר להוריד דבק חס משמלת קטיפה לוקחים דף של עיתון ומניחים אותו על הדבק חס או השעווה, ומגחצים אותו עם מגחץ, מה שקורה זה שהדבק חס נמס ונספג בעיתון, ולא משאיר זכר רק לשים לב שלגבי שמלת קטיפה אולי זה יותר עדין, לכן צריך עם חום נמוך במגחץ, וכן לפעמים אם נדבק הרבה דבק, אז צריך להזיז כל כמה רגעים את הדף של העיתון לאזור שהדף יבש כדי שישפג טוב. **ח.** כיפות שהתרטבו ניתן לנסות ליישר על ידי שמניחים אותם על ראש של פאה לייבוש. **ט.** ברזל לתינוקת- הרבה רשמו לתת באמבטיה ואז לא מתכלך. לגבי מתן ברזל לתינוקות מניחים טישו מתחת לשפתיים כך שאם נוזל מהברזל הטישו מיד סופג אותו. אפשר גם ע"י מזרק וכך נכנס ישר לפה. **י.** שולחן שרגלו מברזל קורה שהם מחלידים ונראים ממש לא יפה, מה הפתרון? הפתרון שמצאנו הוא לקנות טפט מראה (בצבע כסף) ולצפות איתו את הרגליים כמה פשוט ככה יפה. **יא.** השתמשתי בעצה שהופיעה במדור בעבר על ווירוס על הקיבה (שלשולים) לערבב כפית קקאו+ כפית סוכר עם מים רותחים ולהוסיף מים פושרים ולשתות, אכן עזר פלאים. **יב.** ניתן להשיג מדבקות זוהרות עבור שוטנשטיין על הירושלמי כמו המדבקות שיש לשוטנשטיין בכל וכל על מתיבתא, כמו"כ בימים אלו הארגון מוציא מדבקות זוהרות עבור גמרות עוז והדר הכחולות הנלמדות בכל בתי הכנסת: 0504180186.

התורה חסה: בקשות שנשלחו למדור ע"י הקוראים המשוועים לפתרונות לבעיותיהם, ניתן לשלוח פתרונות למייל שבסוף העלון. **א.** אשמח לדעת איך מנקים כתמים על טלית גדול שלא ירדו בניקוי יבש? **ב.** בעלון פרשת בשלח במדור של הפתרונות הובא עצה להתקררות בשיער, לשים משחה נגד כוויות. אם יש אפשרות לברר איזה משחה מסויימת זו. **ג.** אשמח מאד לפתרון לכעין בועות אויר שנוצרות (כנראה בכביסה) ברצועת לולאות הכפתורים בחולצה גברית וכן בצווארון.

ריתחא דאורייתא: מעשה במלמד שהגיע לתלמוד תורה אחרי פסח והנה הוא מגלה שבמגירה של השולחן שלו שוכן חבילת ביסלי שלקח מילד שהתנהג לא יפה לפני פסח, מי יהיה חייב האם הרבה כי לקח את הביסלי מהילד, או המנהל כי זה חמץ שברשותו, או האבא כי זה חמץ שזה שלו, או הילד כי האבא נתן לילד אחריות, או שאף אחד לא יהיה חייב. נשא ע"י רבי אליעזר יוטקובסקי שליט"א 'צוף התורה' ב'בית השם'. נכתב ע"י בני החרוץ עדין לגדולות שמואל נ"י.

הלכות מענייני היום

ספירת העומר תזמורת ריקודים ומחולות בסיום גם למי שתמיד לא עושה בסיום תזמורת: התירו לעשות כן הרב אלישיב ורבי חיים קניבסקי והטעם לזה הוא משום שלכבוד התורה אין הגבלות בימי הספירה.

לג' בעומר תספורת ותזמורת: הדין שמותר בלג בעומר להסתפר (לאשכנזים). **ולגבי תספורת** לגבי הנהגים אבילות מפסח ועד ראש חודש סיוון שרי להסתפר מליל לג בעומר (בשם רבי חיים קניבסקי והרב אלישיב) ואלו הנהגים להפסיק האבילות בלי"ג יחכו ללג בבוקר, ובמקום הדחק או בשעת הצורך יש שסמכו על המתירים מהלילה. וחתן וה"ה בני משפחתו הקרובים מאוד כגון הורים ואחים יכולים להסתפר כבר מלבי בעומר בגלל שלא יהיה להם מספיק זמן בלג בעומר, כך פסק הרב אלישיב.

ולגבי תזמורת רק במקום שזה לכבוד רשב"י כגון במדורות וכדו' התירו מהלילה. **ובל"ג בעומר** שרי לברך שהחינו אף שכל העומר אסור.

פרשת אמור: הלכות טומאת כהנים מאת: 'התאחדות טהרת כהנים': גם ישראל המטמא כהן במזיד עובר בלאו ולוקה. גם כהן קטן בן יומו אסור לטמאות. דוגמאות שכוחות: **א.** אסור לנהג להסיע כהנים במקום טומאה (כגון כבישים מסוימים בבאר שבע, טבריה, כביש אחד בחיפה, ועוד) **ב.** פתיחת דלת במקום שיש בו נפטר. **ג.** מטוס המוביל נפטר, מוזיאון שיש בו חלקי מת, הלוויות שמכניסים את הנפטר לבנייני מגורים, כניסה לבתי חולים בלא צורך. ועוד. לכל שאלה: 08-3132020 קבלת עדכונים: בנדריס פלוס, או במייל a083132020@gmail.com

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר הא-ב: **א.** פרי עץ הדר? **אתרוג.** **ב.** כהן והוא אסור בעבודה? **בעל מום.** **ג.** אסור לכהן להתחתן עם אישה? **גרושה.** **ד.** שלומית בת דברי הייתה משבט? **דן.** **ה.** ענף עץ אבות? **הדס.** **ו.** המשך: **בא השמש? וטהר.** **ז.** אסור באכילת קודשים? **זר.** **ח.** האוכל קודש בשגגה צריך להוסיף? **חומש.** **ט.** לא יקרב אל הקודש כי הוא? **טמא.** **י.** בעשור לחודש השביעי יחול? **יום כיפור.** **כ.** השמן מהטיפה הראשונה של הזית? **כתית.** **ל.** אחד הדברים שמשאירים לעני בשדה? **לקט.** **מ.** ממתני מתחילים לספור ספירת העומר? **ממחרת השבת.** **נ.** הנשאר מבשר הקורבן נקרא? **נותר.** **ס.** מונים מפסח עד עצרת? **ספירת העומר.** **ע.** קרבן שנלקח מהתבואה החדשה? **עומר.** **פ.** חג המצות? **פסח.** **צ.** לשון זירו? **בעניין הדלקת המנורה?** **צו.** **ק.** מועדי ד' הם מקראי? **קודש.** **ר.** הקציר הראשון של התבואה? **ראשית קצירכם.** **ש.** יום הכיפורים הוא? **שבת שבתון.** **ת.** מותר לבת כהן רווקה ולבני ביתו לאוכלה? **תרומה.**

חידות תורניות: **א.** איך יתכן שאדם יתפלל ביום חול רגיל 5 פעמים שמונה עשרה לכתחילה בלי ששכח או החסיר משהו. **ב.** היכן מצינו שטעם החזיר כטעם הגמל? **ג.** איך יתכן שרץ ליד כלי ולא נוגע בו ובכל זאת הכלי טמא? **ד.** איך נקרא פסח שני בלשון חז"ל? **ה.** פסח בפרשה ולא חג הפסח?

תשובה: **א.** יש לו חיוב והוא עולה חזן בכל התפילות. **ב.** בפרשת שמיני ובפרשת ראה שתיים הטעם של זה הוא תלישה גדולה. **ג.** כלי חרס מטמא באווירו (אם משלשל שרץ עם חוט לאוויר הכלי, טמא הכלי) **ד.** 'פסח קטן' **ה.** פרק כא' פסוק יח' 'עיוור פסח או שרוע'.

חידות כלליות: **א.** מה בין יאוש לתקווה? **ב.** מי מדליק אש במירון למרות שמעולם לא שמע על רשב"י? **ג.** מה המשותף לידיים ורגליים, השם, לבנה? **ד.** מה המשותף לקידוש, בית, ישמור? **ה.** למי יש ידיים בלי צפורניים? **ו.** מי אמר צר לי ומי לא אמר צר לי? **ז.** כיפה שלא לובשים? **ח.** למי יש עור של פיל למרות שאינו פיל? **ט.** איזה כנף

תשובות: **א.** כינים הולכים על ראש האדם. **ב.** דג. **ג.** תרנגול. **ד.** חלב פרה. **ה.** דבש דבורים. **ו.** דגים, עופות, בקר.

חידון משמעויות מילים פרשת אמור ח' משמעויות למילה פרע
פרע - ריבוי שיער. "את ראשו לא יפרע" תרגום: לא ירבי פירו (ויקרא כא י). "גדל פרע שער ראשו" (במדבר ו ה).
פרע - גילה. "וירא משה את העם כי פרע הוא" רש"י: פרע - מגולה. (שמות לב כה). "מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל" רע"ב: ולא פרע - ולא גילה" (משניות שבת פ"ט משנה ו).
פרע - נקם. "בפרע פרעות בישראל" מצודות ציון: עניין נקמה. (שופטים ה ב).
פרע - ביטל. "לא אפרע ולא אחוס" רש"י: לא אבטל. (יחזקאל כד יד)
פרע - החזיר. גבה. פריעת בעל חוב מצווה. אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין,
פרע - שם צמח.
פרע - שם מקום. מפל פרע - מפל מים היורד לנחל חרמון, למרגלות קיבוץ שניר.
פרע - מעשי פרעות - התנפלות של הרג ורצח. פרעות תרפ"ט.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במייל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למייל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

הספר המבוקש אצל בני התורה

יסודי, מקיף, בהיר!

בס"ד יצא לאור ספר 'טהרה ברורה', הלכות טהרה מסודרות
בבהירות מיוחדת, המקנה הבנה ברורה ע"פ המציאות בזמנינו
כולל קונטרס 'מקורות ועיונים' מורחב המברר באר היטב
יסודות רבים שהעמידו רבותינו ונידונים בגדריהם בבי מדרשא
בהסכמת וברכת גדולי ההוראה

"...ועברתי עמו הלכה אחר הלכה
בדברים שנכתבו תוך כדי ברור
וליבון הדק היטב
ויכולים לשמש ככלי עזר עצום
הן לעוסק בענינים אלו והן
לחתנים וכלות הבאים לידע את
יסודות הדברים..."

מתוך הסכמתו של מורינו הגאון רבי אברהם נפתלי
ויג שליט"א רב ומו"ץ קהילת מנין אברכים - בית וגן
ירושלים ומראשי ישיבת תורה אור שהספר נערך ע"פ
משנתו.

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ירושלים: מכון ישראל 17 // ורצון פורת ברודים // צומת הר אבי 1 // לבנת שאוב 28 // בית ון הפסטה 50 // בית הרפוס 52 // נוה עקב, פני 1 פניה פרדס חרשן •
ביתר דרכי איש 5 בחנה (גוש סטובכאר קארן) • מודיעין עיית-קריית סטה אבו נוד 28 // שדו חמד 1 // רב מסוביז 1 • ברסכדי רבי יהודה רביא 14 • בית שמש:
חפצה-ב-איש 29 // חזן איש 17 // רמז א-חלב שוקן זכ מעט שן מדרון • בם ברוק: רבי גקבא 100 // אחרוביץ 19 מוט מרכז המושן // ברטורא 2 // רבי
גקבא-ב 43 // עראי 45 חרשן המכבים 63 פריס כץ • אשדוד: ענק הספרים - יוסיון חפסא 10 רבע 1 • פתח תקוה: קהילות יעקב 4 בני דרר // הכסתרות: 2 פית
ה שושיד • אנה: רבי יהודה הנש 90 • לוד הרב אישיב 8 טכונת 11 איסון (ניו טען) 1 • קרית גת: האדמור" מחב"ד פיתת תיבות שמוס (בנין קרעטשניף) • רכסיים:
סביון 39 (בנה ביתר) • נתיבות: האר"י 86 • אוסקים: חפץ חיים מוכ בית הכנסת אוהב משר, חרשן • טבריה: שפ"ג חיים 4

1-599-581-581 // YEFE.CO.IL // משלוחים בכל רחבי הארץ

נקודות הפצה ובכל עניני הספר: מערכת נדרים פלוס – טהרה ברורה

כשרות הלכה למעשה

הד עצום וקידוש שם שמים, מהמעמד האדיר והמיוחד של כנס הכשרות שנערך בבני ברק ע"י ארגון 'אנחנו וצאצאנו' בראשות מורינו הגאונים רבני העיר בני ברק וראשי מערכת הכשרות

בליל שישי אור לר"ח אייר, בסיום בין הזמנים העל"ט, התקיים ברוב פאר והדר כינוס רב משתתפים, שכותרתו הייתה 'כשרות הלכה למעשה'. הכנס נערך מטעם ארגון 'אנחנו וצאצאנו' בראשות הרב אליעזר יוטקובסקי שליט"א ובחסות 'עיריית בני ברק', שביקשו מאת 'רבני העיר בני ברק' להביא בפני הציבור הרחב פרטים חשובים בענייני הכשרות הנחוצים לכל איש ישראל.

האירוע - שמלכתחילה תוכנן להתקיים בביהמ"ד 'חניכי הישיבות' ברח' רמב"ם - הועתק עקב העומס הבלתי צפוי והביקוש הרב, ונערך בהדרגה באודיטוריום העירוני שברח' ירושלים, בהשתתפות קהל והמון רב, חסידים ואנשי מעשה, ישישים לצד אברכים, וכן בחורים יקרים מסלחה ומשמנה של בני הישיבות.

פתח והנחה את המעמד בטוטו"ד, יו"ר הארגון איש חי ורב פעלים, הרב אליעזר יוטקובסקי שליט"א, שהביע את סיפוקו על כך שאף בקרב צעירי הצאן קיימת התעניינות ורצון להתחזק בענייני הכשרות. מאידך, ציין את המכשלה הנוראה בעצם קיומם של חנויות למכר מזון וקייטרינגים ללא תעודת כשרות, ואף זעזע את הציבור בעובדות ועדויות רבות בתחום זה. לאחמ"כ כיבד את מרא דאתרא מורינו הגאון רבי חיים יצחק אייזיק לנדא שליט"א רב אב"ד דבני ברק, לשאת את דבריו.

מורינו הרב שליט"א נשא משא רב תוכן, בה עורר על טהרת השולחן, כי בעת שנכשלים במאכל שאינו כשר ח"ו הרי"ז פוגם בטהרת המחשבה

ולימוד התורה, ואף אוטם את הלב והמוח וגורם לקושי בהבנה ובלמוד. הרב שליט"א אף פירט דוגמאות של חשש בישול עכו"ם השכיח במקום המתפקד ללא השגחה ראויה, ואף הרחיב בעובדא נוראה מזקנו מורינו רבי יעקב לנדא זללה"ה, שהרגיש בנפשו התעוררות מרובה ותערין פתוחין בכח התפילה, בעת שהוסיף הידור בכשרות המאכלים.

כאן נתכבד מרא דאתרא מורינו הגאון רבי שבח צבי רוזנבלט שליט"א רב אב"ד דבני ברק לשאת מדברותיו. מורינו הרב שליט"א פתח בדברי רש"י בפרשתן עה"פ 'המעלה אתכם מארץ מצרים', ובדברי חז"ל 'המבדיל בין ישראל לאומות ובין שקצים ורמשים', והרחיב בזה שהוא נורא נורא לאומות ויכול אדם להיכשל בשקצים ורמשים ממש באכילת מזון ללא כשרות ראויה, ולעומת זאת, בעת שאדם נזהר ונשמר ממאכלות אסורות 'הרי אתם שלי' כדברי רש"י. הרב שליט"א סיים בדברי חיזוק וברכה לכל העוסקים בשדה הכשרות

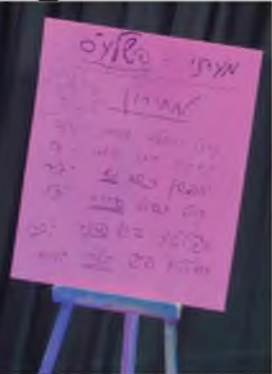
ומשקיעים רבות שהציבור יאכל לשובע נפשו אך ורק בדברים הכשרים בתכלית הכשרות וההידור, וכן בירך את כל הקהל שהתאסף לשמוע דבר ה' בעניין נחוץ זה.

לאחמ"כ נערך 'פאנל כשרות מיוחד' בראשות הרב משה כהן ראש המשגיחים ומפקח ראשי במערכת הכשרות של מורינו 'רבני העיר בני ברק', אשר מצודתם פרוסה בכל רחבי תבל. בפאנל נשאלו שאלות מעשיות, שנענו בהסברים מרתקים מתוך הנעשה יום יום במטבחי ומפעלי מזון רבים, ולוו בתיאור חי מעובדות שוטפות המזדמנות לעוסקים בתחום.

לאחר הפאנל הוקרנה מצגת מיוחדת בנושאי כשרות, בה הוצג מחזה מרהיב ומעורר לב, ובמסגרתה פורטו המכשולות הרבים הקיימים בתנות לממכר מזון ללא הכשר ראוי.

בסיום הערב נערכה הצגה מרתקת, בה הודגמה חנות לממכר מוצרי מזון אשר פועלת ללא הכשר וללא תעודת כשרות מוסמכת ומקובלת. ההצגה גרמה לקהל להבין בצורה משעשעת אך נוקבת ביותר, את המתנהל והמתרחש מאחורי הקלעים של עולם חנויות המזון ללא השגחה.

המחשה ממשית לנחיצותה של 'תעודת כשרות' בכל אירוע, קיבלו המשתתפים למראה 'אישור כשרות יומי' המתנוסס בגאון ברחבי האולם, המאשר כי האוכל המוגש באירוע זה הינו בהשגחת 'רבני העיר בני ברק'. הקהל הגדול שקיבל חיזוק רב, הודה נרגשות למארגנים היקרים אנשי המעש, שהשקיעו רבות לעורר את הציבור בעניינים חמורים אלו. זכות הרבים וודאי יעמוד לימינם להתברך בכל מילי דמיטב.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 127 | פר' אמוד תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מעמד יסוד הישיבה בירושלים בדרכו של מרן ר' משה שמואל שפירא זצ"ל ע"י שיבדלחט"א בנו הגאון רבי אהרן שפירא שליט"א בבית מדרן הגר"ד כהן שליט"א בהשתתפות יוזם ומייסד הישיבה הגרי"ד קוביץ שליט"א מנזר יודק

מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

בבחינת ילדים

בקידוש לבנה

מרן הגרא"י קוק שליט"א ראש ישיבת מאור התלמוד בבחינת ילדים

מרן הגה"צ הגר"ש גלאי שליט"א בקידוש לבנה בישיבת עץ חיים בשיקגו

שמחת הבר מצוה לנכד ראש ישיבת מיד וחבר מועצת גדולי התורה הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א

מרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל בדרשה במוצאי שבת בבית הכנסת היזדים

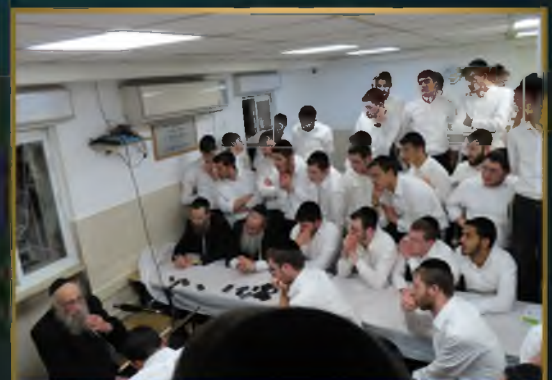

הגאון רבי מנחם גנק שליט"א מוקני פוסקי ההלכה בארה"ב בביקורו במועזנס של מרן הגר"ד כהן זמרון הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

שמחת אירוסין לנכדת מרן דה"י הגר"ז ברלין שליט"א בת להגר"י לאער שליט"א עם הבה"ה אלעזר מנחם מן סקולובסקי מבהידי ישיבת תורה בתפארתה

מרן הגר"י אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת יד אהרן בשיעור השקפה

כנס מרתק שע"י ארגון תורתנו -
איך ללמוד את הגמרא במתיקות

הכנס הענק שע"י אנהנו וצאצאינו להעלאת המודעות
לרכישה דק בהנויות עם הכשר מהודר - ע"י אנהנו וצאצאינו

במעמד לכבודה של תורה, לרגל הוצאת קובץ חידו"ת על מסכת בבא קמא שע"י בני הישיבה הגדולה "מגדל עוז"
במעמד השתתפו ראש הישיבה ומייסדה הגאון רבי יחזקאל אתרוג שליט"א, ראש הישיבה הגאון רבי ישראל יעקב שמואלביץ שליט"א
המשגיח הגאון רבי דודן דוד גולד שליט"א

לרגל 40 שנה ליסוד ישיבת 'ברכת יצחק' השוכנת בעיר אור יהודה בראשותו של הגאון רבי אבינעם פוסטבסקי, נערך ביום המישי האחרון כינוס מיוחד לבוגרי הישיבה במהלך סדרת כינוסים לבוגרי הישיבה.

במהלך הערב נשא דברי ברכה ראש הישיבה בהיכל בית המדרש של הישיבה. לאחד מבין התאספו הבוגרים במקום הישיבה לדורותיה לסעודה משותפת עם הרבנים והבוגרים שהעלו זיכרונות מזמן לימודם והתעלותם הרוחנית בישיבה. | צילום דוד קשת

האו בני העסקין באורייתא

אלפי לומדי

'ממלכת התורה אורייתא'

מסיימים בימים אלו את

מסכת פסחים ומתכוננים לקראת

התחלת מסכת ראש השנה

ביום חמישי ה' סיון הבעל"ט

במסגרת עמוד וחזור שע"י ממלכת התורה אורייתא

כולנו מקבלים את התורה מאהבה ומצטרפים
ללימוד היומי הקבוע בעמוד וחזור קאי.

ללמוד
לחזור
לקנות

מפעל
עמוד
וחזרה

אורייתא

— לעית ה' נחמין בן ה' משה ז"ל —

לימוד שינון חזרה וידע ככה לומדים אורייתא

להצטרפות לנבחני אורייתא בתוכנית ההגרות
חפשו 'אורייתא' בכל מוקדי נדרים פלוס

לקבלת לוח 'עמוד וחזרה' עד הבית ללא עלות,
חייגו: 073-3131-111 או במייל: support@doraysa.org